

Srbija i Agenda 2030.

Mapiranje nacionalnog planskog okvira u odnosu na ciljeve održivog razvoja

Decembar 2024.

SADRŽAJ:

1	UVOD: AGENDA 2030. I CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA.....	1
2	SAŽETAK MAPIRANJA PLANSKOG OKVIRA.....	2
3	CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA U NACIONALNOM PLANSKOM OKVIRU REPUBLIKE SRBIJE.....	7
3.1	Postupak mapiranja nacionalnog planskog okvira	8
3.2	Rezultati mapiranja	10
3.2.1	Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera – Osnove	12
	COR 16: MIR, PRAVDA I SNAŽNE INSTITUCIJE.....	12
3.2.2	Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera - Unutrašnje tržište ..	20
	COR 3: DOBRO ZDRAVLJE	20
3.2.3	Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera – Konkurentnost i inkluzivni rast	26
	COR 1: SVET BEZ SIROMAŠTVA	26
	COR 4: KVALITETNO OBRAZOVANJE.....	33
	COR 5: RODNA RAVNOPRAVNOST	38
	COR 8: DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST.....	44
	COR 9: INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURA.....	51
	COR 10: SMANJENJE NEJEDNAKOSTI.....	56
3.2.4	Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera – Zelena agenda i održiva povezanost	60
	COR 6: ČISTA VODA I SANITARNI USLOVI	61
	COR 7: DOSTUPNA I OBNOVLJIVA ENERGIJA.....	65
	COR 11: ODRŽIVI GRADOVI I ZAJEDNICE.....	68
	COR 12: ODGOVORNA POTROŠNJA I PROIZVODNJA.....	73
	COR 13: AKCIJA ZA KLIMU	78
	COR 15: ŽIVOT NA ZEMLJI.....	82
3.2.5	Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera – Resursi, poljoprivreda i kohezija.....	86
	COR 2: SVET BEZ GLADI.....	86
3.2.6	Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera – Spoljni odnosi	92
	COR 17: PARTNERSTVOM DO CILJEVA.....	92
4	ANEKS 1: TABELA SVEOBUHVAATNOG MAPIRANJA NACIONALNOG PLANSKOG OKVIRA U ODNOSU NA CILJEVE ODRŽIVOG RAZVOJA I EU KLASTERA I PREGOVARAČKIH POGLAVLJA	100

1 Uvod: Agenda 2030. i ciljevi održivog razvoja

Agenda za održivi razvoj do 2030. godine¹ (u daljem tekstu: Agenda 2030.), nakon usvajanja Rezolucije Ujedinjenih nacija: *Transformacija našeg sveta: Agenda za održivi razvoj do 2030. godine*² (u daljem tekstu: Rezolucija UN) predstavlja univerzalnu strategiju i najcelovitiji plan za uklanjanje ekstremnog siromaštva, smanjenje nejednakosti i zaštitu životne sredine, uzimajući u obzir različite nivoje nacionalnog razvoja i kapacitete pojedinačnih zemalja. Agenda 2030. sadrži 17 ciljeva održivog razvoja (u daljem tekstu: COR), operacionalizovanih kroz 169 potciljeva, koji treba da se ostvare do 2030. godine. Za praćenje napretka u ostvarivanju Agende 2030. i dostizanju COR do 2030. godine utvrđeno je 247 pokazatelja. Od država potpisnica očekuje se da do 2030. godine mobilišu raspoložive resurse kako bi doprineli smanjenju siromaštva i socijalnoj inkluziji, ekonomskom rastu i zaštiti životne sredine. Agenda 2030. stavlja akcenat na pet ključnih elemenata: ljudi, napredak, planeta, partnerstvo i mir, obuhvaćenih u okviru 17 ciljeva i 169 potciljeva održivog razvoja i uključuju sve tri dimenzije održivog razvoja: ekonomski rast, socijalna inkluzija i zaštita životne sredine. Institucionalni razvoj, partnerstvo i saradnja, koji bi trebalo da doprinesu vladavini prava i miru, takođe su obuhvaćeni odgovarajućim ciljevima i potciljevima održivog razvoja.

Ključni princip na kome se zasniva Agenda 2030. se ogleda u tome da održivi razvoj društva i ekonomija mora biti zasnovan na principu „*da niko ne bude izostavljen*“.

Republika Srbija se, kao članica Ujedinjenih nacija, usvajanjem Rezolucije obavezala da će nizom mera i aktivnosti, doprineti postizanju COR i biti trajno opredeljena za poboljšanje uslova života stanovništva u sve tri dimenzije održivog razvoja: ekonomski rast, socijalna inkluzija i zaštita životne sredine.

Ciljevi održivog razvoja su:

1. **Svet bez siromaštva:** okončati siromaštvo svuda i u svim oblicima;
2. **Svet bez gladi:** okončati glad, postići bezbednost hrane i poboljšanu ishranu i promovisati održivu poljoprivredu;
3. **Dobro zdravlje:** obezbediti zdrav život i promovisati blagostanje za ljude svih generacija;
4. **Kvalitetno obrazovanje:** obezbediti inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnosti celoživotnog učenja;
5. **Rodna ravnopravnost:** postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i devojčice;
6. **Čista voda i sanitarni uslovi:** obezbediti sanitarne uslove i pristup pijaćoj vodi za sve;
7. **Dostupna i obnovljiva energija:** osigurati pristup dostupnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve;
8. **Dostojanstven rad i ekonomski rast:** promovisati inkluzivan i održiv ekonomski rast, zaposlenost i dostojanstven rad za sve;
9. **Industrija, inovacije i infrastruktura:** izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovisati održivu industrijalizaciju i podsticati inovativnost;
10. **Smanjenje nejednakosti:** smanjiti nejednakost između i unutar država;
11. **Održivi gradovi i zajednice:** učiniti gradove i naselja inkluzivnim, bezbednim, prilagodljivim i održivim;
12. **Odgovorna potrošnja i proizvodnja:** obezbediti održive oblike potrošnje i proizvodnje;
13. **Akcija za klimu:** preduzeti hitnu akciju u borbi protiv klimatskih promena i njihovih posledica;
14. **Život pod vodom:** očuvati i održivo koristiti okeane, mora i morske resurse;
15. **Život na zemlji:** održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti i preokrenuti degradaciju zemljišta i sprečiti uništavanje biodiverziteta;

¹ Stupila je na snagu 1. septembra 2016. godine

² <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>

16. **Mir, pravda i snažne institucije:** promovisati miroljubiva i inkluzivna društva za održivi razvoj, obezbediti pristup pravdi za sve i izgraditi efikasne, pouzdane i inkluzivne institucije na svim nivoima;

17. **Partnerstvom do ciljeva:** učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj.

Od samog početka izrade Agende 2030. Republika Srbija je zauzela aktivno učešće i dala značajan doprinos definisanju novog programa globalnog razvoja. Konsultovanjem građana o njihovim pogledima na razvojne prioritete, u okviru nacionalne kampanje „Srbija kakvu želim“ kao dela globalne kampanje „Svet kakav želim“, kao i učešćem predstavnika države na globalnim forumima dat je značajan doprinos definisanju ciljeva održivog razvoja do 2030. godine.

Od 2015. godine, Republika Srbija je ostvarila napredak u sprovođenju Agende 2030, a ključne aktivnosti su: uspostavljanje institucionalno mrežno integrisanog mehanizma za sprovođenje Agende 2030, uspostavljanje platforme za održivi razvoj i baze pokazatelja za praćenje napretka u ostvarenju COR, kao i mapiranje nacionalnog planskog okvira u odnosu na COR radi usaglašavanja planskog okvira sa ciljevima Agende 2030. Takođe, u sedištu UN 2019. godine predstavljen je prvi *Dobrovoljni nacionalni izveštaj Republike Srbije o sprovođenju Agende 2030 za održivi razvoj*³. Izveštaj predstavlja procenu od strane države o napretku u primeni Agende 2030. i 17 ciljeva održivog razvoja kako na nacionalnom, tako i na podnacionalnim nivoima.

Prema Izveštaju o održivom razvoju⁴ Republika Srbija zauzima 35. mesto od 166 zemalja, sa indeksom održivog razvoja 77,03, što predstavlja smanjenje u odnosu na 2023. godinu. Kod većine ciljeva održivog razvoja, osim COR 1, Republika Srbija suočena je sa izazovima u dostizanju globalnih ciljevi održivog razvoja i ostvarivanju napretka u njihovoj realizaciji do 2030. godine. Takođe, napredak je zabeležen i u odnosu na COR 13 s obzirom da je u 2022. godini kod ovog cilja bilo zabeleženo udaljavanje od cilja. Republika Srbija beleži sledeće rezultate u pogledu napretka u dostizanju ciljeva održivog razvoja:

- Za COR 1 – cilj je ostvaren.
- Za COR 10 – iako postoje značajni izazovi na dobrom je putu da se ostvari cilj.
- Za COR 4, 7, 8, 11 i 17 – postoje izazovi u dostizanju, ali se beleži umeren napredak u dostizanju cilja. Kod COR 15 postoje veliki izazovi u dostizanju.
- Za COR 2, 3, 5, 6, 9, 10, 12, 13 i 16 - postoje značajni izazovi beleži se umeran napredak u dostizanju.

2 Sažetak mapiranja planskog okvira

Mapiranje planskog okvira u odnosu na Agendu 2030. je pokazalo da je Republika Srbija posvećena sprovođenju Agende 2030, jer većina planskih dokumenata doprinosi dostizanju ciljeva i potciljeva održivog razvoja.

Može se zaključiti sledeće:

- za svaki COR mogu se izdvojiti dokumenta javnih politika koja u najvećoj meri doprinose dostizanju pojedinčnog cilja i pripadajućim potciljevima održivog razvoja;
- pokazatelji koji se nalaze u bazi pokazatelja COR Republičkog zavoda za statistiku, nisu u svim slučajevima na adekvatan način uključeni u planska dokumenta. Takođe, određeni broj pokazatelja iz administrativnih izvora, koji su utvrđeni planskim dokumentima, se ne nalaze u bazi pokazatelja COR Republičkog zavoda za statistiku.

³ <https://sdg.indikatori.rs/media/1639/dni.pdf>

⁴ <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/serbia>

U skladu sa metodologijom mapiranja planskog okvira u odnosu na ciljeve održivog razvoja, u tabeli je predstavljena pokrivenost potciljeva održivog razvoja relevantnih za Republiku Srbiju važećim planskim dokumentima.

Tabela: Pokrivenost potciljeva održivog razvoja planskim okvirom Republike Srbije

COR	Ukupan broj potciljeva održivog razvoja	Relevantni potciljevi održivog razvoja za RS	Pokrivenost potciljeva održivog razvoja planskim okvirom RS	Procenat pokrivenosti u odnosu na relevantne potciljeve održivog razvoja
COR 1	7	7	6	85,7
COR 2	8	8	5	62,5
COR 3	13	13	12	90,8
COR 4	10	10	10	100,0
COR 5	9	9	9	100,0
COR 6	8	8	7	87,5
COR 7	5	5	4	80
COR 8	12	11	11	100,0
COR 9	8	8	8	100,0
COR 10	10	9	6	66,7
COR 11	10	10	9	90,0
COR 12	11	11	8	72,7
COR 13	5	4	3	75,0
COR 14	10	2	0	0
COR 15	12	12	11	91,2
COR 16	12	11	11	100,0
COR 17	19	18	10	55,5
	169	156	130	79,9

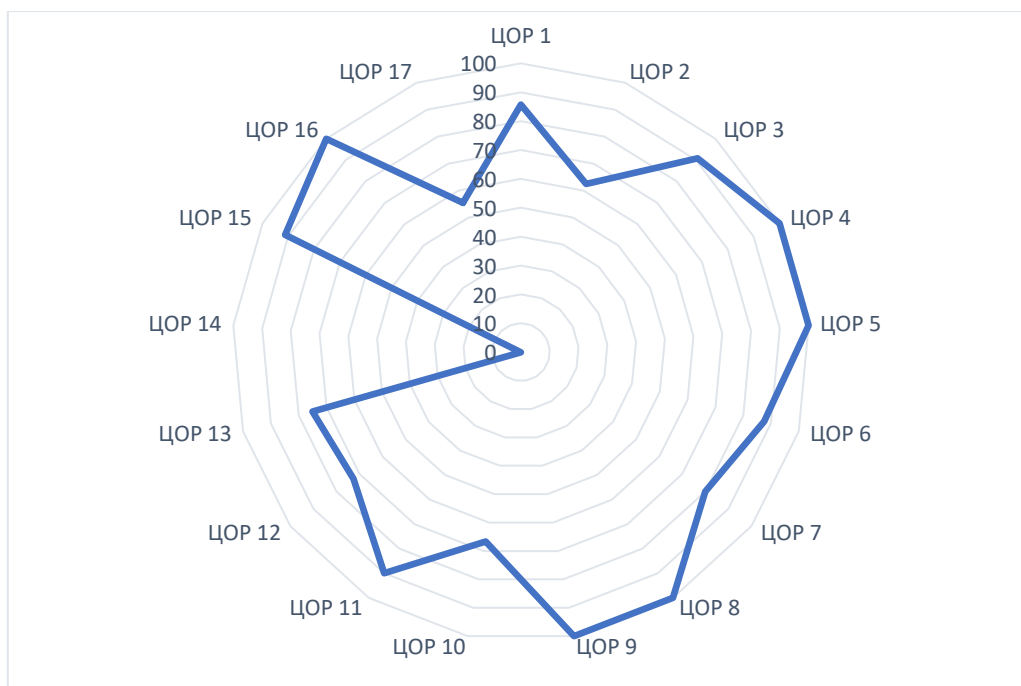
Prilikom utvrđivanja pokrivenosti ciljeva održivog razvoja planskim okvirom Republike Srbije, u obzir nisu uzeti potciljevi održivog razvoja koji nisu relevantni za Republiku Srbiju. U okviru cilja održivog razvoja 14 – Život pod vodom nema važećih planskih dokumenata koji bi doprineli dostizanju potciljeva relevantnih za kontekst Republike Srbije.

Ukupna pokrivenost ciljeva i potciljeva održivog razvoja planskim okvirom Republike Srbije iznosi **79,9%** u 2024. godini (stepen pokrivenosti u 2023. godini iznosio je 82,7%, a 2022. 78%).

Potpuna pokrivenost potciljeva ostvarena je u okviru COR: 4, 5, 8, 9, 16. Potom slede COR 3, 5, 11 i 15 sa oko 90%, dok su ciljevi održivog razvoja u oblasti dostupnosti hrane, smanjenja nejednakosti i odgovorne potrošnje i proizvodnje – slabo obuhvaćeni planskim okvirom, COR: 2, 10, 12.

Pored toga, u određenim oblastima Agende 2030. potrebno bi bilo unaprediti planski okvir kako bi Republika Srbija, u većoj meri ostvarila ciljeve održivog razvoja, naročito u oblastima: socijalne zaštite, razvoja saobraćaja, razvoja kulture, zaštite životne sredine (zelena agenda) i zaštite prirode. Neki od ovih dokumenata su u pripremi.

Slika 17. Pokrivenost ciljeva održivog razvoja planskim okvirom Republike Srbije

Mogu se razlikovati dve grupe planskih dokumenata, gde prvu grupu čine planska dokumenta koja su direktno povezana sa određenim ciljem održivog razvoja (na primer: Strategija rodne ravnopravnosti je direktno u vezi sa COR 5 – Rodna ravnopravnost). U okviru ove grupe dokumenata razlikuju se planska dokumenta koja imaju ključan doprinos za dostizanje određenog potcilja, ili su relevantna za dostizanje više potciljeva u okviru jednog COR. Takođe, ovoj grupi dokumenata pripadaju i ona koja nemaju direktan doprinos određenom potcilju, međutim imaju posredan efekat na dostizanje potciljeva.

Drugu grupu planskih dokumenata čine tzv. horizontalna planska dokumenta, koja su relevantna za veći broj ciljeva i potciljeva održivog razvoja ali nisu tematski u direktnoj vezi sa njima. To su dokumenta iz oblasti ljudskih prava, socijalne zaštite ili obrazovnih politika, koja se mogu povezati sa ciljevima održivog razvoja, koji ne pripadaju tzv. spektru društvenih oblasti (na primer: Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja posredno doprinosi ostvarivanju COR 11 – Održivi gradovi i zajednice). Relativna važnost planskih dokumenata za ciljeve održivog razvoja utvrđena je u odnosu na broj ciljeva i potciljeva održivog razvoja kojima doprinose važeća planska dokumenta.

***

Proces evropskih integracija posmatra se integralno sa procesom sprovođenja Agende 2030, jer ispunjavanje obaveza koje proističu iz procesa pristupnih pregovora neposredno doprinosi i dostizanju ciljeva održivog razvoja i sprovođenju Agende 2030.

Klaster – Osnove se odnosi na demokratske institucije, vladavinu prava, političke i ekonomske kriterijume, reformu javne uprave, javne nabavke, finansijsku kontrolu i statistiku. Planski okvir u okviru ovog klastera je veoma širok, dobro definisan i obuhvata veliki broj planskih dokumenata u oblasti rodne ravnopravnosti, prevencije i zaštite od diskriminacije, saradnje sa civilnim društvom, unapređenja položaja i socijalne inkluzije marginalizovanih i osoba koje se nalze u riziku od diskriminacije, deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici, pravosuđa i borbe protiv organizovanog kriminala. Realizacija ovih planskih dokumenata doprinosi daljem napretku Republike Srbije u procesu evropskih integracija kao i dostizanju cilja održivog razvoja koji se odnosi na promociju mira, snažnih institucija i vladavinu prava, odnosno **COR 16**. Većina ključnih dokumenata za ovu oblast je usvojena i u toku je njihovo sprovođenje. U 2024. godine usvojena je Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije. Oblast javne bezbednosti i borbe protiv

---

organizovanog kriminala, potrebno je dodatno optimizovati s obzirom na to da Strategija za borbu protiv organizovanog kriminala nema ograničen period važenja, ali nema ni akcioni plan za njeno sprovođenje.

Klaster – Unutrašnje tržište pokriva četiri osnovne slobode jedinstvenog tržišta EU - slobodno kretanje ljudi, usluga, robe i kapitala, uz politiku konkurencije, intelektualnu svojinu i pravo kompanija, finansijske usluge, potrošačku i zdravstvenu zaštitu. U kontekstu sprovođenja Agende 2030. proces evropskih integracija koji se sprovodi u okviru ovog klastera najviše doprinosi COR 3 – Dobro zdravlje. Planski okvir relevantan za ovaj klaster i COR 3 je širok i obuhvata veliki broj dokumenata javnih politika u oblasti zdravstva, zaštite životne sredine, ljudskih prava. Ključni dokument za dostizanje **COR 3** je Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine, međutim u narednom periodu bi trebalo optimizovati planski okvir u oblasti zaštite zdravlja kroz izradu i usvajanje krovne strategije koja bi obuhvatila sve relevantne segmente prevencije i zaštite zdravlja u Republici Srbiji. U cilju dalje optimizacije, u narednom periodu bi trebalo optimizovati planski okvir u oblasti kontrole i prevencije nezaraznih i zaraznih bolesti.

Klaster – Konkuretnost i inkluzivni rast obuhvata digitalnu transformaciju i medije, nauku i istraživanje, preduzetničku i industrijsku politiku, kao i socijalnu politiku i zapošljavanje, obrazovanje i kulturu. Ovaj klaster obuhvata i pregovaračka poglavlja koja se odnose na carinsku uniju, ekonomsku i monetarnu politiku i oporezivanje. Proces usaglašavanja sa politikama i pravnim tekovinama EU u okviru ovog klastera, relevantan je za sledeće ciljeve održivog razvoja: **COR 1, COR 4, COR 5, COR 8, COR 9, COR 10** odnosno doprinosi borbi protiv siromaštva, obrazovanju, rodnoj ravnopravnosti, ekonomskom razvoju i zaposlenosti, industrijskom razvoju i smanjenju nejednakosti. Planski okvir relevantan za proces evropskih integracija u ovom klasteru, kao i za dostizanje ovih ciljeva održivog razvoja, obuhvata planska dokumenta koja pripadaju širokom spektru raznorodnih oblasti od ljudskih prava, ekonomskog razvoja i konkuretnosti, socijalne politike i zapošljavanja, obrazovanja do životne sredine i saobraćaja.

Planski okvir relevantan za klaster – Konkuretnost i inkluzivan rast u segmentu **smanjenja siromaštva**, koji doprinosi **COR 1** delimično je razvijen i nije u potpunosti optimizovan. U planskom okviru ne postoji jedinstveni dokument javne politike koji se bavi problemom siromaštva već je ova oblast delimično obuhvaćena Strategijom zapošljavanja u Republici Srbiji za period 2021. do 2026. godine. Značajan doprinos ovom cilju održivog razvoja obezbeđuju i dokumenti javnih politika iz oblasti ljudskih prava poput Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine, Strategije unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine, Strategije deinstitutionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period od 2022. do 2026. godine. Planski okvir u ovoj oblasti potrebno je unaprediti izradom krovnog planskog dokumenta u oblasti socijalne zaštite.

U oblasti **rodne ravnopravnosti** planski okvir koji doprinosi **COR 5** je dobro razvijen. Ključni dokument javne politike je Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine. Oblast rodne ravnopravnosti dodatno je razrađena i u okviru drugih dokumenata javnih politika, zbog obaveza koje proističu iz Zakona o rodnoj ravnopravnosti⁵ vezanih za uvođenja rodne perspektive u javne politike.

Planski okvir u oblasti **obrazovanja** koji doprinosi **COR 4** je optimizovan, kroz krovni dokument Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja do 2030. godine sa Akcionim planom za period 2023–2026. godine. Istovremeno i drugi dokumenti javnih politika doprinose dostizanju cilja u oblasti kvalitetnog i dostupnog obrazovanja, a posebna pažnja je posvećena unapređenju dostupnosti obrazovanja za ranjive i marginalizovane kategorije stanovništva koji se nalaze u dodatnom riziku od diskriminacije.

Planski okvir u oblasti **održivog ekonomskog rasta i zaposlenosti** obuhvata veoma širok spektar planskih dokumenata koji utvrđuju pravce i prioritete reformi u određenim segmentima ove oblasti.

---

⁵ "Službeni glasnik RS", br. 52/2021

Oblast zaposlenosti je optimizovana kroz Strategiju zapošljavanja u Republici Srbiji za period 2021. do 2026. godine, dok je u oblasti održivog ekonomskog rasta nekoliko dokumenata ključno za dostizanje **COR 8**: Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine, zatim Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije 2021–2025. godine, Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S), Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine.

U oblasti **održive industrijalizacije, infrastrukture i inovativnosti** za ostvarivanje **COR 9**, planski okvir je nepotpun. Strategija industrijske politike od 2021. do 2030. godine detaljno pokriva stanje u oblasti industrije i obuhvata mere za unapređenje stepena industrijalizacije. Strategija naučnog i tehnološkog razvoja od 2021. do 2025. godine i Strategija pametne specijalizacije od 2020. do 2027. godine, u velikoj meri doprinose unapređenju nivoa inovativnosti i istraživanja. To se odnosi i na Strategiju za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine. U narednom periodu potrebno je dodatno ojačati planski okvir, donošenjem krovnog planskog dokumenta u oblasti saobraćaja, koji bi obuhvatio razvoj svih vidova saobraćaja.

Klaster – Zelena agenda i održiva povezanost, nalazi se u središtu „Zelene agende za Zapadni Balkan“ i kombinuje četiri pregovaračka poglavlja koja se odnose na transport, energiju, transevropske mreže, zaštitu životne sredine i klimatske promene. Pregovori u okviru ovog klastera podrazumevaju usaglašavanje sa veoma zahtevnim politikama i propisima Evropske unije i zahtevaju velika finansijska sredstva za njihovu realizaciju. Sva pregovaračka poglavlja u okviru ovog klastera su otvorena za pregovore, te će shodno tome proces pregovora značajno ubrzati i doprineti i dostizanju sledećih ciljeva održivog razvoja relevantnih za ovaj klaster: **COR 6, COR 7, COR 11, COR 12, COR 13 i COR 15**. Napredak u ovoj oblasti ostvaren je usvajanjem nekoliko dokumenta javnih politika kojima se doprinosi održivom ekonomskom razvoju, uz obezbeđenje uslova za zaštitu životne sredine: Strategija niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine kojom su utvrđeni strateških pravci delovanja i javne politike smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte na nivou cele privrede, zatim Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine, koji predstavlja analizu uticaja klimatskih promena u sektorima i sistemima na nacionalnom nivou u kojima je neophodno smanjiti nepovoljne uticaje na zdravlje i bezbednost ljudi, poljoprivredu, šumarstvo, saobraćajnu i putnu infrastrukturu, energetiku, urbano planiranje i razvoj i biodiverzitet. U cilju optimizacije planskog okvira relevantnog za ovaj klaster i dostizanje pripadajućih ciljeva održivog razvoja u pripremi je krovni planski dokument u oblasti životne sredine koji bi trebalo da obuhvati i sve oblasti u okviru Zelene agende za Zapadni Balkan.

U oblasti **energetike** za dostizanje **COR 7** ključna je Strategija razvoja energetike do 2040. sa projekcijama do 2050. godine, koja kao krovni dokument, između ostalog, predstavlja okvir za obezbeđenje dostupne energije svim građanima, podsticanje učešća obnovljivih izvora energije u ukupnoj proizvodnji i potrošnji i jačanje institucionalnih kapaciteta za ostvarenje energetske efikasnosti. Usvojen je i Integrisani nacionalni energetska i klimatski plana Republike Srbije za period do 2030. godine sa vizijom do 2050. godine, koji će omogućava usklađivanje Srbije sa ciljevima Energetske zajednice, odnosno doprineće ostvarivanju ciljeva Pariskog sporazuma iz 2015. godine, kada je reč o obnovljivim izvorima energije, energetska efikasnosti i smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte.

U oblasti **održivosti i inkluzivnosti gradova i naselja** za dostizanje **COR 11**, u najvećoj meri doprinosi Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine. U ovoj oblasti doprinos će dati i Strategija bezbednosti saobraćaja Republike Srbije za period od 2023 do 2030. godine sa Akcionim planom za 2023. do 2025. godine kao i Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa Akcionim planom. Kako bi se omogućio sistemski razvoj gradova i naselja, neophodno je u narednom periodu usvojiti planske dokumente u oblasti razvoja kulture.

Planski okvir koji je relevantan za dostizanje **održivost proizvodnje i potrošnje**, odnosno **COR 12** obuhvata širok spektar planskih dokumenata. Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine i Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine su ključni dokumenti, jer doprinose najvećem broju potciljeva u ovoj oblasti.

U oblasti **klimatskih promena**, za dostizanje **COR 13**, ključni dokumenti javnih politika su Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine, Strategija niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine kao i Programa zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine. U 2024. godini je usvojen Integrirani nacionalni energetska i klimatski plan Republike Srbije za period od 2030. godine, sa projekcijama do 2050. godine.

Proces evropskih integracija koji se odvija u okviru **Klastera – Resursi, poljoprivreda i kohezija**, obuhvata usaglašavanje sa politikama i pravnim tekovinama EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, bezbednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, ribarstva, regionalne politike i koordinacije strukturnih instrumenata, kao i finansijskih i budžetskih odredbi i najviše doprinosi dostizanju **COR 2**. Ključni planski dokument u ovoj oblasti je Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja za period 2014–2024. godine. Kako Strategija ističe 2024. godine u narednom periodu potrebno je izraditi i usvojiti nov krovni planski dokument u oblasti poljoprivrede.

Klaster – Spoljni odnosi obuhvata cilj održivog razvoja koji se odnosi na uspostavljanje održivih partnerstava, u funkciji obezbeđivanja neophodnih resursa za održivi razvoj, odnosno **COR 17**. Planski okvir u okviru ove oblasti je veoma raznovrstan i doprinosi unapređenju okvira za mobilizaciju neophodnih resursa ali i jačanje partnerstva između civilnog, javnog i privatnog sektora u funkciji održivog razvoja. Planskim dokumentima utvrđuju se srednjoročni okviri fiskalne i politike ekonomskog razvoja, uspostavljanje mehanizama saradnje javnog, privatnog, akademskog i sektora civilnog društva, kao i okviri za jačanje statističkih kapaciteta u funkciji praćenja napretka dostizanja ciljeva održivog razvoja. Takođe, napretku Republike Srbije u dostizanju nekoliko potciljeva održivog razvoja, u narednom periodu, omogućilo bi postojanje planskog dokumenta u oblasti razvojne i humanitarne pomoći Republike Srbije zemljama u razvoju i nerazvijenim zemljama.

3 Ciljevi održivog razvoja u nacionalnom planskom okviru Republike Srbije

Prilikom izrade i sprovođenja planskih dokumenata, u skladu sa Zakonom o planskom sistemu Republike Srbije,⁶ treba da se poštuje i načelo integralnosti i održivog rasta i razvoja. To znači da se u ovim procesima uzimaju u obzir zahtevi održivog razvoja, zaštite životne sredine, borbe protiv klimatskih promena, racionalne upotreba resursa, održive proizvodnje i potrošnje, uključujući i njihove efekte na društvo, posebno na lokalne zajednice, njihov razvoj i posebnosti, osetljive kategorije stanovništva koje se nalaze u riziku od diskriminacije, rodnu ravnopravnost, kao i borbu protiv siromaštva.

Mapiranje planskog okvira u odnosu na ciljeve održivog razvoja, u kontekstu Agende 2030, ima svrhu da utvrdi u kojoj meri dokumenti javnih politika, odnosno opšti i posebni ciljevi, mere i aktivnosti utvrđeni u okviru njih doprinose dostizanju ciljeva održivog razvoja. Održivi razvoj Republike Srbije i proces evropskih integracija su kompatibilni procesi i treba ih posmatrati integralno, jer su principi Agende 2030. kao i ciljevi održivog razvoja sastavni deo evropskih politika i zakonodavstva. Sva

⁶ "Službeni glasnik RS", broj 30/2018.

---

planska dokumenta Republike Srbije, uključujući dokumente javnih politika⁷, treba da budu izrađeni i u skladu sa politikom pristupanja EU i Agendom 2030.

Kao dodatni dorinos Republičkog sekretarijata za javne politike i Ministarstva zaštite životne sredine, izrađene su „Smernice za uključivanje zelenih aspekata u dokumente javnih politika“⁸ radi efektivnije primene propisa i principa održivog korišćenja prirodnih resursa, upravljanja zaštitom životne sredine, ublažavanja klimatskih promena i prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove prilikom izrade, usvajanja i primene dokumenata javnih politika.

U cilju praćenja i izveštavanja o postignutim rezultatima u odnosu na pokazatelje učinka utvrđenih dokumentima javnih politika, u skladu sa Zakonom o planskom sistemu, uspostavljen je Jedinostveni informacioni sistem za planiranje, praćenje sprovođenja, koordinaciju javnih politika i izveštavanje (JIS) i svi predlagači dokumenata javnih politika, na nacionalnom nivou, imaju obavezu da u JIS unesu sadržaj svojih dokumenata javnih politika. U JIS-u su unete i veze između dokumenata javnih politika i ciljeva i potciljeva održivog razvoja Agende 2030.

Usvajanjem Rezolucije UN države članice su se obavezale da će se angažovati u primeni i sistematskom praćenju primene Agende 2030. i izveštavanju o napretku. Praćenje napretka Republike Srbije u dostizanju ciljeva i potciljeva održivog razvoja, u odnosu na utvrđene UN pokazatelje održivog razvoja, sprovodi Republički zavod za statistiku i objavljuje na COR portalu⁹. Trenutno je dostupno 149 pokazatelja u okviru 17 COR, dok je njih 99 u pripremi.

Državna revizorska institucija je tokom 2023. godine, sprovela reviziju svrsihodnosti i pripremila izveštaju, pod nazivom „Ciljevi održivog razvoja: Spremnost Republike Srbije za implementaciju Agende 2030“¹⁰.

Izveštaj Republičkog sekretarijata za javne politike o mapiranju nacionalnog planskog okvira u odnosu na ciljeve održivog razvoja za 2024. godinu, je **šesti u nizu izveštaja** koji pružaju sveobuhvatan pregled važećih nacionalnih planskih dokumenata u odnosu na svaki od 17 COR-a, grupisanih prema klasterima i pregovaračkim poglavljima u okviru procesa evropskih integracija.

3.1 Postupak mapiranja nacionalnog planskog okvira

Mapiranje nacionalnog planskog okvira u odnosu na ciljeve održivog razvoja obuhvatilo je pregled važećih nacionalnih planskih dokumenata zaključno sa novembrom 2024. godine. Za potrebe mapiranja nacionalnog planskog okvira korišćeni su podaci Republičkog sekretarijata za javne politike.

Mapiranje podrazumeva sagledavanje u kojoj meri su ciljevi, odnosno potciljevi održivog razvoja obuhvaćeni planskim dokumentima Republike Srbije. Da bi se utvrdio doprinos planskih dokumenata ciljevima održivog razvoja, prvo je mapirano koji su od potciljeva održivog razvoja relevantni¹¹ za Republiku Srbiju. S tim u vezi, od ukupnog broja potciljeva održivog razvoja (169), utvrđeno je da je 156 potciljeva relevantno za Republiku Srbiju. U narednoj tabeli je predstavljen broj relevantnih potciljeva održivog razvoja u okviru svakog cilja održivog razvoja¹².

---

⁷ U ovom izveštaju korišćeni su termini planski dokumenti i dokumenti javnih politika u skladu sa čl. 4. Zakon o planskom sistemu Republike Srbije („Službeni glasnik RS“ broj 30/2018), koji propisuje da se u planske dokumente ubrajaju dokumenti razvojanog planiranja, dokumenti javnih politika i ostala planska dokumenta

⁸ <https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/Smernice-za-ukljucivanje-zelenih-aspekata-u-DJP-final-28.06.2024.pdf>

⁹ <https://sdg.indikatori.rs/sr-Cyrl/>

¹⁰ Izvor: Državna revizorska institucija - <https://www.dri.rs/storage/newaudits/2023-2-Ciljevi%20odrzivog%20razvoja.pdf>

¹¹ Relevantnost COR je određena na osnovu mogućnosti primene na nacionalnom nivou, kao i da li se COR odnosi na specifičnu grupu zemalja u koje ne spada Republika Srbija.

¹² Potciljevi koji nisu uključeni kao relevantni su sledeći: 8.a, 10.b, 13.a, 16.8 i 17.18, dok su u okviru COR 14. kao relevantni uključeni potciljevi 14.4 i 14.6.

COR	Ukupan broj potciljeva održivog razvoja	Broj potciljeva održivog razvoja relevantnih za RS
COR 1	7	7
COR 2	8	8
COR 3	13	13
COR 4	10	10
COR 5	9	9
COR 6	8	8
COR 7	5	5
COR 8	12	11
COR 9	8	8
COR 10	10	9
COR 11	10	10
COR 12	11	11
COR 13	5	4
COR 14	10	2
COR 15	12	12
COR 16	12	11
COR 17	19	18
Ukupno	169	156

Doprinos planskih dokumenata ciljevima održivog razvoja primarno je sagledan na nivou opštih i/ili posebnih ciljeva dokumenata javnih politika (u daljem tekstu: DJP), i relevantnih pokazatelja efekta i ishoda utvrđenih u okviru njih. Izuzetno, u slučaju kada pokazatelji DJP na nivou opštih i/ili posebnih ciljeva ne omogućavaju sagledavanje efekata i ishoda koji se žele ostvariti, analizirani su pokazatelji utvrđeni na nivou mera kako bi se sagledao doprinos određenog segmenta javne politike ciljevima i potciljevima održivog razvoja.

Mapiranje planskog okvira obuhvatilo je sledeće aspekte:

- da li planska dokumenta i njima utvrđeni opšti i posebni ciljevi **doprinos** nekom od **17 ciljeva održivog razvoja**.
- da li planska dokumenta i njima utvrđeni opšti i posebni ciljeva **doprinos** nekom **potcilju** održivog razvoja.
- da li i u kojoj meri se **pokazatelji efekta i/ili ishoda utvrđeni planskim dokumentima (pokazatelji na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva)** mogu upotrebiti za praćenje doprinosa planskih dokumenata napretku u dostizanju potciljeva održivog razvoja.

Postupak prema kojemu se opšti i/ili posebni ciljevi DJP povezuju sa potciljevima održivog razvoja bazirana je na povezivanju pokazatelja utvrđenih DJP sa UN globalnim pokazateljima potciljeva održivog razvoja. Za pravilno određivanje veza između pokazatelja opštih i/ili posebnih ciljeva DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva održivog razvoja, pokazatelji koji se koriste u svim važećim DJP svrstani su u sledeće tri kategorije:

- **Identični (preuzet)** – formulacija pokazatelja DJP je identična formulaciji UN globalnog pokazatelja potcilja održivog razvoja. Pokazatelj DJP u potpunosti prati sve elemente potcilja održivog razvoja i može se koristiti i za praćenje nacionalnog doprinosa ciljevima održivog razvoja. Pokazatelj DJP je disagregiran po svim kriterijumima/ciljnim grupama koje su obuhvaćene i potciljem održivog razvoja.
- **Prilagođeni (delimični)** - formulacija pokazatelja DJP se delimično podudara sa formulacijom UN globalnog pokazatelja potcilja održivog razvoja. Pokazatelj DJP prati jedan ili više

elemenata potcilja održivog razvoja, ali ne obuvata sve elemente potcilja održivog razvoja. Pokazatelj DJP je disagregiran samo u odnosu na određenu ciljnu grupu ili kriterijum disagregacije potcilja održivog razvoja.

- **Dopunski** – formulacija pokazatelja DJP se razlikuje od formulacije UN globalnog pokazatelja potcilja održivog razvoja. U kontekstu Srbije pokazatelj DJP adekvatnije prati potcilj održivog razvoja i kao takav se može koristiti kao dopuna UN globalnim pokazateljima potciljeva održivog razvoja.

Kao prvi korak u mapiranju, izvršeno je grupisanje 17 ciljeva održivog razvoja¹³ prema šest pregovaračkih klastera¹⁴ kako je prikazano u Tabeli:

Cilj održivog razvoja - COR	Pregovarački klasteri
16	1. Osnove
3	2. Unutrašnje tržište
1, 4, 5, 8, 9, 10	3. Konkurentnost i inkluzivni rast
6, 7, 11, 12, 13, 15	4. Zelena agenda i održiva povezanost
2	5. Resursi, poljoprivreda i kohezija
17	6. Spoljni odnosi

U okviru svakog pregovaračkog klastera, okvir za sprovođenje i praćenja sprovođenja pripadajućih COR-va prikazan je kroz dve tematske celine. **Prva tematska celina** sadrži kratak pregled procesa koji doprinose dostizanju cilja održivog razvoja, odnosno izabrane međunarodne konvencije, deklaracije, sporazumi, ugovori u okviru kojih je Republika Srbija preuzela obaveze, a čijom realizacijom će doprineti i ciljevima održivog razvoja.

Druga tematska celina sadrži pregled važećih i ključnih planskih dokumenata, čija će realizacija doprineti napretku Republike Srbije u sprovođenju Agende 2030, odnosno dostizanju potciljeva održivog razvoja u okviru svakog COR. Predstavljena je **pokrivenost** ciljeva i potciljeva održivog razvoja planskim okvirom Republike Srbije, i istovremeno je prikazan pregled planskih dokumenata koji **doprinose** različitim potciljevima održivog razvoja. U Aneksu 1 ovog dokumenta nalazi se detaljan pregled pokrivenosti COR-va i njihovih potciljeva nacionalnim planskim okvirom Republike Srbije, kao i povezanost COR i planskih dokumenata sa pregovaračkim poglavljima i klasterima u procesu pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji. Istovremeno, u okviru ove tematske celine predstavljeni su krajnji rezultati, ishodi i efekti koji će biti ostvareni sprovođenjem planskih dokumenata i mogu poslužiti kao analitička osnova utvrđivanju mere u kojoj planski dokumenti doprinose određenim potciljevima održivog razvoja.

3.2 Rezultati mapiranja

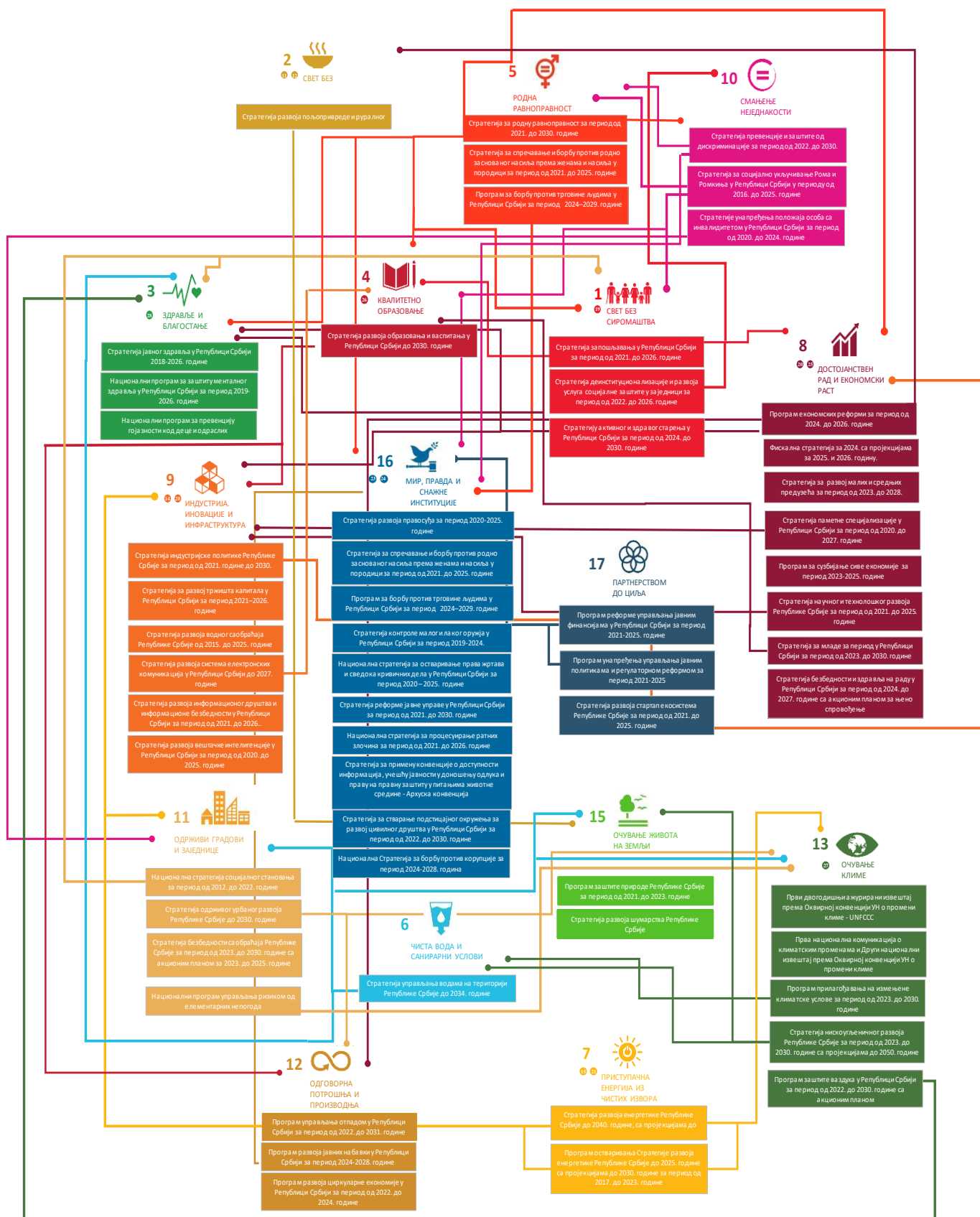
Mapiranje planskog okvira u odnosu na Agendu 2030. ukazalo je da je većina planskih dokumenata relevantna za dostizanje ciljeva i potciljeva održivog razvoja.

U okviru prikazane šeme izdvojeni su ključni planski dokumenti u odnosu na ciljeve održivog razvoja i klastere procesa EU integracija. Na šemi su predstavljena planska dokumenta koja imaju ključan doprinos u dostizanju ciljeva održivog razvoja, dok je u Aneksu 1 prikazana kompletna lista planskih dokumenata koji doprinose pojedinačnim ciljevima održivog razvoja.

¹³ COR 14 koji se odnosi na održivo korišćenje okeana, mora i morskih resursa nije uzet u obzir zato što Republika Srbija nema direktan pristup moru. Indirektni uticaj na zagađenje mora od strane reka pokriven je u okviru COR 66.

¹⁴ Nova pregovaračka struktura prema revidiranoj metodologiji proširenja EU za Zapadni Balkan.

Slika 1: Veza planskih dokumenata i ciljeva održivog razvoja

3.2.1 Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera –

Osnove

Klaster – Osnove obuhvata pregovaračka poglavlja koja se odnose na demokratske institucije, vladavinu prava, političke i ekonomske kriterijume, reformu javne uprave, javne nabavke, finansijsku kontrolu i statistiku. Pregovaračka poglavlja koja su njime obuhvaćena jesu: 5 – Javne nabavke; 18 – Statistika; 23 – Pravosuđe i osnovna prava; 24 – Pravda, sloboda i bezbednost; 32 – Finansijski nadzor. Ovaj klaster čine i oblasti koje stvaraju preduslove za izgradnju demokratskih institucija i jačanje administrativnih kapaciteta, kako bi država kao kandidat za članstvo mogla da ispuni kriterijume iz Kopenhagena i te oblasti čine:

- Ekonomski kriterijumi - odnosi se na osiguranje funkcionalne tržišne ekonomije države kandidata, koja može da parira konkurenciji na jedinstvenom tržištu Evropske unije;
- Reforma javne uprave - odnosi se na uspostavljanje i unapređivanje administrativnih kapaciteta države kandidata kako bi se obezbedilo efikasno sprovođenje i primena zakonodavstva Evropske unije;
- Funkcionisanje demokratskih institucija - odnosi se na stabilne institucije kojima se garantuje vladavina prava, demokratija, ljudska prava i poštovanje i zaštita manjina.

Oblast vladavine prava, koja je obuhvaćena ovim klasterom, pokazatelj je toka pregovaračkog procesa u odnosu na koji se procenjuje napredak u procesu pregovora i donose odluke o otvaranju novih klastera ili eventualno zaustavljanje pregovora. Sva poglavlja u ovom klasteru otvorena su tokom dosadašnjih pregovora, a na međuvladinoj konferenciji održanoj u junu 2021. godine, zaključeno je da se u skladu sa novom metodologijom ceo klaster i formalno može smatrati otvorenim.

Cilj održivog razvoja koji se vezuje za klaster - Osnove je **COR 16 – Mir, pravda i snažne institucije** i fokusira se na ključne horizontalne principe za sprovođenje Agende 2030, uključujući promovisanje miroljubivih i inkluzivnih društava za održivi razvoj, obezbeđivanje pristupa pravdi za sve i izgradnju efikasnih, odgovornih i inkluzivnih institucija na svim nivoima.

COR 16: MIR, PRAVDA I SNAŽNE INSTITUCIJE - Promovisati miroljubiva i inkluzivna društva za održivi razvoj, obezbediti pristup pravdi za sve, i izgraditi delotvorne, odgovorne i inkluzivne institucije na svim nivoima

Procesi koji doprinose COR 16

Procesi koji najznačajnije doprinose dostizanju COR 16 odnosi se na usaglašavanje sa politikama i zakonodavstvom EU u oblasti **pregovaračkog poglavlja 23** – Pravosuđe i osnovna prava i **pregovaračkog poglavlja 24** - Pravda, sloboda i bezbednost. U okviru **poglavlja 23, Republika Srbija** treba da sprovede reforme, koje imaju za cilj unapređenje vladavine prava. Ustanovljavanjem efikasnog pravosudnog sistema i borbe protiv korupcije, Republika Srbija postaje država koja ima stabilan pravni sistem koji obezbeđuje jednak pristup pravdi za sve. Evropska unija usmerava pažnju i očekuje značajan napredak u oblasti zaštite ljudskih i manjinskih prava sa posebnim fokusom na: sprečavanje svih oblika diskriminacije, zaštitu prava nacionalnih manjina, poboljšanje položaja Roma, prava LGBT populacije, ostvarivanje slobode medija, zaštite prava dece i žena, zaštite osoba sa invaliditetom, pristupa pravdi, reforme zatvorskog sistema, sprečavanja torture, zaštite izbeglica i interno raseljenih lica, rešavanja pitanja nestalih lica, zaštite podataka o ličnosti. **Akcionim planom za poglavlje 23** se usmeravaju reforme pravosuđa, antikorupcijskog sistema i zaštite osnovnih prava u procesu evropskih integracija. U okviru **poglavlja 24** Republika Srbija sprovodi reforme koje treba da omogućе slobodno kretanje ljudi, uz garantovanje njihove bezbednosti, uključujući i borbu protiv organizovanog kriminala. **Akcionim planom za poglavlje 24** utvrđuje pravac reformi u oblasti sigurnosti i bezbednosti, borbe protiv organizovanog kriminala i unapređenja integrisanog upravljanja granicom.

Ispunjavanje obaveza iz međunarodnih deklaracija i konvencija, čiji je Republika Srbija potpisnik, takođe omogućava sprovođenje politika koje će doprineti dostizanju COR 16. Najznačajniji globalni

---

dokument u oblasti borbe protiv kriminala je **Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala** sa pratećim Protokolima, usvojena 2000. godine u Palermu, koja je imala za cilj da ukaže na ozbiljnost problema i da unapredi međunarodnu saradnju u borbi protiv organizovanog kriminala. Uz nju su usvojena i 2 protokola koja dopunjuju ovu konvenciju: 1. Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i decom; 2. Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom. Konvencija pravno obavezuje potpisnike da preduzmu konkretne mere u borbi protiv organizovanog kriminala (inkriminacija učestvovanja u kriminalnoj grupi, pranja novca, korupcije, prihvatanje efikasnijeg mehanizma ekstradicije i policijske saradnje). Protokoli daju i međunarodno prihvaćene definicije trgovine ljudima i krijumčarenja migranata, a predviđaju i niz mera za borbu protiv ovih oblika kriminala.

Deklaracija Generalne skupštine UN o vladavini prava na nacionalnom i međunarodnom nivou iz 2012. godine potvrđuje da su vladavina prava i stabilni pravni okvir osnove održivog razvoja. Nezavisno sudstvo je preduslov vladavine prava, a države se pozivaju da omoguće pristup pravdi za sve. Priznaje se uloga Međunarodnog krivičnog suda i zahteva saradnja sa njim.

Konvencija UN protiv korupcije iz 2003. godine je pravno obavezujuća i zahteva od država potpisnica da primenjuju mere protiv korupcije iz oblasti prevencije, krivičnog gonjenja, međunarodne saradnje, oduzimanja imovine i razmene informacija. Po pitanju prevencije zahteva se osnivanje antikorupcijskih tela, što je u Republici Srbiji i učinjeno, jačanje transparentnosti i odgovornost u upravljanju javnim finansijama. Po pitanju krivičnog gonjenja, zahteva se inkriminacija ne samo za primanje mita, već i za ometanje istrage i pranje novca. Takođe, predviđa se i zaštita svedoka i uzbunjivača. Oduzimanje imovine stečene izvršenjem krivičnog dela korupcije na međunarodnom nivou je najznačajnija odlika ove Konvencije.

Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) iz 1979. godine definiše pojam „diskriminacija žena“ i predstavlja međunarodnopravni instrument čijom se ratifikacijom države članice obavezuju da će preduzimanjem odgovarajućih mera sprečiti svaki vid neposredne i posredne diskriminacije žena, obezbediti potpuni razvoj i napredak i na taj način garantovati ženama da ravnopravno sa muškarcima ostvaruju i uživaju ljudska prava i osnovne slobode. Konvencija sadrži građanska i politička prava (izborna prava, jednakost pred zakonom, pravo na državljanstvo), ali i ekonomska, socijalna i kulturna prava (pravo na rad, obrazovanje, zdravstvo, kao i relevantna prava u ekonomskom i socijalnom životu). Članice su obavezne da obezbede sudsku zaštitu ovih prava. Postoji i obaveza država da svake četiri godine izveštavaju UN o primeni Konvencije.

Konvencija UN o pravima deteta iz 1989. godine je najšire prihvaćena od svih međunarodnih konvencija. Ovim dokumentom garantovana su prava deteta koja se odnose na više ciljeva održivog razvoja. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine je konvencija koja uopšteno štiti osnovna prava na kojima počiva moderno društvo, kao što su sloboda mišljenja, zabrana torture i ropstva, proizvoljnog hapšenja, jednakost pred zakonom, nepristrasno suđenje i prava manjina.

Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija o ljudskim pravima), za čiju primenu je nadležan Evropski sud za ljudska prava u Strazburu, ključni je dokument za razvoj ljudskih prava u Evropi. Propisana je zaštita svih klasičnih ljudskih prava (život, sloboda, bezbednost, pravično suđenje, savest i veroispovest i dr.). Na osnovu nje je usvojena Povelja EU o osnovnim pravima 2009. godine, koja objedinjuje sve evropske i međunarodne dokumente o ljudskim pravima, kao i najmodernija rešenja koja se tiču zaštite podataka, bioetike i transparentnosti državne uprave. Ova povelja ima status Ugovora o Evropskoj uniji.

EU Konvencija o borbi protiv korupcije, uključujući zvaničnike Evropske unije ili zvaničnike država članica iz 1997. godine obavezuje članice da se pasivna i aktivna korupcija propišu kao krivična dela, a propisuje i odgovornost rukovodioca u privrednom subjektu za aktivnu korupciju izvršenu u ime tog subjekta. Srodna Krivičnopravna konvencija o korupciji iz 1999. godine propisuje međunarodne mehanizme za krivično gonjenje korupcije, a za njeno sprovođenje odgovoran je GRECO.

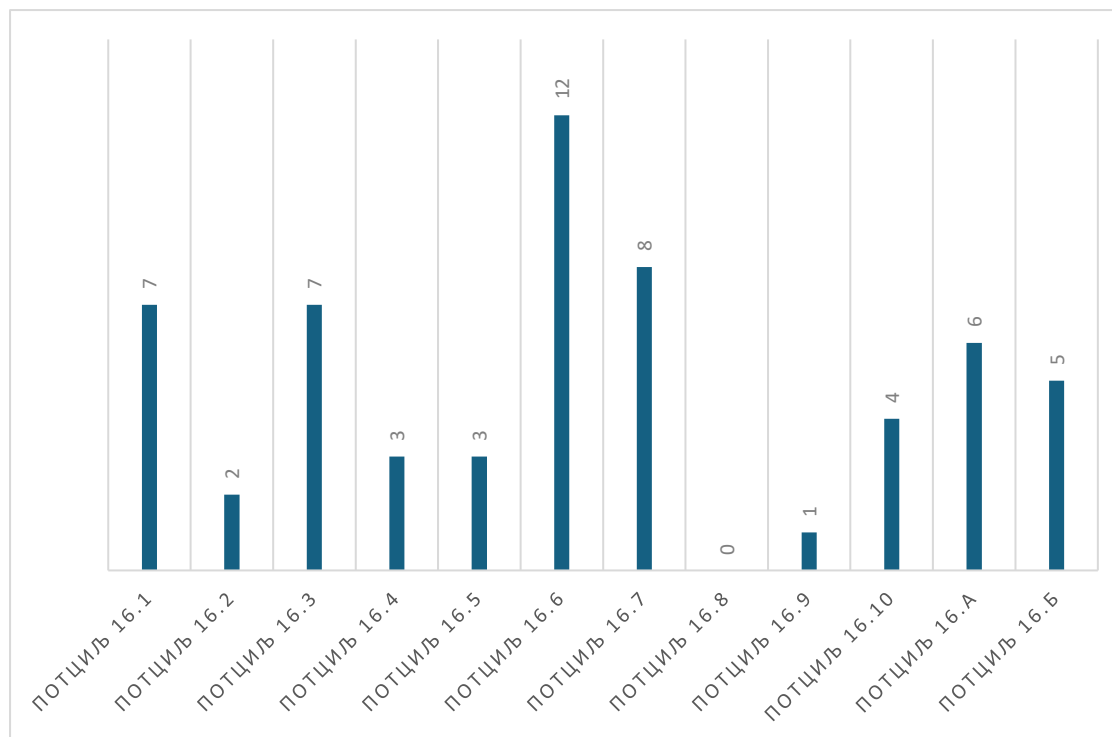
Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz 2011. godine, tzv. Istanbulska konvencija, daje pravno obavezujuću definiciju „roda“. Ova Konvencija propisuje obaveznu inkriminaciju psihičkog nasilja, svaki seksualni čin koji nije na dobrovoljnoj bazi, prisilne brakove i seksualno uznemiravanje, a naročito ističe tzv. „zločine iz časti“. Republika Srbija je u oktobru 2013. godine ratifikovala Istanbulsku konvenciju. Sledeći korak bi bio uvođenje Istanbulske konvencije u propise i poboljšanje položaja žena žrtava nasilja, kao i krivično gonjenje učinilaca.

Konvencija Saveta Evrope protiv trgovine ljudima iz 2005. godine, zabranjuje sve oblike trgovine ljudima, a pored toga posebnu pažnju posvećuje zaštiti žrtava trgovine.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 16

Planski okvir koji doprinosi dostizanju COR 16 obuhvata veoma širok spektar planskih dokumenata u oblastima kao što su vladavina prava, ljudska prava, javna uprava, društveni i ekonomski razvoj. Mapiranje planskog okvira koji je relevantan za dostizanje COR 16, obuhvata **25 dokumenata javnih politika**, čijom realizacijom se ostvaruje doprinos većini potciljeva održivog razvoja u oblasti vladavine prava i jakih institucija. Najveći doprinos ostvaruje u oblasti razvijanja institucija na svim nivoima (*Potcilj 16.6 - Razviti delotvorne, odgovorne i transparentne institucije na svim nivoima*).

Slika 2: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 16: Mir, pravda i snažne institucije

U postupku preciznijeg sagledavanja doprinosa DJP potciljevima održivog razvoja u okviru COR 16, uspostavljena je veza između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 16. Shodno tome, u Tabeli 1 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP, na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 16. RZS trenutno na portalu ciljeva održivog razvoja ne prati podatke za pokazatelje u okviru potcilja 16.4.1, 16.7.2, 16.10.1 i 16.a.1. Pokazatelji utvrđeni na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP se prevashodno mogu koristiti kao dopunski za praćenje doprinosa važećeg planskog okvira COR-u 16.

Tabela 1: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 16

Pokazatelj potciljeva COR 16	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 16			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
16.1.1	/	1	4	da
16.1.2	/	/	1	ne
16.1.3	/	/	5	da
16.1.4	/	/	1	da
16.2.1	/	/	3	da
16.2.2	/	2	12	da
16.3.1	/	/	8	da
16.3.3	/	/	2	ne
16.4.1	/	/	3	ne
16.4.2	/	/	8	ne
16.5.1	/	/	13	da
16.5.2	/	/	2	da
16.6.1	/	1	4	da
16.6.2	/	2	25	da
16.7.1	/	/	1	ne
16.7.2	/	/	12	ne
16.9.1	/	/	1	da
16.10.1	/	2	2	ne
16.10.2	/	1	7	ne
16.a.1	/	/	11	ne
16.b.1	1	2	5	da
UKUPNO	1	9	130	

Jedan od ključnih dokumenta za dostizanje **potcilja 16.1. Smanjiti sve oblike nasilja** i **potcilja 16.2. Borba protiv zloupotrebe dece** je **Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period 2021–2025. godine**, koja će doprineti eliminisanju svih vidova nasilja u porodici (naročito prema ženama i devojkama), uz pružanje adekvatne zaštite i podrške. Ciljevi definisani ovom strategijom odnose se na unapređenje prevencije, obezbeđenje efikasne i delotvorne zaštite i podrške, stvaranje uslova za adekvatno procesuiranje i kažnjavanje učinilaca, unapređenje položaja žrtava i svedoka i uspostavljanje celovitog i funkcionalnog sistema prikupljanja i analize podataka.

Nešto više od petine žena sa navršениh 15 godina doživelo fizičko i/ili seksualno nasilje bilo od strane partnera ili drugih osoba. Shodno tome **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine** će omogućiti da se stopa svih oblika nasilja prema ženama sa navršениh 15 godina života, u okviru indeksa rodne ravnopravnosti za satelitski domen nasilja, posebno fizičkog i/ili seksualnog nasilja bilo od strane partnera ili drugih osoba i nasilja u porodici, smanji za 20% do 2030. godine. Poseban doprinos dostizanju potcilja 16.1. biće ostvaren jačanjem kapaciteta svih relevantnih aktera na svim nivoima u pogledu sprovođenja obaveza koje proizilaze iz Rezolucije 1325 SB UN - Žene, mir i bezbednost u Republici Srbiji.

Akcionim planom za poglavlje 23 predviđen je niz mera radi unapređenja prava deteta (unapređenje maloletničkog pravosuđa u cilju pune implementacije evropskih standarda). Jačanje kapaciteta za odgovor države na sve oblike trgovine ljudima obuhvaćeni su **Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 24** kojim su predviđene mere koje je Republika Srbija obavezna da sprovede kako bi ojačala svoje kapacitete za suzbijanje trgovine ljudima.

Sprovođenje programa prevencije svih oblika nasilja, uključujući i rodno zasnovanog nasilja, kako u fizičkom, tako i u virtuelnom prostoru, u saradnji sa udruženjima i kancelarijama za mlade obuhvaćeno je **Strategijom za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine** čime će

---

se uticati na to da do 2030. godine 67% mladih prijavi slučajeve fizičkog, psihološkog i/ili seksualnog nasilja kome su bili izloženi.

Mapiranjem planskog okvira utvrđeno je da sedam dokumenata javnih politika doprinosi potcilju **16.3. Vladavina prava i jednak pristup pravdi**. Krovni i ključni za dostizanje ovog potcilja je **Strategija razvoja pravosuđa za period 2020–2025. godine** koja na sveobuhvatan način pristupa razvoju pravosuđa. Realizacija Strategije stremi rastu međunarodnog indeksa vladavine prava u segmentu građanskog prava na 0,55 i u segmentu krivičnog prava na 0,41 do 2025. godine.

Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine ključna je u kontekstu stvaranja uslova i okvira za unapređenje prevencije i zaštite osoba sa invaliditetom od nasilja i zlostavljanja, posebno prevencije i zaštite žena sa invaliditetom od nasilja, kao i uslova za ostvarivanje prava na pristup pravdi i pravično suđenje osoba sa invaliditetom na ravnopravnoj osnovi sa drugim građanima. Sprovedenjem Strategije biće sačinjeni protokoli o sprečavanju nasilja, zlostavljanja i eksploatacije kako bi osobe sa invaliditetom (na Brajevom pismu za srpski jezik, aplikacije za SMS poruke i sl.), naročito u ustanovama socijalne zaštite i zdravstvene zaštite imale veći pristup pravdi. Takođe, Strategija će omogućiti da se za 30% uveća broj sudskih postupaka u kojima su primenjene asistivne tehnologije ili drugi oblici razumnih prilagođavanja.

Osiguranje pristupa pravdi biće omogućeno i **Strategijom prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine** koja će doprineti unapređenju funkcionisanja mehanizama zaštite od diskriminacije (građanskopravna, krivičnopravna, prekršajnopravna zaštita od diskriminacije) i unapređivanje kompetencija javnih službenika, nosilaca pravosudnih funkcija i drugih relevantnih aktera u sistemu prevencije i zaštite od diskriminacije. Strategija će omogućiti realizaciju mera koje treba da doprinesu da se broj interno uspostavljenih mehanizama za prevenciju i zaštitu od diskriminacije poveća za 30% do 2023. godine.

Treba navesti da i ostale strategije u oblasti ljudskih i građanskih prava, **Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period od 2021. do 2025. godine**, **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine**, **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine**, **Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2020–2025. godine** promovišu vladavinu prava i doprinose jačanju mehanizama i kapaciteta koji treba da omoguće veći pristup pravdi grupama i pojedincima iz marginalizovanih grupa ili grupa koje se nalaze u povećanom riziku od diskriminacije. Shodno tome Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja će stvoriti uslove da 6.000 Roma i Romkinja dobije besplatnu pravnu pomoć do 2030. godine.

Borba protiv organizovanog kriminala nalazi se u fokusu **potcilja 16.4. Smanjenje nezakonitih tokova novca i oružja, borba protiv pranja novca i protiv svih oblika organizovanog kriminala**. Dokument koji adresira ovaj potcilj je **Akcionni plan za poglavlje 24** kojim su utvrđene aktivnosti čijim se sprovođenjem ispunjavaju obaveze i merila za pridruživanje EU. Akcionni plan se opširno bavi pitanjima organizovanog kriminala i pranja novca. Sprovođenje aktivnosti utvrđenih Akcionim planom u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala omogućiće da se istrage sprovede pre i tokom izvršenja krivičnog dela (proaktivne istrage), obezbediće uključivanje državnih organa u najranijim fazama postupka kroz razmenu informacija i unapređenje mehanizama koordinacije, komunikacije i razmene informacija među državnim organima. Sprovođenje Akcionog plana podrazumeva dalje unapređenje interoperabilnosti IT sistema i jačanje ljudskih kapaciteta i doprineće uspostavljanju jedinstvene statistike za evidentiranje krivičnih dela na nivou policije, tužilaštva, zatvora i sudova i objedinjavanje podataka.

Dostizanje potcilja 16.4 biće omogućeno i realizacijom **Strategije kontrole malog i lakog oružja za period 2019–2024. godine** koja će doprineti smanjenju pretnji od nedozvoljenog posedovanja i zloupotrebe malog i lakog oružja, municije i eksploziva za civilnu upotrebu, kao i **Strategije za borbu protiv širenja oružja za masovno uništenje za period od 2021. do 2025. godine**, koja će jačanjem

prevencije, unapređenjem državnih kapaciteta i povećanjem stepena međunarodne saradnje doprineti sprečavanju razvoja ovakvog oružja.

Strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma za period 2020–2024. godine sa Akcionim planom za period 2022–2024. godine, predstavlja odgovor Republike Srbije na rizike utvrđene 2018. godine u Proceni rizika od pranja novca i Proceni rizika od finansiranja terorizma. Strategija će omogućiti usklađivanje sa međunarodnim standardima za sprečavanje pranja novca - FATF (eng. Financial Action Task Force). **Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma**¹⁵ omogućava unapređenje postojećeg sistema otkrivanja i sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma i usklađivanja sa evropskim direktivama u ovoj oblasti.

Fokus **potcilja 16.5. Borba protiv korupcije** je jačanje mehanizama i kapaciteta za borbu protiv korupcije. Ključni dokument u ovoj oblasti je **Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije za period od 2023-2028. godine** koja za cilj ima stalnu posvećenost organa javne vlasti i političkih subjekata suzbijanju korupcije i efikasnoj i doslednoj primeni i stalnom unapređenju antikorupcijskih pravila, blagovremeno otkrivanje i adekvatno kažnjavanje koruptivnog ponašanja i jačanje svesti o uzrocima, stanju i štetnosti korupcije.

Strategija reforme javne uprave u Republici Srbiji za period od 2021. do 2030. godine, i Akcioni plan za period od 2021. do 2025. godine doprineće da udeo administrativnog opterećenja građana u BDP-u u 2030. godini bude 2,40%. Javne nabavke su jedna od ključnih oblasti u kojoj javni i privatni sektor ulaze u finansijsku interakciju u značajnom obimu i stoga predstavljaju i jednu od najkritičnijih privrednih aktivnosti u pogledu nastanka rizika od neregularnosti i korupcije. Jačanjem konkurencije na tržištu javnih nabavki i smanjenjem rizika od neregularnosti u sistemu javnih nabavki **Program razvoja javnih nabavki u Republici Srbiji za period 2024–2028. godine** će doprineti dostizanju potcilja 16.5.

Mapiranje nacionalnog planskog okvira u odnosu na **potcilj 16.6. Razviti delotvorne, odgovorne i transparentne institucije na svim nivoima**, ukazalo je da je poseban prioritet velikog broja planskih dokumenata upravo izgradnja i jačanje institucionalnog okvira i kapaciteta u određenim oblastima za sprovođenje reformi, te shodno tome doprinose ovom potcilju. Potpuna lista planskih dokumenata koji se mogu povezati sa potciljem 16.6. predstavljena je u Aneksu ovog dokumenta. U ovom segmentu smo ukazali na najznačajnija čiji je cilj jačanje celokupnog sistema javne uprave koji će obezbediti jake, transparentne i delotvorne institucije kao i adekvatne kapacitete službenika za sprovođenje reformi i pružanje javnih usluga.

Ključna strategija i krovni dokument u oblasti javne uprave koji treba da obezbedi kontinuitet reformi i proširenje njihovog obuhvata na celu javnu upravu je **Strategija reforme javne uprave u Republici Srbiji za period od 2021. do 2030. godine sa AP za period od 2021. do 2025. godine**. Realizacija Strategije će doprineti poboljšanju rada javne uprave i unapređenju kvaliteta javnih usluga u skladu sa principima Evropskog administrativnog prostora što će omogućiti poboljšanje pozicije Srbije na rang listi Svetske banke u pogledu indeksa delotvornosti vlasti (60-63, 2030. godine). **Program razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2023. do 2025. godine** sa Akcionim planom za njegovo sprovođenje će omogućiti da se javna ovlašćenja vrše efikasno, transparentno, konzistentno, ekonomično i odgovorno i doprineti korisnički orijentisanoj upravi. **Program za reformu sistema lokalne samouprave u Republici Srbiji za period od 2021–2025. godine**, sa Akcionim planom za period od 2024. do 2025. godine će doprineti razvoju delotvornih, efikasnih i održivih institucija na lokalnu koje omogućavaju ostvarivanje prava građana na lokalnu samoupravu kroz izgradnju i jačanje kapaciteta jedinica lokalnih samouprava za primenu načela dobrog upravljanja.

Potcilj 16.7. Odgovorno i participativno donošenje odluka je adresiran u osam dokumenata javnih politika. Sprovođenje **Programa unapređenja upravljanja javnim politikama i regulatornom**

¹⁵ " Službeni glasnik RS", br. 113/2017, 91/2019, 153/2020 i 92/2023

reformom za period 2021-2025. će doprineti rastu broja propisa i dokumenata javnih politika tokom čije pripreme je sproveden konsultativni proces. Sprovedenje **Programa za reformu sistema lokalne samouprave u Republici Srbiji za period od 2021–2025, sa Akcionim planom za period od 2024. do 2025. godine** će omogućiti rast vrednosti indeksa dobre uprave u izdvojenim oblastima: 1) odgovornost; 2) transparentnost, otvorenost i participacija sa 58% u 2023. godini na 60% u 2025. godini između ostalog i unapređenjem pravnog okvira i procedura za neposredno učešće građana u upravljanju lokalnom samoupravom. Realizacija Programa će omogućiti da 90% gradova, opština i gradskih opština imaju obučene službenike za primenu novog pravnog okvira u oblasti referendumu i narodne inicijative. **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030.** će doprineti jačanju rodne ravnopravnosti u političkom životu i obezbeđivanju ravnopravnog učešća žena i muškaraca u odlučivanju o javnim poslovima. Sledeći važan dokument javne politike je **Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030.** čijim sprovođenjem će se doprineti uspostavljanju i jačanju mehanizama koji treba da obezbede aktivno učešće mladih u donošenju odluka na svim nivoima vlasti. **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030.** će omogućiti unapređenje participacije Roma i Romkinja u svim društvenim procesima između ostalog i povećanjem učešća Roma i Romkinja na izborima. Doprinos ostvarenju ovog potcilja daće i sprovođenje **Strategije za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030,** kao i **Strategije prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030.** godine.

Potcilj 16.9. Obezbediti pravni identitet za sve, uključujući izdavanje izvoda iz matične knjige rođenih, odnosi se na problem koji u Republici Srbiji u najvećoj meri obuhvata romsku populaciju. Sprovođenjem **Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine,** će se omogućiti unapređenje pristupa uslugama socijalne zaštite i povećanja socijalne uključenosti Roma i Romkinja u lokalnoj zajednici između ostalog i kroz potpuni obuhvat upisa Roma i Romkinja u građanske registre do 2030. godine.

Planski okvir kojim je pokriven **Potcilj 16.10 Osigurati javni pristup informacijama i zaštitu osnovnih sloboda, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima** obuhvata četiri dokumenta javnih politika. To su: **Nacionalna strategija za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2020-2025.** koja cilja na podizanje svesti žrtava i svedoka krivičnih dela o pravima koja im pripadaju u pravnom sistemu Republike Srbije, kao i kontinuirano informisanje opšte javnosti u ovoj oblasti; **Strategija razvoja pravosuđa za period 2020-2025.** doprinosi kroz unapređenje transparentnosti i dostupnosti pravosuđa; **Program razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2023. do 2025.** kroz otvaranje podataka u javnoj upravi; **Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period 2021-2025.** kroz uspostavljanje službi za informisanje oštećenih lica i svedoka na teritoriji RS.

Nacionalni planski okvir i odgovor Republike Srbije na **potcilj 16.a Ojačati nacionalne institucije za sprečavanje nasilja i borbu protiv kriminala i terorizma** čine pet dokumenata javnih politika čija će realizacija doprineti jačanju institucionalne infrastrukture na nacionalnom nivou i podsticanju međunarodne saradnje u borbi protiv kriminala i terorizma. To su: **Strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2020-2025;** **Nacionalna strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026;** **Program za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji za period 2024-2026;** **Strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma za period 2020–2024.** i **Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period 2021-2025.**

Ključni planski dokument u oblasti antidiskriminacionih politika koji doprinosi **potcilju 16.b Primena nediskriminatornih zakona i politika za održivi razvoj** je **Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine,** koji će omogućiti ravnopravno ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda osobama koje se nalaze u riziku od diskriminacije i jačanje sistema prevencije i zaštite od diskriminacije u svim oblastima i na svim nivoima. Jačanju antidiskriminatornog okvira u

---

Republici Srbiji takođe doprinose: **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine; Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024.; Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine; Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period od 2021. do 2025. godine.**

3.2.2 Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera - Unutrašnje tržište

Klaster – Unutrašnje tržište obuhvata četiri osnovne slobode na kojima je zasnovana Evropska unija (sloboda kretanja robe, ljudi, usluga i kapitala) i predstavlja tematski veoma važnu oblast u procesu pristupnih pregovora. Proces pregovora u okviru ovog klastera podrazumeva usvajanje pravnih tekovina EU u oblastima kao što su usklađivanje tržišta Republike Srbije sa tržištem EU, uključujući i zaštitu zdravlja i potrošača. Važnost ovog klastera ogleda se i u tome što oblasti u okviru kojih je potrebno usaglasiti politike i propise imaju veliki uticaj na život građana i građanki Republike Srbije, od dostupnosti različitih proizvoda i usluga na domaćim tržištima (koji zadovoljavaju zahtevane standarde kvaliteta), mogućnosti zapošljavanja u zemljama Evropske unije, ravnopravnije tržište konkurencije zainteresovanih aktera, pa do zaštite potrošača i zdravlja domaćeg stanovništva.

Ovaj klaster obuhvata devet pregovaračkih poglavlja: **1 – Slobodno kretanje robe, 2 – Slobodno kretanje radnika, 3 – Pravo poslovnog nastanjanja i sloboda pružanja usluga, 4 – Slobodno kretanje kapitala, 6 – Pravo privrednih društava, 7 – Pravo intelektualne svojine, 8 – Politika konkurencije, 9 – Finansijske usluge i 28 – Zaštita potrošača i zaštita zdravlja.** Od devet poglavlja koja se nalaze u ovom klasteru, u dosadašnjem toku pregovora otvorena su četiri (Slobodno kretanje kapitala, Pravo privrednih društava, Pravo intelektualne svojine i Finansijske usluge). Međutim, pošto otvaranje klastera zahteva da sva poglavlja koja ga čine budu otvorena, ovaj klaster još uvek nije otvoren. Otvaranje ovog klastera podrazumeva početak pregovora o još pet poglavlja, što ovu oblast čini sadržajnom i zahtevnom u pogledu dinamike i toka pregovaračkog procesa. Pored četiri otvorena poglavlja, Republika Srbija je dostavila Evropskoj uniji pregovaračke pozicije za poglavlja 2, 3 i 28 (Slobodno kretanje radnika, Pravo poslovnog nastanjanja i sloboda pružanja usluga i Zaštita potrošača i zdravlja).

U skladu sa metodologijom mapiranja nacionalnog planskog okvira, cilj održivog razvoja koji se vezuje za klaster Unutrašnje tržište i u okviru njega najviše sa pregovaračkim poglavljem 28 – Zaštita potrošača i zaštita zdravlja jeste **COR 3 – Dobro zdravlje.** Planska dokumenta koja se izrađuju u procesu evropskih integracija, kako bi se odgovorilo na zahteve pregovaračkog poglavlja 28, mogu se povezati sa većim brojem potciljeva COR 3 u oblasti javnog zdravlja, zdravog života i blagostanja za celokupno društvo.

COR 3: DOBRO ZDRAVLJE - Obezbediti zdrav život i promovisati blagostanje za sve ljude svih generacija

Procesi koji doprinose COR 3

Napredak u unapređenju uslova za dostizanje univerzalne zdravstvene pokrivenosti i pristupa bezbednim i pristupačnim lekovima kako bi se obezbedio zdrav život i blagostanje za sve ostvaruje se sprovođenjem politika koje pokrivaju širok spektar oblasti od zdravstva i zdravstvene zaštite, preko zaštite životne sredine, poljoprivrede, ljudskih prava, energetike, saobraćaja, ekonomskog razvoja. Doprinos rezultatima koji se ostvaruju, a važni su za dostizanje COR 3 uključuje i realizaciju međunarodnih obaveza koje proističu iz procesa pristupanja Evropskoj uniji, ali i brojnih međunarodnih konvencija, ugovora i deklaracija čiji smo potpisnik.

Pravo na zdravlje ugrađeno je u brojne međunarodne ugovore i deklaracije, među kojima su najvažnije: Međunarodna povelja o ljudskim pravima (1948), Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i sloboda (1950), Evropska socijalna povelja (1961), Međunarodna konvencija za eliminaciju svih oblika rasne diskriminacije (1965), Međunarodni sporazum o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966), Međunarodni sporazum o građanskim i političkim pravima (1989), Sporazum o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (1979), Konvencija protiv mučenja, surovosti, nečovečnosti i poniženja (1984), Konvencija o pravima deteta (1989), UN Milenijumska deklaracija (2000–2001),

Deklaracija o posvećenosti HIV/AIDS (2000) i međunarodne smernice za HIV/AIDS i ljudska prava (konsolidovana verzija 2006), Okvirna konvencija SZO o kontroli duvana (2006) i druge.

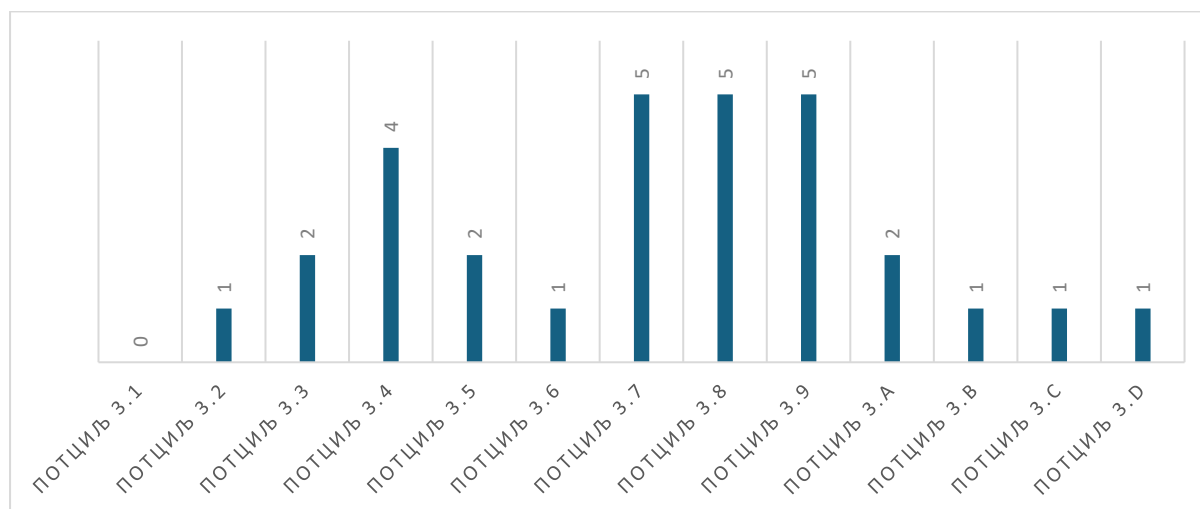
Pored toga, relevantna međunarodna dokumenta su i: Evropska povelja o pravima pacijenta (2002), Politički okvir za evropski region „Zdravlje za sve“ (2005), Međunarodni zdravstveni pravilnik (2005), Protokol o vodi i zdravlju uz Konvenciju o zaštiti i korišćenju prekograničnih vodotokova i međunarodnih jezera i Amandmana na članove 25. i 26. Konvencije o zaštiti i korišćenju prekograničnih vodotokova i međunarodnih jezera (2005), Deklaracija „Zdravlje u svim politikama“ (2007), Povelja o osnovnim pravima Evropske unije (2010), Evropski vodič za unapređenje kvaliteta u sveobuhvatnoj kontroli raka (2015), Akcioni plan za prevenciju i kontrolu nezaraznih bolesti u evropskom regionu SZO 2016–2025 (2016), Ostrvska deklaracija o životnoj sredini i zdravlju (2017), Deklaracija o primarnoj zdravstvenoj zaštiti (Astana 2018), EU program zdravstva za period 2021–2027 i druga.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 3

Planski okvir kojim se utvrđuju ciljevi i prioriteti iz segmenta zaštite zdravlja i obezbeđivanja zdravog života i koji treba da doprinesu dostizanju COR 3 veoma je širok i obuhvata veliki broj dokumenata javnih politika iz oblasti javnog zdravlja, zaštite životne sredine, ljudskih prava.

Mapiranje planskog okvira povezanog sa COR 3 obuhvatilo je **sedamnaest planskih dokumenata** čija realizacija doprinosi većini potciljeva u okviru COR 3¹⁶. Prioriteti utvrđeni dokumentima javnih politika najviše će doprineti smanjenju mortaliteta od neprenosivih bolesti (*Potcilj 3.4 - Do 2030. smanjiti za jednu trećinu prevremeni mortalitet od neprenosivih bolesti kroz prevenciju i lečenje i promovisati mentalno zdravlje i blagostanje*), obezbeđivanju univerzalnog pristupa uslugama koje se odnose na polnu i reproduktivnu zdravstvenu zaštitu (*Potcilj 3.7 - Do 2030. obezbediti univerzalni pristup uslugama koje se odnose na polnu i reproduktivnu zdravstvenu zaštitu uključujući planiranje porodice, informisanje i obrazovanje, kao i integraciju reproduktivnog zdravlja u nacionalne strategije i programe*), postizanju univerzalnog obuhvata zdravstvenom zaštitom (*Potcilj 3.8 - Postići univerzalni obuhvat zdravstvenom zaštitom, uključujući zaštitu od finansijskog rizika, dostupnost kvalitetnih osnovnih zdravstvenih usluga i dostupnost bezbednih, delotvornih, kvalitetnih i jeftinih osnovnih lekova i vakcina za sve*) kao i smanjivanje smrtnih slučajeva izazvanih kontaminacijom iz vazduha, vode i zemljišta (*Potcilj 3.9 - Do 2030. značajno smanjiti broj smrtnih slučajeva i oboljenja od opasnih hemikalija i zagađenja i kontaminacije vazduha, vode i zemljišta*).

Slika 3: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 3: Dobro zdravlje

¹⁶ Planska dokumenta doprinose sledećim potciljevima: 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.a i 3.d

Na osnovu uspostavljenih veza između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 3 u Tabeli 2 prikazan je pregled pokazatelja klasifikovanih na identične, prilagođene i dopunske. Pomoću njih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 3. RZS trenutno na portalu ciljeva održivog razvoja ne prati podatke za pokazatelje u okviru potcilja 3.5.1, 3.5.2, 3.9.1, 3.9.2, 3.a.1 i 3.d. Pokazatelji utvrđeni na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP se mogu koristiti kao dopunski za praćenje doprinosa važećeg planskog okvira COR-u 3.

Tabela 2: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 3

Pokazatelj potciljeva COR 3	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 3			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
3.2.1	/	/	1	da
3.3.1	1	1	5	ne
3.3.2	/	/	1	da
3.3.3	/	/	1	ne
3.3.4	/	/	1	ne
3.3.5	/	/	1	ne
3.4.1	/	2	2	da
3.4.2	/	/	5	da
3.5.1	/	/	2	ne
3.5.2	/	/	8	ne
3.6.1	/	1	3	da
3.7.1	/	1	3	da
3.7.2	/	/	4	da
3.8.1	/	1	18	da
3.8.2	/	/	2	da
3.9.1	/	2	4	ne
3.9.2	/	/	10	ne
3.9.3	/	/	6	da
3.a.1	/	/	2	ne
3.b.1	1	/	1	da
3.b.3	/	/	1	ne
3.c.1	1	2	2	da
3 d	/	/	1	ne
UKUPNO	3	11	80	

Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji, sa Akcionim planom za period od 2018. do 2026. godine, krovni je dokument za uspostavljanje okvira delovanja javnih politika u oblasti zaštite i unapređenja zdravlja i smanjenja nejednakosti u zdravlju. Povećanje obuhvata svim obaveznim vakcinama na više od 95% jedan je od ciljeva Strategije kojim će se doprineti između ostalog i povećanju obuhvata dece mlađe od 5 godina obaveznim vakcinacijama i time omogućiti da se dostigne **potcilj 3.2 Smanjiti i okončati smrtne slučajeve koji se mogu sprečiti kod novorođenčadi i dece mlađe od 5 godina**. Sprečavanjem i suzbijanjem zaraznih bolesti i vodećih rizika za zdravlje realizacija Strategije će doprineti **potcilju 3.3. Okončanje epidemije AIDS-a i tuberkuloze, borba protiv hepatitisa, bolesti koje se prenose vodom i ostalih zaraznih bolesti**. Prevencija i suzbijanje nezaraznih bolesti se nalaze u fokusu Strategije čijom realizacijom će biti omogućeno smanjenje stope prevremenog umiranja od kardiovaskularnih bolesti za 30% i dijabetesa tip 2 za 20%. U pogledu unapređenja sprečavanja i suzbijanja horničnih nezaraznih bolesti i doprinosa **potcilju 3.4. Neprenosive bolesti**, Strategijom se planira i unapređenje obuhvata skriningom za rano otkrivanje

kolorektalnog karcinoma, karcinoma dojke i karcinoma grlića materice za 40%. Prevencija i suzbijanje pušenja i izloženosti duvanskom dimu, prekomerne upotrebe alkohola i zloupotrebe droga su aktivnosti koje će biti realizovane sprovođenjem Strategije i time doprineti **potcilju 3.5. Prevencijom i lečenjem od zloupotrebe opojnih droga i alkohola**. Strategija će omogućiti i očuvanje i unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja, čime će doprineti napretku u pogledu dostizanja **potcilja 3.7. Reproductivno zdravlje**. Unapređenje dostupnosti i pristupačnosti zdravstvenih službi, uključujući i povećanje dostupnosti osetljivim društvenim grupama, kao i uspostavljanje osnova za kontinuirano unapređenje kvaliteta zdravstvenih usluga na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite predstavljaju značajan segment Strategije. Jačanjem kapaciteta primarne, sekundarne i tercijarne prevencije, kao i razvoj programa javnog zdravlja omogućiće povećanje dostupnosti zdravstvenih usluga u 70% jedinica lokalne samouprave. Realizacijom niza aktivnosti iz ovog segmenta Strategija će doprineti dostizanju **potcilja 3.8. Univerzalan obuhvat zdravstvenom zaštitom**. Strategijom je predviđeno i unapređenje efikasnosti zdravstvene zaštite kroz unapređenje postupaka odlučivanja o lekovima, medicinskoj opremi, sredstvima i procedurama, što će doprineti povećanju dostupnosti bezbednih i kvalitetnih lekova svima. Strategijom je predviđena realizacija niza mera koja za cilj imaju praćenje i evaluaciju uticaja životne sredine na zdravstvene rizike, posebno u pogledu rizika povezanih za neispravnom vodom za piće kao i bolesti koje su izazvane životom u nesanitarnim uslovima. Strategijom je predviđeno povećanje broja stanovnika obuhvaćenih sistemom za sakupljanje čvrstog otpada za 20% do 2026. godine kao i povećanje obuhvata stanovništva kanalizacionom mrežom za 20%, čime će biti ostvaren doprinos **potcilju 3.9. Smanjenje smrtnosti i oboljevanja od opasnih hemikalija i zagađenja**.

Potcilj 3.a Primena Okvirne konvencije SZO o kontroli duvana realizovaće se, između ostalog, merama utvrđenim **Strategijom javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine**, posebno u kontekstu podrške promeni postojećih, ili usvajanju novih propisa do 2026. godine, u skladu sa preporukama Vodiča za primenu Okvirne konvencije o kontroli duvana SZO i zakonodavstva Evropske unije.

Gustina i distribucija zdravstvenih radnika od 2018. godine ima tendenciju pada te će shodno tome Strategija doprineti povećanju broja lekara, sestara i ostalih zdravstvenih radnika kao i unapređenju finansiranja osnovnog paketa zdravstvenih usluga na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite, što će doprineti ostvarivanju **potcilja 3.c. Značajno povećati finansiranje u oblasti zdravstva, kao i regrutovanje, razvijanje, obučavanje i zadržavanje zdravstvenih radnika**. **Potcilj 3.d. Upravljanje nacionalnim i globalnim zdravstvenim rizicima** obuhvaćen je i **Strategijom javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine**, čijom realizacijom će se unaprediti sistem za sprečavanje i suzbijanje bolesti i vodećih rizika za zdravlje.

Postoje i važeći programi za pojedine bolesti i smanjenje rizika od obolevanja, koji su utvrđeni uredbama, ali koji po pravilu nemaju akcione planove i o njihovom sprovođenju se ne izveštava. Često se mere i aktivnosti predviđene tim programima preklapaju sa utvrđenim merama i aktivnostima u **Akcionom planu za sprovođenje Strategije javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine**, pa tako nemaju međusobno jasno postavljen hijerarhijski odnos, što uslovljava otežanu prioritizaciju prilikom planiranja budžeta i ostalih potrebnih resursa za njihovo sprovođenje.

Dostizanje **potcilja 3.3. Okončanje epidemije AIDS-a i tuberkuloze, borba protiv hepatitisa, bolesti koje se prenose vodom i ostalih zaraznih bolesti**, biće ostvareno sprovođenjem **Strategije za prevenciju i kontrolu HIV infekcija i AIDS-a za period 2018–2025. godine**. Strategija je usmerena na prevenciju i lečenje HIV infekcije, smanjenje mortaliteta i poboljšanje kvaliteta života osoba koje žive sa HIV-om čime će broj novih HIV infekcija biti smanjen za najmanje 75% do 2025. godine.

Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine će doprineti dostizanju nekoliko potciljeva obuhvaćenih COR 3. Realizacija Strategije će omogućiti razvoj kompetencija mladih za upražnjavanje zdravih stilova života, zatim podizanja svesti mladih ljudi o značaju korišćenja savremenih metoda kontracepcije i korišćenja usluga zdravstvene zaštite u oblasti seksualnog i

reproduktivnog zdravlja. Strategija će doprineti opštem poboljšanju zdravih stilova života i smanjenju korišćenja psihoaktivnih supstanci. Realizacija Strategije će doprineti da 67% JLS imaju dostupne i besplatne usluge savetovanja za mlade u oblasti zdravlja, posebno u oblasti reproduktivnog i seksualnog zdravlja i planiranja porodice i mentalnog zdravlja kao i usluga psihosocijalne podrške. Programi podrške treba da omoguće i povećanje mladih koji su potražili pomoć zbog zabrinutosti za svoje mentalno, seksualno i reproduktivno zdravlje na 67% do 2030. godine. Ovim putem realizacija Strategije će doprineti **potcilju 3.a. Pojačati primenu „Okvirne konvencije Svetske zdravstvene organizacije o kontroli duvana“ u svim zemljama, prema potrebama i potcilju kao i potcilju 3.7. Reproductivno zdravlje**. Realizacija mera utvrđenih Strategijom će doprineti i razumevanju značaja primene savremenih kontraceptivnih sredstava kao i važnost donošenja informisanih odluka u vezi planiranja porodice što će dovesti do povećanja procenta primena savremenih kontraceptivnih sredstava za uzrast 20-24 i 25-29 godina na 80% kao i smanjenja stopa rađanja kod adolescentkinja 15-19 godina na 7% do 2030. godine.

Prioriteti i pravci intervencija u oblasti zaštite od neprenosivih bolesti između ostalog utvrđeni su posebnim dokumenata izrađenim za određene neprenosive bolesti poput: mentalnog zdravlja ili gojaznosti. **Nacionalni program za zaštitu mentalnog zdravlja u Republici Srbiji za period 2019–2026. godine**, doprineće povećanju teritorijalne pokrivenosti centara za mentalno zdravlje u odnosu na ukupan broj stanovnika sa 2,32% u (2019) na 15% u 2022. godini. Ključni cilj **Nacionalnog program za prevenciju gojaznosti kod dece i odraslih** je povećanje broja dece i odraslih za 10% sa normalnom telesnom masom za uzrast do 2025. godine. **Nacionalni program prevencije štetne upotrebe alkohola i alkoholom uzrokovanih poremećaja** iz 2017. godine, nema oročen period važenja, usmeren je na smanjenje štetnih posledica upotrebe alkohola na pojedinca i na društvo u celini.

Strategija bezbednosti saobraćaja Republike Srbije za period od 2023 do 2030. godine sa Akcionim planom za 2023. do 2025. godine doprinosi **potcilju 3.6. Prevencija i smanjenje saobraćajnih nesreća** tako što će realizacijom utvrđenih mera i aktivnosti omogućiti smanjenje broja poginulih i teško povređenih lica za 50% do 2030. godine, u odnosu na 2019. godinu.

Nacionalni program očuvanja i unapređenja seksualnog i reproduktivnog zdravlja građana Republike Srbije doprineće očuvanju i unapređenju seksualnog i reproduktivnog zdravlja stanovnika uz poštovanje prava na donošenje informisanih odluka koje se odnose na seksualnost i reprodukciju nezavisno od ličnih karakteristika pojedinaca i usklađen je sa **potciljem 3.7. Reproductivno zdravlje**.

Unapređenje obuhvata zdravstvenom zaštitom u velikoj meri zavisi od univerzalne dostupnosti zdravstvenih usluga svim građanima, ali je uslovljeno i obezbeđivanjem pristupačnosti zdravstvenih objekata. Shodno tome, **Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine** će omogućiti povećanje inkluzije osoba sa invaliditetom i kroz povećanje broja objekata u javnoj upotrebi koji su pristupačni za osobe sa invaliditetom za 10% na godišnjem nivou do 2024. godine. **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine**, omogućiće povećanje pokrivenosti Roma i Romkinja univerzalnim zdravstvenim osiguranjem od najmanje 95% ili do nivoa kao i kod ostalog stanovništva do 2030. godine. Dostizanje **potcilja 3.8. Univerzalan obuhvat zdravstvenom zaštitom** biće omogućeno i sprovođenjem **Strategije javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine** i Strategije za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine kojom će biti omogućeno uspostavljanje pristupačne i sveobuhvatne zdravstvene zaštite za sve žene i muškarce. Realizacija Strategije kroz utvrđene mere i aktivnosti, doprineće rastu vrednosti indeksa rodne ravnopravnosti u domenu zdravlja na 87,8 do 2030. godine. Sprovođenje mera i aktivnosti će omogućiti povećanje obuhvata žena starijih od 15 godina preventivnim ginekološkim pregledima na 60% do 2030. godine i time doprineti **potcilju 3.7. Reproductivno zdravlje** i **potcilju 3.8. Univerzalan obuhvat zdravstvenom zaštitom**.

Razvoj inovativnog dizajna, digitalizacije i novih tehnoloških dostignuća, doprineće stvaranju modernog, konkurentnog i klimatski neutralnog društva. Krajnji cilj **Programa ekonomskih reformi za**

---

period 2023-2025. godine i Strukturne reforme 12 - *Primena cirkularne ekonomije u stvaranju povoljnog okruženja za zelenu tranziciju* je poboljšanje kvaliteta životne sredine i kvaliteta života svih građana, što se pozitivno odražava i na zdravlje ljudi i doprinosi **potcilju 3.9. Smanjenje smrtnosti i oboljevanja od opasnih hemikalija i zagađenja**. Smanjenje štetnih uticaja na zdravlje usled izlaganja vazduhu lošeg kvaliteta do 2030. godine u poređenju sa 2015. godinom cilj je **Programa zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa Akcionim planom** i njegovom realizacijom doprineće smanjenju slučajeva prevremene smrti od izlaganja česticama PM_{2.5} na 5.401 slučaj do 2030. godine.

Iako nije direktno povezana sa zdravstvom, **Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine**, utvrđuje mere za sprečavanje i smanjenje zagađenja voda čime će doprineti smanjenju oboljevanja i smrtnih slučajeva usled kontaminacije vode opasnim hemikalijama i time doprineti **potcilju 3.9 Smanjiti oboljevanje i smrtne slučajeve od opasnih hemikalija, zagađenja i kontaminacije vazduha, vode i zemljišta**. **Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine** nije neposredno usmeren na smanjivanje oboljevanja i smrtnih slučajeva razvijanjem održivog sistema upravljanja otpadom, ali svakako će njegova realizacija uticati na očuvanje resursa i smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu, zdravlje ljudi i degradaciju prostora.

Klimatske promene utiču na fizičko, mentalno i emotivno zdravlje pojedinca i društva usled povećane učestalosti klimatskih opasnosti. **Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine** će procenom ranjivosti u sektoru zdravlja, a naročito ranjivih kategorija stanovništva (deca, osobe sa invaliditetom, stari, radnici na otvorenom, i dr.) i predlogom mera prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove i smanjenja rizika omogućiti unapređenje prevencije i praćenje uticaja klimatskih promena na zdravlje ljudi i time doprineti **potcilju 3.d. Upravljanje nacionalnim i globalnim zdravstvenim rizicima**.

3.2.3 Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera – Konkurentnost i inkluzivni rast

Klaster – Konkurentnost i inkluzivni rast spada u grupu još uvek neotvorenih klastera. U okviru klastera nalazi se osam pregovaračkih poglavlja koja se odnose na ekonomsku i monetarnu politiku, carinsku uniju, oporezivanje, socijalnu politiku i zapošljavanje, preduzetništvo i industrijsku politiku, nauku i istraživanje i obrazovanje i kulturu: 10 – Informaciono društvo i mediji; 16 – Oporezivanje; 17 – Ekonomska i monetarna politika; 19 – Socijalna politika i zapošljavanje; 20 – Preduzetništvo i industrijska politika; 25 – Nauka i istraživanje; 26 – Obrazovanje i kultura i 29 – Carinska unija. Republika Srbija je do sada otvorila pet pregovaračkih poglavlja u okviru ovog klastera (17, 20, 25, 26 i 29), dva od njih su i privremeno zatvorena (25 i 26). Ni u jednom pregovaračkom poglavlju u okviru ovog klastera nije preostalo da se ispune merila za otvaranje, a za pregovaračka poglavlja koja nisu otvorena (10, 16 i 19), Republika Srbija je definisala pregovaračke pozicije.

Ovaj Klaster obuhvata usaglašavanje sa pravnim tekovinama i politikama EU primarno u vezi pripreme Republike Srbije u oblasti ispunjavanja ekonomskih kriterijuma za članstvo, kao i učešća u procesu ekonomskog i fiskalnog nadzora. Ključni planski dokument u ovom procesu je Program ekonomskih reformi Republike Srbije, koji pruža osnovu za ekonomski dijalog sa EU. Počevši od 2015. godine, u Republici Srbiji se Program ekonomskih reformi donosi početkom svake godine, sa projekcijama ekonomskog i fiskalnog razvoja za naredne tri godine, a u januaru 2024. godine usvojen je deseti Program ekonomskih reformi za period 2024–2026. godine.

Planska dokumenta koja se izrađuju u procesu evropskih integracija kako bi odgovorila na zahteve pregovaračkog procesa, pregovaračkih poglavlja i pregovaračkih pozicija u okviru Klastera - Konkurentnosti i inkluzivni rast, su relevantna i za dostizanje sledećih ciljeva održivog razvoja: **COR 1 – Svet bez siromaštva, COR 5 – Rodna ravnopravnost, COR 10 – Smanjenje nejednakosti, COR 4 – Kvalitetno obrazovanje, COR 8 – Dostojanstven rad i ekonomski rast i COR 9 – Industrija, inovacije i infrastruktura.**

COR 1: SVET BEZ SIROMAŠTVA - Okončati siromaštvo svuda i u svim oblicima

Procesi koji doprinose COR 1

COR 1 predviđa da **broj ljudi koji žive u bilo kom obliku siromaštva do 2030. godine bude prepolovljen** sa posebnim fokusom na one koji pripadaju najranjivijim i najosetljivijim društvenim grupama. U oblasti socijalne politike i politike zapošljavanja Republika Srbija ostvaruje izvestan napredak, dok bi u narednom periodu posebno trebalo obratiti pažnju na unapređenje obuhvata i adekvatnosti socijalnih davanja za one koji žive ispod nivoa siromaštva kao i stvaranje uslova za uspostavljanje i početak programa Garancija za mlade i njegovog sprovođenja.

Proces evropskih integracija koji najviše doprinosi dostizanju COR 1 odnosi se na obavezu usaglašavanja sa politikama i propisima Evropske unije u okviru **pregovaračkog poglavlja 19 - Socijalna politika i zapošljavanje.**, odnosno u oblastima koje se odnose na poboljšanje sistema socijalne zaštite, povećanje obrazovnog nivoa radne snage, postizanje visoke stope zaposlenosti uz posebnu brigu za kategorije koje su manje zastupljene na tržištu rada, obezbeđivanje odgovarajućih uslova rada i bezbednosti i zdravlja na radu, kao i socijalno uključivanje i borbe protiv društvene isključenosti.

U procesu pristupanja EU nisu uspostavljeni ciljevi koji se izričito odnose na smanjenje siromaštva, te se EU tim pitanjem bavi **u okviru Evropskog stuba socijalnih prava**, koji obavezuje sve države članice (kao i one obuhvaćene politikom proširenja EU) da, između ostalog, obezbede svakom licu koje nema dovoljno sredstava za život da ostvari „pravo na adekvatna davanja minimalnog prihoda koja obezbeđuju život u dostojanstvu u svim njegovim fazama“. Konkretne mere za dalje zajedničko sprovođenje načela Evropskog stuba socijalnih prava od strane EU i njenih država članica formulisane

su **Akcionim planom za sprovođenje Evropskog stuba socijalnih prava**¹⁷ čije sprovođenje podrazumeva i aktivno uključivanje socijalnih partnera i civilnog društva. Njime su, takođe, predložene najvažnije ciljne vrednosti u oblasti zapošljavanja, veština i socijalne zaštite na nivou EU koje je potrebno dostići do 2030. godine.

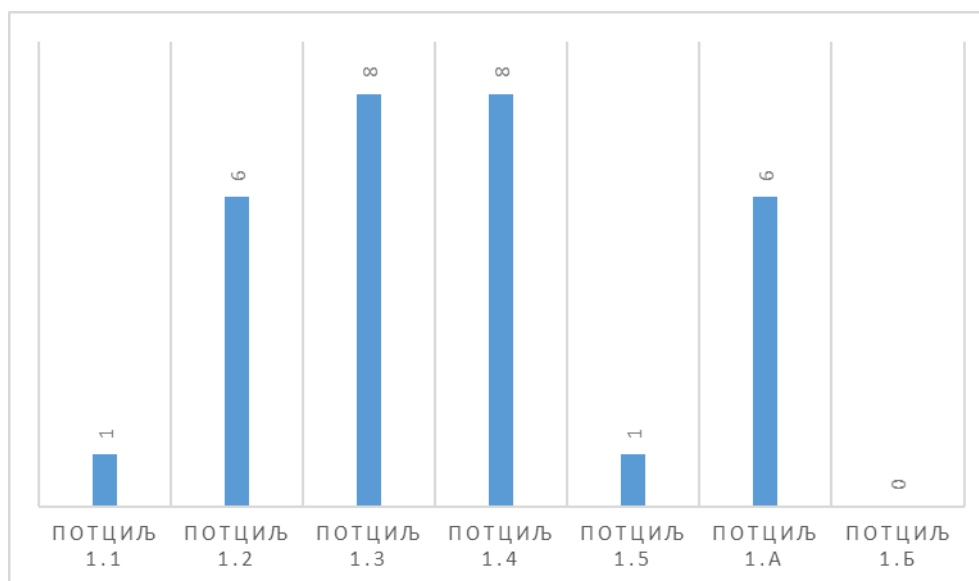
Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 1

Javne politike koje doprinose dostizanju opšteg cilja smanjenja siromaštva obuhvataju dokumente javnih politika u oblastima smanjenja siromaštva, društvene inkluzije, socijalne zaštite, obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja i socijalnog stanovanja, kao i dokumente u oblasti vladavine prava sa fokusom na unapređenje položaja ugroženih grupa, poput žena, osoba sa invaliditetom, Roma, migranata i drugih.

U kontekstu sagledavanja doprinosa javnih politika i važećih planskih dokumenata dostizanju opšteg cilja COR 1, **mapirano je petnaest planskih dokumenata** u sledećim oblastima planiranja: zapošljavanja i socijalne zaštite, obrazovanja, ljudskih prava, zdravstva, zaštite životne sredine i drugim oblastima. Analizom je utvrđeno da planska dokumenta doprinose većini potciljeva u okviru COR 1¹⁸ i prepoznaju važnost utvrđenih prioriteta za ostvarenje opšteg cilja smanjenja siromaštva.

Najveći broj planskih dokumenata odnosi se na oblast povećanja dostupnosti i obuhvata siromašnih i ranjivih nacionalnim sistemima socijalne zaštite (*Potcilj 1.3: Primeniti odgovarajuće nacionalne sisteme socijalne zaštite i mere za sve*), oblast omogućavanja jednakih prava na ekonomske resurse i osnovne usluge, muškarcima i ženama, a posebno siromašnima i pripadnicima ranjivih grupa (*Potcilj 1.4: Obezbeđivanje jednakih prava na ekonomske resurse, pristupa osnovnim uslugama, vlasništvu i upravljanju zemljištem, novim tehnologijama i finansijskim uslugama uključujući i mikrofinansiranje*).

Slika 4: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 1: Svet bez siromaštva

U postupku preciznijeg sagledavanja doprinosa DJP ciljevima održivog razvoja uspostavljena je veza između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 1. U Tabeli 3 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 1. U okviru *potcilja 1.5 - Do 2030. izgraditi otpornost siromašnih i onih u stanjima ranjivosti i smanjiti njihovu izloženost i ranjivost od ekstremnih klimatskih događaja, kao i drugih ekonomskih, društvenih i ekoloških šokova i katastrofa*, doprinos

¹⁷ Izvor: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1615364474217&uri=CELEX%3A52021DC0102>

¹⁸ Planska dokumenta doprinose sledećim potciljevima: 1.1, 1.2, 1.2, 1.4, 1.5, 1.a

DJP dostizanju UN globalnih pokazatelja održivog razvoja nije moguće pratiti na nivou pokazatelja opšteg i posebnih ciljeva, s obzirom da struktura DJP nije usklađena sa ZPS.

Tabela 3: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 1

Pokazatelj potciljeva COR 1	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 1			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
1.1.1	/	1	1	Da
1.2.1	2	2	3	Da
1.2.2	1	2	3	Da
1.3.1	/	/	5	Ne
1.4.1	/	3	1	Da
1.4.2	/	3	3	Da
1.5.1	Na nivou DJP nisu utvrđeni opšti i posebni ciljevi u skladu sa ZPS			Da
1.5.2	Na nivou DJP nisu utvrđeni opšti i posebni ciljevi u skladu sa ZPS			Da
1.a.2	2	1	6	Da
UKUPNO	5	12	22	

U planskom okviru Republike Srbije trenutno ne postoji nijedan sveobuhvatni planski dokument koji direktno doprinosi **potcilju 1.1. Iskoreniti ekstremno siromaštvo svuda i za sve**. Napredak u pogledu iskorenjavanja ekstremnog siromaštva prati se na osnovu UN pokazatelja 1.1.1 - *Udeo stanovništva koje živi ispod međunarodne linije siromaštva, prema polu, starosti, statusu zaposlenosti i geografskoj lokaciji (gradska/ostala naselja)*.

Sprovođenje **Strategije zapošljavanja Republike Srbije za period od 2021. do 2026. godine**¹⁹ delimično će doprineti daljem napretku u ovoj oblasti s obzirom da se očekuje da se stopa rizika od siromaštva kod zaposlenih smanji sa 9,2% u 2019. godini na 4,7% u 2026. godini.

Smanjenje stope rizika od siromaštva i socijalne isključenosti nalazi se u fokusu **potcilja 1.2. Smanjiti broj muškaraca, žena i dece koji žive u bilo kom obliku siromaštva za polovinu do 2030. godine**. Napredak u dostizanju ovog potcilja prati se preko dva UN pokazatelja 1.2.1 – *Udeo stanovništva koje živi ispod nacionalne linije siromaštva, prema polu i starosti* (Stopa rizika od siromaštva) i UN pokazatelja 1.2.2 – *Udeo muškaraca, žena i dece svih uzrasta koji žive u bilo kom obliku siromaštva, prema nacionalnim definicijama* (Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti).

U kontekstu javnih politika, najveći doprinos napretku u dostizanju ovog potcilja može da pruži **Strategija zapošljavanja Republike Srbije za period od 2021. do 2026. godine**. Sprovođenje Strategije treba da, neposredno kroz unapređenje položaja nezaposlenih lica na tržištu rada, doprinese smanjenju dugoročne nezaposlenosti (sa 6,1% u 2019. godini na 1,9% u 2026. godini) sa posebnom podrškom usmerenom na smanjenje nezaposlenosti teže zapošljivih kategorija nezaposlenih koji se češće suočavaju sa otežanim položajem na tržištu rada (žene, mladi do 30 godina starosti, a posebno mladi koji se nalaze u NEET kategoriji, osobe sa invaliditetom i Romi, lica bez završenog srednjeg obrazovanja, kao i višestruko ranjive kategorije). Sa tim u vezi, Strategijom je predviđeno da se stopa mladih koji se nalaze u NEET kategoriji (15-29 godina) smanji sa 18,9% u 2019. godini na 12,8% 2026. godine. Realizacija mera predviđenih Strategijom treba da doprinese efikasnom razvoju tržišta rada i rastu zaposlenosti (planiran je rast stope zaposlenosti u svim starosnim grupama do 2026. godine: 15+ (52,9%); 15-29 (41%) i 15-64 (66,1%).), zatim smanjenje socijalnih nejednakosti kao ograničavajućeg faktora ekonomskog rasta i sveukupnog društvenog napretka.

¹⁹ https://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15855_strategija_zaposljavanja_u_rs_2021-2026.pdf

---

Važan aspekt smanjenja siromaštva su i javne politike koje u fokusu imaju grupe i/ili pojedince u riziku od isključenosti, višestruko marginalizovane i/ili diskriminisane. Rast socijalne sigurnosti za žene i muškarce treba da se postigne sprovođenjem **Strategije za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine**. Realizacija mera i aktivnosti će doprineti smanjenju nejednakosti žena i muškaraca, njihovoj socijalnoj sigurnosti i preraspodeli neplaćenih poslova staranja i time uticati da se udeo žena u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti smanji sa 31,7% (2019. godine) na 30% 2030. godine. Strategijom je planirano unapređenje pristupa resursima i uslugama podrške, pod jednakim uslovima za najugroženije grupe čime će se uticati na smanjenje stope siromaštva žena, muškaraca i dece, posebno dece iz jednoroditeljskih porodica koja je u 2019. godini iznosila 23,7%.

Smanjenje stope muškaraca i žena iz osetljivih i ranjivih grupa koje žive u bilo kom obliku siromaštva može biti delimično ostvareno i sprovođenjem **Strategije deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period 2022–2026. godine**. Mere utvrđene Strategijom će uticati na socijalnu inkluziju i unapređenje uslova za ostvarivanje i održavanje optimalnog nivoa samostalnosti i društvenog učešća osoba sa invaliditetom, zatim zapošljavanje i podsticanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom i drugih osetljivih grupa smeštenih u rezidencijalnim ustanovama, i time doprineti smanjenju rizika od siromaštva u ovoj kategoriji stanovništva.

Ukidanje mogućnosti potpunog lišenja poslovne sposobnosti odnosno stvaranje uslova da osobe sa invaliditetom uživaju poslovnu sposobnost ravnopravno sa drugima, u svim aspektima života biće postignuto sprovođenjem **Strategije unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine**. Strategijom će se neposredno uticati na povećanje broja osoba kojima je vraćena poslovna sposobnost ili proširen obim poslovne sposobnosti i time doprineti ekonomskom osnaživanju osoba sa invaliditetom i smanjenju stope rizika od siromaštva u ovoj kategoriji. Jedan od ciljeva Strategije je i povećanje broja zaposlenih osoba sa invaliditetom za 15% na godišnjem nivou do 2024. godine.

Sprovođenje **Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine** stvorice uslove koji bi trebali da doprinesu smanjenju procenta romskih domaćinstava koji žive u uslovima izražene materijalne deprivacije sa 83% u 2019. godini na 70% u 2030. godini kao i većoj zapošljivosti Roma i Romkinja do minimalnih 25% do 2030. godine, u skladu sa Poznanjskom deklaracijom.

Mladi starosti 18-24 godine u Republici Srbiji izloženi su većim rizicima od siromaštva i socijalne isključenosti nego ukupno stanovništvo. Budući da je u cilju smanjenja diskriminacije, povećanja socijalne kohezije i pružanja jednakih šansi svim mladima, neophodno kontinuirano raditi na socijalnoj inkluziji mladih iz osetljivih grupa, smanjivanju i prevazilaženju predrasuda, realizacija svih ciljeva **Strategije za mlade u Republici Srbiji za period 2023-2030. godine** doprinosi u određenoj meri dostizanju potcilja 1.2, ali poseban doprinos se očekuje realizacijom programa koji doprinose unapređenju socijalne uključenosti mladih te se njihovom realizacijom očekuje da stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti mladih (prema polu) 2030. godine bude 17% (M 16,5%, Ž 17,5%).

Dominantna demografska karakteristika Srbije je staro stanovništvo. Prema poslednjem popisu udeo lica starosti 65 i više godina porastao je sa 17,4% (2011) na 22,1% (2022). Stanovništvo starije od 65 godina se nalazi i u većem riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Shodno tome, poseban doprinos u pogledu unapređenja socijalne uključenosti starijih od 65 godina omogućiće **Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine** čijom realizacijom se očekuje uvećanje pune integracije i učešće starijih osoba u društvu za 35% u odnosu na početno stanje.

Povećanje obuhvata stanovništva, posebno siromašnih i ranjivih, nacionalnim sistemima socijalne zaštite centralno je pitanje **potcilja 1.3. Primeniti odgovarajuće nacionalne sisteme socijalne zaštite i mere za sve, uključujući najugroženije**. Napredak u dostizanju ovog potcilja prati se preko UN pokazatelja 1.3.1 - *Udeo korisnika socijalne zaštite u ukupnoj populaciji*. Trenutno ne postoji

---

sveobuhvatni planski dokument koji se sistemski bavi pitanjem socijalne zaštite. Shodno tome na trendove i ostvarene rezultate u okviru ovog potcila uticaće veći broj planskih dokumenata koji obuhvataju različite segmente politike socijalne zaštite, odnosno odogovaraju na potrebe različitih korisnika i ciljnih grupa. Realizacija mera i aktivnosti utvrđenih **Strategijom za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine** će doprineti većoj dostupnosti i pristupačnosti usluga socijalne zaštite svim građanima i građankama, posebno onim iz ranjivih grupa, odnosno doprineće njihovoj većoj socijalnoj sigurnosti. Jedan od ciljeva Strategije je i povećanje obuhvata korisnika/ca usluga socijalne zaštite kao i unapređenje pristupačnosti i dostupnosti usluga socijalne zaštite radi očuvanja i povećanja kvaliteta života u odabranim jedinicama lokalne samouprave, blagostanja žena i muškaraca iz ranjivih grupa, kao i podrške porodicama u zadovoljenju životnih potreba.

Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine utvrđuje mere za unapređenje kvaliteta i dostupnosti društvenih usluga (obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite), kao i povećanje socijalne inkluzije i demografske obnove urbanih područja čime će doprineti povećanju obuhvata korisnika socijalne pomoći urbanog područja do 2030. godine.

Doprinos povećanju obuhvata stanovništva nacionalnim sistemom socijalne zaštite biće ostvareno i realizacijom **Strategije deinstitutionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period 2022–2026. godine**. Unapređenjem normativnih, finansijskih i institucionalnih uslova za sprovođenje i održivost procesa deinstitutionalizacije, Strategija će, uporedo sa ovim procesom, uticati na jačanje mehanizma sistema socijalne zaštite i razvoj usluga socijalne zaštite prema potrebama korisnika smeštenih u rezidencijalnim ustanovama. Na ovaj način Strategija će omogućiti njihovo izmeštanje iz rezidencijalnih ustanova i istovremeno doprineti povećanju obuhvata korisnika za pružanje usluga u neposrednom i najmanje restriktivnom okruženju omogućavajući njihov ostanak u zajednici. Strategija predviđa do 2026. godine povećanje broja korisnika po svim kategorijama korisnika (dece korisnika specijalizovanog hraniteljstva, odraslih korisnika specijalizovanog porodičnog smeštaja, korisnika urgentnog i povremenog hraniteljstva, korisnika usluge socijalne zaštite stanovanje uz podršku za decu i mlade, korisnika usluge socijalne zaštite stanovanje uz podršku za osobe sa invaliditetom, korisnika usluge socijalne zaštite lični pratilac deteta i korisnika usluge socijalne zaštite personalni asistent). Poslednje godine važenja Strategije planirano je da u svim lokalnim samoupravama bude obezbeđena dostupnost usluga socijalne zaštite na osnovu procenjenih potreba građana kao i da sve jedinice lokalne samouprave uvećaju izdvajanja iz budžeta za razvoj usluga u zajednici od 5% do 10% u odnosu na prvu, odnosno poslednju godinu primene Strategije.

Jedna od centralnih tema **Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine** je unapređenje pristupa uslugama socijalne zaštite, dostupnost i delotvornost novčanih davanja radi smanjenja siromaštva i povećanja socijalne uključenosti Roma i Romkinja u lokalnoj zajednici. Nakon realizacije Strategije očekuje se da se položaj i socijalna sigurnost Roma i Romkinja unapredi što će biti izraženo smanjenjem procenta domaćinstava u podstandardnim romskim naseljima koja koriste neko od novčanih socijalnih davanja, sa 80% 2019. godini, na 70% 2030. godine.

Uvećanje broja usluga socijalne zaštite za samostalan život u zajednici i život u porodici za osobe sa invaliditetom za 20% do 2024. godine jedan je od ciljeva **Strategije unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine**. Realizacija mera i aktivnosti unaprediće uslove za život osoba sa invaliditetom van rezidencijalnih institucija i obezbediće personalizovane usluge podrške za samostalni život u zajednici, čime će se doprineti povećanju obuhvata osoba sa invaliditetom sistemima socijalne zaštite.

Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine omogućiće stvaranje uslova za veću dostupnost prava i unapređenje svih usluga socijalne zaštite za starije od 65 godina i tako doprineti ostvarivanju višestrukih (i zdravstvenih, i socijalnih i ekonomskih) efekata kako na pojedinca, tako i na širu društvenu zajednicu. Realizacija Strategije doprineće povećanju obuhvata korisnika pruženim uslugama socijalne zaštite, naročito u seoskim sredinama,

---

kroz povećanje broja jedinica lokalne samouprave sa organizovanim pružanjem usluga iz oblasti socijalne zaštite za starije sa 126 na 151 jedinica lokalne samouprave do 2030. godine. Izgradnja i osposobljavanje kapaciteta porodičnog smeštaja za starije omogućiće dodatno povećanje broja starijih na porodičnom smeštaju sa 355 na 514 do 2030. godine.

Siromaštvo ima mnogo dimenzija i ne odnosi se samo na nedostatak jednakih prava na pristup ekonomskim resursima već i na nedostatak dostojanstvenih mogućnosti za život, odnosno pristup osnovnim uslugama vode za piće i sanitacije, stanovanja, zdravstvene zaštite i obrazovanja. Centralna tema **potcilja 1.4. Obezbeđivanje jednakih prava na ekonomske resurse, pristupa osnovnim uslugama, vlasništvu i upravljanju zemljištem, novim tehnologijama i finansijskim uslugama uključujući i mikrofinansiranje** je obezbeđivanje uslova na ravnopravan pristup ekonomskim resursima i osnovnim uslugama, a posebno siromašnim i pripadnicima ranjivih grupa. Napredak u dostizanju ovog potcilja prati se preko dva UN pokazatelja 1.4.1a - *Procenat lica koja koriste osnovne usluge snabdevanja vodom za piće* i UN pokazelja 1.4.1b - *Procenat lica koja koriste osnovne usluge sanitacije*.

Ovaj potcilj trenutno nije pokriven jedinstvenim planskim dokumentom, s obzirom da je **Nacionalna strategija socijalnog stanovanja iz 2012. godine istekla**. Unapređenje kvaliteta, sanacija i obnova postojećih podstandardnih ili neuređenih stambenih naselja i celina kroz njihovo infrastrukturno opremanje predviđeno je **Strategijom održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine**. Do 2030. godine planirano je da se unapredi kvalitet uređenosti i pristupačnosti urbanog prostora obezbeđivanjem održivog stanovanja za sve građane, da se saniraju neplanski izgrađeni delovi naselja i prigradskih naselja kao i da se poveća atraktivnosti urbanih naselja za zapošljavanje (posebno mladih i socijalno osetljivih grupa).

Obezbeđivanju jednakih prava na ekonomske resurse, doprineće **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine** čiji je jedan od ciljeva da utvrđenim merama i aktivnostima doprinese smanjenju platnog jaza između muškaraca i žena, sa 8,8% u 2018. godini²⁰ na 5% 2030. godine, odnosno da omogući jednak pristup finansijskim resursima povećanjem vrednosti indeksa rodne ravnopravnosti u domenu novca sa 59,7 u 2018. godini na 81,6 2030. godine.

Poboljšanje uslova stanovanja jedan je od ciljeva **Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine** planirano je da će do 2030. godine najmanje 70% podstandardnih naselja u kojima žive Romi i Romkinje biti standardizovano, da će 100% domaćinstava u neformalnim naseljima imati pristup pijaćoj vodi, 98% stanovništva u neformalnim naseljima imati pristup osnovnoj sanitaciji kao i da će 98% stanovništva koji živi u domaćinstvima u neformalnim naseljima koristiti poboljšane sanitarne prostorije koje se ne dele sa drugima. Povećanje pristupa Roma i Romkinja kvalitetnom i održivom zapošljavanju omogućiće povećanje stope zaposlenosti Roma i Romkinja od 25% do 2030. godine.

Ekonomsko osnaživanje osoba sa invaliditetom treba da bude unapređeno **Strategijom unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine**, kojom se planira ukidanje mogućnosti potpunog lišenja poslovne sposobnosti, uspostavljanjem sistema podrške u odlučivanju umesto starateljske zaštite čime će se doprineti povećanju broja osoba kojima je vraćena poslovna sposobnost ili proširen obim poslovne sposobnosti za 15% na godišnjem nivou.

Jedan od osnovnih ciljeva socijalne zaštite je podrška korisnicima rezidencijalnih ustanova u razvijanju veština za vođenje što samostalnijeg svakodnevnog života u zajednici. Uključivanje korisnika u postupke procene i planiranja predstavlja ostvarenje njihovih prava na participaciju i donošenje odluka, samostalno ili uz podršku, kao i pristup ekonomskim resursima. **Strategija deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period 2022–2026. godine** utvrđuje mere kojima treba da se omogući osnaživanje korisnika i razvoj životnih veština u skladu sa

---

²⁰ Izvor: Republički zavod za statistiku, Istraživanje o strukturi zarada, 2018. godine - <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205664.pdf>

funkcionalnim sposobnostima, kako bi se uključili u svakodnevne aktivnosti u zajednici i time će doprineti povećanju broja osoba kojima je u potpunosti ili delimično vraćena poslovna sposobnost.

Iako nema direktan uticaj na dostizanje ovog potcilja **Strategijom zapošljavanja Republike Srbije za period od 2021. do 2026. godine** planirana je realizacija mera i aktivnosti u oblasti razvijanja tržišta rada i unapređenja položaja nezaposlenih lica na tržištu rada koje će doprineti rastu stope zaposlenosti do 2026. godine u svim starosnim grupama: 15+ (52,9%); 15-29 (41%) i 15-64 (66,1%).

Fokus **potcilja 1.5. Smanjiti izloženost siromašnih od ekstremnih klimatskih događaja i drugih ekonomskih, društvenih ili ekoloških katastrofa** je podrška jačanju otpornosti i smanjenju osetljivosti siromašnih i onih u stanju ranjivosti na ekstremne klimatske događaje i druge ekonomske i društvene šokove. Pandemija Kovid-19 ukazala je na ekstremnu ranjivost sistema socijalne zaštite dovodeći najranjivije kategorije stanovništva u još veći rizik od siromaštva kao i povećanja broja ljudi koji su postali novo-siromašni zbog ekonomskog šoka koji je ova kriza izazvala. Kriza je ukazala da bi u uslovima velikih društvenih i ekonomskih šokova sistem mogao da odgovori na potrebe najugroženijih, programi socijalne zaštite moraju da se poboljšaju u adekvatnosti (povećanjem iznosa naknada) i pokrivenosti (uključivanjem većeg broja korisnika u programe)²¹.

Najvažniji planski dokument koji je direktno povezan sa ovim potciljem je **Nacionalni program upravljanja rizikom od elementarnih nepogoda**. Dokument nije vremenski ograničen i utvrđuje aktivnosti koje doprinose izgradnji adekvatnog dugoročnog sistema upravljanja rizicima od elementarnih nepogoda kao i smanjenju rizika i efikasnijem reagovanju na nepogode. Iako nije direktno usmeren na ugrožene grupe, Program uspostavlja okvir za unapređenja svih elementa upravljanja rizikom s ciljem da se postigne znatno veće smanjenje rizika od katastrofa i gubitaka izazvanih katastrofama.

Fokus **potcilja 1.a Mobilizacija resursa za smanjenje siromaštva** je mobilizacija resursa iz svih mogućih izvora u cilju obezbeđivanja održivosti finansiranja programa i politika za okončanje svih oblika siromaštva. Napredak u dostizanju ovog potcilja prati se u odnosu na UN pokazatelj 1.a.2 - *Udeo ukupnih državnih rashoda za osnovne usluge (obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita)*.

Najznačajniji uticaj na obezbeđenje održivog finansiranja javnih politika kao i stabilnog srednjoročnog okvira fiskalne politike u cilju promovisanja snažnog i održivog rasta i smanjenja siromaštva formulisan je **Fiskalnom strategijom za 2024. godinu sa projekcijama za 2025. i 2026. godinu**. Fiskalnom strategijom utvrđeni su rashodi za osnovne usluge (obrazovanje, zdravstvo i socijalnu zaštitu) i uspostavljen je okvir za mobilizaciju resursa u cilju doprinosa smanjenju siromaštva i povećanju socijalne sigurnosti najugroženijih.

Doprinos mobilizaciji resursa usmerenih na smanjenje siromaštva kao i socijalne sigurnosti građana i građanki posebno onih iz siromašnih i ranjivih grupa biće obezbeđen i sprovođenjem **Strategije za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine** kojom je planirano povećanje udela budžetskih sredstava u BDP za zdravstvenu zaštitu kao i budžetskih sredstava za socijalnu zaštitu na svim nivoima vlasti.

Povećanje izdvajanja budžetskih sredstava za razvoj usluga u zajednici predviđeno je i **Strategijom deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period 2022–2026. godine**, kojom je predviđeno obezbeđenje novčanih sredstava za prvu fazu procesa transformacije ustanova za smeštaj u pružaoce usluga u zajednici kao i povećanje budžetskih izdvajanja za razvoj usluga u zajednici od 5% do 10% u odnosu na prvu, odnosno završnu godinu primene Strategije.

Strategijom za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine planirano je povećanje pokrivenosti Roma i Romkinja univerzalnim zdravstvenim osiguranjem sa 93,4% na najmanje 95% ili do nivoa kao i kod ostalog stanovništva do 2030. godine.

²¹ Izvor> Covid-19 procena socio ekonomskog uticaja, UNDP - https://serbia.un.org/sites/default/files/2020-11/seia_report_sr_0.pdf

Mobilizacija resursa za finansiranje programa usmerenih na unapređenje socijalne sigurnosti starijih od 65 godina omogućena je i **Strategijom aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine**. Strategija predviđa da se do 2030. godine broj korisnika usluga zdravstvene zaštite starijih od 65 godina poveća za 20% kao i da se za 25% poveća broj ustanova zdravstvene zaštite koje pružaju uslugu patronažne službe odnosno za 20% poveća broj ustanova zdravstvene zaštite koje pružaju uslugu palijativne nege. Strategijom je predviđeno i da se za 20% poveća broj korisnika starijih od 65 godina koji se nalaze na porodičnom smeštaju.

Unapređenje pristupačnosti i dostupnosti zdravstvene zaštite biće ostvareno realizacijom **Strategije javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine** kojom je predviđena mobilizacija resursa za finansiranje osnovnog paketa zdravstvenih usluga na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite. Unapređenje zdravlja osetljivih društvenih grupa sprovođenjem dodatnih mera usmerenih na smanjenje nejednakosti u zdravlju omogućiće da 70% jedinica lokalne samouprave opredeli sredstva za unapređenje pristupačnosti zdravstvenih ustanova osetljivim društvenim grupama.

COR 4: KVALITETNO OBRAZOVANJE - Obezbediti inkluzivno i pravedno kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnost celoživotnog učenja za sve

Procesi koji doprinose COR 4

COR 4 zalaže se za **unapređenje kvaliteta obrazovanja stanovništva**, besplatno predškolsko, osnovno i srednje i pristupačnije univerzitetsko obrazovanje. COR 4 omogućiće podizanje nivoa uključenosti, a posebno najosetljivijih grupa, u obrazovni sistem i dostupnost celoživotnog učenja.

Pravni i okvir politika koji pružaju smernice za kreiranje društva znanja u EU, manifestuju se kroz veliki broj dokumenata EU (Bolonjska deklaracija, Lisabonska strategija, Kopenhaška deklaracija, itd.). Za vrednovanje obrazovanja i stečenih veština, uspostavljen je **Evropski kvalifikacioni okvir** kao alat prevođenja i međunarodnog poređenja kvalifikacija pojedinaca, radi njihove procene na tržištu rada. U oblasti obrazovanja, obuke i mladih, države članice treba da imaju zakonodavni, administrativni i finansijski okvir, kao i neophodan kapacitet, kako bi se obezbedilo dobro upravljanje, uključujući finansijsko upravljanje decentralizovanim programima EU. Pravne tekovine u oblasti **pregovaračkog poglavlja 26** uglavnom se sastoje od okvira saradnje koga čine **EU programi** (Erazmus+, Kreativna Evropa i Program celoživotnog učenja) i **otvoreni metod koordinacije** u pravcu približavanja nacionalnih politika i ostvarivanja zajedničkih ciljeva.

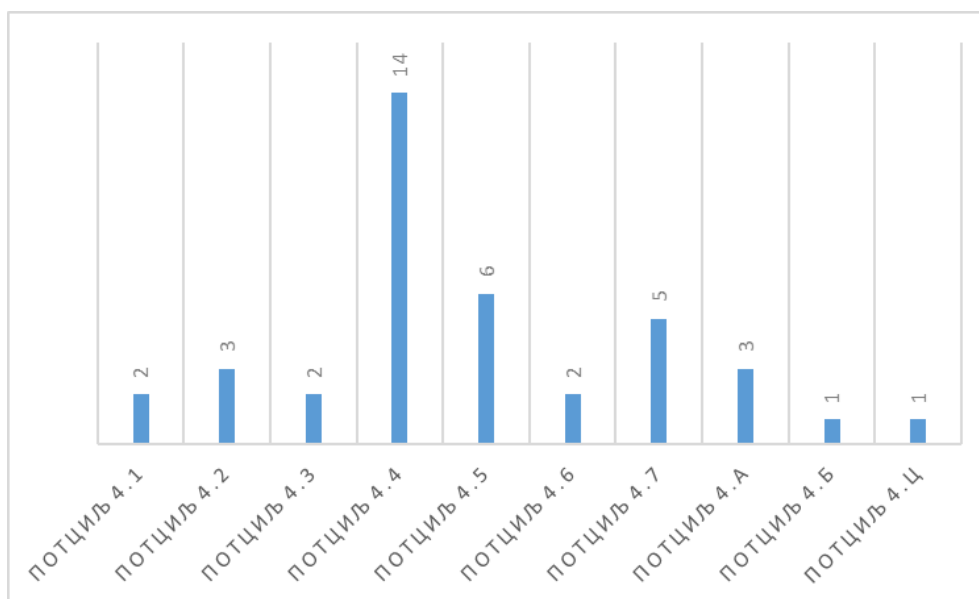
Republika Srbija učestvuje u **programu Erazmus+**, a od januara 2019. godine ima status programske zemlje i učestvuje u programu Erazmus+ pod istim uslovima i mogućnostima kao i države članice EU. Pored toga, Republika Srbija je učestvovala u raznim inicijativama kao što su Erazmus dani i Evropska nedelja mladih. Republika Srbija učestvuje u radnim grupama Evropskog obrazovnog prostora za period od 2021–2025. godine. U aprilu mesecu 2014. godine, Republika Srbija je prihvatila poziv Evropske komisije za učešće u **Otvorenom metodu koordinacije** (OMK) u oblasti obrazovanja i obuka i time prihvatila prava i obaveze u ovoj oblasti do punopravnog pristupanja Evropskoj uniji.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 4

Prioriteti i ciljevi javnih politika čije će sprovođenje doprineti dostizanju kvalitetnog obrazovanja za sve do 2030. godine, sadržani su u **sedamnaest planskih dokumenata** u oblasti obrazovanja, zaposlenosti, ljudskih prava, ekonomskog razvoja. Planska dokumenta su relevantna za dostizanje svih deset potciljeva u okviru COR 4.

Realizacija planskih dokumenata najviše će doprineti povećanju broja mladih i odraslih sa relevantnim veštinama koje će im omogućiti dostojne poslove (*Potcilj 4.4 - Do 2030. značajno povećati broj mladih i odraslih koji imaju relevantne veštine, uključujući tehničke i stručne, za zapošljavanje, dostojne poslove i preduzetništvo*)

Slika 5: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 4: Kvalitetno obrazovanje

U postupku preciznijeg sagledavanja doprinosa DJP potciljevima održivog razvoja u okviru COR 4, uspostavljena je veza između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 4. Shodno tome, u Tabeli 4 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 4. Primećuje se da RZS trenutno na portalu ciljeva održivog razvoja ne prati podatke za pokazatelje u okviru potcilja 4.7.1, 4.a.1, 4.b.1 i 4.c.1 međutim pokazatelji utvrđeni na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP se mogu koristiti kao dopunski za praćenje doprinosa važećeg planskog okvira COR-u 4.

Tabela 4: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 4

Pokazatelj potciljeva COR 4	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 4			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
4.1.1.b			1	Da
4.1.1.c	/	/	1	Da
4.1.2.a	1	/	1	Da
4.1.2.b	1	/	1	Da
4.1.2.c	1	/	2	Da
4.2.1	/	/	2	Da
4.2.2	2	/	1	Da
4.3.1	/	/	4	Da
4.4.1	3	/	14	Da
4.5.1	/	/	5	Da
4.6.1	/	/	1	Da
4.7.1	/	/	9	Ne
4.a.1	/	/	2	Ne
4.b.1	/	/	1	Ne
4.c.1	/	/	1	Ne
UKUPNO	8	/	47	

Ključni planski dokument Republike Srbije za ostvarenje COR 4 je **Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom za period od 2023. do 2026.**

---

godine. Strategija predstavlja krovni planski dokument i okvir za sprovođenje politike obrazovanja za sve nivoe obrazovanja u Republici Srbiji, kao i sve aspekte obrazovnog sistema, uključujući inkluzivnost obrazovanja, usklađivanje sa potrebama privrede, unapređenje kvaliteta i obuhvata obrazovanja. Strategija se može povezati sa svim potciljevima u okviru COR 4 odnosno realizacija mera i aktivnosti utvrđenih Strategijom i Akcionim planom doprineće svim potciljevima održivog razvoja u oblasti obezbeđenja kvalitetnog obrazovanja za sve.

U pogledu **potcilja 4.1. Besplatno, jednako i kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje za sve**, važan doprinos ostvaruje **Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa pratećim Akcionim planom.** Realizacija Strategije će doprineti unapređenju kvaliteta, pravednost i dostupnost douniverzitetskog obrazovanja i vaspitanja i jačanju vaspitne funkcija obrazovno-vaspitnih ustanova. Istovremeno Strategija će omogućiti i unapređenje dostupnosti, kvaliteta, relevantnosti i pravednosti visokog obrazovanja. Realizacija Strategije omogućiće povećanje obuhvata osnovnim i srednjim vaspitanjem na 99% odnosno 91% do 2026. godine. Sa druge strane Strategija će omogućiti i povećanje stope završavanja osnovne i srednje škole od 98% odnosno 93% do 2030. godine. Unapređenje dostupnosti osnovnog i srednjeg obrazovanja prepoznato je kao prioritet i u **Strategiji za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine** čijom realizacijom će se omogućiti povećanje stope obuhvata Roma i Romkinja osnovnim i srednjim obrazovanjem od 100% odnosno 80% do 2030. godine, kao i povećanju stope završavanja osnovne i srednje škole od 100% odnosno 98% do 2030. godine.

Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom doprineće i povećanju obuhvata dece predškolskim obrazovanjem i vaspitanjem od 60,2% do 2030. godine i time omogućiti dostizanje **potcilja 4.2. Pristup kvalitetnom razvoju u ranom detinjstvu, brzi i predškolskom obrazovanju.** Realizacija Strategije će omogućiti unapređenje edukacije nastavnog osoblja, razvijanje i jačanje mreže pedagoških asistenata u predškolskim ustanovama, povećanje broja predškolskih ustanova i njihovog obuhvata, kao i dostupnosti materijala za praksu u predškolskim ustanovama. **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine** doprineće obuhvatu dece romske nacionalnosti koji pohađaju pripremni predškolski program od 100% do 2030. godine.

Razvijanje mreže ustanova za predškolsko vaspitanje, otvaranje predškolskih ustanova u novim naseljima, pri privrednim subjektima i obezbeđivanje kapaciteta i dostupnosti usluga u skladu sa lokalnim potrebama, prepoznato je kao prioritet u okviru **Strategije podsticanja rađanja**, čijom realizacijom se može odgovoriti na probleme mladih roditelja u pogledu nedaekvatno razvijenog sistema zbrinjavanja dece i doprineti povećanju obuhvata dece predškolskim obrazovanjem.

Fokus **potcilja 4.3. Jednaka dostupnost jeftinog i kvalitetnog tehničkog, stručnog i tercijarnog obrazovanja** je na obezbeđivanju dostupnosti stručnog i univerzitetskog obrazovanja za sve. **Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom** omogućiće dostizanje ovog cilja između ostalog i povećanjem procenta generacije od 19-30 godina obuhvaćenih visokim obrazovanjem od 30% do 2026. godine. Od značaja za ostvarivanje ovog potcilja je i razvoj okvira za praćenje i vrednovanje kvaliteta visokog obrazovanja i primena dobijenih rezultata u formulaciji politike visokog obrazovanja, ali i drugih mera predviđenih Strategijom. Podrška razvoju dualnog obrazovanja kako bi se omogućio efikasniji odgovor sistema na potrebe privrede i tržišta rada, tehnološke promene i potrebe za novim kompetencijama biće ostvarena sprovođenjem **Programa ekonomskih reformi za period od 2024. do 2026. godine** i u okviru njega utvrđenom **Strukturna reforma 5 - Obrazovanje za održivi razvoj i radnu spremnost.** Sprovođenje ove strukturne reforme doprineće razvoju 12 regionalnih trening centara do 2026. godine kao i vidljivosti 130 kvalifikacija na Evropskom portalu kvalifikacija što će omogućiti i dostizanja **potcilja 4.3.** kao i **potcilja 4.4. Povećati broj mladih i odraslih sa relevantnim veštinama**

Potcilj 4.4. Povećati broj mladih i odraslih sa relevantnim veštinama usmeren je na osposobljavanje mladih potrebnim veštinama kako bi mogli da obavljaju dostojne poslove i/ili da se bave

preduzetništvom. Koncept dualnog i preduzetničkog obrazovanja uveden je zbog neusklađenosti kvalifikacija radne snage sa potrebama tržišta rada, i u skladu sa kojim učenici srednjih škola i studenti imaju intenzivnu praktičnu pripremu u preduzećima u kojima bi se kasnije i zaposlili.

Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom će omogućiti povećanje stope učešća odraslih u obrazovanju i obukama (25–64 godine) sa 3,7% na 6% do 2030. godine kao i smanjenje stope onih koji nisu u procesu obrazovanja ili obuke, a koji nisu zaposleni (15–24 godine) sa 16,4% na 12% do 2030. godine. Istovremeno Strategija će omogućiti razvoj digitalnog obrazovanja na douniverzitetskom nivou i unaprediti relevantnost visokog obrazovanja na nacionalnom i međunarodnom nivou, podsticanjem saradnje visokoškolskih ustanova sa poslodavcima, privrednim i javnim sektorom i jačanje preduzetničke komponente visokog obrazovanja. Unapređenje veština i kompetencija učenika i odraslih Roma i Romkinja kako bi se povećala njihova prohodnost kroz obrazovni sistem sve do visokog obrazovanja i time povećala njihova konkurentnost na tržištu rada biće realizovano **Strategijom za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine**. Realizacija Strategije će doprineti da se procenat Roma i Romkinja koji nisu u sistemu obrazovanja, obuke ili zapošljavanja smanji na 10% do 2030. godine. Afirmativne mere za upis na fakultete i dalje postoje u formi normi mesta koja se čuvaju za određene grupe studenata na svakom programu. Povećanje učešća starijih od 65 godina u edukaciji za 20% do 2030. godine u odnosu na 2023. godinu biće ostvareno realizacijom **Strategije aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine**.

Unapređenje kompetencija mladih i odraslih, posebno u oblasti digitalnih veština, kako bi se povećale njihove šanse na tržištu rada i mogućnosti za njihovo zapošljavanje, predstavlja prioritet utvrđen kroz nekoliko planskih dokumenata. Unapređenja digitalnih kompetencija u obrazovanju kao odgovor na tehnološke izazove i potrebu razvijanja kompetencija pojedinaca i društva u skladu sa rastućim potrebama tržišta rada, biće omogućeno realizacijom **Strategije razvoja digitalnih veština u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine**. Strategija će doprineti rastu učešća korisnika računara starosne dobi 16–64 na 77% do 2024. godine kao i osposobljavanju mladih u oblasti tehničkih veština za preduzetništvo.

Podsticanjem dijaloga između privatnog sektora i obrazovanja **Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine, sa Akcionim planom za period 2024–2025. godine**, doprineće kreiranju nastavnih planova i programa koji će efikasnije odgovoriti na potrebe tržišta rada, posebno u pogledu sticanja digitalnih veština mladih koji izlaze na tržište rada, a kako bi se bolje odgovorilo na potrebe privatnog sektora u ovoj oblasti. Obrazovanje orijentisano ka inovativnosti i preduzetništvu, putem uvođenja preduzetničkih veština u programe na fakultetima i akademijama u oblastima 4S, jedan je od prioriteta **Strategije pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)**, koja će doprineti unapređenju kompetencija istraživača i efikasnijoj saradnji sa privredom. **Strategija razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine** će doprineti unapređenju nastavnih sadržaja u osnovnim i srednjim školama u skladu sa potrebama uslovljenim napretkom veštačke inteligencije, kao i povećanjem zastupljenosti veštačke inteligencije u programima u osnovnim studijima u oblastima računarskih nauka i računarskog inženjerstva.

Stvaranje uslova i ravnopravnih mogućnosti i podsticaja za mlade da razvijaju svoje potencijale i kompetencije, obuhvaćeni su **Strategijom za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine**. Strategija će podržati realizaciju programa Garancija za mlade i time doprineti smanjenju stope mladog stanovništva van radne snage na 41% i stope nezaposlenosti na 15% do 2030. godine. Takođe, 35% mladih će pohađati dodatne kurseve i obuke koji nisu sastavni deo školskih i studijskih programa, odnosno 50% mladih iz grupa koje su u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti će dobiti podršku za razvoj svojih potencijala i kompetencija do 2030. godine. Realizacija Strategije će omogućiti da 15.000 mladih pohađa radne prakse u skladu sa standardima kvaliteta kao i da se 6.000 mladih na godišnjem nivou budu uključeni u obuke iz oblasti digitalnih veština do 2030. godine. Realizacija Strategije će pored doprinosa **potcilju 4.3.** doprineti i **potcilju 4.5. Eliminirati rodnu**

---

nejednakost u obrazovanju i obezbediti jednak pristup za ranjive grupe, uključujući osobe sa invaliditetom i decu u ranjivim situacijama.

Unapređenjem položaja nezaposlenih i lica čija znanja i veštine nisu dovoljno konkurentna na tržištu i njihovim intenzivnijim uključivanjem u mere aktivne politike zapošljavanja **Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine** će doprineti da se stopa onih koji nisu u procesu obrazovanja ili obuke, a koji nisu zaposleni (15-29) smanji na 12,8% do 2026. godine.

Oblast obrazovnih politika sa fokusom na programe koji se razvijaju za srednje i visoko obrazovanje i usmerenih na unapređenje tehničkih veština i kompetencija mladih i odraslih potrebnih na tržištu rada, obuhvaćena je **Strategijom razvoja startup ekosistema Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine**. Njenom realizacijom kreiraju se veštine neophodne za razvoj i uspeh startapa i preduzetništva.

Jedan od ciljeva **Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom za sprovođenje Strategije za period 2023-2026. godine**, predstavlja i podrška obrazovno-vaspitanim ustanovama u ostvarivanju otvorenosti, pravednosti i dostupnosti obrazovanja, što je u skladu sa potciljem **4.5. Eliminirati rodnu nejednakost u obrazovanju i obezbediti jednak pristup za ranjive grupe, uključujući osobe sa invaliditetom i decu u ranjivim situacijama**. Akcionim planom su obuhvaćene oblasti koje će omogućiti unapređenje inkluzivnog obrazovanja kako bi se povećao procenat učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom za po 3% do 2030. godine u douniverzitetskom obrazovanju i vaspitanju. Realizacija Strategije i Akcionog plana će omogućiti i jačanje kapaciteta obrazovno-vaspitanih ustanova i nastavnog osoblja kao i razvojem posebnih programa nastave u oblasti zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, diskriminacije, unapređivanja rodne ravnopravnosti, očuvanja mentalnog zdravlja, unapređenja reproduktivnog zdravlja i prevencije rizičnih oblika ponašanja dece i mladih.

Pitanje rodne ravnopravnosti u obrazovanju kroz urodnjavanje obrazovnih programa i nastavnih sadržaja za predškolsko, osnovno i srednje školsko obrazovanje, jačanje kapaciteta svih relevantnih aktera i institucija i podizanja nivoa svesti o značaju ostvarivanja rodne ravnopravnosti i promocija inkluzivnog, rodno senzitivnog i doživotnog učenja, obuhvaćeno je **Strategijom za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine sa pratećim Akcionim planom**. Obezbeđivanje jednakog pristupa svim nivoima obrazovanja i stručnog osposobljavanja u cilju pružanja podrške funkcionalnom obrazovanju odraslih Roma i Romkinja, uz povećanje delotvornosti i efikasnosti mehanizama za borbu protiv diskriminacije i ciganizma kao oblika rasizma u obrazovanju, obuhvaćeno je **Strategijom za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine**. Istovremeno Strategija će omogućiti da se povećata procenat devojčica i dečaka romske nacionalnosti koji pohađaju srednje obrazovanje sa 27% (devojčice) i 30% (dečaci), na 50% (devojčice) i 60% (dečaci) do 2030. godine. Realizacija **Strategije unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine** uticaće na unapređenja pristupačnosti objekata i razvijanja programa, planova i projekata sa ugrađenom komponentom pristupačnosti, u skladu sa principom „Univerzalni dizajn” i većim korišćenjem asistivnih tehnologija.

U pogledu **potcilja 4.6. Obezbediti jezičku i numeričku pismenost za sve mlade i znatan broj odraslih** značajan doprinos biće ostvaren realizacijom **Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom** koja će omogućiti razvijanje novih i unapređenje postojećih standarda kvalifikacija i standarda postignuća, unapređenje programa nastave i učenja, kao i razvoj uslova i podršku obrazovno-vaspitanim ustanovama u douniverzitetskom obrazovanju i vaspitanju. Realizacijom Strategije biće uspostavljene osnove za novi sistem nacionalnih testiranja i unapređen okvir za osiguranje kvaliteta u neformalnom obrazovanju.

Dostizanje **potcilja 4.7. Unaprediti znanja i veštine za održivi razvoj** biće omogućeno realizacijom **Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom** koja će stvariti uslove za unapređenje znanja i veština nastavnika i učenika u oblasti održivog razvoja, kolektivne dobrobiti i demokratske kulture, dok će **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od**

2021. do 2030. godine doprineti urođnjavanju javnih politika i zakonodavstva na svim nivoima obrazovanja, smanjenju rodnog jaza u obrazovanju i podizanja svesti o značaju rodne ravnopravnosti. **Strategije javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine** doprineće sprovođenju edukativnih programa usmerenih na značaj očuvanja i unapređenja stanja životne sredine i zdravlja ljudi. **Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine** će omogućiti razvoj i primenu programa mladih i za mlade koji su usmereni ka povećanju nivoa ekološke svesti, shvatanju značaja smanjenja zagađenja vazduha, zemljišta i vode, primeni zelene ekonomije, borbi protiv negativnih efekata klimatskih promena. Na ovaj način unaprediće se kompetencije mladih za aktivno i smisleno učešće u razvoju i sprovođenje javnih politika na planu zaštite životne sredine i održivog razvoja na svim nivoima i time doprineti ovom potcilju.

Pristupačnost, dostupnost, pravednost i inkluzivnost obrazovnih ustanova biće unapređena realizacijom **Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine** sa Akcionim planom. Strategijom je planirano da 6.200 predstavnika obrazovno vaspitnih institucija bude obučeno u oblasti zaštite od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, diskriminacije, unapređivanja rodne ravnopravnosti, očuvanja mentalnog zdravlja, trgovine ljudima, unapređenja reproduktivnog zdravlja i prevencije drugih rizičnih oblika ponašanja dece i mladih. Realizacija Strategije omogućiće i značajna investiciona ulaganja usmerena na unapređenje kvaliteta obrazovne infrastrukture kao neophodnog preduslova za unapređenje pristupačnosti obrazovanja i fizičke dostupnosti prostora u kojem se odvija vaspitno-obrazovni proces. **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine**, će doprineti unapređenju inkluzivnog vaspitanja i obrazovanja tako da devojčice romske nacionalnosti i devojčice sa invaliditetom imaju jednake šanse u obrazovanju. **Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine** doprineće unapređenju pristupačnosti objekata, javnih površina, informacija, usluga i proizvoda osobama sa invaliditetom, kako bi se celokupno okruženje učinilo jednako dostupnim osobama sa invaliditetom. Realizacijom ovih plankih dokumenata ojačaće se postojeći mehanizmi podrške u ostvarivanju otvorenosti, pravednosti i dostupnosti obrazovanja i tako doprineti dostizanju **potcilja 4.a Izgraditi i poboljšati obrazovne ustanove koje su prilagođene deci, osobama sa invaliditetom i pripadnicima različitog pola, i obezbediti bezbedno, nenasilno, inkluzivno i delotvorno okruženje za učenje za sve.**

Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom će u narednom periodu omogućiti internacionalizaciju visokog obrazovanja, obezbeđivanjem podsticaja (stipendije, smeštaj) za odlazne i dolazne mobilnosti nastavnika, gostujućih profesora, studenata i istraživača u oblasti nauke i umetnosti, čime će doprineti **potcilju 4.b. Povećati broj stipendija koje su dostupne zemljama u razvoju.** Kvalifikacije i kompetencije nastavnika biće unapređene kroz studijske programe za inicijalno obrazovanje nastavnika i vaspitača, uključujući i mere podrške usmerene na unapređenje koncepcije pripravnštva, kao i unapređenjem sistema stalnog stručnog usavršavanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika čime će biti omogućen napredak u odnosu na **potcilj 4.c. Povećati broj kvalifikovanih učitelja.**

COR 5: RODNA RAVNOPRAVNOST - Postići rodnu ravnopravnost o osnažiti sve žene i devojčice

Procesi koji doprinose COR 5

Svrha COR 5 je **unapređenje rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena i devojčica** i u tom kontekstu možemo zaključiti da pravni okvir Republike Srbije omogućava jednaka prava ženama i muškarcima. Međutim, u pogledu postizanja pune rodne ravnopravnosti potrebno je uložiti dodatne napore kako bi Republika Srbija ispunila sve ciljeve postavljene Agendom 2030 u ovoj oblasti.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti usvojen je 2021. godine i usklađen je sa pravnim tekovinama EU. Zakon naglašava potrebu utvrđivanja mera za ostvarivanje i unapređivanje rodne ravnopravnosti odnosno stvaranje jednakih mogućnosti za učešće i ravnopravan tretman žena i muškaraca u oblasti rada, zapošljavanja i samozapošljavanja, socijalne i zdravstvene zaštite, obrazovanja, vaspitanja, nauke i tehnološkog razvoja, informaciono-komunikacionih tehnologija i informacionog društva,

odbrane i bezbednosti, saobraćaja, energetike, zaštite životne sredine, kulture, javnog informisanja, sporta, u organima upravljanja i nadzora i njihovim telima, političkog delovanja i javnih poslova, seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, pristupa robi i uslugama.

Pitanja rodne ravnopravnosti su u procesu evropskih integracija deo klastera Osnove i **pregovaračkog poglavlja 23** – Pravosuđe i osnovna prava. Pravne tekovine EU u segmentu osnovnih prava sadrže garancije za osiguranje jednakosti i obezbeđivanje zabrane diskriminacije na raznim osnovama. Evropska unija je pitanje integracije rodne ravnopravnosti u javne politike i propise prihvatila kao vodeću strategiju za ostvarivanje rodne ravnopravnosti.

Ispunjavanjem međunarodnih obaveza utvrđenih brojnim protokolima, konvencijama i deklaracijama, čiji je Republika Srbija potpisnik, doprinosi se dostizanju ciljeva Agende 2030 u oblasti rodne ravnopravnosti. **Pekinška deklaracija i Platforma za akciju** predstavlja međunarodno dogovorenu strategiju za unapređenje rodne ravnopravnosti. Deklaracija obavezuje sve zainteresovane strane, vlade zemalja potpisnica i Ujedinjene nacije, na primenu međunarodnih normi i standarda jednakosti između žena i muškaraca, na unapređenje integracije rodne ravnopravnosti u svoje javne politike i zakone, kao i obezbeđivanje „ravnopravnog pristupa i punog učešća žena u strukturama vlasti i odlučivanja“.

Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW konvencija) je međunarodnopravni instrument čijom se ratifikacijom države članice obavezuju da će preduzimanjem odgovarajućih mera sprečiti svaki vid neposredne i posredne diskriminacije žena, obezbediti potpuni razvoj i napredak i na taj način garantovati ženama da ravnopravno sa muškarcima ostvaruju i uživaju ljudska prava i osnovne slobode. Prihvatanjem ove konvencije ona je postala deo pravnog poretka Republike Srbije i njene odredbe se neposredno primenjuju. U pravnom sistemu Republike Srbije CEDAW konvencija, kao potvrđeni međunarodni ugovor, ima viši status u odnosu na nacionalnu legislativu, koja mora biti u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima.

Među međunarodnim dokumentima i mehanizmima kojima se regulišu prava i obaveze u oblasti rodne ravnopravnosti nalaze se i sledeća: Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) i mehanizma za praćenje primene Konvencije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – GREVIO mehanizam; Konvencija UN o političkim pravima žena (1953); Međunarodni pakt i građanskim i političkim pravima (1966); Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966); Rezolucija 1325 UN „Žene, mir i bezbednost“ (2000); Evropska povelja o socijalnim pravima (1961. godine). U UN, integracija rodne ravnopravnosti je definisana i od strane Ekonomskog i socijalnog saveta (1997. godine), kao i u okviru Konvencije UN o političkim pravima žena.

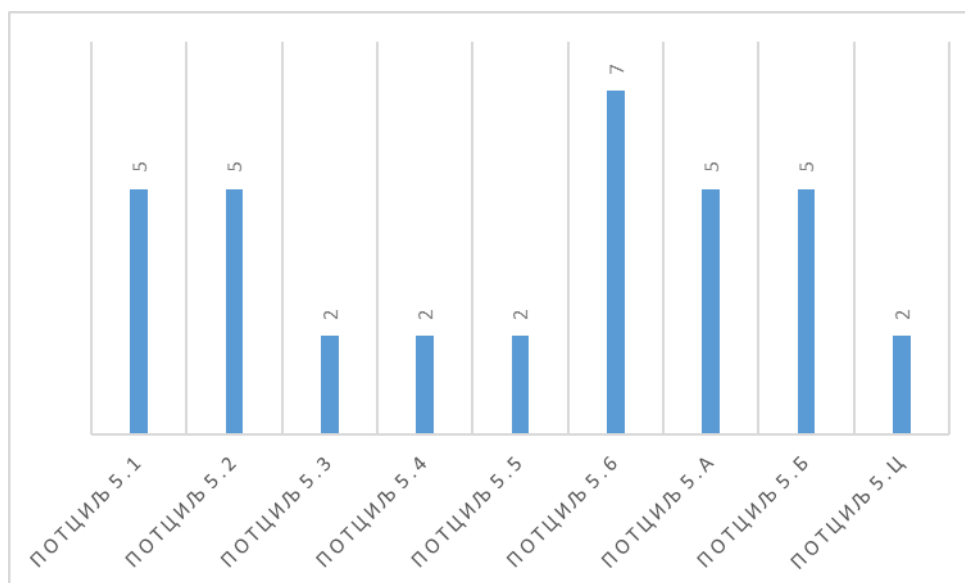
Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 5

Planski okvir kojim se utvrđuju ciljevi i prioriteti iz segmenta rodne ravnopravnosti i eliminacije svih oblika diskriminacije žena i devojčica veoma je širok i obuhvata veliki broj dokumenata javnih politika iz oblasti ljudskih prava, zaposlenosti i socijalne zaštite, javnog zdravlja, komunikacija.

Sagledavanjem doprinosa planskih dokumenata dostizanju opšteg cilja COR 5, **mapirano je sedamnaest planskih dokumenata** koji su relevantni za dostizanje COR 5²² i doprinose svim potciljevima utvrđenim u okviru ovog cilja održivog razvoja. Najveći doprinos ostvaruje se u oblasti obezbeđivanja univerzalnog pristupa uslugama seksualnog i reproduktivnog zdravlja i reproduktivnih prava (*Potcilj 5.6 - Obezbediti univerzalan pristup uslugama seksualnog i reproduktivnog zdravlja i reproduktivnih prava, kako je dogovoreno u skladu sa „Programom akcije Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju“ i „Pekinškom platformom za akciju“, odnosno sa dokumentima koji su nastali kao rezultat njihovih analitičkih konferencija*).

²² Planska dokumenta doprinose sledećim potciljevima: 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.a, 5.b i 5.c

Slika 6: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 5: Rodna ravnopravnost

Sagledavanjem doprinosa DJP potciljevima održivog razvoja u okviru COR 5, uspostavljena je veza između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 5. U Tabeli 5 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 5.

Tabela 5: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 5

Pokazatelj potciljeva COR 5	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 5			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
5.1.1	/	3	14	Da
5.2.1	/	/	3	Da
5.2.2	/	/	2	Da
5.3.1	/	/	1	Da
5.4.1	/	/	1	Da
5.5.1.a i b	/	1	1	Da
5.5.2	/	1	1	Da
5.6.1	/	1	3	Da
5.6.2	/	/	4	Da
5.a.2	/	/	5	Da
5.b.1	/	/	3	Da
5.c.1	/	1	1	Da
UKUPNO	/	7	39	

U kontekstu dostizanja opšteg cilja COR 5 **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine** predstavlja najvažniji dokument javne politike, s obzirom da se direktno može povezati sa svim potciljevima. Važnost strategije za COR 5 ogleda se i u tome što u skladu sa **potciljem 5.c - Usvojiti i osnažiti dobru politiku i izvršno zakonodavstvo za promovisanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i devojčica na svim nivoima** Strategija stvara okvir i osnovu za integraciju politika jednakih mogućnosti u sve propise i javne politike čiji su predlagači organi državne uprave. Strategija će holističkim i međusektorskim pristupom mobilisati resurse radi ostvarivanja ciljeva održivog razvoja u oblasti rodne ravnopravnosti do 2030. godine, doprineti jačanju kapaciteta

---

institucija i organizacija na svim nivoima vlasti i u svim sektorima, poboljšati koordinaciju ključnih aktera i podići nivo svesti građana o rodnoj ravnopravnosti. Obaveza rodno odgovornog budžetiranja (ROB) u Republici Srbiji uvedena je u decembru 2015. godine izmenama i dopunama Zakona o budžetskom sistemu i primenjuje se postupno od budžeta za 2016. godinu, a do 2024. godine bi trebalo da se u potpunosti primeni u celokupnom budžetu na nivou Republike, autonomne pokrajine i JLS.

Stvaranje sistemskih okvira za kreiranje propisa i javnih politika koje doprinose unapređenju rodne ravnopravnosti na svim nivoima biće ostvareno i kroz **Program unapređenja upravljanja javnim politikama i regulatornom reformom za period 2021–2025. godine**. Kao planski dokument koji ima horizontalan efekat, Program doprinosi **potcilju 5.c** uvođenjem i primenom testa na rodnu ravnopravnost kao jednog od alata za analizu efekata propisa čime će se obezbediti da propisi koji se odnose u obzir uzmu i efekte na rodnu ravnopravnost.

Fokus **potcilja 5.1 Eliminisanje svih oblika diskriminacije prema ženama i devojčicama** je na jačanju sistema, mehanizama i kapaciteta za zaštitu od diskriminacije i osnaživanje pripadnika i pripadnica grupa koji su izloženiji riziku od diskriminacije kako bi bili u poziciji da na jednak način uživaju ljudska prava i slobode, odnosno stvaranju uslova koji pored formalne obezbeđuju i suštinsku jednakost svima. Ključni dokument za ostvarivanje ovog potcilja je **Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine**, koja direktno doprinosi stvaranju jednakih mogućnosti za pripadnike grupa koje su u riziku od diskriminacije, da na ravnopravnoj osnovi sa drugima uživaju sva ljudska prava i slobode. Strategija će omogućiti unapređenje pravnog okvira u skladu sa međunarodnim antidiskriminacionim standardima i praksom. Poseban akcenat Strategije biće na efikasnosti sistema prevencije i zaštite od diskriminacije u svim oblastima i na svim nivoima i sistemskom uvođenju antidiskriminacione perspektive u kreiranje, sprovođenje i praćenje javnih politika, čime će se doprineti prevenciji diskriminacije, kao i otklanjanju strukturalne diskriminacije kojoj su izloženi pripadnici pojedinih grupa (npr. žene, Romi i Romkinje, osobe sa invaliditetom, LGBT* populacija i druge grupe). Smanjenje nivoa diskriminacije i ciganizma kao oblika rasizma prema romskoj nacionalnoj manjini cilj je **Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine** čijom realizacijom će se smanjiti procenat Roma i Romkinja koji kažu da se suočavaju sa diskriminacijom, govorom mržnje i pretnjama koje nisu istražene i sankcionisane sa 40% (2020) na 10% 2030. godine. Strategija će omogućiti i smanjenje procenta Roma i Romkinja koji smatraju da imaju lično iskustvo diskriminacije sa 26% (2020) na 13% 2030. godine, a doprineće i boljem razumevanju fenomena ciganizma i diskriminacije u odnosu na Rome i Romkinje, naročito u oblasti zapošljavanja. **Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine** ima za cilj da osigura eliminisanje svih oblika diskriminacije, nasilja i zlostavljanja osoba sa invaliditetom, unapređenje njihove društvene inkluzije, kao i obezbeđeno pravo na poslovnu sposobnost i porodični život na ravnopravnoj osnovi sa drugima. Strategija će omogućiti da se broj osoba kojima je vraćena poslovna sposobnost ili proširen obim poslovne sposobnosti uveća za 15% na godišnjem nivou. Podizanjem svesti javnosti o problemu diskriminacije osoba sa invaliditetom i unapređenjem uslova za ostvarivanje njihove delotvorne zaštite od svih oblika neposredne i posredne diskriminacije, Strategija će doprineti izgradnji pravednijeg, inkluzivnijeg društva, zasnovanog na principima jednakih mogućnosti. Unapređenje znanja zaposlenih u državnim organima i javnim službama kao i nosilaca pravosudnih funkcija o pravima osoba sa invaliditetom obezbediće uživanje svih građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, uz puno poštovanje njihovog dostojanstva i individualne autonomije, nezavisnosti, slobode izbora i pune i efektivne participacije u svim oblastima društvenog života, uključujući i život u zajednici. Realizacija Strategije će doprineti podizanju stepena informisanosti javnosti o pravima osoba sa invaliditetom i barijerama sa kojima se suočavaju u ostvarivanju prava i unapređivanje pozitivne slike o osobama sa invaliditetom. Realizacija **Strategije za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period od 2021. do 2025. godine** treba da obezbedi efikasnu prevenciju i zaštitu od svih oblika rodno zasnovanog nasilja i razvije rodno odgovoran sistem usluga podrške žrtvama nasilja bez

diskriminacije. Cilj Strategije da do 2025. godine sve opšte kao i specijalizovane usluge podrške budu dostupne svim žrtvama nasilja na celoj teritoriji RS bez diskriminacije u skladu sa međunarodnim normama. Realizacija mera i aktivnosti utvrđenih **Strategijom za rodnu ravnopravnost za period od 2021–2030. godine** će omogućiti smanjenje procenta građana i građanki koji su bili diskriminirani zbog nekog ličnog svojstva sa 25% (2020) na 20% 2030. godine.

Ključni dokument javne politike za dostizanje **potcilja 5.2. Eliminirati sve oblike nasilja nad svim ženama i devojčicama, uključujući trgovinu ljudima, seksualne i druge oblike eksploatacije** je **Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period od 2021. do 2025. godine** koja postavlja okvir za efikasnu prevenciju i zaštita od svih oblika rodno zasnovanog nasilja prema ženama i devojčicama i nasilja u porodici i razvoj rodno odgovornog sistema usluga podrške žrtvama nasilja. Strategija će sistemski uticati na jačanje kapaciteta svih nadležnih aktera za delovanje na prevenciji rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici, uključujući i podizanje svesti društvene zajednice o uzrocima, rasprostranjenostima i štetnim posledicama rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici. Strategijom će se ojačati mehanizmi za obezbeđenje efikasne i delotvorne zaštite žrtava i biće uspostavljene dostupne i adekvatne opšte i specijalizovane usluge podrške žrtvama nasilja; takođe, biće obezbeđena osnova za izradu integrisanih javnih politika i uspostavljen celovit i funkcionalan sistem prikupljanja i analize podataka o rodno zasnovanom nasilju prema ženama i nasilju u porodici.

Sprovođenje **Strategije za rodnu ravnopravnost za period od 2021–2030. godine** će doprineti i unapređenju zakonodavnog, političkog i institucionalnog okvira za sprečavanje i suzbijanje svih oblika rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici i time omogućiti napredak Republike Srbije u dostizanju **potcilja 5.2 Eliminirati sve oblike nasilja nad svim ženama i devojčicama, uključujući trgovinu ljudima, seksualne i druge oblike eksploatacije**. Strategija će doprineti unapređenju bezbednosti žena i devojčica u javnoj i privatnoj sferi, smanjivanju i eliminaciji nasilja nad ženama i devojčicama, uključujući i seksualne i druge oblika eksploatacije, kao i trgovinu ljudima, posebno u vreme kriza i vanrednih situacija. **Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine** omogućiće realizaciju mera i aktivnosti koje će doprineti prevencije svih oblika nasilja, uključujući i rodno zasnovanog nasilja, uključujući psihičko, fizičko, seksualno nasilje i seksualno uznemiravanje, proganjanje, rane brakove i trgovinu ljudima. Strategija će omogućiti realizaciju 10 projekata prevencije nasilja nad devojčkama i ženama i podrške unapređenju bezbednosti do 2030. godine. Strategija će stvaranjem uslova za zdravo i bezbedno okruženje i socijalno blagostanje mladih omogućiti da se do 2030. godine poveća udeo mladih koji će prijaviti da su bili izloženi fizičkom, psihološkom i/ili seksualnom nasilju ili radikalizaciji u realnom ili virtuelnom prostoru, uključujući rodno zasnovano nasilje, sa 36% (2021) na 67% 2030. godine. **Program za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji za period 2024–2029. godine, sa Akcionim planom** će omogućiti unapređenje kvaliteta zaštite pretpostavljenih žrtava i žrtava trgovine ljudima, posebno žena i dece do 2029. godine pružanjem 390 usluga pomoći i podrške žrtavama trgovine ljudima u skladu sa njihovim potrebama.

Potcilj 5.3. Eliminacija svih štetnih praksi kao što su dečji, rani i prisilni brakovi i sakaćenje ženskih genitalija direktno je obuhvaćen **Strategijom za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine, odnosno Akcionim planom za sprovođenje Strategije za period 2022-2024. godine**. Strategijom su utvrđene aktivnosti čijom realizacijom će biti omogućeno uspostavljanje mehanizma za otkrivanje slučajeva dečjih i prisilnih brakova i sistema za praćenje svih slučajeva koji uključuju dečije brakove dece bez državljanstva, sa posebnim fokusom na Romkinje. Realizacijom Strategija će biti omogućeno podsticanje programa za prevenciju dečjih i prisilnih brakova i izrada lokalnih planskih dokumenata uključujući i posebne mere i programe socijalne zaštite namenjene Romima i Romkinjama. Delimično dostizanju ovog potcilja doprinosi **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021–2030. godine** u kontekstu unapređenja bezbednosti žena i devojčica kao i **Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i**

---

nasilja u porodici za period od 2021. do 2025. godine organizovanjem i unapređenjem delovanja svih institucionalnih aktera na prevenciji rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici.

Najviše vremena u neplaćenim aktivnostima provode žene i muškarci u braku sa detetom do sedam godina (nešto manje od osam sati dnevno žene, i tri sata dnevno muškarci). Neplaćeni kućni rad, ekonomija nege i brige i način na koji žene i muškarci koriste svoje vreme, od velikog je značaja i za njihov ekonomski položaj i za smanjenje rodne nejednakosti u ekonomiji. Ove teme obuhvaćene su **Strategijom za rodnu ravnopravnost za period od 2021–2030. godine** čiji je cilj da se do 2030. godine poveća indeks rodne ravnopravnosti u domenu rada na 71,4 do 2030. godine. Realizacijom Strategije će biti omogućeno smanjenje neplaćenog kućnog rada i povećanje raspoloživog vremena za plaćeni rad, lični razvoj i slobodno vreme žena i muškaraca i time ostvaren doprinos **potcilju 5.4 Vrednovanje neplaćenog rada, brige i staranja u domaćinstvu**. U fokusu **Strategije podsticanja rađanja** nalazi se i potreba stvaranja adekvatnih uslova za ravnomernu raspodelu posla u vezi sa brigom i staranjem u domaćinstvu za mlade bračne parove i roditelje. Stoga će Strategija doprineti prepoznavanju i vrednovanju neplaćenog kućnog rada, posebno u segmentu vođenja domaćinstva i obuka za pomoć u nezi dece i starijih osoba.

Najveći doprinos **potcilju 5.5 Efektivno učestvovanje i jednake mogućnosti za rukovođenje na svim nivoima donošenja odluka u političkom, privrednom i javnom životu** obezbediće **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021–2030. godine**. Cilj Strategije je da se do 2030. godine Indeks rodne ravnopravnosti u domenu moći poveća sa 37,3 (2020) na 40 (2030). **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine** ima za cilj da unapredi participaciju Roma i Romkinja u svim društvenim procesima, a naročito žena i mladih, u društvenom, kulturnom i političkom životu. Realizacijom strategije se očekuje da 2,1% (najmanje 30% žena) Roma i Romkinja bude zastupljeno u telima političkog odlučivanja na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou.

Najveći broj dokumenata javnih politika će doprineti dostizanju **potcilja 5.6. Univerzalni pristup uslugama seksualnog i reproduktivnog zdravlja, reproduktivnih prava**. Očuvanje i unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja stanovnika Republike Srbije uz poštovanje prava na donošenje informisanih odluka koje se odnose na seksualnost i reprodukciju je u fokusu **Nacionalnog programa očuvanja i unapređenja seksualnog i reproduktivnog zdravlja građana Republike Srbije**.

Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine doprineće poboljšanju zdravlja žena kao i ravnopravnom pristupu zdravstvenim uslugama. Strategijom su utvrđene aktivnosti koje se tiču seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava žena, a posebno žena sa invaliditetom, žena koje žive sa HIV-om, žena u ruralnim područjima, kao i višestruko diskriminisanih žena. Realizacija Strategije omogućiće rast vrednosti Indeksa rodne ravnopravnosti u domenu zdravlja na 87,8 do 2030. godine. Unapređenje dostupnosti usluga zdravstvenog sistema i zdravstvene zaštite Romima i Romkinjama, bez diskriminacije, radi smanjenja nejednakosti u zdravlju biće omogućeno realizacijom **Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine**. Sprovođenje mera i aktivnosti utvrđenih Strategijom doprineće da 97% žena romske nacionalnosti bude obuhvaćeno u toku prvog trimestra trudnoće savremenom zdravstvenom zaštitom.

Strategija javnog zdravlja za period od 2018-2026. godine će omogućiti primenu i praćenje Nacionalnog programa očuvanja i unapređenja seksualnog i reproduktivnog zdravlja građana Republike Srbije, čime će neposredno doprineti **potcilju 5.2**.

Ekonomsko osnaživanje žena i stvaranje uslova za jednak pristup resursima u fokusu je **potcilja 5.a. Obezbeđivanja jednakih prava na ekonomske resurse, pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem i ostalim oblicima svojine i finansijskim uslugama, nasledstvu i prirodnim resursima**. Dostizanju ovog potcilja doprineće **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine i Akcioni plan za 2022. i 2023. godinu**. Ekonomsko osnaživanje žena, obezbeđivanja jednakog pristupa resursima, podrška učešću žena u tehnološkim inovacijama i sistemska podrška za započinjanje,

razvoj i rast biznisa u većinskom vlasništvu žena, kao i mere usmerene na aktivaciju žena na tržištu rada doprineće da Indeks rodne ravnopravnosti u domenu rada poraste na 71,4 a u domenu novca na 81,6 do 2030. godine. Dostizanje ovog potcilja biće ostvareno i kroz druge planske dokumente, poput **Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine** koja će obezbediti uslove za jednake mogućnosti u pristupu ili povratku na tržište rada, kao i prilike za sticanje dodatnih znanja, veština, kompetencija i održanje ili unapređenje zaposlenja, uključujući i nezaposlene žene koje se suočavaju sa faktorima višestruke teže zapošljivosti i/ili socijalne deprivacije. Shodno tome, Strategija će integrisanim pristupom pružiti sistemsku pomoći institucijama različitih sistema, uz kreiranje dodatnih usluga/mera podrške za žene na tržištu rada sa akcentom na informaciono-komunikacione tehnologije i time doprineti da se do 2026. godine smanji platni jaz između muškaraca i žena na 8,7% (15+) odnosno 5,0% (15-29). **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine** omogućiće povećan pristup Roma i Romkinja kvalitetnom i održivom zapošljavanju i time stvoriti uslove za povećanje stope zaposlenosti Roma i Romkinja do minimalnih 25%, u skladu sa Poznanjskom deklaracijom. **Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine**, doprineće rastu ženskog preduzetništva do 2027. godine i omogućiti podršku za 2.980 žena preduzetnica i mladih i time pozitivno uticati na njihov položaj kao i položaj različitih društvenih grupa (npr. Roma, socijalnih preduzeća, nezaposlenih i dr.). **Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine** će omogućiti stvaranje ravnopravnih uslova za mlade za razvijanje potencijala i kompetencija, koji dovode do njihovog socijalnog i ekonomskog osamostaljivanja. Strategija će podržati sprovođenje programa Garancije za mlade i doprineti podizanju nivoa preduzetničkih kompetencija mladih, boljeg informisanja mladih o mogućnostima i podsticajima koji im se nude za zapošljavanje i samozapošljavanje, povećanoj održivosti osnovanih preduzetničkih kompanija od strane mladih i uticati da od ukupnog broja mladih preduzetnika 50% budu mlade žene preduzetnice.

Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine će doprinos *potcilju 5.b Povećati upotrebu inovativnih tehnologija, posebno informacionih i komunikacionih tehnologija, kako bi se promovisalo osnaživanje žena*, ostvariti podsticajnim merama koje će ženama i devojkama omogućiti učešće u inovacionoj delatnosti povezanoj sa digitalnom, cirkularnom i zelenom ekonomijom. Realizacija Strategije doprineće da 22% žena u inovativnoj delatnosti imaju pristup budžetskoj podršci u 2023. godini. U prethodnom periodu, planskim dokumentima prepoznata je potreba da se ekonomski položaj žena i njihov status na tržištu rada unapredi. Poseban potencijal uočen je u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT). Shodno tome **Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine**, uvodi posebne mere podrške ženama na tržištu rada sa fokusom na IKT veštine, **Strategija razvoja digitalnih veština u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine**, kao i **Strategija razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine**, će doprineti unapređenju digitalnih i IKT veština i kompetencija svih građana i građanki. **Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine** će omogućiti da se 6.000 mladih uključi u obuke iz oblasti digitalnih veština, od čega će polovinu činiti mlade žene, i time unaprediti njihove digitalne kompetencije što će im u savremenim uslovima omogućiti zaposlenje, produktivnost, kreativnost i uspeh u industrijskim sektorima u nastajanju kao i osnivanju sopstvenih preduzeća.

COR 8: DOSTOJANSTVEN RAD I EKONOMSKI RAST - Promovisati kontinuiran, inkluzivan i održiv ekonomski rast, punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve

Procesi koji doprinose COR 8

Agenda 2030. se u okviru COR-a 8 zalaže za podsticanje **održivog privrednog rasta, tehnološke inovacije i preduzetništvo** kako bi se obezbedili uslovi za punu zaposlenost, uz efikasne mere iskorenjivanja prisilnog rada, poboljšanja uslova rada dostojnog čoveka i jednake naknade za rad.

COR 8 **promoviše kontinuiran, inkluzivan i održiv ekonomski rast** uz punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve.

Obezbeđivanje održivog ekonomskog rasta ostvaruje se i kroz proces pristupanja EU usaglašavanjem javnih politika i zakonodavnog okvira sa politikama i pravnim tekovinama EU u oblastima radnog prava, slobodnog pružanja usluga i kretanja radnika koje se odnosi na jednak tretman u pogledu uslova rada i radnog prava, socijalnih i poreskih olakšica, uključujući i socijalno osiguranje i socijalnu zaštitu, zatim ekonomske i monetarne politike, oporezivanja, preduzetništva i industrijske politike, ali i u oblasti nauke i istraživanja, obrazovanja, uključujući i slobodu kretanja roba i kapitala. I kada postanu članice EU, države imaju obavezu da koordiniraju nacionalne ekonomske politike u pravcu integracija privreda, podsticanja privrednog rasta, obezbeđivanja radnih mesta i unapređenja konkurentnosti evropske privrede kao celine.

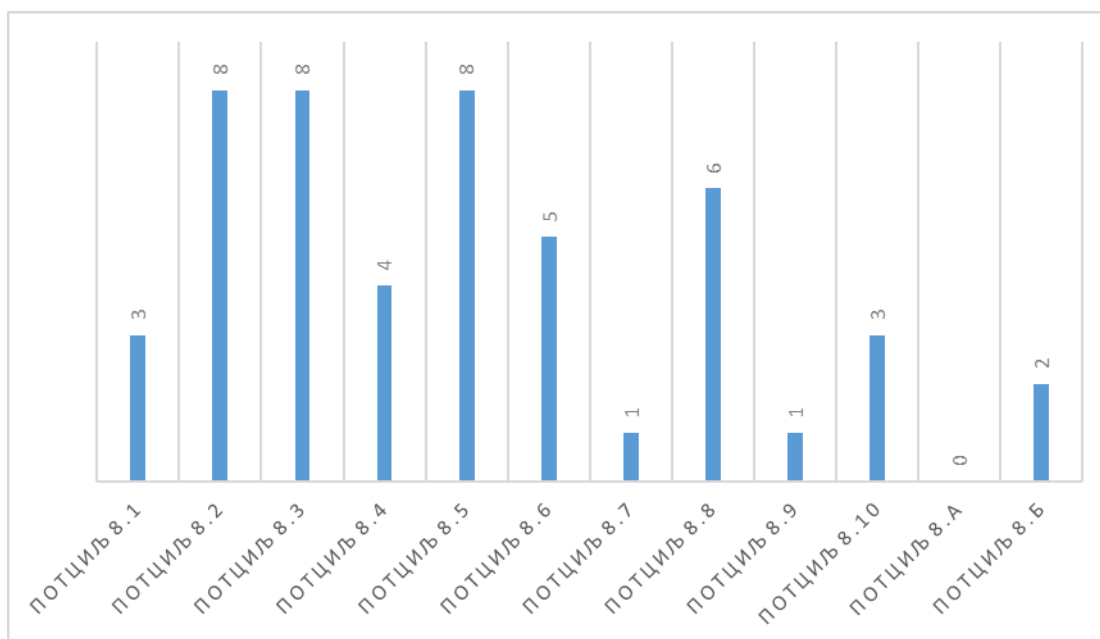
Republika Srbija, kao zemlja kandidat za članstvo u EU učestvuje u programima Evropske unije i u regionalnim inicijativama koje su od izuzetne važnosti za teme obuhvaćene COR 8. Počev od 2008. godine, Republika Srbija učestvuje u **evropskim okvirnim programima za nauku, istraživanje i inovacije** kao i u **Programu EU za zapošljavanje i socijalne inovacije - EaSI** –. Ostvarivanje održivog rasta i regionalni doprinos dostizanju ovog cilja održivog razvoja, sastavni je deo **Strategije 2030 za Jugoistočnu Evropu**, dok se u okviru **Berlinskog procesa** akcenat stavlja na ekonomska i socijalna pitanja. Sve makroregionalne strategije i procesi u kojima Republika Srbija učestvuje, kao što je Strategija EU za Dunavski region, stavljaju fokus na ulogu regionalne saradnje ka ostvarenju održivog ekonomskog rasta.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 8

Veliki broj planskih dokumenata doprinosi održivom ekonomskom rastu i stvaranju pune zaposlenosti. Doprinos javnih politika COR-u 8 može se sagledati kroz **dvadeset osam planskih dokumenata** u oblasti konkurentnosti i ekonomskog razvoja, ljudskih prava, zaposlenosti, obrazovanja, poljoprivrede.

Nemaju sva planska dokumenta podjednak uticaj na dostizanje COR 8, tako da su pojedina dokumenta ključna za dostizanje potciljeva, dok druga doprinose samo određenim užim segmentima potciljeva utvrđenih u okviru ovog cilja održivog razvoja. Najveći broj planskih dokumenata doprinosi podizanju ekonomske produktivnosti (*Potcilj 8.2 - Postizanje viših nivoa ekonomske produktivnosti kroz diversifikaciju, tehnološku nadogradnju i inovacije, uključujući fokusiranje na radno intenzivne i visoko profitabilne sektore*), razvoju preduzetništva, malih i srednjih preduzeća (*Potcilj 8.3 - Promovisati razvojno orijentisane politike koje podržavaju produktivne aktivnosti, stvaranje dostojanstvenih poslova, preduzetništvo, kreativnost i inovativnost i podsticati formalizaciju i rast mikropreduzeća, odnosno malih i srednjih preduzeća, uključujući i pristup finansijskim uslugama*) i postizanju pune zaposlenosti i dostojanstvenog rada za sve žene i muškarce (*Potcilj 8.5 - Do 2030. postići punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve žene i muškarce, uključujući i mlade ljude i osobe sa invaliditetom, kao i jednaku platu za rad jednake vrednosti*)

Slika 7: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 8: Dostojanstven rad i ekonomski rast

Doprinos DJP održivom ekonomskom rastu i potciljevima održivog razvoja u okviru COR 8 sagledava se i na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 8. U Tabeli 6 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 8. U okviru potcilja 8.9 - *Do 2030. osmisliti i primeniti politike za promovisanje održivog turizma koji stvara radna mesta i promoviše lokalnu kulturu i proizvode*, doprinos DJP dostizanju UN globalnim pokazateljima održivog razvoja nije moguće pratiti na nivou pokazatelja opšteg i/ili posebnih ciljeva, s obzirom da struktura DJP nije usklađena sa ZPS. Republika Srbija trenutno ne preduzima aktivnosti u okviru potcilja 8.a - *Povećati podršku „Pomoći za trgovinu“ za zemlje u razvoju, posebno za najmanje razvijene zemlje, između ostalog i preko „Unapređenog integrisanog okvira za pitanja trgovinsko-tehničke pomoći najmanje razvijenim zemljama“*.

Tabela 6: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 8

Pokazatelj potciljeva COR 8	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 8			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
8.1.1	/	/	3	Da
8.2.1	/	3	6	Ne
8.3.1	/	1	10	Da
8.4.1	1	/	2	Ne
8.4.2	/	1	5	Da
8.5.1	2	/	2	Da
8.5.2	2	2	5	Da
8.6.1	8	1	1	Da
8.7.1	/	1	/	Da
8.8.1	/	/	2	Ne
8.8.2	/	/	3	Ne
8.9.1	<i>Na nivou DJP nisu utvrđeni opšti i posebni ciljevi u skladu sa ZPS</i>			Ne
8.8.1	/	/	1	Ne
8.10.1.a i b	/	/	2	Da
8.10.2	/	/	2	Da

8.b.1	/	/	4	Da
UKUPNO	13	9	47	

Okviri održivog ekonomskog rasta i razvoja postavljeni su **Fiskalnom strategijom za 2024. sa projekcijama za 2025. i 2026. godinu**. Sprovedenjem fiskalne politike doprineće se **potcilju 8.1. Održati ekonomski rast po glavi stanovnika u skladu sa nacionalnim okolnostima**. Fiskalna politika će u narednom periodu biti fokusirana na dalje smanjenje ukupnog poreskog opterećenja rada čime se dodatno rasterećuje privreda, odnosno povećava konkurentnost privatnog sektora. Ciljevi fiskalne politike su usmereni na održanje fiskalne stabilnosti i smanjenje učešća javnog duga u BDP. Prioritet će imati infrastrukturni i kapitalni projekti, te politika penzija i plata. Projektovana stopa rasta realnog BDP u 2024. godini iznosi 3,5%, a zatim se očekuje povratak na putanju potencijalnog rasta od preko 4% na kraju posmatranog perioda. Fokus fiskalne politike je postepena i umerena konsolidacija, dok se posebno ciljanim merama nastavlja podrška energetski ugroženim domaćinstvima i preduzećima uz nastavak investicione aktivnosti države u infrastrukturu i jačanje kapitalnih ulaganja u sektor energetike. S obzirom na neizvesnu ekonomsku situaciju, budžet će svakako predstavljati „sigurnosnu mrežu“ u slučaju eskalacije nepovoljnih kretanja. Sa jedne strane obezbediće se kontinuitet razvojnih i socijalnih programa, a sa druge strane održivost javnih finansija i nastavak smanjenja nivoa javnog duga u smislu učešća u BDP.

Održiv ekonomski rast planiran je i **Strategijom za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine** kao i **Programom za suzbijanje sive ekonomije za period 2023-2025. godine**. Strategija će obezbediti realizaciju mera koje će doprineti razvoju malih i srednjih preduzeća i preduzetništva i time doprineti stopi rasta BDV do 2027. godine od 10,5%. Realizacija Programa će uticati na smanjenje udela sive ekonomije u ukupnoj privrednoj aktivnosti u Srbiji sa 20,1% BDV na 18% BDV do 2025. godine smanjenjem neformalnosti u privredi i na tržištu rada, smanjenjem učešća neregistrovanih privrednih subjekata u privredi i smanjenjem učešća neformalno zaposlenih lica.

Postizanje viših nivoa ekonomske produktivnosti odnosno **potcilja 8.2. Postići više nivoe ekonomske produktivnosti preko diversifikacije, tehnoloških unapređenja i inovacije (fokus na radno intenzivne i visoko profitabilne sektore)** se nalazi u fokusu **Programa ekonomskih reformi za period 2023. do 2025. godine**. Program će realizacijom Strukturne reforme 2 – *Unapređenje regulatornog okvira i infrastrukture za razvoj ekonomije zanosvane na znanju* omogućiti kreiranje efikasne privrede zasnovane na znanju, sposobne da razvija i plasira vrhunske inovativne proizvode i usluge koji su konkurentni na globalnom tržištu, kroz: stvaranje uslova za razvoj bionauka i bioekonomije u okviru BIO4 Kampusu; razvoj startap ekosistema; razvoj talenata i kreativnih industrija u okviru multifunkcionalnog inovativno kreativnog centra Ložionica kao i uspostavljanjem infrastrukture i okruženja za kreiranje i primenu inovativnih IT rešenja. Program će omogućiti povećanje vrednosti starap ekosistema na 1,5 milijardi USD do 2026. godine. **Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. godine do 2025. godine** („Moć znanja“), će omogućiti dalju integraciju u Evropski istraživački prostor, čime pomaže dostizanju standarda razvijenih ekonomija u pogledu kvaliteta i efikasnosti nauke, tehnološkog razvoja i inovacija i poboljšanju pozicije Srbije prema Globalnom indeksu inovativnosti. Strategija će takođe podržati i omogućiti podizanje nivoa tehnološke spremnosti kroz podršku naučno istraživačkim organizacijama, startap i visoko-tehnološkim kompanijama, kao i kroz stimulatивne mere saradnje privrede i nauke.

Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine sa Akcionim planom za period 2023-2025. godine, kao i **Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. godine do 2030. godine**, sa Akcionim planom za period 2024. i 2025. godine, postavljaju okvire za unapređenje opšteg tehnološkog nivoa industrije u Republici Srbiji čime omogućavaju jači doprinos industrijskog razvoja ekonomskom rastu. Model privrednog rasta, koji obuhvata **Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. do 2030. godine**, podrazumeva podizanje nivoa tehničke efikasnosti poslovanja za 20% do 2030. godine kao i unapređenje digitalizacije poslovnih modela industrijske proizvodnje kako bi se povećao udeo BDV prerađivačkog sektora u ukupnom BDV

sa 17,5% (2018) na 22% u 2030. godini. **Strategija pametne specijalizacije** će omogućiti razvoj visokokonkurentne privrede Srbije kroz istraživanje, razvoj, inovacije i preduzetničke inicijative u oblastima 4S - informaciono-komunikacione tehnologije, kreativne industrije i industrijske inovacije. Realizacija Strategije će omogućiti prelazak na aktivnosti sa većom dodatnom vrednošću i kreiranja konkurentnosti koja se bazira na inovacijama. **Strategija razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine** zasniva model ekonomskog rasta i rasta zaposlenosti, na razvoju ljudskih resursa u oblasti veštačke inteligencije. Realizacija Strategije će doprineti rastu učešća rashoda za istraživanje i razvoj u BDP na 1,3% do 2027. godine kao i rastu dodatne vrednosti po zaposlenom na 18.000 USD do 2027. godine.

Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine će omogućiti unapređenje inovativnih kapaciteta MSPP i omogućiti zeleni i na digitalizaciji zasnovan razvoj čime će doprineti poticilju **8.2 Postići više nivo ekonomske produktivnosti preko diversifikacije, tehnoloških unapređenja i inovacije (fokus na radno intenzivne i visoko profitabilne sektore)** i **potcilju 8.4. Progresivno unaprediti globalnu efikasnost resursa u potrošnji i proizvodnji i uložiti napore da se ekonomski rast razdvoji od degradacije životne sredine.**

Fokus **potcilja 8.3. Promovisati razvojno orijentisane politike koje podržavaju proizvodne aktivnosti, stvaranje pristojnih poslova, preduzetništvo, kreativnost i inovativnost i podsticati formalno osnivanje i rast mikropreduzeća, odnosno malih i srednjih preduzeća, između ostalog i kroz pristup finansijskim uslugama** je na podršci zaposlenosti, preduzetništvu, inovacijama i kreativnosti, uključujući i rast i razvoj malih i srednjih preduzeća. **Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine**, će realizacijom Strukturne reforme 2 – *Unapređenje regulatornog okvira i infrastrukture za razvoj ekonomije zasnovane na znanju* omogućiti kreiranje 30 novih inovativnih preduzeća u inkubatoru za kreativne industrije do 2026. godine kao i 20 obrazovnih institucija i privrednih subjekata koja koriste kapacitete „Inovacionog distrikta“. **Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)**, doprineće rastu učešća zaposlenost u srednje i visoko tehnološkim industrijama u ukupnoj zaposlenosti na 8% do 2027. godine. **Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. do 2030. godine** doprineće ključnim aspektima potcilja 8.3. kroz razvoj mehanizama za podsticanje preduzetništva i inovacija u industriji, digitalnu transformaciju industrije, razvoj ljudskog kapitala i unapređenje digitalnih kompetencija u industriji. Realizacija Strategije će omogućiti rast učešća investicija u industriju u BDP na 25% do 2030. godine.

Startupovi su inovativni privredni subjekti, koji imaju potencijal brzog i velikog rasta, doprinose transformaciji privrede, stvaranju novih radnih mesta, i povećanju izvoza proizvoda sa visokom dodatnom vrednošću. **Strategija razvoja startup ekosistema Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine**, omogućiće ubrzan razvoj startup ekosistema do faze razvoja ekosistema u kojoj postoji između 800 i 1.200 startapa, i koji zbog svoje atraktivnosti privlači veliki broj talenata, odnosno iskusnih osnivača, investitora i mentora iz regiona i sveta. **Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021–2027. godine**, usmerena je na stvaranje privrednog i društvenog ambijenta podsticanje povratnih i cirkularnih migracija i transnacionalnog preduzetništva.

Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine će unapređenjem operativnog okruženja i smanjenjem prepreka za poslovanje MSPP olakšati otpočinjanje i razvoj poslovanja malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima i doprineti poboljšanju pozicije Srbije u okviru Globalnog indeksa konkurentnosti (Global Competitiveness Index) u segmentu - *Opterećenje koje nameće regulativa (Burden of Government Regulation)*, sa 95 na 90 poziciju do 2027. godine.

Realizacija **Strategije za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine** će omogućiti pružanje podrške omladinskom preduzetništvu i povećanju udela žena u ovoj oblasti (samo 23% samozaposlenih u Srbiji su žene) i pružanje olakšica za mlade početnike u poslovanju, u cilju

podsticanja preduzetništva i sticanja radnog iskustva mladih. Krajnji efekat Strategije bi trebalo da doprinese rastu udela mladih žena preduzetnica u ukupom broju mladih preduzetnika na 50% do 2030. godine.

Potcilj 8.4. *Progresivno unaprediti globalnu efikasnost resursa u potrošnji i proizvodnji i uložiti napore da se ekonomski rast razdvoji od degradacije životne sredine* usmeren je na ulaganje napora ka izgradnji i jačanju održivih modela ekonomskog rasta i razvoja. Naglašeni i sve frekventniji zahtev za održivom, zelenom i resursnoefikasnom industrijskom proizvodnjom, zbog ograničenih prirodnih resursa i klimatskih promena i promocija bioindustrijske proizvodnje i cirkularne ekonomije, kao novog izvora industrijskog i privrednog rasta, prepoznat je kao jedan od prioriteta u okviru **Strategije industrijske politike Republike Srbije**. Realizacija Strategije omogućiće transformaciju industrije od linearnog ka cirkularnom modelu i povećanje stope korišćenja cirkularnih resursa u industriji na 10% 2030. godine. **Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period 2022–2024. godine**, sa Akcionim planom, će omogućiti stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj cirkularne ekonomije čime će uticati na smanjenje domaće potrošnje materijala po stanovniku na 15,2% do 2024. godine. **Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine** će omogućiti razvijanje održivog sistema upravljanja otpadom u svrhu očuvanja resursa i smanjenja negativnih uticaja na životnu sredinu, što će doprineti rastu stope reciklaže ambalažnog otpada na 70% kao i stope reciklaže otpada od građenja i rušenja na 40% do 2031. godine.

Ključni planski dokument koji će doprineti **potcilju 8.5. *Puna i produktivna zaposlenost i dostojanstven rad za sve žene i muškarce*** je **Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine sa Akcionim planom za period od 2024. do 2026. godine**. Strategijom je predviđeno povećanje zaposlenosti u okviru svih starosnih grupa (15+, 15-29 i 15-64) na 53,2%, 42,8% i 69,6% respektivno do 2026. godine. Rast kvalitetne zaposlenosti biće omogućen sprovođenjem međusektorskih mera iz oblasti obrazovanja, privrede, finansija i socijalne zaštite, dok se sa jedinicama lokalne samouprave planira dalji razvoj lokalnih politika zapošljavanja. Strategija će omogućiti i unapređenje položaja nezaposlenih lica na tržištu rada čime će uticati da se stopa mladih koji nisu zaposleni, u obrazovanju i obukama (15-29) smanji na 12,7% do 2026. godine. Fokus „finansijskih“ mera aktivne politike zapošljavanja je na ženama, mladim do 30 godina starosti, osobama sa invaliditetom i Romima, ali i licama bez završenog srednjeg obrazovanja, kao i drugim manje brojnim, ali, višestruko ranjivim kategorijama kao što su radno sposobni korisnici novčane socijalne pomoći, žrtve trgovine ljudima, žrtve porodičnog nasilja. Realizacija Strategije doprineće i da se smanji platni jaz na 8,7% (15+ godina) odnosno 5% (15-29 godina) do 2026. godine.

Zakon o rodnoj ravnopravnosti i **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine, sa Akcionim planom za 2022. i 2023. godine**, takođe doprinose potcilju 8.5. Smanjenje platnog jaza na 5% do 2030. godine i aktivacija žena na tržištu rada, u cilju njihove povećane zapošljivost i samozapošljavanja, kao i kreiranje radnih mesta za žene sa dodatno otežanim pristupom održivom zapošljavanju i samozapošljavanju biće ostvareno realizacijom Strategije. Ukidanje mogućnosti potpunog lišenja poslovne sposobnosti kao i uspostavljanje mehanizama i usluga koje omogućavaju uživanje poslovne sposobnosti za osobe sa invaliditetom biće omogućeno **Strategijom unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine** dok će **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine** omogućiti pristup kvalitetnom i održivom zapošljavanju tako da doprinese povećanju stope zaposlenosti Roma i Romkinja do minimalnih 25%, u skladu sa Poznanjskom deklaracijom, do 2030. godine. Sprovođenjem Strukturne reforme 2 - **Unapređenje regulatornog okvira i infrastrukture za razvoj ekonomije zasnovane na znanju, Programa ekonomskih reformi za period od 2024. do 2026. godine**, stvaraju se nova tržišta koja generišu nove poslove, naročito za preduzetne, mlade i obrazovane ljude, a ulaganjem u startape kreira se ljudski kapital sa kompetencijama i veštinama potrebnim za modernu ekonomiju zasnovanu na znanju i inovacijama, što na direktan način utiče na povećanje zaposlenosti. Realizacija mera utvrđenih **Strategijom za**

mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine takođe će omogućiti smanjenje stope mladog stanovništva van radne snage na 41% i stope nezaposlenosti mladih na 15% do 2030. godine.

Fokus **potcilja 8.6. Smanjiti udeo mladih koji nisu zaposleni niti su u procesu obrazovanja, odnosno obuke** je povećanje stopa zaposlenosti mladih. Direktni doprinos ovom potcilju biće ostvaren realizacijom **Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine** koja će omogućiti smanjenje stope mladih koji nisu zaposleni, u obrazovanju i obukama (15-29) smanji na 12,7% do 2026. godine, kroz realizaciju mera aktivne politike zapošljavanja. Za dostizanje ovog potcilja od izuzetne važnosti je i **Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine**, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2026. godine, čiji je glavni zadatak da obezbedi obrazovanje visokog kvaliteta koje mora uspešno da gradi kapacitete mladih ljudi, tako da po izlasku iz sistema obrazovanja budu kompetentni za život i rad u 21. veku. Strategijom je planirano smanjenje stope onih koji nisu u procesu obrazovanja ili obuke, a koji nisu zaposleni (15–24 godine) na 12% do 2026. godine. **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine** omogućiće unapređenje zapošljavanja i samozapošljavanja, Roma i Romkinja koji pripadaju kategorijama višestruko teže zapošljivih nezaposlenih lica.

Program ekonomskih reformi za period od 2024. do 2026. godine će kroz Strukturnu reformu 6 - *Unapređeni uslovi za veće učešće mladih na tržištu rada* omogućiti kvalitetne ponude za posao, nastavak obrazovanja, praksi ili obuka za mlade u roku od četiri meseca od ulaska u status nezaposlenosti ili napuštanja/završetka formalnog obrazovanja i time će doprineti olakšanoj tranziciji mladih na tržište rada i podstaći njihovo zapošljavanje, smanjenju stope NEET (15-29) na 12,7% do 2026. godine kao i do rasta učešća nezaposlenih mladih u finansijskim merama APZ u odnosu na ukupan broj mladih na evidenciji nezaposlenih na 20% do 2026. godine. Strukturna reforma 5 - *Obrazovanje za održivi razvoj i radnu spremnost* će doprineti povećanju relevantnosti sistema obrazovanja kroz višedimenzionalnu usmerenost na učenje povezano sa praktičnim radom. Podrškom sprovođenju dualnog obrazovanja strukturna reforma će omogućiti sticanje, usavršavanje i razvoj kompetencija učenika i studenata u skladu s potrebama tržišta rada i doprineti povećanju zaposlenosti jer olakšava zapošljavanje po završenom školovanju, i doprineti rast učešća đaka upisanih u prvu godinu u sistemu dualnog obrazovanja u odnosu na ukupan broj đaka upisanih u prvu godinu u srednjem stručnom obrazovanju na 12% u 2026. godini

Problematika trgovine ljudima, jedan je od segmenata **potcilja 8.7. Preduzimanje hitnih i efikasnih mera za iskorenjivanje prisilnog rada okončati savremeno ropstvo i trgovinu ljudima** sadržana je u okviru **Programa za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji za period 2024–2029. godine, sa Akcionim planom**. Ovim Programom se, kroz stvaranje uslova za unapređenje sistema prevencije, pomoći i zaštite žrtava, posebno žena i dece, doprinosi suzbijanju trgovine ljudima, između ostalog i sprovođenjem 90% preporuka iz Izveštaja Nacionalnog izvestioca u oblasti trgovine ljudima do 2029. godine. Bezbednost žena i devojčica u javnoj i privatnoj sferi, kroz eliminaciju svih oblika nasilja, uključujući trgovinu ljudima, obuhvaćeno je u okviru **Strategije za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine**.

Tema **potcilja 8.8. Zaštititi radna prava i promovisati bezbedno i sigurno radno okruženje za sve radnike** obuhvaćena je **Strategijom bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji za period od 2024. do 2027. godine sa Akcionim planom za njeno sprovođenje**, čijom realizacijom će se unaprediti bezbednosti na radu i očuvati zdravlje radnog stanovništva. Strategija teži da se u periodu njenog sprovođenja broj povreda na radu u Republici Srbiji smanji za 5%, u odnosu na ukupan broj povreda na radu za prethodni petogodišnji period sprovođenja Strategije, uključujući i smanjenje stope povreda na radu sa 1,48 u 2023. godini na 1,37 u 2027. godini. **Strategijom zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine sa Akcionim planom za period od 2024. do 2026. godine**. Pitanja zdravlja i bezbednosti na radu obuhvaćeni su i **Strategijom javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine**, dok je pitanje bezbednosti radnika migranata obuhvaćeno **Strategijom za upravljanje migracijama i Strategijom o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021–2027. godine**.

Strategija razvoja turizma Republike Srbije za period od 2016. do 2025. godine sa Akcionim planom za period od 2016. do 2025. godine, omogućiće održiv ekonomski, ekološki i socijalni razvoj turizma u Republici Srbiji i time predstavlja dobar okvir za postizanje **potcilja 8.9. Osmisliti i primeniti politike za promovisanje održivog turizma.**

Potcilj 8.10. Jačati kapacitete domaćih finansijskih institucija kako bi se podsticala i širila dostupnost bankarskih, osiguravajućih i finansijskih usluga za sve nije direktno obuhvaćen postojećim planskim okvirom, iako postoje različiti programi Narodne banke Srbije i Ministarstva privrede, koji imaju za cilj da povećaju finansijsku pismenost svih, odnosno da unaprede pristup bankarskim uslugama MSPP. Usklađivanje poslovanja domaćih finansijskih institucija se u najvećoj meri sprovodi kroz monetarnu politiku NBS. Jedan od ključnih koraka koji će u budućnosti doprineti ostvarenju ovog cilja, biće i uspostavljanje institucionalnog i pravnog okvira za mikrofinansiranje, koje se očekuje u narednom periodu. Jedna od strategija koja obuhvata segment aktiviranja tržišta kapitala u funkciji ekonomskog rasta, zapošljavanja i kvalitetnijeg života građana, jeste **Strategija za razvoj tržišta kapitala u Republici Srbiji za period 2021–2026. godine**. Razvoju tržišta kapitala doprineće i **Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine** odnosno Strukturna reforma 7 - *Razvoj domaćeg tržišta kapitala i obezbeđivanje većeg stepena zaštite investitora*, razvojem konkurentnog, visoko efikasnog, transparentnog i produktivnog nacionalnog tržišta kapitala sa širokim spektrom finansijskih instrumenata i usluga.

Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine će intenziviranjem podrške za investiranje, pristup finansiranju i realizacija finansijskih transakcija MSPP omogućiti rastu investicija MSPP na 27% BDV sektora kao i rastu novih kredita ka MSPP na 47% do 2027. godine.

Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine delimično odgovara na zahteve **potcilja 8.b Razviti i operacionalizovati globalnu strategiju za zapošljavanje mladih i primeniti „Globalni pakt za zapošljavanje“**. Iako Globalni pakt za zapošljavanje nije u primarnom fokusu strategije, realizacija strategije će doprineti stabilnom i održivom rastu zaposlenosti zasnovanom na znanju i dostojanstvenom radu. **Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine** će kroz Strukturnu reformu 1 - *Uspostavljanje okvira za uvođenje Garancije za mlade u Republici Srbiji* omogućiti nastavak aktivnosti na sprovođenju Garancije za mlade.

COR 9: INDUSTRIJA, INOVACIJE I INFRASTRUKTURA - Izgraditi otpornu infrastrukturu, promovisati inkluzivnu i održivu industrijalizaciju i podsticati inovacije

Procesi koji doprinose COR 9

Industrijalizacija i inovacije igraju ključnu ulogu u uvođenju i promovisanju novih tehnologija, olakšavanju međunarodne trgovine i omogućavanju efikasnog korišćenja resursa.

Realizacija ovog cilja održivog razvoja ogleda se u primeni novih saznanja i digitalizacije u cilju korišćenja ekološki ispravnih tehnologija, podršci inovativnom preduzetništvu, posebno malim i srednjim preduzećima, smanjenju troškova transporta. Svrha COR-a 9 je izgradnja otporne infrastrukture i **promovisanje inkluzivne i održive industrijalizacije podstaknute inovacijama**.

Proces evropskih integracija koji doprinosi dostizanju COR-a 9, obuhvata usaglašavanje sa politikama i pravnim okvirom EU u oblasti preduzetništva i industrijske politike, nauke i istraživanja kao i elektronskih komunikacija, usluga informacionog društva i audio-vizuelne politike, i u nešto manjem obimu saobraćaja, energetike i zaštite životne sredine.

Evropski okvir za nauku i inovacije „Horizont Evropa“, u kome Republika Srbija učestvuje ravnopravno sa zemljama članicama, generiše značajne investicije u nauku i nove tehnologije i u velikoj meri fokusira naučna istraživanja na razvoj novih tehnologija i rešavanje velikih društvenih izazova.

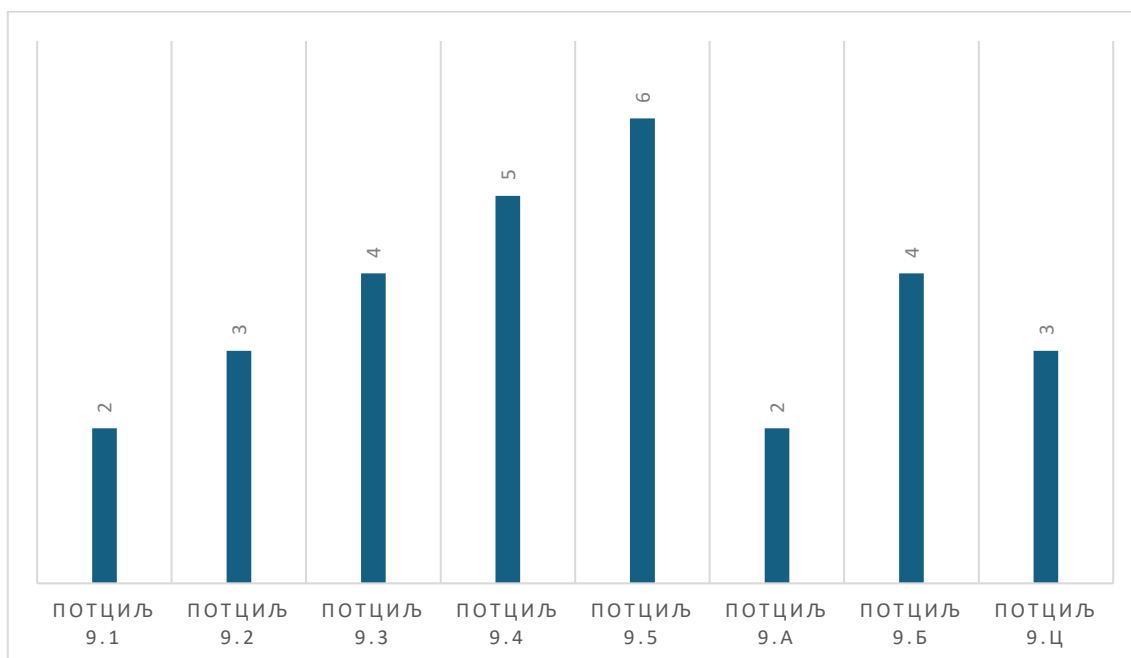
Regionalni prioriteti u oblasti razvoja informacionih i komunikacionih tehnologija definisani su u okviru **Digitalne agende za zapadni Balkan** koja ima za cilj da podstakne inovacije i privredni rast, omogući uvećanje koristi od digitalne transformacije putem brzog interneta i međusobno usaglašenih aplikacija. Digitalna agenda usmerena je na razvoj digitalnih usluga eUprave i eZdravstva, u skladu sa potrebama građana, zatim digitalnih veština, digitalnog poverenja i bezbednosti. **Agenda za Zapadni Balkan o inovacijama, istraživanju, obrazovanju, kulturi, omladini i sportu** („Agenda inovacija za Zapadni Balkan”) je od suštinskog značaja za digitalnu transformaciju, konektivnost i mobilnost, kao i za podsticanje razvoja dugoročnog i održivog inovacionog okruženja i prelaska na ekonomiju zasnovanu na znanju.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 9

Mapiranje planskog okvira kako bi se utvrdio doprinos planskih dokumenata dostizanju održive industrijalizacije zasnovane na inovacijama u skladu sa ciljevima Agende 2030. obuhvatio je pregled **četrnaest dokumenata** u oblasti ekonomskog razvoja i konkurentnosti, zaštite životne sredine, saobraćaja, energetike i drugih.

Najveći doprinos ostvaruje se u oblasti *potcilja 9.5 Unaprediti naučna istraživanja, poboljšati tehnološke mogućnosti industrijskih sektora u svim zemljama, posebno zemljama u razvoju, što podrazumeva da se do 2030. podstiču inovacije i značajno poveća broj zaposlenih u oblasti istraživanja i razvoja na milion ljudi, kao i da se poveća javna i privatna potrošnja za istraživanje i razvoj* sprovođenjem čak šest dokumenata javnih politika. Odmah potom, realizacijom mera iz pet dokumenata javnih politika doprinosi se *potcilju 9.4 - Do 2030. unaprediti infrastrukturu i prilagoditi industrije kako bi postale održive, uz veću efikasnost u korišćenju resursa i većim usvajanjem čistih i ekološki ispravnih tehnologija i industrijskih procesa, pri čemu će sve zemlje preduzeti aktivnosti u skladu sa svojim odgovarajućim kapacitetima.*

Slika 8: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 9: Industrija, inovacije i infrastruktura

U postupku preciznijeg sagledavanja doprinosa DJP ciljevima održivog razvoja uspostavljena je veza između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 9. U Tabeli 7 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili

posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 9. RZS ne prati dva potcilja: 9.a.1 i 9.b.1.

Tabela 7: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 9

Pokazatelj potciljeva COR 9	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 9			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
9.1.1	/	/	3	ne
9.1.2	/	2	1	da
9.2.1	/	/	2	da
9.2.2	/	2	/	da
9.3.1	/	/	4	da
9.3.2	/	1	/	ne
9.4.1	/	/	35	da
9.5.1	3	1	14	da
9.5.2	/	1	4	da
9.a.1	/	/	3	ne
9.b.1	/	/	5	ne
9.c.1	/	1	9	da
UKUPNO	3	8	80	

Ključni dokumenti javne politike koji doprinose većini potciljeva održivog razvoja u oblasti održive industrijalizacije zasnovane na inovacijama su **Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. do 2030. godine** i **Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)**.

U planskom okviru Srbije ne postoji krovni planski dokument u oblasti razvoja pouzdane, kvalitetne i održive infrastrukture. Planska dokumenta koja obuhvataju oblast infrastrukture, saobraćaja i urbane mobilnosti koja će doprineti **potcilju 9.1. Razviti kvalitetnu, pouzdanu, održivu i prilagodljivu infrastrukturu**, su **Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine** čijom realizacijom će biti unapređen saobraćaj i urbana mobilnost, i delimično **Strategija razvoja vodnog saobraćaja od 2015. do 2025. godine** koja će doprineti povećanju prometa na unutrašnjim vodnim putevima Republike Srbije za 35% do 2025. godine. Sprovođenje **Programa ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine** odnosno Strukturne reforme 19 - *Unapređenje efikasnosti i bezbednosti u železničkom saobraćaju* će omogućiti rekonstrukciju 1.092 km pruga i time uticati na podizanje nivoa bezbednosti na putnim prelazima i unapređenje bezbednosti železničkog saobraćaja.

Suština **potcilja 9.2. Inkluzivna i održiva industrijalizacija**, je stvaranje uslova za održivu industrijalizaciju i rast zaposlenosti u industriji. Ključni dokument za dostizanje ovog potcilja je **Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. godine do 2030. godine sa akcionim planom** čijom realizacijom će učešće BDV-a prerađivačkog sektora u ukupnom BDV-u iznositi 22% do 2030 godine. Unapređenje digitalizacije poslovnih modela industrijske proizvodnje doprineće da 85% industrijskih privrednih subjekata koriste ERP softver, dok će tehnička efikasnost poslovanja dostići nivo od 70% do 2030. godine, razvojem industrije bazirane na inovacijama i razvojem viših faza tehnološke proizvodnje.

Sprovođenjem **Strategije pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)** se cilja na povećanje ukupnog BDV po zaposlenom u oblastima: Hrana za budućnost, IKT, mašine i proizvodni procesi u budućnosti, čime se takođe doprinosi **potcilju 9.2**.

Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine će preko Strukturne reforme 21 - *Unapređenje strateškog okvira infrastrukture kvaliteta i integracije u jedinstveno tržište EU*, doprineti

---

unapređenju okvira za jačanje infrastrukture kvaliteta i rastu globalnog indeksa infrastrukture kvaliteta sa 86 (2020. godine) na 88 (2026. godine) kao i stvaranju preduslova za potpisivanje Sporazuma o ocenjivanju usaglašenosti i prihvatanju industrijskih proizvoda između Republike Srbije i EU.

Programi za integraciju malih i srednjih preduzeća i preduzetnika (MSPP) u lance vrednosti, kao i druge mere finansijske podrške, sprovode se od strane Razvojne agencije Srbije i drugih institucija i bitni su za ostvarenje **potcilja 9.3. Povećati pristup malih industrijskih i ostalih preduzeća finansijskim uslugama i povećati njihovu integraciju u lance vrednosti i u tržišta**. Intenziviranje podrške za investiranje, pristup finansiranju i realizacija finansijskih transakcija MSPP biće realizovano sprovođenjem **Strategije za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine**. Strategija će omogućiti povećanje učešća investicija MSPP u BDV sektora na 27% do 2027. godine kroz finansijsku podršku i realizaciju različitih finansijskih instrumenata koji će doprineti unapređenju njihove konkurentne pozicije. Strategija će omogućiti i jačanje kapaciteta sektora MSPP za nastup na međunarodnim tržištima i internacionalizaciji njihovog poslovanja, što će doprineti rastu izvoza MSPP sektora u vrednosti od 1.273.500 miliona dinara do 2027. godine.

Ključni planski dokumenti koji doprinose napretku u ovom potcilju su: **Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. godine do 2030. godine**, koja će omogućiti olakšavanje uslova za dobijanje kredita MSPP koja realizuju inovativne projekte i doprineti povećanju ukupnog obima investicija u industriju na 25% BDV do 2030. godine. Unapređenjem tehnološke strukture izvoza sprovođenje Strategije će omogućiti da se kroz podršku internacionalizaciji poslovanja industrijskih privrednih subjekata, kao i podrškom za ulazak u lance dobavljača multinacionalnih kompanija ostvari puna pokrivenost uvoza izvozom u srednjem/visokom tehnološkom sektoru industrije do 2030. godine. Realizacijom **Strategije pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)** namera je da srpska ekonomija u velikoj meri bude utemeljena na ekonomiji zasnovanoj na znanju i inovacijama. Ključne prioritetne oblasti strategije biće podržane u pravcu kreiranja veće konkurentnosti i bolje pozicije u globalnim lancima dobavljača. Nadasve se očekuje povećanje zaposlenosti u sofisticiranom proizvodnom sektoru i informatičkim uslugama.

Strategija za razvoj tržišta kapitala u Republici Srbiji za period 2021–2026. godine će omogućiti razvijanje svih segmenata i usluga koje se nude na domaćem tržištu kapitala i stvoriti uslove za kreiranje dodatne vrednosti za domaće i međunarodne učesnike, u skladu sa konkurentnim prednostima Republike Srbije.

Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine, će preko Strukturne reforme 7 - *Razvoj domaćeg tržišta kapitala i obezbeđivanje većeg stepena zaštite investitora*, doprineti razvoju konkurentnog, visoko efikasnog, transparentnog i produktivnog nacionalnog tržišta kapitala sa širokim spektrom finansijskih instrumenata i usluga. Sprovođenje reforme omogućiće razvoj finansijskih instituta na tržištu kapitala, povećanje atraktivnosti domaćeg tržišta za domaće i strane investitore i aktiviranje tržišta kapitala u funkciji ekonomskog rasta. Strukturna reforma 16 - *Razvoj startup ekosistema* će omogućiti povećanje finansijske podrške za razvoj startapa, podstaći će javne i privatne investicije u ovoj oblasti i omogućiti razvoj domaćeg tržišta preduzetničkog kapitala (*eng. venture capital*).

Značajan broj dokumenata javnih politika doprinosi **potcilju 9.4. Održive industrije, veća efikasnost u korišćenju resursa i čiste tehnologije**. **Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. do 2030. godine** omogućiće razvoj industrije bazirane na inovacijama i razvoju viših faza tehnološke proizvodnje i doprineti da se tehnička efikasnost poslovanja poveća za 20% do 2030. godine. Istovremeno Strategija će podržati uvoz savremene opreme koja poštuje principe efikasnosti i minimalnog negativnog efekta po životnu sredinu, omogućiti transformaciju industrije od linearnog ka cirkularnom modelu i doprineti da se poveća stopa korišćenja cirkularnih resursa u industriji na 10% do 2030. godine. **Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine**

sa akcionim planom, će doprineti smanjenju emisija zagađujućih materija i teških metala u vazduh iz industrijskih procesa i upotrebe proizvoda kroz usaglašavanje sa BAT AELs, posebno kroz sprovođenje Poglavlja II Direktive EU o industrijskim emisijama u industrijskim procesima. **Strategija niskougledničkog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine** će omogućiti smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte koje neće biti obuhvaćene EU-ETS-om za 9,7% u 2030. godini i između 33,5% i 54,5% do 2050. u poređenju sa 2010. godinom i kroz primenu uredbe o F gasovima i direktive o emisijama gasova iz klima uređaja u motornim vozilima. Privreda ima veoma važnu ulogu u tranziciji ka cirkularnoj ekonomiji i jedan je od ključnih učesnika u tom procesu. Shodno tome, **Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period 2022–2024. godine** će omogućiti pružanje podrške privredi i postaviti osnove za transformaciju privrede na cirkularni model poslovanja, sa posebnim fokusom na sagledavanje potencijala i neophodnih investicija za prelazak prerađivačke industrije na cirkularnu ekonomiju. Realizacija Programa omogućiće povećanje stope korišćenja cirkularnih resursa u industriji na 2% do 2024. godine.

Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine će omogućiti efikasnost u korišćenju resursa i povećanje ponovne upotrebe otpada, dok će se deponije, sistemi za sakupljanje, separaciju, transport i reciklažu otpada biti uspostavljeni na principima održive industrije. Određene sektorske politike i propisi takođe uzimaju u obzir održivost resursa i čiste tehnologije. Dobar primer je promovisanje energetske uštede u sektoru javnog saobraćaja i zgrada kojima raspolaže država, u cilju ostvarivanja dve grupe ciljeva: ekonomičnosti koja se postiže po osnovu manje potrošnje energije i ekološkog cilja koji se ogleda u smanjenju emisije gasova i manje emisije ugljen-dioksida, kao i primena modela standardnih „ekoloških” tehničkih specifikacija za određene proizvode.

U oblasti **potcilja 9.5. Proširiti naučna istraživanja, unaprediti tehnološke kapacitete i podsticati inovacije**, ključni planski dokument je **Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine**. Povećanjem broja istraživača, uključivanjem mladih istraživača u naučnoistraživački rad, reintegracijom povratnika iz inostranstva i povećanjem saradnje sa dijasporom i mobilnosti sprovođenje Strategije će doprineti uvećanju kvaliteta osnovnih istraživanja i poboljšanju pozicije Globalnog indeksa inovativnosti. **Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)**, će omogućiti povećanje primenjenih istraživanja iniciranjem zajedničkih istraživačko-razvojnih projekata. Unapređena horizontalna saradnja uticaće na povećanje internih inovacionih i istraživačkih kapaciteta firmi u ovoj oblasti. Uspešna realizacija **Strategije industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine**, takođe će doprineti ostvarenju ovog potcilja stvaranjem uslova za razvoj industrije bazirane na inovacijama i razvoju viših faza tehnološke proizvodnje. Strategija će omogućiti unapređenje saradnje između industrijskih privrednih subjekata i naučno-istraživačkih timova, učešće na međunarodnim programima i time doprineti rastu tehničke efikasnosti poslovanja za 20% do 2030. godine. Realizacijom mera **Strategije o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021– 2027. godine** će se doprineti stvaranju uslova za privlačenje stranih studenata.

Sprovođenjem Programa razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period 2022–2024. godine u kome se promoviše stav da su inovacije su sastavni deo tranzicije ka cirkularnoj ekonomiji cilja se na podsticanje saradnje između privrede i naučnoistraživačkih organizacija. Istovremeno, postojeći istraživački kapaciteti u naučnim organizacijama biće efikasnije i potpunije iskorišćeni u oblasti cirkularne ekonomije.

Potcilj 9.a Olakšati razvoj održive i otporne infrastrukture u zemljama u razvoju kroz unapređivanje finansijske, tehnološke i tehničke podrške afričkim zemljama, najmanje razvijenim zemljama, zemljama u razvoju koje nemaju izlaz na more i malim ostrvskim državama u razvoju adresiran je sledećim dokumentima javnih politika: **Strategijom industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine** sa akcionim planom i **Strategijom pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)**.

Doprinos **potcilju 9.b. Podržati razvoj domaće tehnologije, istraživanja i inovacija ostvaruje se sprovođenjem Strategije razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine** koja podržava učešće istraživača iz Srbije na vodećim svetskim konferencijama iz oblasti veštačke inteligencije, kao i podršku istraživanjima i inovacijama u oblastima u kojima postoji izraziti potencijal inovativne primene veštačke inteligencije. Sprovođenjem **Strategije pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)** povećaće se zaposlenost u sofisticiranom proizvodnom sektoru i informatičkim uslugama. Da bi se eliminisali negativni trendovi zaostajanja u inovacijama i marginalizaciji preduzeća, stvoriće se efikasna sistemska podrška preduzećima, zasnovana na kombinaciji dugoročne stručne pomoći i finansiranja.

Sprovođenje **Strategije za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine** sa akcionim planom koja promovise inovativan, zeleni i na digitalizaciji zasnovan razvoj – osnažen sektor MSPP za digitalnu transformaciju i primenu inovativnih i zelenih rešenja i **Strategije industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine** sa akcionim planom sa podsticajima industrijskim privrednim subjektima za razvoj inovativnih rešenja kroz projekte saradnje sa naučno-istraživačkom zajednicom doprineće se ostvarenju ovog potcilja.

Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine će sprovođenjem Strukturne reforme 17 - *Stvaranje uslova za razvoj bionauka i bioekonomije kroz izgradnju BIO4 kampusa* omogućiti izgradnju BIO4 kampusa koji će predstavljati nukleus naučno-istraživačkog razvoja u oblastima biotehnologije, biomedicine, bioinformatike i biodiverziteta. Izgradnjom ovog kampusa biće stvorena prilika za koncentraciju stručnjaka, multidisciplinarnih ekspertiza najmodernijih tehnologija i infrastrukture (fakulteti, instituti, naučno-tehnološki park itd) u ovim oblastima. Strukturna reforma 14 - *Uspostavljanje infrastrukture i okruženja za kreiranje i primenu inovativnih IT rešenja*, će omogućiti sprovođenje treće faze projekta DDC - „Inovacioni distrikt” čime će stvoriti uslove da učenici i studenti testiraju i promovisu svoje ideje, da se povezuju sa domaćim i stranim privrednim subjektima i doprineti.

Strategija razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine čini digitalnu agendu Republike Srbije čijom realizacijom će se doprineti poboljšanju Globalnog indeksa informacione bezbednosti. **Potcilju 9.c Povećati pristup informacionim i komunikacionim tehnologijama** doprinosi i realizacija **Strategije razvoja sistema elektronskih komunikacija u Republici Srbiji do 2027. godine** kao i **Strategije pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)**.

COR 10: SMANJENJE NEJEDNAKOSTI - Smanjiti nejednakosti unutar i između država

Procesi koji doprinose COR 10

Smanjenje nejednakosti unutar i između zemalja zahteva pravičnu raspodelu resursa, ulaganje u obrazovanje i razvoj veština, sprovođenje mera socijalne zaštite, borbu protiv diskriminacije, podršku marginalizovanim grupama i podsticanje međunarodne saradnje za pravednu trgovinu i finansijske sisteme. Shodno tome COR 10 je poseban cilj održivog razvoja čija je **svrha da doprinese smanjenju nejednakosti**, kroz promociju solidarnost i maksimalno uključivanje svih ljudi u održivi razvoj na svetskom i regionalnom nivou.

Proces evropskih integracija i pregovora sa Evropskom unijom posebno u kontekstu usaglašavanja politika i pravnog okvira sadržanog u okviru **pregovaračkog poglavlja 19** – Socijalna politika i zapošljavanje, značajno doprinosi i napretku u okviru COR 10. Usaglašavanjnje sa politikama i standardima EU u oblasti socijalne politike i zaštite, postizanja sigurnih i održivih prihoda, jednakih mogućnosti i zabrane diskriminacije, zapošljavanja, kao i u oblasti migratornih politika, doprinosi naporima koje Republika Srbija ulaže kako bi dostigla globani cilj održivog razvoja usmeren na smanjenje globalne nejednakosti.

Pitanjima smanjenja siromaštva EU se bavi u okviru **Evropskog stuba socijalnih prava**, koji obavezuje sve države članice (kao i one koje su obuhvaćene politikom proširenja EU) da, između ostalog,

---

svakom licu koje nema dovoljno sredstava za život obezbede ostvarenje „prava na adekvatna davanja minimalnog prihoda koja obezbeđuju život u dostojanstvu u svim njegovim fazama“.

Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija o ljudskim pravima), pravno je uobličila ideju zemalja Evrope o uspostavljanju jedinstvene zaštite ljudskih prava i individualnih političkih sloboda koji, uz vladavinu prava, čine temelj demokratije. Države su dužne da usaglase nacionalne zakone sa Konvencijom, kako bi se otklonile mogućnosti povrede osnovnih sloboda i prava, a država članica protiv koje je doneta pravosnažna presuda, dužna je da postupi u skladu sa odlukom i da reformiše domaće zakonodavstvo. U Preambuli je istaknuto da je osnov Konvencije **Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima** Ujedinjenih nacija. Član 1 utvrđuje obavezu svih država potpisnica da poštuju prava i slobode koje garantuje Konvencija. Prvi deo Konvencije (čl. 2 – 18), sadrži osnovna prava i slobode, drugi (čl. 19 – 51), uređuje funkcionisanje Evropskog suda za ljudska prava, a treći (čl. 51 – 59) reguliše proceduralna pitanja i nadležnost u vezi sa potpisivanjem, ratifikovanjem, tumačenjem, predmetnom, teritorijalnom i vremenskom primenom odredaba Konvencije.

Konvencija UN o pravima lica sa invaliditetom ima za cilj uvođenje pitanja invaliditeta u relevantne politike EU, kao i unapređenje socijalne inkluzije osoba sa invaliditetom.

Novi pakt o migracijama i azilu EU predstavlja odgovor EU na izazove sa kojima se suočava u oblasti migracija u cilju uspostavljanja balansa između odgovornosti i solidarnosti među državama članicama, kroz bolje planiranje, efektivnije procedure i produbljivanje međunarodne saradnje, kako unutar Evropske unije, tako i izvan nje.

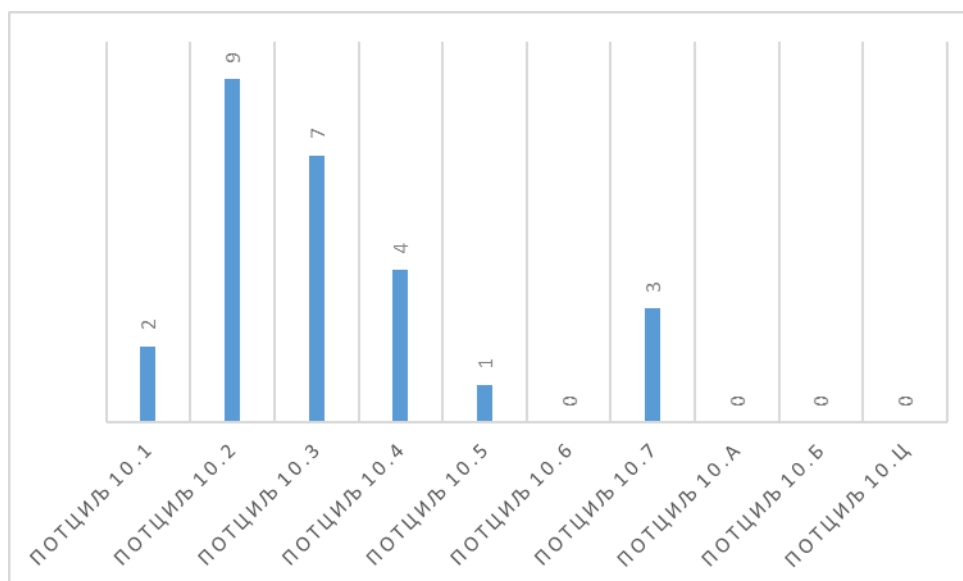
Evropski socijalni fond (ESF) je glavni finansijski instrument preko kojeg EU podržava sprovođenje politike zapošljavanje i doprinosi socijalnoj inkluziji. **Evropska platforma protiv siromaštva** uključuje preduzimanje niza mera u okviru javnih politika, veće i uspešnije korišćenje fondova EU u cilju podrške socijalnom uključivanju, promovisanje socijalnih inovacija, rad kroz partnerstva i iskorišćavanje potencijala socijalne ekonomije, kao i poboljšanje koordinacije između zemalja.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 10

Javne politike koje doprinose dostizanju opšteg cilja smanjenja nejednakosti definisane su širim spektrom sektora ljudskih prava i društvenog razvoja, koji obuhvata planska dokumenta u oblastima smanjenja diskriminacije, socijalne zaštite, vladavine prava, ekonomskog razvoja.

Mapiranje planskog okvira obuhvatilo je **sedamnaest planskih dokumenata** čija realizacija doprinosi dostizanju COR-a 10. Planska dokumenta doprinose većini potciljeva COR 10, a najveći doprinos biće ostvaren u oblasti ekonomske i socijalne inkluzije (*Potcilj 10.2 - Do 2030. osnažiti i promovisati socijalnu, ekonomsku i političku inkluziju svih, bez obzira na starost, pol, invaliditet, rasu, etničku pripadnost, poreklo, religiju ili ekonomski i neki drugi status*)

Slika 9: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 10: Smanjenje nejednakosti

Doprinosi DJP smanjenju nejednakosti i potciljevima održivog razvoja u okviru COR 10 sagledava se i na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 10. U Tabeli 8 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 10.

Tabela 8: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 10

Pokazatelj potciljeva COR 10	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 10			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
10.1.1	/	/	2	Da
10.2.1.a i b	/	/	11	Da
10.3.1	/	1	8	Da
10.4.1	/	/	2	Da
10.4.2	/	/	2	Ne
10.5.1.a –	/	/	1	Da
10.5.1.g	/	/	1	Ne
10.7.1	/	/	1	Da
10.7.2	/	/	1	Da
UKUPNO	/	1	28	

Potcilj 10.1. Stepen nejednakosti u raspodeli prihoda nije adekvatno obuhvaćen planskim dokumentima, s obzirom na to da trenutno važeća planska dokumenta na nivou opšteg cilja nemaju utvrđen prioritet rešavanja problema nejednakosti dohotka. Sa druge strane pitanjima siromaštva i socijalne inkluzije se poklanja veća pažnja. Planska dokumenta koja delimično adresiraju pitanje nejednakosti, jesu dokumenta koja se bave ekonomskim i socijalnim reformama, socijalnim uključivanjem Roma i Romkinja ili politikama zapošljavanja. S tim u vezi, **Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine** će omogućiti rast kvalitetne zaposlenosti, ali i smanjenje socijalnih nejednakosti usklađivanjem sektorske saradnje u oblasti obrazovne, poreske, politike privrednog i regionalnog razvoja, socijalne i drugih relevantnih politika, kako bi se povećala isplativost rada, kao i merama integracije korisnika usluga socijalne zaštite na tržište rada. Realizacija **Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji u periodu 2022–2030.**

---

godine, doprineće smanjenju procenta romskih domaćinstava koja žive u uslovima izražene materijalne deprivacije na 70% do 2030. godine.

Najveći broj planskih dokumenata upravo doprinosi dostizanju **potcilja 10.2. Osnajivanje i promovisanje socijalne, ekonomske i političke inkluziju svih**. **Strategija deinstitutionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period od 2022. do 2026. godine** će doprineti osnaživanju korisnika i jačanju ustanova socijalne zaštite za smeštaj kao i pružaoca usluga u zajednici za proces deinstitutionalizacije. Strategija će doprineti razvijanju veština za vođenje što samostalnijeg svakodnevnog života, veću participaciju i samostalno donošenje odluka, uključujući i povećanje broja osoba kojima je u potpunosti ili delimično vraćena poslovna sposobnost. Promovisanje socijalne i ekonomske inkluzije biće omogućeno osobama sa invaliditetom sprovođenjem **Strategije unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine** koja će doprineti povećanju učešća osoba sa invaliditetom u uživanju svih građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava za 25%, do 2024. godine. Sprovođenje **Strategije prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine** će doprineti izjednačavanju mogućnosti pripadnicima grupa koje su u riziku od diskriminacije, da na ravnopravnoj osnovi sa drugima uživaju osnovna ljudska prava i slobode kao i boljoj zaštiti od diskriminacije u svim oblastima i na svim nivoima. Na taj način Strategija će uticati na smanjenje procenta građana koji smatraju da je diskriminacija prisutna u Srbiji na 63% do 2023. godine i za 10% povećanje spremnosti većinske populacije da prihvati prisnije socijalne odnose sa pripadnicima i pripadnicama grupa koje su u riziku od diskriminacije. **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine** uticaće na smanjenje nivoa diskriminacije i ciganizma kao oblika rasizma prema romskoj nacionalnoj manjini i omogućiti da se smanji procenat Roma i Romkinja koji smatra da ima lično iskustvo diskriminacije na 13% do 2030. godine. **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine** će omogućiti smanjenje procenta građana/ki koji su bili diskriminirani zbog nekog ličnog svojstva na 20% kao i smanjenje procenta građana/ki koji nemaju poverenja u rad nezavisnih institucija na 30% do 2030. godine. Realizacija **Strategije za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine** će doprineti da 67% mladih svoje društveno angažovanje ocenjuju kao dobro ili veoma dobro. **Strategija održivog urbanog razvoja**, doprineće unapređenju kvaliteta i dostupnosti društvenih usluga, smanjenju rizika od siromaštva, rešavanju stambenih potreba građana, ostvarivanju veće socijalne inkluzije. **Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine** će omogućiti povećanje integracije i učešća starijih osoba u društvu za 35% do 2030. godine.

Eliminisanje diskriminatorskih zakona, politika i praksi i promovisanje odgovarajućeg zakonodavstva je u fokusu **potcilja 10.3. Borbe protiv diskriminacije**. U oblasti borbe protiv diskriminacije, ključni planski dokument je **Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine** koja će prvenstveno omogućiti unapređenje antidiskriminacionog pravnog okvira Srbije u skladu sa međunarodnim standardima i unapređenje efikasnosti sistema prevencije i zaštite od diskriminacije u svim oblastima i na svim nivoima. Sprovođenje Strategije obezbediće jednake mogućnosti pripadnicima grupa koje su u riziku od diskriminacije da ravnopravno sa drugima uživaju sva ljudska prava i slobode kao i sistemsko uvođenje antidiskriminacione perspektive u kreiranje, sprovođenje i praćenje javnih politika. **Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine** će omogućiti sistemsko uvođenje perspektive invaliditeta u donošenje, sprovođenje i praćenje javnih politika dok će **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine** doprineti suzbijanju ciganizma i diskriminacije prema Romima i Romkinjama. Jačanjem odgovora sistema na pritužbe pripadnika romske nacionalne manjine u slučajevima diskriminacije doprineće povećanju broj pritužbi na godišnjem nivou na 150 u periodu od 2024-2030. godine i omogućiti da 6.000 žrtava diskriminacije dobije besplatnu pravnu pomoć. **Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine** doprineće osnaživanju antidiskriminatorskog okvira u oblasti ekonomije, obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite kao i vladavine prava i bezbednosti, dok će **Strategija deinstitutionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period od 2022. do 2026.**

godine omogućiti unapređenje uslova za poštovanje prava na život u zajednici, učešće u procesima donošenja odluka, korišćenje usluga u najmanje restriktivnom okruženju i punu uključenost u svakodnevne životne aktivnosti korisnika socijalne zaštite, sa fokusom na lica sa intelektualnim, mentalnim teškoćama i fizičkim invaliditetom. **Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine** doprineće unapređenju položaja mladih, žena, osoba sa invaliditetom, nezaposlenih Roma i Romkinja na tržištu rada, i omogućiti veće uključivanje na tržište rada radno sposobnih korisnika usluga socijalne zaštite. Na taj način Strategija će doprineti povećanju učešća dugoročno nezaposlenih koji su zaposleni sa evidencije NSZ u ukupnom broju dugoročno nezaposlenih na evidenciji NSZ na 33% do 2026. godine.

Dostizanje **potcilja 10.4. Fiskalne politike kao i politike u oblasti zarada i socijalne zaštite** biće pre svega omogućeno sprovođenjem **Fiskalne strategije za 2024. godinu sa projekcijama za 2025. i 2026. godinu**. Fiskalna strategija definiše srednjoročne okvire fiskalne politike i u narednom periodu će biti fokusirana na nastavak smanjenja ukupnog poreskog opterećenja rada. Na rashodnoj strani, prioritet će imati infrastrukturni i kapitalni projekti, te politika penzija i plata. Nastaviće se sa reformom u oblasti zapošljavanja, upravljanja kadrovima i sistema plata u sektoru države. Održivom fiskalnom okviru doprineće i izmene Zakona o budžetskom sistemu, kojima će, između ostalog, biti redizajniran skup opštih i posebnih fiskalnih pravila, a poseban akcenat biće stavljen na

izmenu opštih pravila koja se odnose na javni dug i deficit opšte države, te posebnih pravila vezanih za održivi nivo rashoda za plate i penzije. **Program za suzbijanje sive ekonomije 2023-2025. godine** će uticati na smanjenje udela sive ekonomije u ukupnoj privrednoj aktivnosti i time doprineti smanjenju neformalnosti u privredi i na tržištu rada odnosno unapređenju efikasnost u naplati javnih prihoda.

U Republici Srbiji postoji visok stepen uređenosti u okviru **potcilja 10.5. Regulisanje i praćenja globalnih finansijskih tržišta i institucija**. Politike u ovoj oblasti formulisane su u okviru monetarne politike Narodne banke Srbije. **Strategija za razvoj tržišta kapitala u Republici Srbiji za period 2021–2026. godine** će omogućiti aktiviranje tržišta kapitala u funkciji ekonomskog rasta, zapošljavanja i kvalitetnijeg života građana.

U uslovima rasta obima migracija na globalnom nivou, od velike je važnosti primena planiranih i dobro vođenih migracionih politika u skladu sa **potciljem 10.7. stvaranjem uslova za uređenu, bezbednu, regularnu i odgovornu migraciju i mobilnost ljudi**. Krovna strategija u ovoj oblasti je **Strategija o ekonomskim migracijama migracijama za period 2021– 2027. godine** koja predstavlja odgovor na postojeće trendove ekonomskih migracija, uz promovisanje regulisanih, sigurnih i bezbednih migracija i čija realizacija će doprineti efikasnijem upravljanju migracionim tokovima. **Strategija upravljanja migracijama** će omogućiti stvaranje uslova za integraciju i socijalnu inkluziju migranata uz podizanje svesti o značaju migracija. Realizacija **Programa ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine** i Strukturne reforme 4 - *Unapređenje ambijenta za podsticanje, podršku i praćenje cirkularnih i ekonomskih migracija* će omogućiti unapređenje ambijenta za privlačenje radno sposobnog stanovništva, podsticanje cirkularnih migracija i odnosa sa dijasporom, jačanje mehanizama za praćenje migratornih tokova i privlačenje stranaca. Realizacija Programa će omogućiti da 5.000 državljana Republike Srbije koriste programe ili usluge namenjene povratnicima.

3.2.4 Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera – Zelena agenda i održiva povezanost

Klaster – Zelena agenda i održiva povezanost obuhvata sledeća pregovaračka poglavlja: 14 – Transportna politika, 15 – Energetika, 21 – Transevropske mreže i 27 – Životna sredina. Ovaj klaster je od izuzetnog značaja za proces pregovora, jer se u okviru njega regulišu brojna ključna pitanja: od kvaliteta usluga i sigurnosti prevoza i transporta, razvijene putne i železničke mreže, dostupnosti i sigurnosti snabdevanja energijom, preko pitanja kvaliteta vazduha, vode, zaštite prirode, industrijskog zagađenja, upravljanja otpadom, borbe protiv klimatskih promena, pa do povezanosti s

regionom i Evropskom unijom. On je ujedno i najzahtevniji u pogledu usaglašavanja sa politikama i pravnim okvirom EU i za njega su potrebna najveća finansijska sredstva. Republika Srbije je otvorila sva pregovaračka poglavlja u ovom klasteru i klaster je otvoren na međuvladinoj konferenciji održanoj 14. decembra 2021. godine.

U pogledu pripremljenosti Republike Srbije za preuzimanje pravnih tekovina prema procenama Evropske komisije, Republika Srbija je dobro pripremljena u okviru pregovaračkog poglavlja 14, umereno pripremljena u okviru poglavlja 15 i 21, i do izvesnog nivoa je pripremljena u okviru poglavlja 27²³. U okviru pregovaračkog poglavlja 27 situacija je najkompleksnija, jer pored toga što je usaglašavanje sa zakonodavstvom EU zahtevan posao i zahteva velike administrativne kapacitete neophodne za punu primenu zakonodavstva, Republika Srbija će morati da uloži značajna finansijska sredstva kako bi obezbedila i njihovu punu primenu.

U skladu sa metodologijom mapiranja nacionalnog planskog okvira, planska dokumenta koja se izrađuju u okviru ovog klastera relevantna su i za dostizanje sledećih ciljeva održivog razvoja: **COR 6 – Čista voda i sanitarni uslovi**, **COR 7 – Dostupna i obnovljiva energija**, **COR 11 – Održivi gradovi i zajednice**, **COR 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja**, **COR 13 – Akcija za klimu** i **COR 15 – Život na zemlji**.

COR 6: ČISTA VODA I SANITARNI USLOVI - Obezbediti dostupnost i održivo upravljanje vodom i sanitacijama za sve

Procesi koji doprinose COR 6

Važan aspekt održivog razvoja i deo osnovnih potreba i prava svih ljudi, jeste i univerzalna dostupnost čistoj i bezbednoj vodi po pristupačnim cenama, kao i adekvatnim sanitarnim i higijenskim uslovima, što je u fokusu COR-a 6.

Problemi vezani za upravljanje vodama i zaštitu kvaliteta voda, oblast je kojoj EU pridaje veliki značaj. Ova tema je posebno aktuelna u procesu pristupanja s obzirom da je ispunjenje zahteva i zadovoljenje standarda EU u oblasti voda sve važniji uslov evropskih integracija. Najvažniji akt u oblasti voda je **Okvirna direktiva o vodama** (Direktiva 2000/60/EC)²⁴ koja čini ključni dokument koji propisuje uspostavljanje okvira za delovanje EU u oblasti politike voda i osnovni je alat za ostvarenje ključnih ciljeva evropske politike o vodama. Direktivom su uspostavljeni ciljevi u oblasti zaštite životne sredine, propisani su procesi planiranja upravljanja vodama, precizirane konkretne aktivnosti (monitoring, procena i analiza pritiska i uticaja, priprema i implementacija šestogodišnjih planova upravljanja rečnim slivovima), kao i rokovi koji su neophodni za realizaciju integralnog pristupa upravljanja vodnim resursima u zemljama članicama EU. Okvirna direktiva uključuje i povezuje druge direktive²⁵ koje se neposredno ili posredno odnose na oblast voda, od kojih su dve najznačajnije: **Direktiva o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda** i **Direktiva o kvalitetu vode namenjene za ljudsku upotrebu**, odnosno **Direktiva o vodi za piće**. U pregovaračkoj poziciji za poglavlje 27, Republika Srbija je izjavila da joj je potreban period do 2045. godine za potpuno dostizanje ciljeva iz

²³ Izvor: Izveštaj Evropske komisije o napretku Republike Srbije za 2023. godinu -

https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_23.pdf

²⁴ <https://rdvode.gov.rs/doc/dokumenta/direktive-eu/1.%20Direktiva%20o%20vodama%202000-%20tekst%20i%20anex%20I-X-prec.tekst.pdf>

²⁵ Direktiva o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda (Direktiva 91/271/EEC), Direktiva o kvalitetu vode namenjene za ljudsku upotrebu (Direktiva 98/83/EC), Direktiva o zaštiti voda od zagađivanja prouzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora (Direktiva 91/676/EEC), Direktiva o zahvatanju vode za piće (Direktiva 75/440/ECS), Direktiva o upravljanju kvalitetom vode za kupanje (Direktiva 2006/7/EC), Direktiva o zagađenju uzrokovanom određenim opasnim supstancama koje se ispuštaju u akvatičnu životnu sredinu zajednice (Direktiva 2006/11/), Direktiva o zaštiti podzemne vode od zagađenja i pogoršavanja kvaliteta (Direktiva 2006/118/EC), Direktiva koja se odnosi na integralno sprečavanje i kontrolu zagađivanja (Direktiva 2008/1/EC), Direktiva o standardima kvaliteta životne sredine u oblasti politike voda (Direktiva 2008/105/EC), Direktiva koja utvrđuje tehničke specifikacije za hemijske analize i monitoring statusa vode (Direktiva 2009/90/EC), Direktive o proceni i upravljanju rizicima od poplava (Direktiva 2007/60/)

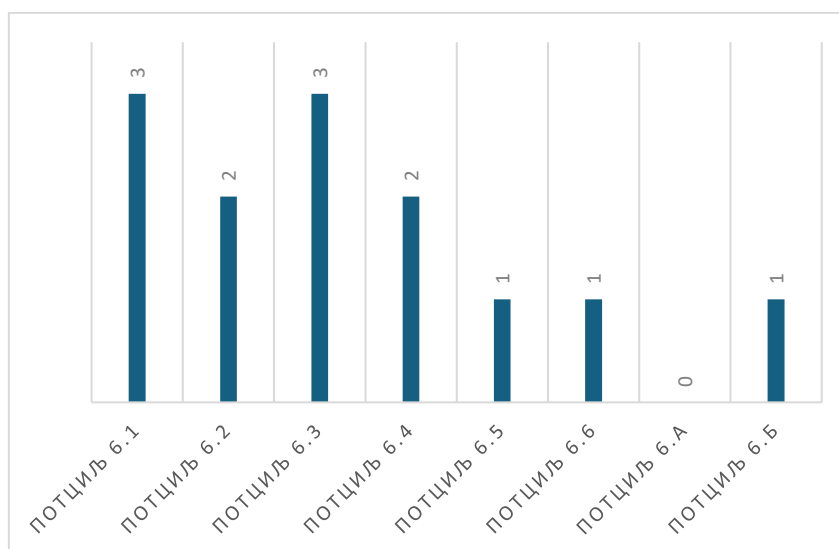
Okvirne direktive o vodama, kada se u obzir uzme trenutno stanje u ovoj oblasti, kao i značajna finansijska sredstva koja su neophodna da bi se kvalitet vode unapredio.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 6

Oblast upravljanja vodama, uključujući i zaštitu i obnovu ekosistema vezanih za vodu regulisana je velikim brojem planskih dokumenata i propisa koji imaju uticaja na upravljanje vodama ili u okviru kojih se razmatra i rešava određena problematika iz ove oblasti.

U kontekstu sagledavanja doprinosa planskih dokumenata dostizanju COR-a 6, **mapirano je šest dokumenata javnih politika** i to u sledećim oblastima planiranja: zaštita životne sredine, poljoprivreda, zdravstvo i ljudska prava. Prioriteti i ciljevi utvrđeni dokumentima javnih politika najviše prepoznaju značaj i važnost obezbeđivanja kvalitetne vode kao i racionalnije upotrebe vodnih resursa. Shodno tome sprovođenje dokumenata javnih politika će najviše doprineti dostupnosti i smanjenju zagađenja vode (**Potcilj 6.1. – Do 2030. postići univerzalan i jednak pristup bezbednoj i priuštivoj pijaćoj vodi za sve** i **Potcilj 6.3 – Do 2030. unaprediti kvalitet vode smanjenjem zagađenja, eliminisati odlaganje i na najmanju moguću meri svesti ispuštanje opasnih hemikalija i materijala, prepoloviti udeo neprečišćenih otpadnih voda i značajno povećati recikliranje i bezbednu ponovnu upotrebu na globalnom nivou**).

Slika 10: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 6: Čista voda i sanitarni uslovi

Doprinosi DJP potciljevima održivog razvoja u okviru COR 6 sagledava se na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 6. U Tabeli 9 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 6. RZS pokazateljima prati sve potciljeve sem potcilja 6.6.

Tabela 9: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 10

Pokazatelj potciljeva COR 6	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 6			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
6.1.1	/	3	1	da
6.2.1	/	4	/	da
6.3.1	/	1	3	da

6.3.2	1	2	1	da
6.4.1	/	/	2	da
6.4.2	1	2	1	da
6.5.1	/	2	1	da
6.6.1	Nema adekvatnog pokazatelja			
6.b.1				
UKUPNO	2	14	9	

Ključni planski dokument relevantan za dostizanje COR 6 je **Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine** kojom se određuje dugoročna politika upravljanja vodama na državnoj teritoriji, odnosno, pravci održivog delovanja u oblasti korišćenja voda, zaštite voda od zagađivanja, uređenja vodotoka i zaštite od štetnog dejstva voda. Istovremeno, Strategija doprinosi najvećem broju potciljeva COR 6 sa fokusom na postizanje integralnog upravljanja vodama, odnosno usklađenog vodnog režima na celoj teritoriji Republike Srbije i obezbeđenje takvog upravljanja vodama kojim se postižu maksimalni ekonomski i socijalni efekti na pravičan i održiv način i uz uvažavanje međunarodnih sporazuma. Prema proceni, za razvoj i efikasno upravljanje u sektoru voda, u narednih 20 godina potrebno je izdvojiti 21,7 milijardi evra, od čega ulaganja za potrebe kanaliziranja i zaštite voda iznose 43% (7,7 mlrd. evra).

Svrha sprovođenja Strategije je povećanje dostupnosti pijaće vode i obezbeđivanje stabilnog vodosnabdevanja za stanovništvo, industriju i poljoprivredu, čime se jasno doprinosi **potcilju 6.1. Postići univerzalan i jednak pristup bezbednoj i priušljivoj pijaćoj vodi za sve**. Realizacija će doprineti povećanju obuhvata javnim vodovodnim sistemima na 93% stanovništva do 2034. godine, i obezbediće stabilno snabdevanje vodom zahtevanog kvaliteta. Strategija će doprineti i zadovoljenju potrebe industrije za vodama pri čemu se procenjuje da će do 2034. godine biti potrebno obezbediti 288,40 10⁶ m³/god vode, kao i obezbeđivnju dovoljnih količina vode za navodnjavanje 250.000 do 350.000 ha poljoprivrednih površina iz I i II razvojne grupe do 2034. godine. Doprinos Strategije **potcilju 6.2. Postići adekvatan i jednak pristup sanitarnim i higijenskim uslovima za sve** ogleda se kroz smanjenje unosa zagađenja od koncentrisanih izvora zagađivanja, pre svega komunalnog i industrijskog otpada, izgradnjom kanalizacionih sistema odgovarajućeg kapaciteta (obuhvaćenost kanalizacionom mrežom 85% stanovništva u naseljima većim od 2.000 stanovnika) i dostizanjem stepena prečišćavanja koji će biti utvrđen Planom zaštite voda od zagađivanja.

Postizanje i održavanje dobrog statusa i ekološkog potencijala vodnih tela površinskih i podzemnih voda, radi zaštite zdravlja ljudi, očuvanja vodnih i priobalnih ekosistema i zadovoljavanja potreba korisnika voda, prioritet je Strategije i direktno doprinosi dostizanju **potcilja 6.3. Unaprediti kvalitet vode**. Unapređenje kvaliteta vode biće ostvareno kombinacijom mera u oblasti: smanjenja generisanja zagađenja, unapređenjem tehnoloških postupaka proizvodnje, povećanjem produktivnosti vode i merama za višekratno korišćenje voda; kontrolom koncentrisanih i rasutih izvora zagađenja; unapređenjem i povećanjem nivoa ekosistemskih usluga u domenu asimilativnog kapaciteta, retenzije nutrijenata, povećanja infiltracionih kapaciteta i sl. Efikasnost u potrošnji vode, koja odgovara **potcilju 6.4. Povećati efikasnost korišćenja vode u svim sektorima**, prepoznata je u nekoliko operativnih ciljeva Strategije koji se odnose na racionalizaciju korišćenja vode u segmentu stanovništva, industrijskoj i poljoprivednoj proizvodnji. Realizacijom Strategije očekuje se smanjenje nefakturisanog dela vode u javnim vodovodnim sistemima na nivo od oko 25% do 2034. godine kao i racionalnije korišćenje i potrošnju vode u industrijskoj i poljoprivrednoj proizvodnji. Integralno upravljanje vodama na celoj teritoriji Srbije poboljšanjem režima voda, odnosno otklanjanjem vremenske i prostorne neusklađenosti između raspoloživih vodnih resursa i potreba za vodom, zaštitom voda od zagađivanja i zaštitom od voda, razvojem regionalnih i višenamenskih hidrosistema direktno će doprineti dostizanju **potcilja 6.5. Integrisano upravljanje vodnim resursima na svim nivoima**. Strategija utvrđuje zaštitu od erozija i bujica kao „preduslov za stabilno i održivo korišćenje zemljišta i bezbednost od čestih razornih bujičnih poplava“ čime se doprinosi **potcilju 6.6. Zaštita i**

---

obnova vodno povezanih ekosistema, uključujući planine, šume, plavna zemljišta, reke, izdane (akvifere) i jezera.

Lokalna samouprava treba da učestvuje u razvoju svih oblasti sektora voda, pri čemu je njihov najveći interes da stanovništvu i privredi obezbede adekvatne uslove u oblasti snabdevanja vodom za piće i prikupljanja i odvođenja otpadnih i atmosferskih voda. S obzirom da je lokalna samouprava, u skladu sa zakonom, odgovorna za upravljanje vodama II reda, za izdavanje vodnih akata za objekte lokalnog značaja i akata za ispuštanje otpadnih voda u javnu kanalizaciju, da je zadužena za obavljanje i razvoj komunalnih delatnosti (prečišćavanje i distribucija vode za piće, prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda i dr.), te da se na lokalnom nivou obavljaju i upravni i drugi poslovi u vezi sa vodama realizacija Strategije podrazumeva da se utvrđeni ciljevi sprovode na nivou jedinica lokalne samouprave, čime se doprinosi ***potcilju 6.b Podržati i pojačati učešće lokalnih zajednica u unapređivanju upravljanja vodosnabdevanjem i sanitacijom.***

Unapređenje dostupnosti bezbednoj i priušljivoj vodi za piće kao i sanitarnim i higijenskim uslovima utvrđeni su u **Strategijom javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018-2026. godine.** Realizacija Strategije će omogućiti da se za 20% poveća broj stanovnika koji žive na području pokrivenim kanizacionim sistemom kao i da se 30% malih lokalnih vodovoda priključi na mrežu centralnih vodovodnih sistema, čime se direktno doprinosi napretku u dostizanju ***potcilja 6.1. Postići univerzalan i jednak pristup bezbednoj i priušljivoj pijaćoj vodi za sve*** kao i ***potcilja 6.2. Postići adekvatan i jednak pristup sanitarnim i higijenskim uslovima za sve.***

Održivo upravljanje resursima i zaštita životne sredine za poljoprivrednu proizvodnju osnova je za obezbeđenje dugoročne prehrambene sigurnosti i doprinosi stabilnosti i kvalitetu domaće proizvodnje. Specifični karakter poljoprivredne proizvodnje, ogleda se i u njenoj visokoj zavisnosti od obima i kvaliteta vodnih resursa koji su ograničeni. Međusobna zavisnost i uticaj poljoprivrede na stanje i kvalitet vodnih resursa kao i uticaj raspoloživih vodnih resursa na razvoj poljoprivrede prepoznata je **Strategijom poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine.** Posebno prioritarno područje delovanja Strategije odnosi se na zaštitu i unapređenje životne sredine i očuvanje prirodnih resursa u okviru koga su utvrđene mere koje treba da doprinesu smanjenju zagađenja nadzemnih i podzemnih voda od produkata poljoprivrede kao i racionalnijem i efikasnijem korišćenju vode u sektoru poljoprivrede. Strategija posebnu pažnju posvećuje merama održive poljoprivredne prakse (agroekološke mere, agrošumarstvo, integrisano upravljanje prirodnim resursima, integralna zaštita bilja, plodnost zemljišta, održivo upravljanje vodama, organska poljoprivreda), primeni zakona i propisa za sprečavanje zagađenja, očuvanje zemljišta i voda, kontroli neselektivne konverzije poljoprivrednog zemljišta u druge svrhe, zaštiti šuma i oblasti sa visokovrednim prirodnim resursima, čime će doprineti ***potcilju 6.3. Unaprediti kvalitet vode*** i ***potcilju 6.4 Povećati efikasnost korišćenja vode u svim sektorima i obezbediti održivu eksploataciju vode i snabdevanje slatkom vodom.***

Poboljšanje uslova stanovanja za pripadnike Romske nacionalnosti jedan je od ciljeva **Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine.** Realizacija Strategije doprineće unapređenju podstandardnih objekata kako bi zadovoljili osnovne uslove životnog standarda i opremanje podstandardnih naselja komunalnom infrastrukturom tako da do 2030. godine 100% domaćinstava ima pristup pijaćoj vodi kao i da 98% domaćinstava ima pristup sanitarnim uslovima. Strategijom je planirano i da 98% stanovništva živi u domaćinstvima koja koriste poboljšane sanitarne prostorije koje se ne dele sa drugima, odnosno da 400 podstandardnih romskih naselja imaju izgrađenu kompletnu komunalnu infrastrukturu i objekte koji su priključeni na istu do 2030. godine. Dostizanje ovih ciljeva omogućić će i napredak u pogledu dostizanja ***potcilja 6.1. Postići univerzalan i jednak pristup bezbednoj i priušljivoj pijaćoj vodi za sve*** i ***potcilja 6.2 Postići adekvatan i jednak pristup sanitarnim i higijenskim uslovima za sve.***

Sprovođenje **Strategije niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine** će takođe doprineti racionalnijoj upotrebi vode i napretku

Srbije u dostizanju **potcilja 6.4. Povećati efikasnost korišćenja vode u svim sektorima i obezbediti održivu eksploataciju vode i snabdevanje slatkom vodom**. Realizacija ovog dokumenta javnih politika će doprineti očuvanju potencijala mera ublažavanja, utvrđenih do 2030. i 2050. godinu, povećanjem otpornosti na klimatske promene u prioritetnim sektorima. Za sektor poljoprivrede se konkretno odnosi na nove sisteme za navodnjavanje i efikasnije korišćenje postojećih sistema i višenamenske male akumulacije i stajaće vode (jezera, bare) i višenamenske akumulacije za vodosnabdevanje, navodnjavanje, kontrolu erozije, korišćenje u ekosistemu.

Sprovedenjem mera koje se odnose na prilagođavanje tehnologija gajenja (odabir vrsta i agrotehničkih mera) **Strategija niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine** će doprineti **potcilju 6.3 Unaprediti kvalitet vode**.

Program upravljanja muljem u Republici Srbiji za period 2023-2032. godine će unaprediti okvir za uspostavljanje bezbednog, održivog i isplativog sistema upravljanja muljem iz postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda tako da se 80% generisanog mulja iskoristi u druge svrhe i time doprineti unapređenju kvaliteta vode odnosno **potcilju 6.3 Unaprediti kvalitet vode**. Uspostavljanje sistema upravljanja muljem u skladu sa EU regulativom podrazumeva i uspostavljanje potrebne infrastrukture za tretman, korišćenje i krajnje zbrinjavanje mulja tako da će realizacija Programa omogućiti da se poveća stepen zbrinutog mulja u odnosu na generisani sa sadašnjih 10% na 50% 2032. godine.

COR 7: DOSTUPNA I OBNOVLJIVA ENERGIJA - Osigurati pristup, dostupnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve

Procesi koji doprinose COR 7

Energetika je jedna od investiciono najintenzivnijih grana privrede, a sigurno i bezbedno snabdevanje energijom, njena dostupnost i raspoloživost pod transparentnim i nediskriminatornim uslovima, proizvodnja i korišćenje u skladu sa principima održivog razvoja, preduslovi su uspešnog funkcionisanje svakog društva, podizanja konkurentnosti privrede i blagostanja građana.

Shodno tome poseban cilj Agende 2030 posvećen je investicijama u čiste energente i obnovljive izvore energije, usvajanje rentabilnih standarda za široku lepezu tehnologija, širenje infrastrukture i unapređenje tehnologije za čiste energente u svim zemljama. Sa tim u vezi COR 7 se zalaže za **osiguranje pristupa čistoj i pristupačnoj energiji, jeftino i dostupno snabdevanje**, kao i za povećanje onog dela električne energije koja se proizvodi iz **obnovljivih izvora** – vetra, sunca, vode, termalnih izvora, biomase i biogasa.

Aktivnosti koje Republika Srbija preduzima u procesu evropskih integracija i usaglašavanja sa politikama i pravnim okvirom EU u okviru **pregovaračkog poglavlja 15 - Energetika**, a koje su uslovljene merilima za otvaranje pregovaračkog poglavlja, kao i preporukama iz Godišnjih izveštaja o napretku u procesu evropskih integracija značajno će doprineti dostizanju COR-a 7.

Smanjenje potrošnje energije i zagađenja životne sredine, kao posledica energetske transformacije, ključni je cilj energetske politike EU, kroz koju se sprovodi značajan deo pravnih tekovina u oblasti klime i klimatskih promena. **Energetska zajednica Jugoistočne Evrope**, čija je Republika Srbija članica, usmerava sprovođenje energetske efikasnosti i korišćenje obnovljivih izvora energije, kao i sprovođenje obaveza predviđenih Kjoto protokolom. U okviru Energetske zajednice za Jugoistočnu Evropu, sredinom 2017. godine osnovana je „**Akciona grupa za klimu**“.

Prema Integrisani nacionalnom planu za energetiku i klimu fokus je na ulaganjima u obnovljive izvore energije, sa oko 3,5 gigavata planiranih novih elektrana na energiju sunca i vetra na mreži do 2030, što implicira da će se skoro polovina proizvedene električne energije obezbeđivati iz čistih izvora“. Ključni cilj je borba protiv klimatskih promena, sa smanjenjem emisije gasova s efektom staklene bašte za 40,3 odsto do 2030. u odnosu na 1990. godinu.

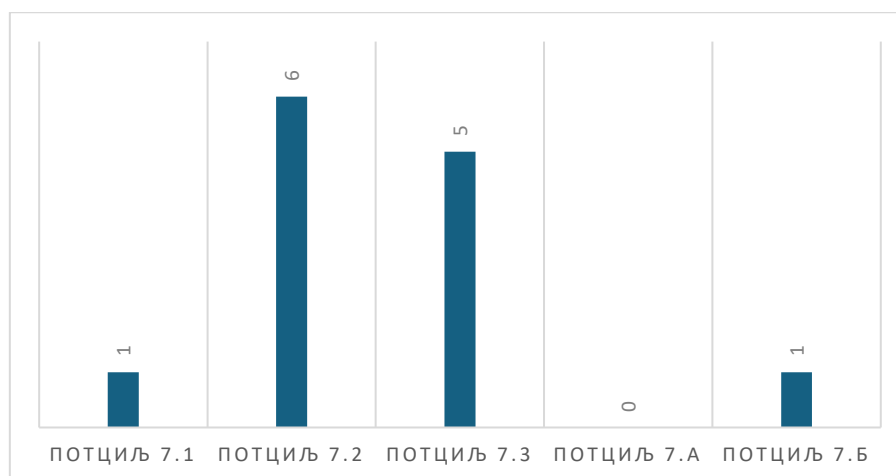
Potpisivanjem Sofijske deklaracije o „Zelenoj agendi“ za Zapadni Balkan, zemlje regiona obavezale su se da će sprovoditi mere u oblasti sprečavanja klimatskih promena i zagađenja, razvoja energije, mobilnosti i cirkularne ekonomije. U okviru oblasti **I Klima, Energetika, Mobilnost**, zemlje Zapadnog Balkana se obavezuju da zajedno sa EU idu ka cilju postizanja ugljenične neutralnosti kontinenta do 2050. godine, uvođenjem stroge klimatske politike i reformom energetske i transportnog sektora.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 7

Planska dokumenta koja doprinose osiguranju pristupa čistoj i pristupačnoj energiji, dostupnog snabdevanja i povećanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora čine prilično koherentan planski okvir. Poseban napredak je ostvaren tokom 2023. godine usvajanjem nekoliko dokumenata čija realizacija značajno doprinosi dostizanju COR 7.

Mapiranje planskog okvira obuhvatilo je **sedam planskih dokumenata** u oblasti energetike, zaštite životne sredine, urbanizma i konkurentnosti. Njihova realizacija doprineće četiri od pet potciljeva utvrđenih u okviru COR 7, a najveći doprinos biće ostvaren u oblasti obnovljivih izvora energije (*Potcilj 7.2 Do 2030. značajno povećati udeo obnovljive energije u globalnom energetske miksu*).

Slika 11: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 7: Dostupna i obnovljiva energija

Doprinosi DJP potciljevima održivog razvoja u okviru COR 7 sagledava se na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 7. U Tabeli 10 dat je prikaz raspoloživih identičnih, prilagođenih i dopunskih pokazatelja na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 7. RZS pokazateljima prati sve potciljeve sem potcilja 7.a.

Tabela 10: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 7

Pokazatelj potciljeva COR 7	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 7			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
7.1.1	/	/	4	da
7.2.1	/	4	13	da
7.3.1	/	/	8	da
7.b.1 (12.a.1)		1		da
UKUPNO	0	5	25	

Ključno mesto u planskom okviru energetske politike zauzima **Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050. godine**, usvojena u novembru 2024. godine. Energetska bezbednost, dekarbonizacija i ekonomska konkurentnost energetskog sektora su opšti prioriteti Strategije koji treba da doprinesu ostvarenju opšteg cilja, odnosno sigurnog i pristupačnog snabdevanja energijom i energentima stanovništva i privrede, uz progresivno smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte i drugih negativnih uticaja po životnu sredinu i zdravlje ljudi. Kao krovni dokument u ovoj oblasti, sprovođenje Strategije doprinosi 4 od pet potciljeva COR 7.

Potcilj 7.1. Obezbeđivanje univerzalnog pristupa ekonomski prihvatljivim energetskim uslugama adresiran je **Strategijom razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050. godine** kroz sigurno snabdevanje električnom energijom domaćeg tržišta, održanje energetske nezavisnosti, diversifikaciju izvora i pravaca snabdevanja, obezbeđenje sigurnog snabdevanja naftom i derivatima nafte koji ispunjavaju EU standarde.

Realizacijom Strukturne reforma 9 **Programa ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine**, će biti povećan prenosni kapacitet i posledično će biti povećana pouzdanost rada sistema, koje će omogućiti smanjenje gubitaka energije u prenosnom sistemu na godišnjem nivou od 33 GWh do 2026. godine (Strukturna reforma 9 - *Integracija obnovljivih izvora električne energije kroz projekat „Beogrid 2025“*). Realizacija Strukturne reforme 10 - *Razvoj energetskog tržišta uz izgradnju energetske infrastrukture*, će omogućiti priključenja novih proizvodnih kapaciteta za potrebe balansiranja sistema u vrednosti većoj od >700 MW do 2027. godine.

Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050. godine, kao ključne ciljeve navodi veće korišćenje obnovljivih izvora energije za proizvodnju električne i toplotne energije, kao i usektoru saobraćaja, što će doprineti dostizanju **potcilja 7.2 Povećanje udela obnovljivih izvora energije** i **potcilja 7.b Do 2030. proširiti infrastrukturu i unaprediti tehnologiju za snabdevanje modernom i održivom energijom za sve u zemljama u razvoju, a posebno u najmanje razvijenim zemljama i malim ostrvskim državama u razvoju, državama u razvoju koje nemaju izlaz na more, u skladu sa njihovim programima podrške**. Povećanju udela obnovljivih izvora energije u energetskom miksu biće omogućeno sprovođenjem **Programa ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine** i Strukturne reforme 9 koja će omogućiti povećanje instalisane snage elektrana na OIE u regionu Južnog Banata koja se može integrisati bez ograničenja na >1000 MW do 2026. godine.

Potcilj 7.3. Poboljšanje energetske efikasnosti obuhvaćen je **Strategijom razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050. godine**, a realizacija mera doprineće unapređenju energetske efikasnosti u svim sektorima potrošnje, kao i u proizvodnji, prenosu i distribuciji električne energije.

Strategija niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine će omogućiti smanjenje emisija štetnih gasova povećanjem energetske efikasnosti i korišćenjem OIE, u industrijskom sektoru za 15% do 2030. godine, te u stambenom i komercijalnom sektoru za 40% do 2030. godine, u poređenju sa 2010. godinom čime će doprineti dotizanju **potcilja 7.2 Povećanje udela obnovljivih izvora energije** i **potcilja 7.3. Poboljšanje energetske efikasnosti**.

Analizom uticaja klimatskih promena na hidrološke parametre relevantne za planiranje u sektoru energetike **Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine** doprineće i prilagođavanju sektora energetike na klimatske promene i unapređenju pristupa u korišćenju vodnih resursa kao izvora energije. Studija o uticaju klimatskih promena na režim raspodele stepen dani grejanja i stepen dani hlađenja doprineće da se u sektoru energetike formulišu politike i mere koje će doprineti unapređenju energetske efikasnosti u segmentu grejanja čime će se neposredno doprineti i dostizanju **potcilja 7.3. Poboljšanje energetske efikasnosti**.

Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine, takođe doprinosi postizanju energetske efikasnosti. Strategija će, kroz efikasniju upotrebu materijalnih resursa i energetske efikasnosti u industrijskim procesima, doprineti globalnoj stopi poboljšanja energetske efikasnosti. Ova mera će biti realizovana razvijanjem kriterijuma za podsticanje investicija u opremu koja je kalibrirana tako da koristi reciklirane resurse. **Dugoročna Strategija za podsticanje ulaganja u obnovu nacionalnog fonda zgrada Republike Srbije do 2050. godine**, definiše set mera koje će doprineti unapređenju stepena energetske efikasnosti prilikom obnove porodičnih (jednoporodičnih zgrada do nivoa EE, višeporodičnih zgrada do Nivoa EE+ i komercijalnih zgrada do Nivoa TO.) i javnih zgrada (do nivoa nZEB) kao i prilikom izgradnje novih zgrada (prema Nivou nZEB i više). Opšti cilj Strategije je smanjenje emisije CO₂ do 2050. godine za 31% u odnosu na emisiju iz 2020. godine, odnosno smanjenje potrošnje primarne energije u 2050. godini, u iznosu od 38% u odnosu na potrošnju iz 2020. godine, što će biti ostvareno nizom mera usmerenih na poboljšanje energetske efikasnosti u zgradarstvu. **Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine** će preko Strukturne reforme 21 omogućiti unapređenje infrastrukture kvaliteta za tri grupe industrijskih proizvoda (električni i elektronski proizvodi, mašine i lična zaštitna oprema), što podrazumeva punu primenu tehničkih propisa i standarda usaglašenih sa EU, i time posredno doprineti unapređenju energetske efikasnosti u finalnoj potrošnji električne energije.

COR 11: ODRŽIVI GRADOVI I ZAJEDNICE - Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnim, bezbednim, otpornim i održivim

Procesi koji doprinose COR 11

Ovaj cilj održivog razvoja posvećen je onim aspektima koji se odnose na inkluzivne gradove i otporne i održive zajednice i naselja. Svrha COR 11 je upravo na **održivom razvoju i upravljanju gradovima i naseljima**. Učiniti gradove bezbednim i održivim znači obezbediti sigurno i pristupačno stanovanje i uređenje siromašnih naselja. Ovaj cilj obuhvata investicije u javni prevoz, povećanje zelenih površina, primenu energetski efikasnih i ekoloških mera u privredi i stanovanju i bolje urbanističko planiranje i upravljanje na način koji omogućava učešće i angažovanje svih. U fokusu Agende 2030 je i jačanje kapaciteta lokalnih zajednica na odgovor i smanjenje rizika od katastrofa **izradom lokalnih strategija i planova za smanjenje rizika od katastrofa**.

Usaglašavanje sa EU i međunarodnim politikama u kontekstu održivog urbanog razvoja realizuje se u okviru procesa EU integracija kao i sprovođenjem obaveza koje proističu iz međunarodnih ugovora i deklaracija čiji je Republika Srbija potpisnik. U tom pogledu ključni dokumenti su „**Lajpciška povelja o održivim evropskim gradovima**” (2007), **Deklaracija o urbanom razvoju iz Toleda** (2010), **Deklaracija iz Rige** (2015), **Urbana agenda EU** (2016) i **Teritorijalna agenda EU 2030** (2020). Na nivou Evrope postoji jasan konsenzus o karakteru evropskog grada budućnosti i principima na kojima idealni evropski grad treba da bude zasnovan (EK 2011, 2014, 2020). Nova **Urbana agenda UN** usvojena je u okviru **Habitat III Konferencije UN o stanovanju i održivom urbanom razvoju** u Kitu 2016. godine. Ona utvrđuje nove standarde integralnog i održivog razvoja i sadrži smernice za održivi urbani razvoj u državama članicama. Države članice su se obavezale na prenošenje nove Urbane agende kroz sprovodive i participativne urbane politike, na nacionalnom i podnacionalnom nivou. **Međunarodne smernice za urbanističko i prostorno planiranje** (International Guidelines on Urban and Territorial Planning – IGUTP), prvi su dokument na globalnom nivou za oblast prostornog i urbanističkog planiranja, usvojen od strane Upravljačkog saveta UN Habitata.

Napori ka uspostavljanju dobre prakse smanjenja rizika od katastrofa nastavljani su usvajanjem **Sendai Okvira za smanjenje rizika od katastrofa period od 2015. do 2030. godine** (nastavlja se na Hjogo okvir za delovanje 2005-2015). Sprovođenjem Sendai okvira očekuje se znatno smanjenje rizika od vanrednih situacija i gubitka života, uslova za stvaranje sredstava za život i zdravlje, i gubitka ekonomske, fizičke, kulturne i ekološke imovine ljudi, kompanija, zajednica i zemalja. U cilju unapređenja saradnje u oblasti civilne zaštite Savet EU je usvojio nekoliko odluka i rezolucija, a na osnovu odluke 2001/792/EC ustanovljen je **Mehanizam EU za civilnu zaštitu** čiji je cilj da podrži

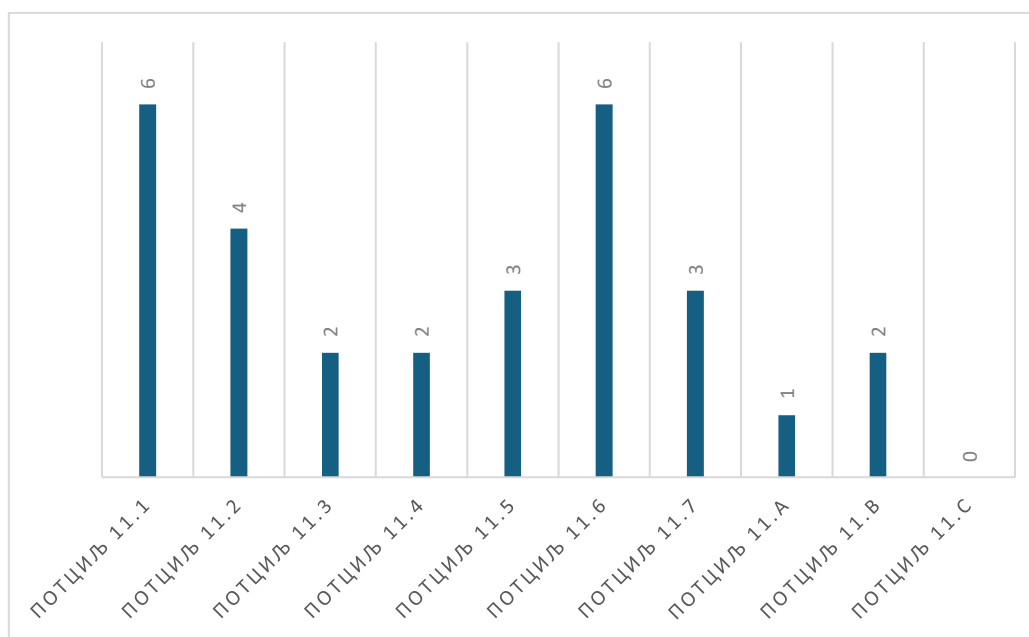
napore na sprečavanju katastrofa i obezbedi spremnost jedinica civilne zaštite da deluju u slučaju katastrofa - na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Pored država članica EU, trenutno postoji 6 država učesnica mehanizma (Island, Norveška, Srbija, Severna Makedonija, Crna Gora i Turska). Republika Srbija je postala 33. država učesnica Mehanizma 2015. godine.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 11

Planski okvir koji doprinosi dostizanju COR-u 11 obuhvata veliki broj planskih dokumenata u oblastima urbanizma, prostornog planiranja i građevinarstva, zaštite životne sredine, saobraćaja i komunikacija, zdravstva, socijalne zaštita i zaposlenosti, ljudskih prava.

U kontekstu sagledavanja doprinosa javnih politika i važećih planskih dokumenata dostizanju COR 11, **mapirano je petnaest dokumenata javnih politika** koji su relevantni za dostizanje ovog cilja održivog razvoja²⁶. Najveći broj se odnosi na oblast stvaranja pristupa adekvatnom, bezbednom i pristupačnom stanovanju i osnovnim uslugama (*Potcilj 11.1 - Do 2030. osigurati da svi imaju pristup adekvatnom, bezbednom i pristupačnom stanovanju i osnovnim uslugama, unaprediti neuslovna naselja*) kao i na smanjenje negativnog uticaja urbanih naselja na životnu sredinu (*Potcilj 11.6 - Do 2030. smanjiti negativan uticaj gradova na životnu sredinu meren po glavi stanovnika, sa posebnom pažnjom na kvalitet vazduha i upravljanje otpadom na opštinskom i drugim nivoima*).

Slika 12: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 11: Održivi gradovi i zajednice

Doprinosi DJP potciljevima održivog razvoja u okviru COR 11 sagledava se na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 11. U Tabeli 11 dat je prikaz raspoloživih identičnih, prilagođenih i dopunskih pokazatelja na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 7. RZS pokazateljima ne prati potciljeve: 11.2; 11.3; 11c.

Tabela 11: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 11

Pokazatelj potciljeva	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN	Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva
-----------------------	---	--

²⁶ Planska dokumenta doprinose sledećim potciljevima: 1.1, 1.2, 1.2, 1.4, 1.5, 1.a

COR 11	globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 11			održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
11.1.1	/	1	6	da
Ovaj pokazatelj adresiran je više puta kroz DJP za koje nisu definisani pokazatelji				
11.2.1	/	/	9	ne
11.3.1	/	1	/	ne
11.3.2	/	/	2	ne
11.4.1	/	1	1	da
11.5.1	/	5	1	da
11.5.2	/	1	6	da
11.5.3	/	/	1	da
11.6.1	/	5	2	da
11.6.2	1	3	10	da
11.7.1	/	1	2	ne
11.a.1	/	/	2	da
11.b.1	/	2	1	da
11.b.2	/	3	1	da
UKUPNO	1	23	44	

Najznačajniji planski dokument za dostizanje cilja Agende 2030. koji se odnosi na održiv urbani razvoj je **Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine**. Ona predstavlja odgovor na rastuću potrebu uređenja gradskog prostora, rešavanja problema urbanog razvoja i održivog korišćenja potencijala koje urbana naselja nose kao generatori društveno ekonomskog razvoja. Realizacija Strategije doprineće unapređenju ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja, kvalitetu uređenja urbanog prostora, zaštiti životne sredine i prilagođavanju na klimatske promene, poboljšanju društvenog blagostanja (kvaliteta života, zdravlja stanovništva i bezbednosti), priuštivom i kvalitetnom stanovanju, očuvanju i afirmaciji graditeljskog nasleđa i urbanog identiteta i time direktno doprineti dostizanju svih potciljeva u okviru COR 11.

Doprinos **potcilju 11.1. Pristup adekvatnom, bezbednom i pristupačnom stanovanju i osnovnim uslugama** pruža nekoliko dokumenata javnih politika od kojih je najznačajnija **Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine** čijom realizacijom će se rešava stambena potreba svih građana, unapređuje pristupačnost urbanog prostora kao i kvalitet i kapacitet usluga tehničke infrastrukture mereno između ostalog procentom urbanog stanovništva priključenog na javne vodovode, na javnu kanalizaciju ili na nepropusne septičke jame koje se redovno čiste. Poseban fokus Strategije je i na ujednačavanju dostupnosti javnih službi (školstvo, zdravstvo, socijalna zaštita) u urbanim područjima kao i na sanaciji i obnovi podstandardnih naselja kroz njihovo infrastrukturno opremanje, unapređenje kvaliteta, pristupačnosti i dostupnosti. **Nacionalna arhitektonska strategija za period od 2023. do 2035. godine sa Akcionim planom za period od 2023. do 2025. godine** omogućiće podizanje svesti o značaju kvalitetne arhitekture i građene sredine za kvalitet života građana i očuvanje kulturnih identiteta i time doprineti adekvatnom stanovanju i potcilju 11.1. Najveći problem, sa stanovišta razvoja socijalnog stanovanja, nastao je nakon masovne privatizacije stanova početkom 90-ih, kada je javni stambeni fond skoro potpuno iščezao, a sredstva obezbeđena privatizacijom nisu bila dovoljna za zadovoljavanje stambenih potreba stanovništva sa nižim primanjima. Veliki problem predstavlja i nizak nivo infrastrukturne opremljenosti stanova, što se najviše odnosi na priključak na kanalizacionu mrežu i daljinski sistem grejanja, kao i neformalna naselja sa izuzetno niskim kvalitetom komunalnih usluga. **Nacionalna strategija socijalnog stanovanja** pokušava da odgovori na ove probleme povećanjem nivoa infrastrukturne opremljenosti stanova i rešavanjem pitanja neformalnih naselja. Osnovni cilj Strategije je da se obezbede stanovi odgovarajuće veličine i opremljenosti, u funkcionalnom okruženju i uz razumne cene, dok je odabir stanovništva u pristupu stanovima zasnovan na objektivnim kriterijumima. Otklanjanjem arhitektonskih barijera za ulazak i kretanje kroz objekat starijih i lica sa invaliditetom preduslov su

njihovog uključivanja u javni život i ličnog funkcionisanja u zajednici, kao i otklanjanje informacionih i komunikacionih barijera. Problem obezbeđivanja pristupačnosti javnih i privatnih objekata razmatra se i u okviru **Strategije aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine** čijom realizacijom će 1.000 javnih ustanova otkloniti barijere za pristup starijih i time doprineti ovom potcilju. **Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine** omogućiće da se za broj objekata u javnoj upotrebi koji su pristupačni za osobe sa invaliditetom uveća za 10% na godišnjem nivou do 2024. godine. **Strategija javnog zdravlja za period 2018-2026. godine** adresira pitanje unapređenja snabdevanja zdravstveno ispravnom vodom za piće, kao i sistema upravljanja otpadnim materijama u cilju poboljšanja sanitarno-higijenskih uslova, odnosno zdravstvenog stanja stanovništva.

Unapređenje pristupačnosti saobraćaja i urbane mobilnosti, razvoj mreža i osavremenjivanje javnog prevoza, uvođenje novih tehnologija u transportu kao i proširivanje kapaciteta usluga transporta za bicikliste, pešake, osoba sa invaliditetom predstavlja doprinos **Strategije održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine potcilju 11.2. Održivi transportni sistemi i bezbednost na putevima**. Doprinos ovom potcilju biće ostvaren i realizacijom **Strategije aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine** kojom će se unaprediti dostupnost javnog prevoza u ruralnim naseljenim mestima za starije, uključujući starije sa invaliditetom i sa teškoćama u kretanju. Povećanje društvene inkluzije osoba sa invaliditetom obuhvata i unapređenje stanja u pogledu pristupačnosti saobraćajne infrastrukture i prevoznih sredstava u javnom prevozu putnika koje će biti realizovano sprovođenjem **Strategije unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine**. Smanjenje broja poginulih i teško povređenih lica za 50% do 2030. godine, u odnosu na 2019. godinu i bez poginule dece u saobraćaju od 2030. godine utvrđeno je kao opšti cilj **Strategije bezbednosti saobraćaja Republike Srbije za period od 2023 do 2030. godine sa Akcionim planom za 2023. do 2025. godine** čijom realizacijom će biti ostvaren direktan doprinos potcilju 11.2. Realizacija Strategije omogućiće unapređenje funkcionalnosti sistema bezbednosti saobraćaja kao i kapaciteta na centralnom i lokalnom nivou za planiranje i sprovođenje politika u oblasti bezbednosti saobraćaja. Shodno tome očekuje se da se do 2030. godine iznos sredstava koja se koriste za unapređenje bezbednosti saobraćaja, u odnosu na ukupna sredstva koja su Zakonom o budžetu opredeljena za bezbednost saobraćaja poveća sa postojećih 10% u 2019. na 50%. Realizacija Strategije će omogućiti i da 95% subjekata bezbednosti saobraćaja na državnom nivou imaju potreban kapacitet i integritet kao i da 75% JLS imaju potreban kapacitet i integritet. Strategijom će omogućiti i unapređenje planiranja, projektovanja, izgradnje i održavanja puteva, tako da se najmanje 75% putovanja obavlja putevima sa visokim standardima bezbednosti saobraćaja do 2030. godine, odnosno da 95% km autoputeva od ukupne dužine autoputeva, zadovoljavaju najstrožije zahteve bezbednosti saobraćaja, na kojima je mapiranjem rizika utvrđena ocena bezbednosti od 60% i više.

Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine će podizanjem nivoa transparentnosti u procesu donošenja odluka o urbanom razvoju i unapređenjem participacije građana i ostalih zainteresovanih strana doprineti **potcilju 11.3. Inkluzivna i održiva urbanizacija**. Obezbeđenjem većeg uključivanja civilnog sektora u proces donošenja odluka na svim nivoima vlasti **Strategija za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine** će takođe doprineti potcilju 11.3.

Čitav jedan segment **Strategije održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine** odnosi se na uređenje kulturne baštine i kulturu i mere poput zaštite kulturnog nasleđa, očuvanja kulturnog diverziteta, digitalizacije kulturnog i urbanog nasleđa kao i promocija kulturnog turizma omogućiće dostizanje **potcilja 11.4. Zaštita kulturne i prirodne baštine. Nacionalna arhitektonska strategija za period od 2023. do 2035. godine sa akcionim planom za period od 2023. do 2025.** sagledava održivo korišćenje i obnovu graditeljskog (arhitektonskog) nasleđa ne samo kao kulturni resurs, već i ekonomski potencijal koji značajno utiče na prostorni razvoj i očuvanje prostornog identiteta.

Realizacija **Nacionalnog programa upravljanja rizikom od elementarnih nepogoda** omogućit će izgradnju adekvatnog dugoročnog sistema upravljanja rizicima od elementarnih nepogoda u zemlji, na kome bi različite institucije sarađivale i zajedno radile na smanjenju rizika i efikasnijem reagovanju na nepogode i time direktno doprineti **potcilju 11.5 Smanjenje štetnih efekata izazvanih prirodnim katastrofama**, a posebno u kontekstu ublažavanja rizika od poplava u kritičnim i ranjivim zonama, i to putem investicija u mere za sprečavanje poplava visokog prioriteta, što uključuje infrastrukturne i institucionalne intervencije. Takođe, Program predviđa uključivanje dimenzije rizika u planove za korišćenje zemljišta i urbano planiranje, kao i unapređenje pravnog okvira u sektoru građevine. Kroz uspostavljanje i jačanje kapaciteta za sistemsko sprovođenje procesa prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove od nacionalnog do lokalnog nivoa, kao i povećanje otpornosti na klimatske promene kritične infrastrukture i prirodnih resursa **Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine** takođe doprinosi potcilju 11.5. Uticaj urbanih naselja na kvalitet životne sredine, zdravlje i bezbednost stanovništva u urbanim naseljima kao i prilagođavanje urbanih naselja klimatskim promenama oblasti su koje se dodatno razrađuju **Strategijom održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine**.

Unapređenjem svih parametara životne sredine, sistema upravljanja otpadom, unapređenjem kvaliteta vazduha i unapređenjem energetske efikasnosti Strategija podjednako doprinosi ostvarenju **potcilja 11.6. Kvalitet vazduha i upravljanje otpadom na opštinskom nivou**.

Razvijanje održivog sistema upravljanja otpadom u svrhu očuvanja resursa i smanjenja negativnih uticaja na životnu sredinu u fokusu je **Programa upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine**. Realizacijom Programa uticaće se na jačanje kapaciteta lokalnih samouprava u oblasti upravljanja otpadom i time doprineti povećanju stope reciklaže komunalnog otpada do 35% po masi do 2030. godine odnosno na smanjenju odlaganja otpada na nesanitarne deponije na 0% do 2034. godine. Na taj način Program će doprineti potcilju 11.6. Fokus **Programa razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period 2022–2024. godine** je unapređenje sistema upravljanja otpadom kroz efikasnije korišćenje otpada u cirkularnoj ekonomiji. Realizacija mera i aktivnosti utvrđenih Programom doprineće smanjenju nastajanja otpada od plastike, efikasnijoj reciklaži neopasnog građevinskog otpada, dok će unapređenje sistema upravljanja hranom i racionalnija nabavka hrane doprineti da se viškovi hrane na odgovarajući način iskoriste i smanji količina otpada koji se odlaze na deponije, a povećá iskorišćenje otpada od hrane u pogledu proizvodnje komposta ili energije, čime će se doprineti dostizanju potcilja 11.6.

Ključni dokument za unapređenje kvaliteta vazduha je **Programa zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa Akcionim planom** čijom realizacijom će se doprineti smanjenju emisija SO₂ za 92% i suspendovanih čestica PM_{2.5} za 58,3% iz sektora energetike (uključujući saobraćaj i individualna ložišta) 2030. godine u poređenju sa 2015. godinom.

Smanjenje negativnog uticaja gradova na životnu sredinu mereno po glavi stanovnika, sa posebnom pažnjom na kvalitet vazduha, obuhvaćeno je i u okviru **Dugoročnom Strategijom za podsticanje ulaganja u obnovu nacionalnog fonda zgrada Republike Srbije do 2050. godine**, koja će omogućiti prostor za smanjenje emisije CO₂ do 2050. godine za 31% u odnosu na emisiju iz 2020. godine, odnosno smanjenje potrošnje primarne energije u 2050. godini, u iznosu od 38% u odnosu na potrošnju iz 2020. godine.

Unapređenjem pristupačnosti i bezbednosti u urbanim naseljima, ujednačavanje kvaliteta uređenosti urbanog prostora, regeneracija delova urbanih naselja koji su bili izloženi devastacionim procesima realizacija **Strategije održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine** doprineće **potcilju 11.7. Omogućiti univerzalni pristup bezbednim, inkluzivnim i pristupačnim zelenim i javnim površinama**.

Realizacijom mere usmerene na obezbeđenje pune pristupačnosti javnim površinama osobama sa invaliditetom ostvaruje se doprinos **Strategije unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine potcilju 11.7**.

Dok se gradovi suočavaju sa posledicama klimatskih promena, kao što su porast temperatura, povećana učestalost ekstremnih vremenskih događaja i promene u padavinama, potreba za prilagođavanjem urbanih okruženja postaje ključna. Pošumljavanje sa vrstama drveća otpornim na klimatske promene može pružiti brojne koristi pa će u skladu sa tim **Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine** omogućiti finansiranje 10 projekata sufinansiranja pošumljavanja u jedinicama lokalne samouprave korišćenjem vrsta otpornih na klimatske promene radi smanjenja rizika od negativnih uticaja klimatskih promena.

Realizacija mera **Strategije održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine** usmerenih na jačanje i upravljanje ruralno urbanim vezama doprineće **potcilju 11.a. Podržati pozitivne ekonomske, socijalne i ekološke veze osnaživanjem nacionalnog i regionalnog razvojnog planiranja**, dok će uspostavljanje i jačanje integrisanog planiranja urbanog razvoja doprineti dostizanju **potcilja 11.b. Primena integrisanih politika i planova usmerenih ka inkluziji, efikasnosti resursa i smanjenju rizika od prirodnih katastrofa**.

COR 12: ODGOVORNA POTROŠNJA I PROIZVODNJA - Obezbediti održive obrasce potrošnje i proizvodnje

Procesi koji doprinose COR 12

Za koncept održivog razvoja posebno je značajno unaprediti efikasnost korišćenja resursa i smanjiti pritisak na prirodne resurse i njihovu eksploataciju. Sa tim u vezi COR 12 je poseban cilj održivog razvoja koji nalaže **održivo i efikasno korišćenje prirodnih resursa**, odnosno poštovanje vremena koje je potrebno za njihovo obnavljanje ili razvijanje zamene. Svrha COR je **uspostavljanje održivih obrazaca potrošnje i proizvodnje**.

Proces evropskih integracija u okviru koga se vrši usaglašavanje sa politikama i propisima EU u oblasti odgovorne potrošnje i proizvodnje, kao i efikasnog korišćenja prirodnih resursa važan je za dostizanje COR-a 12. **Pregovaračko poglavlje 15** – Energetika relevantno je za COR 12 u kontekstu usaglašavanja u oblasti obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti, dok je **pregovaračko poglavlje 27** – Zaštita životne sredine, relevantno zbog usaglašavanja u oblasti upravljanja otpadom. Proces pregovara koji se vodi i u drugim pregovaračkim poglavljaima u oblasti poljoprivredne proizvodnje, prerade i smanjivanja otpada od hrane, proizvodnje hrane, industrijske politike, obrazovnih politika takođe doprinosi dostizanju COR 12.

Od neposrednog značaja za dostizanje COR-a 12 je **EU Okvirna direktiva za otpad** (EU Waste Framework Directive), sa dva ključna cilja: prevencija i smanjenje negativnog uticaja proisteklog stvaranjem i upravljanjem otpadom i poboljšanje resursne efikasnosti. Prevencija stvaranja i ponovno korišćenje otpada jesu poželjne opcije, zatim reciklaža i povraćaj energije. **Osmi akcioni program za životnu sredinu**²⁷ definiše okvire evropske politike u oblasti životne sredine do 2030. godine. Ciljevi Osmog akcionog programa za životnu sredinu su: klimatska neutralnost, povećanje resursne produktivnosti, ubrzanje tranzicije ka cirkularnoj ekonomiji i nulta zagađenosti. „**Paket za cirkularnu ekonomiju**“ predstavlja put EU ka unapređenoj cirkularnoj ekonomiji. Paket podrazumeva različite instrumente i pokazatelje koji se odnose na smanjenje odlaganja otpada na deponije i povećanje recikliranja i ponovne upotrebe

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 12

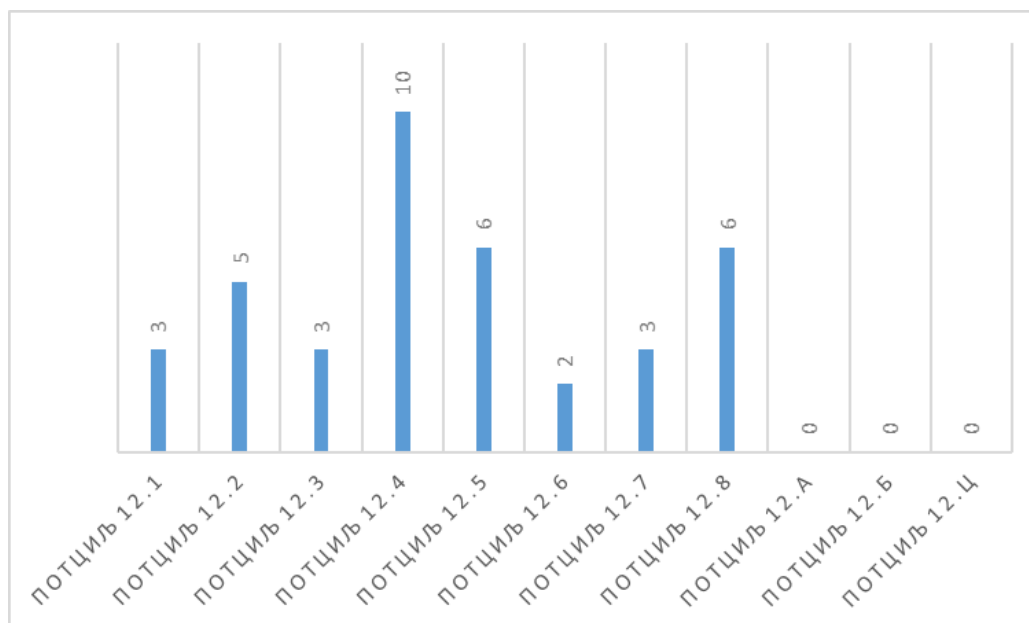
Uspostavljanje održivih obrazaca proizvodnje i potrošnje obuhvaćeno je širokim spektrom javnih politika u oblasti zaštite životne sredine, energetike, poljoprivrede, obrazovanja, urbanizma, čijom realizacijom se doprinosi dostizanju ciljeva Agende 2030 u oblasti cirkularne ekonomije.

Mapiranje planskog okvira obuhvatilo je **osamnaest planskih dokumenata** koji su relevantni za dostizanje ciljeva u oblasti održive proizvodnje i potrošnje. Efekti i rezultati planskih dokumenata

²⁷ https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030_en

doprineće većini potciljeva pri čemu je najznačajniji doprinos u oblasti koja se odnosi na ispravno upravljanje svim vrstama otpada i smanjenja njihovog ispuštanja u vazduh, vodu i zemljište (*Potcilj 12.4 - Do 2020. postići ekološki ispravno upravljanje hemikalijama i svim vrstama otpada tokom čitavog njihovog upotrebneog ciklusa, u skladu sa dogovorenim međunarodnim okvirima, i značajno smanjiti njihovo ispuštanje u vazduh, vodu i zemljište kako bi se što više umanjili njihovi negativni uticaji na zdravlje ljudi i životnu sredinu*).

Slika 12: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 12: Odgovorna potrošnja i proizvodnja

DJP u oblasti uspostavljanja održivih obrazaca potrošnje i proizvodnje doprinose dostizanju potciljeva održivog razvoja u okviru COR 12 pri čemu se njihov doprinos sagledava i na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 12. U Tabeli 12 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 12.

Tabela 12: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 12

Pokazatelj potciljeva COR 12	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 12			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
12.1.1	/	/	4	Da
12.2.1	/	/	8	Ne
12.2.2	1	/	7	Da
12.3.1	/	/	1	Ne
12.4.2	/	3	7	Da
12.5.1	/	3	4	Da
12.6.1	/	/	1	Ne
12.7.1	/	1	1	Ne
12.8.1	/	/	6	Ne
UKUPNO	1	7	39	

Ključni planski dokumenti za COR 12, su **Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine**, kao i **Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od**

2022. do 2031. godine, sa Akcionim planom čija realizacija će doprineti najvećem broju potciljeva COR-a 12.

Usvajanje planskog dokumenta za oblast cirkularne ekonomije je predviđeno u Zelenoj agendi za Zapadni Balkan, u okviru stuba 2 koji se odnosi na cirkularnu ekonomiju. Relizacija **Programa razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine** će doprineti prelasku sa linearne na cirkularnu ekonomiju i time omogućiti smanjenje domaće potrošnje materijala po stanovniku na 15,2 tone do 2024. godine i dostizanje **potcilja 12.1 Sprovesti Desetogodišnji okvir programa za održivu potrošnju i proizvodnju**. Izgradnja neophodne infrastrukture za sakupljanje i tretman opasnog i industrijskog otpada će doprineti **potcilju 12.2 Održivo upravljanje i efikasno korišćenje prirodnih resursa**. Sprovođenje odredbi iz Okvirne EU direktive o otpadu 2008/98/EC dopunjene Direktivom (EU) 2018/851, Direktive EU o ambalaži i ambalažnom otpadu 94/62/EC dopunjene Direktivom (EU) 2018/852 i ostalih Direktiva EU koje se odnose na posebne tokove otpada omogućiće da se do 2024. godine reciklira 70% amabalžnog otpada odnosno 40% otpada od građenja i rušenja čime će Program doprineti smanjenju odlaganja ovog otpada u vazduh, vodu i zemljište odnosno **potcilju 12.4. Postići ekološki ispravno upravljanje hemikalijama i svim vrstama otpada i smanjiti njihovo ispuštanje u vazduh, vodu i zemljište i značajno smanjiti proizvodnju otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje** i **potcilju 12.5 Značajno smanjiti proizvodnju otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje**. Sprovođenjem Programa biće omogućeno usklađivanje pravnog okvira sa pravnim tekovinama EU i ojačani kapaciteti nadležnih institucija, lokalnih samouprava i državne uprave, kao i regionalnih preduzeća za upravljanje otpadom za praćenje i izveštavanje u oblasti upravljanja otpadom, i time ostvaren doprinos **potcilju 12.8. Povećanje relevantnih informacija i svesti o održivom razvoju i stilu života u harmoniji sa prirodom**. Program će omogućiti informisanje i edukaciju javnosti o konceptu cirkularne ekonomije realizacijom Plana podizanja svesti zainteresovane javnosti o cirkularnoj ekonomiji i održivom razvoju.

Napredak u okviru **potcilja 12.2 Održivo upravljanje i efikasno korišćenje prirodnih resursa** biće ostvaren sprovođenjem nekoliko dokumenata javnih politika. **Program upravljanja otpadom** izrađen je u skladu sa postavljenim standardima EU u oblasti integrisanog upravljanja otpadom, čija realizacija će omogućiti dalje usklađivanje sa EU zakonodavstvom i politikama u ovoj oblasti. Razvijanjem održivog sistema upravljanja otpadom Program će doprineti očuvanju resursa i smanjenju negativnih uticaja na životnu sredinu, zdravlje ljudi i degradaciju prostora. Program će omogućiti prevenciju nastajanja otpada, smanjenje količina reciklabilnog otpada koji se odlaže na deponije, smanjenje udela biorazgradivog otpada u odloženom komunalnom otpadu, smanjenje negativnog uticaja odloženog otpada na životnu sredinu, klimu i ljudsko zdravlje i upravljanje nastalim otpadom po principima cirkularne ekonomije, čime će Republika Srbija doprineti smanjenju eksploataciji prirodnih resursa. Realizacija Programa će doprineti povećanju stope reciklaže komunalnog otpada na ukupnih 25% po masi do 2025. godine i 35% do 2030. godine i povećanju stope pripreme za ponovnu upotrebu i reciklažu komunalnog otpada na minimalno 55% po težini do kraja 2025. godine i minimalno 60% po težini do kraja 2030. godine. Ovom potcilju doprineće i **Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050. godine**, koja promoviše i obuhvata podsticanje korišćenja obnovljivih izvora energije i otpadne tolopte u proizvodnji i potrošnji energije kao i jačanja energetske efikasnosti u svim sektorima potrošnje.

Realizacija **Programa upravljanja otpadom** omogućiće smanjenje odlaganja biorazgradivog otpada na deponije do 2028. godine, na 75% ukupne količine biorazgradivog otpada stvorenog 2008. godine, kao i povećanje stope reciklaže biootpada na 20% do 2025. godine, odnosno 40% do 2029. godine će doprineti **potcilju 12.3. Smanjiti globalni otpad od hrane po glavi stanovnika i gubitke hrane u proizvodnji i lancima snabdevanja**.

Uvođenje koncepta cirkularne ekonomije koji povezuje mnoge oblasti, ima za cilj pokretanje zelene privredne tranzicije Republike Srbije, uz efikasno korišćenje resursa i energije i očuvanje i unapređenje životne sredine i zdravlja ljudi. **Programom ekonomskih reformi za period od 2023. do**

2025. godine biće omogućena realizacija Strukturne reforma 12 - *Primena cirkularne ekonomije u stvaranju povoljnog okruženja za zelenu tranziciju* koja će podržati privredne subjekte u tranziciji na cirkularni model poslovanja i omogućiti da 10 privrednih subjekata pređu na poslovne modele zasnovane na principima cirkularne ekonomije do 2024. godine. Realizacija Programa doprineće **potcilju 12.1 Sprovesti Desetogodišnji okvir programa za održivu potrošnju i proizvodnju, potcilju 12.2 i potcilju 12.5. Smanjenje proizvodnje otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje Održivo upravljanje i efikasno korišćenje prirodnih resursa.** Realizacija Strukturne reforme 1 - *Unapređenje uslova poslovanja, poslovnog okruženja i tržišta industrijskih i poljoprivrednih proizvoda Republike Srbije* koja je utvrđena u okviru **Programa ekonomskih reformi za period od 2024. do 2026. godine** biće omogućeno unapređenje Globalnog indeksa infrastrukture kvaliteta na 84 do 2026. godine unapređenjem strateškog okvira infrastrukture kvaliteta i integracije u jedinstveno tržište EU, kao i strateškog okvira usaglašenosti i bezbednosti proizvoda u svim fazama u lancu isporuke proizvoda, uključujući uvoz i digitalne lance isporuke. Realizacije Strukturalne reforme 1

Doprinos **potcilju 12.2.** omogućiće i **Strategija industrijske politike Republike Srbije do 2030. godine** čijom realizacijom će stopa korišćenje cirkularnih resursa u industriji dostići 10% do 2030. godine i time doprineti prelazu industrije sa linearnog na cirkularni model. Istovremeno na ovaj način će biti smanjena i količina proizvedenog otpada u industriji i ostvaren napredak u okviru **potcilja 12.5. Značajno smanjiti proizvodnju otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje.**

Fokus **potcilja 12.3. Smanjiti globalni otpad od hrane po glavi stanovnika i gubitke hrane u proizvodnji i lancima snabdevanja,** je smanjivanje prehrambenog otpada hrane po glavi stanovnika i smanjivanje gubitaka hrane u proizvodnji i snabdevanju. Ovom potcilju najpre doprinosi **Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine,** koja je usmerena na održivo upravljanje resursima i zaštitu životne sredine pre svega kontrolisanim upravljanjem otpadom iz primarne poljoprivredne proizvodnje, razvojem i unapređenjem sistema upravljanja sporednim proizvodima prehrambene industrije, kao i očuvanjem i održivim upravljanjem biljnim i životinjskim genetičkim resursima. Podsticaji za zamenu mehanizacije dovešće do smanjenja žetvenih ostataka.

Potcilj 12.4. Postići ekološki ispravno upravljanje hemikalijama i svim vrstama otpada i smanjiti njihovo ispuštanje u vazduh, vodu i zemljište i značajno smanjiti proizvodnju otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje odnosi se na odgovorno upravljanje otpadom odnosno smanjenje proizvodnje otpada. Ključni planski dokument u oblasti postizanja ekološki ispravnog upravljanja otpadom jeste **Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine,** i Akcioni plan za period 2022–2024. godine čija realizacija će doprineti unapređenju upravljanja otpadom, prevenciji nastajanja otpada, smanjenju količine reciklabilnog otpada koji se odlaze na deponije, smanjenju udela biorazgradivog otpada u odloženom komunalnom otpadu. Realizacija mera i aktivnosti utvrđenih Programom će doprineti smanjenju odlaganja komunalnog otpada na nesani tarne deponije tako da se 2031. godine 17,8% generisanog otpada odlaze na nesani tarne deponije (u 2020. godini se 80% komunalnog otpada odlagalo na nesani tarne deponije). Program će omogućiti i da 80% generisanog opasnog otpada bude zbrinuto u skladu sa međunarodnim standardima. **Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine,** će omogućiti smanjenje degradacije zemljišta, praćenjem kvaliteta zemljišta i podsticanjem održive poljoprivredne prakse (agroekološke mere, agrošumarstvo, integrisano upravljanje prirodnim resursima, integralna zaštita bilja, plodnost zemljišta, održivo upravljanje vodama, organska poljoprivreda), kao i sprečavanje zagađenja, očuvanje zemljišta i voda. **Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine,** obuhvata mere i aktivnosti u oblasti zaštite voda od zagađenja u cilju obezbeđivanja dobrog ekološkog i hemijskog statusa/potencijala vodnih tela površinskih voda i dobrog hemijskog i kvantitativnog statusa vodnih tela podzemnih voda.

Smanjenje nacionalnih emisija GHG (bez sektora LULUCF) za 13% do 2030. godine, a najmanje 55% do 69% do 2050. godine u odnosu na 2010. godinu biće ostvareno sprovođenjem **Strategije niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine** što će iz perspektive smanjenja zagađenja vazduha doprineti potcilju 12.4. Smanjenje zagađenja vazduha buće ostvareno i realizacijom **Programa zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa Akcionim planom** koji će stvoriti uslove da se smanje emisije NH₃ iz sektora poljoprivrede za 20,5% u poređenju sa 2015. godinom. **Program upravljanja muljem u Republici Srbiji za period 2023-2032. godine** omogućiće 80% iskorišćenje generisanog mulja do 2032. godine uspostavljanjem bezbednog, održivog i isplativog sistema upravljanja muljem i doprineti smanjenju potencijalnih negativnih efekata mulja koji nastaje u sistemima za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda, na životnu sredinu.

Ključni dokument za dostizanje **potcilja 12.5. Smanjenje proizvodnje otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje** je **Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine, i Akcioni plan za period 2022–2024. godine** čija je realizacija usmerena na prevenciju nastajanja otpada, smanjenje količina reciklabilnog otpada koji se odlaže na deponije, smanjenje udela biorazgradivog otpada u odloženom komunalnom otpadu, smanjenje negativnog uticaja odloženog otpada na životnu sredinu, klimu i ljudsko zdravlje i upravljanje nastalim otpadom po principima cirkularne ekonomije. Realizacija **Strategije održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine** omogućiće eliminisanje divljih deponija, realizaciju novih i uređenje postojećih deponija, skladišta i postrojenja za preradu otpada, kao i veći stepen primarne selekcije i reciklaže na teritoriji urbanih naselja čime će doprineti **potcilju 12.4. Postići ekološki ispravno upravljanje hemikalijama i svim vrstama otpada i smanjiti njihovo ispuštanje u vazduh, vodu i zemljište i značajno smanjiti proizvodnju otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje potcilja i 12.5. Smanjenje proizvodnje otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje**.

U Republici Srbiji ne postoje propisi koji obavezuju kompanije da uvode održive prakse i da integrišu informacije o održivosti u svoje cikluse izveštavanja. Međutim, **Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine i Akcioni plan za period 2022–2024. godine**, kao jedan od prioriteta ističe i potrebu poboljšanja praćenja i izveštavanja u oblasti upravljanja otpadom, jačanja kapaciteta Agencije za zaštitu životne sredine i kapaciteta inspekcije za zaštitu životne sredine, kao i kapaciteta lokalnih samouprava, državne uprave i regionalnih preduzeća za upravljanje otpadom, što će delimično doprineti **potcilju 12.6. Integrisanje informacija o održivosti u cikluse izveštavanja kompanija**.

Program razvoja javnih nabavki u Republici Srbiji za period 2024-2028. godine, će promovisanjem i podsticanje ekološkog i socijalnog aspekta u javnim nabavkama i inovacija doprineti **potcilju 12.7 Promovisati prakse javnih nabavki koje su održive**. Zakonom o javnim nabavkama²⁸ omogućava se kupovina dobara, usluga i radova koji obuhvataju ekološke i energetske specifikacije i oznake, i omogućeno je određivanje elemenata kriterijuma za dodelu ugovora koji se odnose na ekološke prednosti, zaštitu životne sredine, energetske efikasnost i ukupne troškove životnog ciklusa predmeta nabavke. Što će doprineti da se u 2024. godini 1.700 javnih nabavki ostvari sprovođenjem postupaka sa ekološkim kriterijumom.

Strategija obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom za period od 2023. do 2026. godine, će omogućiti uključivanja tema održivog razvoja u nastavne planove i programe, kao i obuke za 1.060 predstavnika obrazovno vaspitnih ustanova za ostvarivanje aktivnosti koje se odnose na obrazovanje za održivi razvoj, čime doprinosi **potcilju 12.8. Povećanje relevantnih informacija i svesti o održivom razvoju i stilu života u harmoniji sa prirodom**. **Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine** će omogućiti razvoj i primenu programa mladih i za mlade koji su usmereni ka povećanju nivoa ekološke svesti, shvatanju značaja smanjenja

²⁸ "Službeni glasnik RS", br. 91/2019 i 92/2023

zagađenja vazduha, zemljišta i vode, primeni zelene ekonomije, borbi protiv negativnih efekata klimatskih promena, pravilnog odnosa prema prirodi, akcijama pošumljavanja itd. kako bi se pojačale kompetencije mladih za aktivno i smisleno učešće u razvoju i sprovođenje javnih politika na planu zaštite životne sredine i održivog razvoja. Realizacija Strategije će omogućiti da 40% mladih učestvuju u akcijama, informativnim i zagovaračkim kampanjama i edukacijama o značaju zaštite životne sredine kao i da 30% mladih učestvuje u donošenju javnih politika na temu održivog razvoja i zaštite životne sredine na godišnjem nivou do 2030. godine. Podizanju svesti, informisanosti i shvatanja značaja održivog razvoja biće omogućeno i sprovođenjem **Programa prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine** povećanjem poseta Digitalnom atlasu Srbije.

COR 13: AKCIJA ZA KLIMU - Preduzeti hitnu akciju u borbi protiv klimatskih promena i njihovih posledica

Procesi koji doprinose COR 13

COR 13 posvećen preduzimanju hitnih akcija u **borbi protiv klimatskih promena i njihovih posledica**, koje bi udružile sve zemlje, pojedince, institucije i organizacije iz svih oblasti, od privrede do obrazovanja.

U oblasti koja se odnosi na klimatske promene Republika Srbija je postigla izvestan nivo pripremljenosti pravnih propisa, ali je primena u veoma ranoj fazi. U narednom periodu potrebno je nastaviti sa integrisanjem klimatskog delovanja u druge sektore i obezbediti koordinaciju politika u ovoj oblasti. Republika Srbija je dostavila svoj **ažurirani nacionalno utvrđeni doprinos Sporazumu iz Pariza**, čime se obavezala na smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte za 33,3% do 2030. godine u poređenju sa nivoima iz 1990. godine. U 2024. godini usvojen je i Integrisani nacionalni energetske i klimatski plan. Ostvarenje ciljeva postavljenih u tom dokumentu doprineće značajnom smanjenju emisija GHG do 2030. godine, ostvarujući smanjenje emisije GHG od 13,2% u odnosu na nivou iz 2010. godine, odnosno od 33,3% do 2030. u odnosu na 1990. godinu (isključujući korišćenje zemljišta, promene korišćenja zemljišta i šumarstvo). Cilj u pogledu ukupnog smanjenja emisija za 2030. godinu iznosi 40,3% u odnosu na nivoe iz 1990. godine (uključujući LULUCF) i ovako definisan cilj je usvojen je tokom 20. sastanka Ministarskog saveta Energetske zajednice 2022. godine u okviru Odluke o izmenama i dopunama Odluke 2021/14/MC-EnC.

Do sada je Republika Srbija u vezi sa obavezama prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promeni klime (UNFCCC) podnela sledeća dokumenta: Prvu nacionalnu komunikaciju o klimatskim promenama (NC1, 2010. godine), Prvi izveštaj Republike Srbije prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promeni klime, Prvi dvogodišnji ažurirani izveštaj (BUR1, 2016. godine) i Drugi nacionalni izveštaja prema Okvirnoj konvenciji UN o promeni klime (NC2, 2017. godine). Broj lokalnih samouprava koje primenjuju politike povećanja otpornosti na katastrofe je i dalje mali²⁹.

Proces evropskih integracija koji se odnosi na uslagašavanje sa standardima, politikama i propisima u oblasti životne sredine i ublažavanja klimatskih promena izuzetno je zahtevan. a obuhvata i učešće u raznim inicijativama koje od zemalja učesnica zahtevaju realizaciju zajednički dogovorenih ciljeva i preuzetih obaveza. U okviru **Energetske zajednice za Jugoistočnu Evropu**, sredinom 2017. osnovana je „Akciona grupa za klimu“ koja za cilj ima podršku razvoju klimatske politike, transponovanju relevantne regulative u nacionalna zakonodavstva, efektivnom sprovođenju te politike i postavljanju novih pokazatelja za 2030. godinu za sve članice potpisnice. U okviru **Akcije za klimu** utvrđene su aktivnosti za sprovođenje **Dugoročne strateške vizije za prosperitetnu, modernu, konkurentnu i klimatski neutralnu ekonomiju od 2050. godine**³⁰. Ključni ciljevi EU do 2030. godine, je smanjenje emisije GHG za najmanje 40% (u odnosu na nivo iz 1990. godine), da dostigne najmanje 32% udela

²⁹ Trenutno 8/174 lokalnih samouprava usvajaju i primenjuju strategije za smanjenje rizika od katastrofa na lokalnom nivou u skladu sa nacionalnim strategijama smanjenja rizika od katastrofa, Izvor: Republički zavod za statistiku- <https://sdg.indikatori.rs/sr-latn/area/climate-action/?subarea=SDGUN130103&indicator=01050402IND01>

³⁰ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en

obnovljivih izvora energije i da za najmanje 32,5% poveća energetska efikasnost³¹. Usled sve većeg značaja zaštite vazduha, planirano je dodatno smanjenje emisije GHG za najmanje 55% do 2030. godine u odnosu na nivo iz 1990. godine³². Sofijska deklaracije o „Zelenoj agendi“ za Zapadni Balkan³³, postavlja okvir zemljama Zapadnog Balkana u pogledu sprovođenja mera u oblasti sprečavanja klimatskih promena i zagađenja i zemlje potpisnice se obavezuju da će zajednički sa EU usmeravati aktivnosti u cilju postizanja ugljenične neutralnosti kontinenta do 2050. godine.

Napredak u oblasti borbe protiv klimatskih promena prati se i u odnosu na efikasnost sprovođenja međunarodnih obaveza na koje se Republika Srbija obavezala potpisivanjem međunarodnih konvencija i protokola. Od međunarodnih konvencija čijim sprovođenjem Republika Srbija ispunjava svoje međunarodne obaveze, a koje s druge strane doprinose i ostvarivanju rezultata i napretku u okviru COR 13, treba istaći **Okvirnu UN konvenciju o klimatskim promenama** usvojenu na Rio konferenciji 1992. godine čiji je cilj stabilizacija gasova s efektom staklene bašte. Obaveze, između ostalog, obuhvataju razvoj i objavljivanje nacionalnih katastarskih emisija i izvora svih gasova staklene bašte, koji se ne kontrolišu Montrealskim protokolom, formulisanje, ostvarivanje i ažuriranje nacionalnih i/ili regionalnih programa za ublažavanje nepovoljnih posledica i adaptaciju na promenu klime. **Protokol iz Kjota** potpisalo je 159 država, dok je do sada protokol podržala 191 zemlja i sadrži kvantifikovane obaveze u pogledu smanjenja emisija za industrijalizovane države. Ključnim odredbama **Pariskog sporazuma iz 2015. godine** predviđeno je: ograničenje povećanja temperature ispod 2°C u odnosu na predindustrijski period; usvajanje nacionalnih doprinosa, odnosno nacionalnih ciljanih vrednosti, njihovu reviziju svakih pet godina i određivanje mera za njihovo postizanje; obaveza dostavljanja redovnih izveštaja o emisijama i postignutom napretku u odnosu na nacionalno određene mete. **Okvir za smanjenje rizika od katastrofa iz Sendaija za period 2015–2030. godine** cilja na znatno smanjenje rizika od katastrofa i gubitka života, uslova za stvaranje sredstava za život i zdravlja i gubitka ekonomske, fizičke, kulturne i ekološke imovine ljudi, kompanija, zajednica i zemalja.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 13

Napredak u borbi protiv klimatskih promena i saniranju negativnih posledica klimatskih promena biće ostvaren sprovođenjem dokumenata javnih politika u oblasti zaštite životne sredine, energetike, urbanizma i građevine.

Mapiranje planskog okvira u kontekstu sagledavanja doprinosa planskih dokumentima borbi protiv klimatskih promena i njihovih posledica obuhvata **osam dokumenata javnih politika**. Najveći efekti i rezultati koji će biti ostvareni njihovom realizacijom najveći su u oblasti jačanja otpornosti i adaptivnog kapaciteta na opasnosti povezane sa klimatskim promenama i prirodnim katastrofama, s obzirom da najveći broj dokumenata javnih politika doprinosi *Potcilju 13.1 - Prilagodljivost na rizike vezane za klimatske promene*. Dokumenti javnih politika doprinose veći potciljeva u okviru COR 13³⁴.

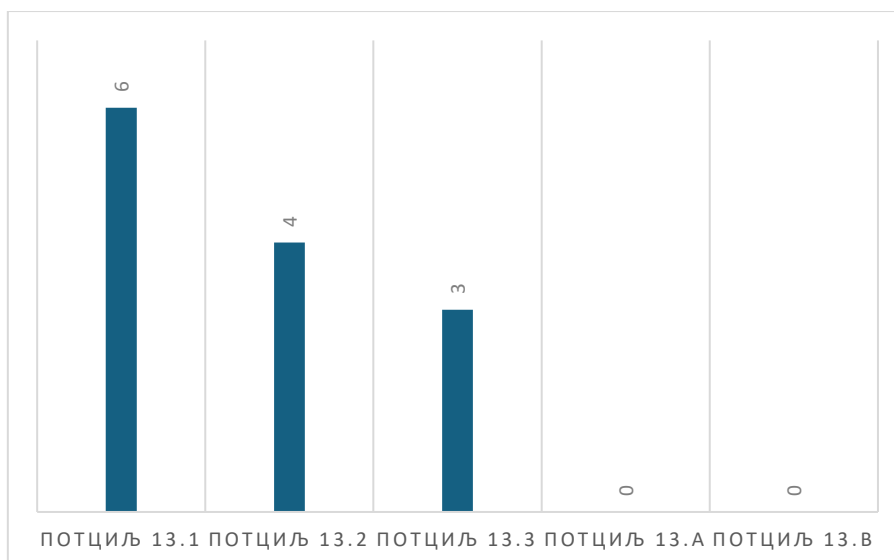
Slika 13: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 13: Akcija za klimu

³¹ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0562>

³³ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-10/green_agenda_for_the_western_balkans_en.pdf

³⁴ Planska dokumenta doprinose sledećim potciljevima: 13.1, 13.2, 13.3

Doprinos sagledava se na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 13. U Tabeli 13 prikazan je pregled identičnih, prilagođenih i dopunskih pokazatelja identifikovanih u DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 13. RZS prati pokazateljima samo potcilj 13.1.

Tabela 13: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 13

Pokazatelj potciljeva COR 13	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 13			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
13.1.1	/	5	/	da
13.1.2	/	3	6	da
13.1.3	/	1	/	da
13.2.1	/	1	4	ne
13.2.2	2	/	8	ne
13.3.1	1	/	8	ne
UKUPNO	3	10	26	

Ključni dokument za dostizanje COR 13 su **Program prilagođavanja na izmjenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine** koji će doprineti smanjenju zagađenja vazduha u skladu sa međunarodnim obavezama i time doprineti **potcilju 13.1 Prilagodljivost na rizike vezane za klimatske promene**. Cilj Programa je povećanje kapaciteta za ostvarivanje veće otpornosti na klimatske promene podrazumeva izgradnju sistema i društva sa visokim stepenom svesti o klimatskim promenama, uticajima i potrebama za prilagođavanjem. Realizacijom Programa očekuje se da će do 2030. godine 100% kapitalnih projekata biti realizovano uzimajući u obzir klimatske promene, kao i da se u 20 programskih aktivnosti obezbede ili podstaknu ulaganja u prilagođavanje na izmjenjene klimatske uslove. Programom su na osnovu potreba za urgentno sprovođenje, utvrđene i mere prilagođavanja na klimatske promene (opšte i sektorske – poljoprivreda, energetika, urbanizam, šumarstvo, putna infrastruktura, zdravlje, biodiverzitet) koje se predlažu za sprovođenje do 2030. godine.

Strategijom niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine, postavljeni su ciljevi i identifikovane su prioritetne mere za smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte sa ciljem smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte za 13,2% u odnosu sa nivo iz 2010. godine (odnosno 33,3% u odnosu na 1990. godinu) do 2030. godine. Strategijom su prepoznati i najranjiviji sektori za koje su predložene mere za prilagođavanje na izmenjene klimatske uslove: poljoprivreda – proizvodnja hrane, šumarstvo i vodni resursi – hidrologija. Cilj smanjenja emisija do 2030. godine je definisan na osnovu potencijala za smanjenje emisije GHG, i uticaja na društvene, ekonomske i parametre zaštite životne sredine.

Programom zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa Akcionim planom se uključuju ciljevi UNECE Geteborškog protokola i definišu dugoročne mere za smanjenje emisija iz različitih sektora relevantnih za NEC direktivu. Realizacija Programa će dodatno omogućiti da se Republika Srbija uskladi sa regulatornim ograničenjima propisanim u Evropskoj uniji za zagađenje vazduha, i time ograniči štetne uticaje na ekosisteme. Da bi se ovaj glavni cilj Programa ostvario, Republika Srbija do 2030. godine treba da smanji emisije SO₂ za 92%, NO_x za 60,6%, PM₁₀ za 50,9, PM_{2.5} za 58,3%, VOC za 28,3% i NH₃ za 20,5% u poređenju sa 2015. godinom. Ovo smanjenje zagađujućih materija u vazduhu na nacionalnom nivou oslanja se na smanjenje emisija iz nekoliko privrednih sektora, poljoprivrede, energetike i industrije, kako bi se omogućila usklađenost sa propisima i praksama Evropske unije. **Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine**, će doprineti ublažavanju klimatskih promena unapređenjem kvaliteta svih parametara životne sredine, sistema upravljanja otpadom i unapređenjem energetske efikasnosti i omogućiti veću adaptabilnost urbanih naselja na klimatske promene kao i uspostavljanje sistema reagovanja u rizičnim i udesnim situacijama. **Nacionalni program upravljanja rizikom od elementarnih nepogoda** sadrži 6 komponenti koje će doprineti poboljšanju postojećih sistema za upravljanje rizicima od nepogoda, kroz širok spektar aktivnosti i mera: od tradicionalnog smanjenja rizika kroz sisteme zaštite od poplava, do poboljšanja spremnosti kroz prostorno planiranje bazirano na poznavanju rizika, poboljšane vremenske prognoze i rano upozoravanje, kao i rešenja za finansiranje upravljanja rizicima i osiguranja.

Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine doprinosi potcilju 13.1. kroz smanjenje rizika od štetnog dejstva voda, razvijenim sistemom odbrane od poplava, efikasnim praćenjem hidrometeoroloških pojava i adekvatnim korišćenjem vodnog zemljišta, poplavnih područja i erozionih područja.

Potcilj 13.2. Mere za klimu integrisane u nacionalne politike i strategije ugrađen je u više planskih dokumenata, kojima je utvrđeno opredeljenje Republike Srbije za borbu protiv klimatskih promena.

Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine će omogućiti realizaciju aktivnosti koje će doprineti povećanju prilagođavanja na klimatske promene izmenama i dopunama dokumenata i propisa u sektorima koji su obuhvaćeni Programom, usled čega će se obezbediti sprovođenje preporučenih prioritetnih mera od nacionalnog do lokalnog nivoa. **Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050**, doprineće kontinuiranom smanjivanju emisija gasova sa efektom staklene bašte, integracijom mera energetske efikasnosti u sve sektore proizvodnje i potrošnje i korišćenjem obnovljivih izvora energije. U skladu sa obavezama prema Energetskoj zajednici, Republika Srbija je usvojila **Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan za period 2021–2030**.

Sprovođenjem **Strategije javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine** će se unaprediti stanje životne sredine kao odgovor na klimatske promene kroz praćenje, evaluaciju i unapređenje životne sredine i procenu rizika za zdravlje stanovništva.

Smanjenjem štetnih uticaja na zdravlje usled izlaganja vazduhu lošeg kvaliteta, smanjenjem izlaganja zagađenju vazduha, usklađivanje sa propisima u Evropskoj uniji u oblasti zagađenja vazduha i štetnih uticaja na ekosisteme, sprovođenje **Programa zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine** doprineće ostvarivanju potcilja 13.2.

Fokus **potcilja 13.3 Poboljšati obrazovanje i kapacitete za ublažavanje klimatskih promena i prilagođavanje, smanjenje njihovog uticaja i rano upozoravanje** je unapređenje znanja i svesti o klimatskim promenama kako bi se doprinelo ublažavanju i većoj adaptabilnosti na klimatske promene. **Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine** će omogućiti realizaciju mera koje se odnose na različite oblasti i sektore sa zadatakom da poboljšaju obaveštenost i spremnost ljudi i sektora na klimatske promene i omogućili dalji razvoj u ovoj oblasti.

S obzirom da Izveštaj sa ocenom kvaliteta vazduha i utvrđivanje kategorija kvaliteta vazduha u zonama i aglomeracijama koji izrađuje Agencija za zaštitu životne sredine ukazuje da su između ostalog najveći izvori zagađenja u gradovima i kućna ložišta, **Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa akcionim planom** ima za cilj da edukuje stanovništvo o zaštiti i kvalitetu vazduha i da do 2030. godine omogući da 80% domaćinstava bude obavešteno o pravilnoj upotrebi ogrevnog drveta u malim grejnim telima.

Realizacija **Strategije javnog zdravlja za period 2018-2026. godine** daće svoj doprinos potcilju 13.3. kroz unapređenje obrazovno-vaspitnih aktivnosti u oblasti očuvanja i unapređenja životne sredine i zdravlja ljudi.

COR 15: ŽIVOT NA ZEMLJI - Zaštititi, obnovljati i promovisati održivo korišćenje kopnenih ekosistema, održivo upravljati šumama, boriti se protiv dezertifikacije, zaustaviti i preokrenuti proces degradacije zemljišta i zaustaviti gubitak biodiverziteta

Kratak pregled ostvarenog napretka, glavni trendovi i procesi koji doprinose COR 15

Svrha COR 15 je **održivo korišćenje kopnenih ekosistema**, odnosno zaštita i obnavljanje kopnenih ekosistema, održivo upravljanje šumama, borba protiv dezertifikacije i zaustavljanje i preokretanje degradacije zemljišta i zaustavljanje gubitka biodiverziteta. U okviru COR 15, Agenda 2030. promovise vraćanje u prvobitno stanje kopnenih ekosistema, kao što su šume, močvare, sušni tereni i planine, kolektivno zalaganje svih sektora i primenu konkretnih mera očuvanja prirodnih staništa i biodiverziteta, održivo upravljanje šumama, strožu kontrolu krivolova i trgovine retkim biljkama.

U oblasti zaštite prirode ostvaren je umeren napredak u pogledu usaglašenosti sa pravnim tekovinama EU naročito sa **Direktivom o staništima** i **Direktivom o pticama**³⁵. Umereni napredak ostvaruje se u pogledu **povećanja površine pod šumama**³⁶, dok u narednom periodu posebna pažnja treba da se posveti problemu nezakonitog lova, nezakonite seče drveća i održivog upravljanja šumama.

Cilj EU je da do 2050. godine osigura veće poštovanje biološke raznovrsnosti, održavajući usluge ekosistema radi zdravlja planete i postizanja koristi za ljudsku zajednicu. Shodno tome proces usaglašavanja sa pravnim tekovina EU i obavezama koje proističu iz **pregovaračkog poglavlja 27** – Životna sredina kao drugih međunarodnih sporazuma i konvencija doprineće napretku u okviru COR-a 15. Potpisivanjem **Sofijske deklaracije o „Zelenoj agendi“ za Zapadni Balkan**, Republika Srbija se obavezala da će sprovoditi mere u oblasti **Biodiverzitet**, odnosno definisati okvir za biodiverzitet posle 2020. godine i razviti dugoročne strategije za zaustavljanje gubitka biodiverziteta, zaštitu i obnavljanje ekosistema i bogatog biodiverziteta.

Republika Srbija, sa značajnim brojem endemičnih biljnih i životinjskih vrsta, ima veliku odgovornost u očuvanju biodiverziteta. **Konvencija UN o biološkoj raznovrsnosti** uvažava suverena prava svakoga potpisnika Konvencije nad svojim resursima i biodiverzitetom, ali se očekuje da države potpisnice

³⁵ Izvor: Godišnji izveštaj Evropske komisije za Srbiju za 2023. godinu

³⁶ 31,1% površine je pod šumama od ukupne kopnene površine (2020); Izvor: Republički zavod za statistiku-
<https://sdg.indikatori.rs/sr-latn/area/life-on-land/?subarea=SDGUN150101&indicator=15010101IND01>

pruže podršku u ostvarivanje tri osnovna cilja: zaštita biološke raznovrsnosti, održivo korišćenje komponenti biodiverziteta i pravičnu raspodelu dobiti od korišćenja genetičkih resursa.

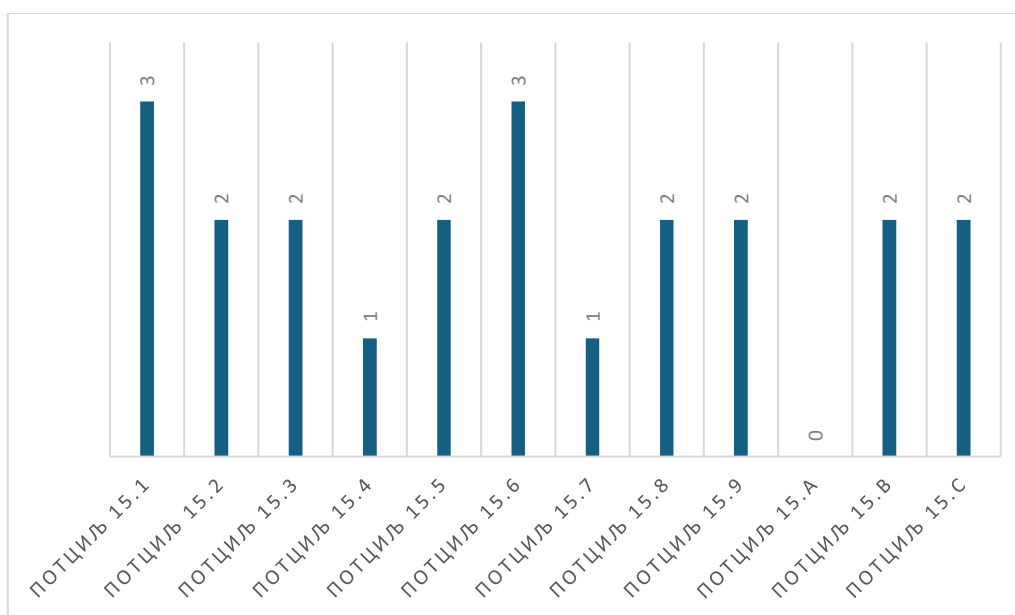
Ratifikovane konvencije u oblasti zaštite biodiverziteta i staništa³⁷: Međunarodna konvencija za zaštitu bilja, Međunarodna konvencija za zaštitu ptica, Konvencija o močvarama koje su od međunarodnog značaja, posebno kao prebivalište ptica močvarica, Konvencija o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje flore i faune, Konvencija o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja, Konvencija o saradnji za zaštitu i održivo korišćenje reke Dunav, Konvencija o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa, Konvencija o biološkoj raznovrsnosti, Evropska konvencija o predelu, Konvencije o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine, Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine – Arhuska konvencija.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 15

Planski okvir koji doprinosi dostizanju COR 15 primarno obuhvata dokumenta javnih politika u oblasti zaštite životne sredine i poljoprivrede. Pored ovih oblasti pitanja i prioriteta zaštite ekosistema, zaustavljanja degradacije zemljišta i gubitak biodiverziteta obuhvaćena su dokumenta javnih politika u oblasti šumarstva, vodoprivrede, poljoprivrede, energetike, saobraćaja i prostornog planiranja.

Mapiranjem planskog okvira utvrđeno je da **sedam planskih dokumenata** doprinosi većini potciljeva u okviru COR 15³⁸. Efekti i rezultati koji će biti ostvareni realizacijom planskih dokumenata najviše doprinose **Potcilju 15.1** odnosno očuvanju, obnovi i održivom korišćenju kopnenih i unutrašnjih slatkovodnih ekosistema i njihovog okruženja, posebno šuma, močvarnog zemljišta, planina i isušenog zemljišta, u skladu sa obavezama prema međunarodnim sporazumima.

Slika 14: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 15: Život na zemlji

³⁷ International Plant Protection Convention, International Convention for the Protection of Birds, Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, Convention on Wetlands of International Importance, particularly as the habitat of wading birds, Convention on Cooperation for the Protection and Sustainable Use of the Danube River, Convention on the Conservation of European Wild Flora and Fauna and Natural Habitats, Convention on Biological Diversity.

³⁸ Planska dokumenta doprinose sledećim potciljevima: 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5, 15.7, 15.8, 15.9, 15.a, 15.b

Doprinos se sagledava na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 15. U Tabeli 14 prikazan je pregled identičnih, prilagođenih i dopunskih pokazatelja identifikovanih u DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih potciljeva u okviru COR 15.

Tabela 14: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 13

Pokazatelj potciljeva COR 15	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 15			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
15.1.1	/	/	4	da
15.1.2	/	/	2	da
15.2.1	/	/	9	da
15.3.1	/	/	2	da
15.4.1	/	/	1	ne
15.4.2	/	/	1	ne
15.5.1	/	/	3	ne
15.6.1	/	/	3	da
15.7.1	Adresirano u DJP za koji nisu definisani pokazatelji			ne
15.8.1	/	1	1	ne
15.9.1	/	/	3	da
15.b	/	/	2	da
15.c	/	/	1	ne
UKUPNO	0	1	32	

U kontekstu dostizanja COR 15 dokument javne politike čije sprovođenje treba da doprinese najvećem broju potciljeva je **Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije**. U oblasti očuvanja, obnove i održivog korišćenja šuma i razvoja šumarstva kroz održavanje vitalnih ekoloških usluga šuma i očuvanje biodiverziteta doprinosi se **potcilju 15.1 osigurati očuvanje, obnovu i održivo korišćenje kopnenih i unutrašnjih slatkovodnih ekosistema i njihovog okruženja, posebno šuma, močvarnog zemljišta, planina i isušenog zemljišta, u skladu sa obavezama prema međunarodnim sporazumima**. Realizacija Strategije će podržavati i štiti sprovođenje održivog gazdovanja šumskim resursima, što podrazumeva njihovo racionalno korišćenje, povećanje, unapređenje i zaštitu uz poštovanje principa višefunkcionalnosti i održavanje ekološke ravnoteže i time doprineti **potcilju 15.2. Održivo upravljanje šumama** kao i posredno **potciljevima 15.4 Osigurati očuvanje planinskih ekosistema, uključujući njihov biodiverzitet, kako bi se njihovi kapaciteti unapredili tako da pružaju korist koja ima suštinski značaj za održivi razvoj i potcilju 15.5 Preduzeti hitne i značajne aktivnosti za smanjivanje degradacije prirodnih staništa, zaustaviti gubitak biodiverziteta, zaštititi ugrožene vrste i sprečiti njihovo istrebljenje**. Kroz očuvanje, realno unapređenje, održivo korišćenje i valorizaciju biodiverziteta šuma, kao i očuvanje i unapređenje genetskog potencijala, brojnosti i kvaliteta populacija divljači primenom odgovarajućih mera planiranja, gazdovanja i kontrole doprineće se **potcilju 15.6 Promovisati pravednu i jednaku raspodelu koristi koja proističe iz korišćenja genetskih resursa i promovisati odgovarajući pristup takvim resursima, kako je dogovoreno na međunarodnom nivou i potcilju 15.8 uvesti mere kako bi se sprečio ulazak i značajno umanjio uticaj invanzivnih stranih vrsta na kopnene i vodne ekosisteme, i kontrolisati ili iskoreniti prioritete vrste**. Strategijom je takođe utvrđena potreba stabilnog i stalnog finansiranja aktivnosti na unapređenju i zaštiti šuma. Na ovaj način se doprinosi aktiviranju svih potencijala šuma i razvoju sektora šumarstva u skladu sa **potciljem 15.b. Finansiranje i podsticanje održivog upravljanja šumama**.

Strategija niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine će omogućiti povećanje ponora ugljenika u šumama za 17% do 2030. godine i između 22% i 132% do 2050. godine, u poređenju sa 2010. godinom, kao i sprovođenje mera prilagođavanja u oblasti šumarstva koje uključuju pošumljavanje, zatim promenu prakse upravljanja šumama u pravcu „prirodi bliskog gazdovanja šumama” kao i uvođenje pristupa „klimatski pametnog šumarstva”. Realizacija ovih mera daće doprinos u dostizanju **potcilja 15.2. promovisati implementaciju održivog upravljanja svim vrstama šuma, zaustaviti krčenje šuma, obnoviti uništene šume i povećati pošumljavanje na globalnom nivou.**

Kroz podršku jedinicama lokalnih samouprava u sprovođenju prilagođavanja na klimatske promene kroz jačanje zelene infrastrukture **Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine** će posredno doprineti **potcilju 15.1.** Problem povećane učestalosti i intenziteta suše prepoznato je u različitim sektorima, utiče na kvalitet i kvantitet prinosa, opstanak i razvoj šumskih ekosistema, na dostupnost vode, putnu infrastrukturu, itd. Stoga će realizacija Programa doprineti utvrđivanju metodologije za praćenje suše od značaja za sve relevantne sektore, u cilju identifikacije uticaja, procenu šteta i gubitaka, kao i za unapređenje sistema ranih najava kao i unapređenju regulatornog okvira u pogledu korišćenja zemljišta radi ublažavanja i sprečavanja procesa degradacije čime će doprineti **potcilju 15.3. Boriti se protiv dezertifikacije, obnavljati degradirano zemljište i tlo.** Mere prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove utvrđene omogućiće uključivanje zelenih aspekata u dokumenta javnih politika i neposredno doprineti **potcilju 15.9. Integrisanje vrednosti ekosistema i biodiverziteta u nacionalno i lokalno planiranje i izveštaje.** Uspostavljanjem i jačanje kapaciteta za sistemsko sprovođenje procesa prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove od nacionalnog do lokalnog nivoa sprovođenje Programa vodi ostvarenju **potcilja 15.9 integrisati vrednosti ekosistema i biodiverziteta u nacionalno i lokalno planiranje, razvojne procese, strategije za smanjenje siromaštva i izveštaje.**

Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine daje jasne smernice za uređenje vodotoka i zaštitu od štetnog dejstva voda u kontekstu obezbeđivanja zaštite od spoljnih i unutrašnjih voda i zaštitu od erozije i bujica. Sprovođenjem mera usmerenih na zaštitu voda od zagađenja i uspostavljanje zaštićenih područja Strategija doprinosi **potcilju 15.1.**

Jedan od strateških ciljeva **Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine**, predstavlja održivo upravljanje resursima i zaštita životne sredine, što će doprineti očuvanju obnovi i održivom korišćenju kopnenih i unutrašnjih ekosistema, odnosno potcilju 15.3. boriti se protiv dezertifikacije, obnavljati degradirano zemljište i tlo, uključujući zemljište pod uticajem dezertifikacije, suša i poplava. Ostvarenjem cilja usmerenog na očuvanje i održivo upravljanje biljnim i životinjskim genetičkim resursima sprovođenje Strategije doprineće realizaciji potcilja 15.6.

Opšti cilj **Strategije lovstva do 2029. godine** je očuvanje, unapređenje, zaštita i održivo korišćenje populacija divljači na teritoriji Republike Srbije i realizacija afirmativnih ekoloških, ekonomskih i društvenih aspekata lovstva. Utvrđivanjem, usvajanjem i primenom mehanizama za unapređenje stanja lovostajem zaštićenih vrsta divljači do postizanja optimalnih fondova, sa uravnoteženim polnim, starosnim i trofejnim strukturama, u obimu koji će obezbediti njihovu dugoročnu vijabilnost, i uz unapređenje trendova pojedinih populacija lovostajem zaštićenih vrsta divljači i proširenje doprineće se ostvarenju **potciljeva 15.4 i 15.5.** ali i **potcilju 15.7 Preduzeti hitne aktivnosti kako bi se okončali krivolov i trgovina zaštićenim životinjskim i biljnim vrstama i baviti se pitanjima potražnje i ponude nezakonitih proizvoda izrađenih od divljih životinja.** Poseban cilj Strategije je održanje genetičke varijabilnosti unutar populacija divljači i očuvanje njihovog ukupnog genofonda čime se neposredno doprinosi **potcilju 15.6.** Sprovođenje Strategije treba da dovede do uspostavljanje sistema praćenja pojave i eventualnog širenja invazivnih vrsta radi zaštite divljači i njihovih staništa, izrade baze podataka o rasprostranjenju invazivnih vrsta i razvoj metoda eradikacije invazivnih vrsta. Time se neposredno doprinosi ostvarenju **potcilja 15.8.** Kroz smanjenje šteta na divljači u nezakonitom lovu realizacija Strategije doprineće i **potcilju 15.c Unaprediti globalnu podršku**

naporima koji se ulažu u borbu protiv krivolova i trgovine zaštićenim vrstama, uključujući povećanje kapaciteta lokalnih zajednica da traže održive mogućnosti za svoje održavanje.

3.2.5 Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera – Resursi, poljoprivreda i kohezija

Klaster – Resursi, poljoprivreda i kohezija obuhvata pregovaračka poglavlja koja se odnose na: 11 – Poljoprivredu i ruralni razvoj, 12 – Bezbednost hrane, veterinarsku i fitosanitarnu politiku, 13 – Ribarstvo, 22 – Regionalnu politiku i koordinaciju strukturnih instrumenata i 33 – Finansijske i budžetske odredbe.

Ovaj Klaster podrazumeva usklađivanje sa obimnim i zahtevnim standardima Evropske unije koji se, između ostalog, odnose i na razvoj poljoprivrede, osiguranje bezbednosti hrane, ravnomerni regionalni i teritorijalni razvoj i u neposrednoj su vezi sa **COR 2**.

Zajednička poljoprivredna politika EU obuhvaćena je **pregovaračkim poglavljem 11** i predstavlja jednu od najznačajnijih oblasti u procesu pregovora, kako u pogledu broja propisa koji regulišu ovu oblast, tako i u pogledu udela poljoprivrednog budžeta u ukupnom budžetu Evropske unije (nešto manje od 40% ukupnog budžeta EU). Glavni cilj Zajedničke poljoprivredne politike jeste da se obezbedi stabilno snabdevanje tržišta poljoprivrednim proizvodima po pristupačnim cenama, što s druge strane znači odgovarajući prihod za poljoprivredne proizvođače. U pogledu **pregovaračkog poglavlja 12**, okosnicu procesa pregovora čini usaglašavanje sa pravnim tekovinama u oblasti bezbednosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike. Usaglašavanje zakonodavstva i politika u okviru poglavlja 12, ima za cilj da osigura visoki stepen bezbednosti hrane, zdravlja i dobrobiti životinja i zdravlja bilja u okviru Evropske unije, uključujući i delotvorno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta. U okviru **pregovaračkog poglavlja 13**, usaglašavanje sa zajedničkom politikom EU u oblasti ribarstva podrazumeva usaglašavanje sa pravilima za očuvanje živih vodenih resursa, ograničenje ekološkog uticaja ribarstva i uslove za pristup vodama i resursima. **Pregovaračko poglavlje 22** sastoji se uglavnom od okvirnih propisa i propisa za sprovođenje, kojima se definišu pravila za izradu, odobravanje i sprovođenje programa Strukturnih fondova i Kohezionog fonda (Strukturni instrumenti), koji će se odraziti na ravnomerni regionalni razvoj. **Pregovaračko poglavlje 33** obuhvata pravila koja se tiču finansijskih izvora potrebnih za finansiranje budžeta EU.

Sprovođenje obaveza koje proističu iz procesa evropskih integracija u okviru ovog klastera, u pogledu usaglašavanja sa zakonodavstvom EU, standardima i politikama u oblasti poljoprivrede, bezbednosti hrane i/ili teritorijalnog razvoja, doprinosi dostizanju **COR-a 2 – Svet bez gladi**, čiji je fokus na obezbeđivanju dostupne, bezbedne i kvalitetne hrane i promovisanju održive poljoprivrede.

COR 2: SVET BEZ GLADI - Okončati glad, postići bezbednost hrane i poboljšanu ishranu i promovisati održivu poljoprivredu

Procesi koji doprinose COR 2

Okončanje gladi i obezbeđivanje kvalitetne, dostupne i bezbedne hrane, poboljšanje ishrane i promovisanje održive poljoprivrede, koja je ključna za takvu ishranu, se nalazi u fokusu ovog cilja održivog razvoja. COR 2 predviđa **stvaranje sveta bez gladi do 2030. godine** kroz postizanje prehrambene bezbednosti i eliminisanje svih oblika nehranjenosti. U okviru ovog cilja naglašene su složene međusobne veze između bezbednosti hrane, kvalitetne i nutritivne ishrane, transformacije sistema poljoprivrede i održive poljoprivrede kako bi se postigao inkluzivniji i održiviji svet. Ciljevi Agende 2030 u kontekstu eliminisanja gladi mogu biti ispunjeni samo ukoliko poljoprivreda i prehrambeni sistemi postanu održivi i osiguraju stabilne zalihe hrane i dostupne svima.

Kao zemlja kandidat za članstvo u EU Republika Srbija javne politike i zakonodavstvo u oblasti poljoprivrede, bezbednosti hrane, ribarstva, kao i ravnomernog teritorijalnog razvoja usaglašava sa

politikama i pravnim tekovinama EU. Preciznije, proces evropskih integracija podrazumeva usklađivanje i postepeno prilagođavanje poljoprivredne politike Srbije **Zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU (ZPP)**. ZPP je jedna od najstarijih politika Evropske unije nastala kao rezultat potrebe da se obezbedi dovoljno hrane za stanovništvo u periodu kad Evropa nije mogla zadovoljiti sopstvene potrebe za hranom. Usvajanjem Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja za period 2014 – 2024. godine postavljen je pravac razvoja i ciljevi poljoprivredne politike koji su u skladu sa ciljevima evropske politike.

Kao zemlja kandidat, Republika Srbija je korisnik pretpristupne pomoći EU namenjene **poljoprivredi i ruralnom razvoju – IPARD**. IPARD III program Republike Srbije za period 2021–2027. godine usvojen je u martu 2022. godine i iznosi 288 miliona evra. Krajnji cilj investicija koje će biti podržane IPARD III programom pre svega se odnose na dostizanje evropskih standarda u oblasti higijene, bezbednosti hrane, dobrobiti životinja i zaštite životne sredine, osnaživanje poljoprivrednih proizvođača za plasman proizvoda na tržište EU, kao i priprema za korišćenje evropskih fondova koji će domaćim poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima biti dostupni stupanjem u članstvo EU.

Globalna strategija za bezbednost hrane 2022–2030, Svetske zdravstvene organizacije: „*Ka jačim sistemima bezbednosti hrane i globalnoj saradnji*“³⁹ predviđa donošenja nacionalnog strateškog dokumenta u oblasti bezbednosti hrane.

Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 2

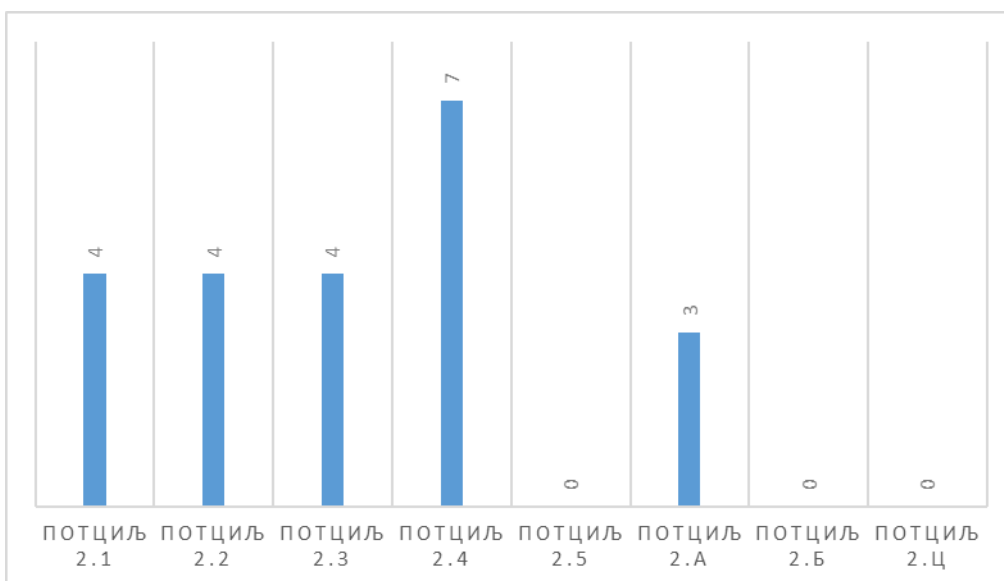
Planska dokumenta kojima se doprinosi izgradnji i jačanju sistema koji treba da obezbede proizvodnju dovoljno hrane, bezbednu ishranu i održivu poljoprivrednu proizvodnju obuhvataju dokumente javnih politika u oblastima poljoprivrede i ruralnog razvoja, zdravstva, socijalne zaštite i zaštite životne sredine.

Sagledavanjem doprinosa javnih politika i važećih planskih dokumenata dostizanju COR 2, **mapirano je dvanaest dokumenata javnih politika**. Planska dokumenta doprinose većini potciljeva u okviru COR 2⁴⁰ i njihovi efekti i rezultati relevantni su za dostizanje opšteg cilja smanjenja gladi. Najveći doprinos planskih dokumenata biće ostvaren u oblasti stvaranja održivih sistema za proizvodnju hrane otpornih na klimatske promene (*Potcilj 2.4 - Do 2030. obezbediti održive sisteme za proizvodnju hrane i primeniti otporne poljoprivredne prakse za povećanje produktivnosti i proizvodnje, koje pomažu u održavanju ekosistema, koje jačaju kapacitet za prilagođavanje klimatskim promenama, ekstremnim vremenskim uslovima, sušama, poplavama i ostalim katastrofama, i koje progresivno poboljšavaju kvalitet zemljišta i tla*).

Slika 15: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 2: Svet bez gladi

³⁹ WHO Global strategy for food safety 2022-2030: Towards stronger food safety systems and global cooperation, oktobar 2022. godine <https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/1472688/retrieve>

⁴⁰ Planska dokumenta doprinose sledećim potciljevima: 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5 i 2.a

DJP u oblasti održive poljoprivrede omogućavaju dostizanje potciljeva održivog razvoja u okviru COR 2 i taj doprinos se sagledava na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 2. U Tabeli 15 prikazan je pregled pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 2.

Tabela 15: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 2

Pokazatelj potciljeva COR 2	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 2			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
2.1.1	/	/	3	Da
2.1.2	/	/	2	Da
2.2.1	/	/	5	Da
2.2.2	/	/	4	Da
2.2.3	Na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP nisu utvrđeni adekvatni pokazatelji			Ne
2.3.1	/	/	5	Ne
2.3.2	/	/	3	Ne
2.4.1	/	/	11	Ne
2.5.1.a i b	/	/	2	Da
2.5.2	/	/	1	Da
2.a.1	/	/	1	Da
2.a.2	/	/	1	Da
UKUPNO	/	/	34	

Prehrambeni sistem Republike Srbije igra fundamentalnu ulogu u ekonomiji, društvenom i kulturnom razvoju zemlje. Poljoprivreda je jedna od ključnih grana u privrednoj strukturi Republike Srbije, a uslovi za njen razvoj su izuzetno povoljni. Okvire razvoja poljoprivredno-prehrambenog sistema definiše **Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine** kojom su utvrđeni sledeći ciljevi: rast proizvodnje i stabilnost dohotka proizvođača; rast konkurentnosti uz prilagođavanje zahtevima domaćeg i inostranog tržišta i tehničko-tehnološko unapređenje sektora poljoprivrede; održivo upravljanje resursima i zaštita životne sredine i unapređenje kvaliteta života u ruralnim područjima i smanjenje siromaštva. Realizacija strategije omogućiće uvećanje broja objekata u sektorima mesa i mleka koji ispunjavaju strukturne i higijenske

uslove Evropske unije kao i uvođenje nezavisnog sistema ocenjivanja kvaliteta mleka i tako doprineti proizvodnji bezbedne hrane odnosno **potcilju 2.1. Okončati glad i osigurati pristup bezbednoj, nutritivnoj i dovoljnoj ishrani tokom cele godine svim ljudima**. Jačanje podrške trudnicama, porodiljama i majkama obuhvaćeno je **Nacionalnim programom podrške dojenju, porodičnoj i razvojnoj nezi novorođenčeta** koji će omogućiti promociju i povećanje svesti o značaju dojenja i stvoriti povoljno okruženje kao podršku za uspostavljanje i održavanje dojenja, a u cilju unapređenja ishrane novorođenčadi i odojčadi. **Strategija podsticanja rađanja** neće direktno doprineti okončanju gladi, međutim realizacija aktivnosti usmerenih na smanjenje troškova podizanja dece i povećanje raspoloživog dohotka porodice kroz različite vrste jednokratnih i periodičnih davanja, kao i drugih vidova ekonomskih mera podrške će uticati na ekonomsko osnaživanje porodica i time doprineti rastu pristupačnosti kvalitetnoj hrani.

U fokusu Agende 2030. je i okončanje svih oblika neuhranjenosti i zaostajanja u rastu, naročito kada je reč o deci mlađoj od 5 godina, kao i zadovoljenje nutritivnih potreba adolescentkinja, trudnica, dojilja i starijih lica. Unapređenje ishrane stanovništva u fokusu je nekoliko dokumenata javnih politika čijom realizacijom se doprinosi **potcilju 2.2. Okončati sve oblike neuhranjenosti** u oblastima koje se odnose na uhranjenost dece, ishranu i kvalitetne životne stilova stanovništva, uključujući trudnice i dojilje. **Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine** neposredno će doprineće unapređenju ishrane stanovništva podrškom izradi dokumenata javnih politika u oblasti obezbeđenja dostupnosti i bezbednosti hrane. **Nacionalni program za prevenciju gojaznosti kod dece i odraslih**, će omogućiti povećanje za 10% broja dece i odraslih sa normalnom telesnom masom za uzrast do 2025. godine i doprineti zaustavljanju trenda i porasta učestalosti prekomerno uhranjene i gojazne dece i odraslih. Obezbeđivanje kvalitetne i nutritivne ishrane adolescentkinja, trudnica i dojilja u fokusu je **Strategije podsticanja rađanja**, čijom realizacijom će se doprineti vođenju zdravijih stilova života, zdravijoj ishrani i uticati na očuvanje reproduktivnog zdravlja stanovništva. **Nacionalni program podrške dojenju, porodičnoj i razvojnoj nezi novorođenčeta** će omogućiti pružanje kontinuirane podrške trudnicama i dojiljama u cilju uspostavljanja dojenja kao i prevazilaženja teškoća tokom dojenja.

Svrha **potcilja 2.3. Udvostručiti poljoprivrednu produktivnost i prihode malih proizvođača hrane** je stvaranje uslova i sistema koji će pružiti podršku malim proizvođačima hrane, doprineti većim poljoprivrednim prinosima i rastu prihoda malih poljoprivrednih proizvođača. Ključni planski dokument za dostizanje ovog potcilja je **Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine** čijom realizacijom će se povećati broj gazdinstava sa drugim profitabilnim aktivnostima u intervalu od 15-20% do 2024. godine. Strategija će omogućiti i povećanje učešća nosilaca poljoprivrednih gazdinstava do 35 godina starosti oko 20% do kraja 2024. godine kao i rast učešća kredita plasiranih u poljoprivredu do nivoa od 10 % tokom perioda 2014 – 2023. godine. Realizacija Strategije će doprineti i povećanju površina pod zasadima (višegodišnji zasadi – voćnjaci, vinogradi i ostalo) do 10.000 ha do 2023. godine. **Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine** će u okviru Strukturne reforme 20 - *Unapređenje konkurentnosti poljoprivrede* doprineti podizanju konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača na domaćem i stranom tržištu što će uticati na povećanje poljoprivredne proizvodnje, konkurentnost i rast BDP-a, dok će **Program ekonomskih reformi za period od 2024. do 2026. godine** doprineti unapređenju konkurentnosti poljoprivrede i uticati na porast učešća vrednosti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrednosti ukupnog izvoza na 19% u 2026. godini. Daljom izgradnjom i unapređenjem integrisanog sistema upravljanja i kontrole doprineće se ubrzanju procesa podnošenja zahteva, kontrole i dobijanju podsticaja u poljoprivredi. **Program razvoja vinarstva i vinogradarstva Republike Srbije za period 2021–2031. godine** treba da omogući unapređenje produktivnosti i jačanje konkurentnosti proizvođača vina u Srbiji, kao i osnaživanju mikroproizvođača koji dominiraju na tržištu proizvodnje vina u Srbiji. Realizacija Programa omogućiće da se broj tradicionalnih i savremenih kanala prodaja za male vinare poveća sa nula na 8 odnosno 10 kanala prodaje kao i da se do 2031. godine formiraju 3 zadruge u oblasti vinarstva. Očekuje se da do 2031. godine broj novih (start-up) vinarija poraste za 5–10% novih vinarija godišnje u odnosu na postojeće.

Potcilj 2.4 Obezbediti održive sisteme za proizvodnju hrane usmeren je na uspostavljanje održivih i otpornih sistema poljoprivredne proizvodnje kako bi se unapredila produktivnost proizvodnje i istovremeno poljoprivreda učinila otpornom na klimatske promene. Ključni dokument javne politike koji će najviše doprineti dostizanju ovog potcilja je **Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine** čijom realizacijom će biti omogućen rast površine navodnjavanog i odvodnjavanog poljoprivrednog zemljišta do 250.000 ha kao i četverostruki rast površina pod protivgradnim mrežama i mrežama za zasenjivanje i pod anti-frost sistemom do 2024. godine.

Program za unapređenje upravljanja sporednim proizvodima životinjskog porekla za period od 2020. do 2024. godine, sa Akcionim planom, fokusira se na obezbeđivanje osnove za početak razvoja sistema sakupljanja sporednih proizvoda životinjskog porekla (SPŽP), kao i objekata koji ispunjavaju uslove u pogledu izgradnje i opremljenosti. Cilj Programa je postizanje visokog nivoa zaštite zdravlja ljudi i životinja, kao i zaštite životne sredine u skladu sa EU standardima. Realizacija Programa će omogućiti da se do 2024. godine uspostavi transparentni sistem za procenu, klasifikaciju i unapređenje objekata za SPŽP, odnosno da 100% objekata za SPŽP bude klasifikovano kao i da bude razvijeno i izgrađeno 16 međuobjekata za sakupljanje SPŽP.

Stvaranje održivih sistema za proizvodnju hrane, otpornih na klimatske promene nalazi se u fokusu **Strategije niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine**. Veća otpornost sektora poljoprivrede na klimatske promene biće omogućena realizacijom mera prilagođavanja koje obuhvataju nove sisteme za navodnjavanje i efikasnije korišćenje postojećih; višenamenske male akumulacije i stajaće vode (jezera, bare) i višenamenske akumulacije za vodosnabdevanje, navodnjavanje, kontrolu erozije, korišćenje u ekosistemu i prilagođavanje tehnologija gajenja (odabir vrsta i agrotehničkih mera). S obzirom da sistemi za navodnjavanje pokrivaju manje od 1,5 odsto obradivih površina u Srbiji realizacija Strategije doprineće povećanju procenta poljoprivrednog zemljišta pod sistemom za navodnjavanje sa 1,5% (2015. godine) na 7% do 2030. godine, odnosno 10-15% do 2050. godine.

Programom prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine utvrđene su mere prilagođavanja čijom realizacijom će se doprineti povećanju otpornosti livada i pašnjaka na klimatske promene i ojačati kapaciteti i znanja radi prilagođavanja poljoprivredne proizvodnje na klimatske promene. Postavljanjem 40 novih agrometeoroloških stanica, stanica za merenje vlažnosti zemljišta i hidroloških stanica do 2026. godine doprineće se unapređenju agrometeoroloških servisa čime će biti povećana otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promene. Realizacija mera i aktivnosti Programa omogućiće i rast državnih rashoda za nabavku novih mašina i opreme za unapređenje primarne proizvodnje biljnih kultura za potrebe prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove.

Smanjenje emisija NH₃ iz sektora poljoprivrede za 20,5% u poređenju sa 2015. godinom biće ostvareno realizacijom **Programa zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa Akcionim planom** i time omogućiti da se u poljoprivredi primenjuju prakse koje pomažu održavanju ekosistema i jačaju kapacitete za prilagođavanje klimatskim promenama.

Uređenje pravnog okvira u oblasti tržišta poljoprivrednih proizvoda, šema kvaliteta za poljoprivredne i prehrambene proizvode i organske proizvodnje, jedan je od ciljeva **Programa ekonomskih reformi za period 2023-2025. godine**. Realizacija Strukturne reforme 20 - *Unapređenje konkurentnosti poljoprivrede* će omogućiti proizvođačima da svoje proizvode sa zaštićenim oznakama geografskog porekla zaštite i na nivou EU, čime će pored prepoznatljivosti, proizvodi biti standardizovani i cenovno konkurentni i time doprineti rastu učešća vrednosti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrednosti ukupnog izvoza na 19% 2024. godine.

Potcilj 2.a Povećati investiranje, u ruralnu infrastrukturu, poljoprivredna istraživanja i savetodavne usluge, razvoj tehnologije i banaka biljnog i stočnog genetskog materijala ima za cilj da prati nivo investicija u unapređenje poljoprivrednih proizvodnih kapaciteta. Sektor poljoprivrede i hrane u Srbiji

---

sve više privlači strane direktne investicije koje čine 14,1% svih stranih direktnih investicija u 2023. godini. Kao što je navedeno Republika Srbija u pogledu indeksa državnih rashoda usmerenih na poljoprivredu ostvaruje napredak, a ključni planski dokumenti koji doprinose dostizanju ovog cilja su **Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine** čijom realizacijom će biti omogućen rast učešća kredita plasiranih u poljoprivredu u ukupnim kreditima plasiranim u privredu tokom perioda 2014 – 2023. godine do nivoa od 10 % krajem perioda. Strategijom je predviđeno da se do 2024. godine poveća procenat poljoprivrednih proizvođača koji je obuhvaćen savetodavnim radom u poljoprivredi do 30 %. Realizacija mera iz Strategije će omogućiti i povećanje broja biljnih genetičkih resursa u nacionalnoj kolekciji za petinu. Povećanje konkuretnosti poljoprivredne proizvodnje predviđeno je **Programom ekonomskih reformi** čijom realizacijom će biti obezbeđena sredstva za unapređenje konkuretnosti poljoprivrednih proizvođača na domaćem tako i na stranom tržištu kao i povećanje vrednosti poljoprivrednih proizvoda.

Nacionalni planski okvir i ciljevi održivog razvoja u okviru klastera – Spoljni odnosi

Klaster – Spoljni odnosi obuhvata pregovaračko poglavlje 30 – Spoljni odnosi i pregovaračko poglavlje 31 – Spoljna, bezbednosna i odbrambena politika. Spoljna, bezbednosna i odbrambena politika temelje se na pravnim aktima, uključujući pravno obavezujuće međunarodne sporazume, i na političkim dokumentima. Pravnu tekovinu sačinjavaju političke deklaracije, aktivnosti i sporazumi. Države članice moraju biti u mogućnosti sprovesti politički dijalog unutar okvira Zajedničke spoljne i bezbednosne politika (ZSBP), uskladiti se s izjavama EU i učestvovati u aktivnostima EU iz ove oblasti. Pravna tekovina za poglavlje 31 može se podeliti u dve klasifikacije: Evropska politička saradnja i Zajednička spoljna i bezbednosna politika (ZSBP).

COR 17: PARTNERSTVOM DO CILJEVA - Ojačati sredstva primene i revitalizovati globalno partnerstvo za održivi razvoj

Procesi koji doprinose COR 17

Realizacija ciljeva održivog razvoja podrazumeva značajno angažovanje resursa koje se može ostvariti samo uz snažnu opredeljenost za globalno partnerstvo i saradnju kako bi se osiguralo da niko ne bude izostavljen na putu ka razvoju. Obim i ambicioznost Agende 2030. nameće potrebu uključivanja brojnih partnera, kao što su nacionalni parlamenti, regionalne i lokalne vlasti, akademska zajednica, civilno društvo i privatni sektor, kako bi se mobilisali svi raspoloživi resursi neophodni za ostvarenje svih 17 ciljeva održivog razvoja. U tom smislu, ovaj cilj je tematski neodređeniji od ostalih, jer pokriva široki spektar delovanja. Pokriva potciljeve u oblasti finansija, tehnologije, partnerstva i razmene, izgradnje kapaciteta, i sistemskih pitanja. Odnosi se na domaće budžete, upravljanje dugom, međunarodno poslovanje i finansije, međunarodnu razvojnu saradnju, međunarodnu trgovinu, sistemska pitanja, nauku, tehnologiju, inovacije i izgradnju kapaciteta, kao i oblast od ključne važnosti za planiranje pokazatelja i ciljnih vrednosti, a to je prikupljanje, obrada i analiza podataka, praćenje i izveštavanje o postignutim rezultatima.

Stupanjem na snagu **Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju**, Republika Srbija je postala država pridružena EU, sa jasnom perspektivom članstva u EU. Pregovori o pristupanju Evropskoj uniji otvoreni su 21. januara 2014. godine, a nova metodologija EU pristupnih pregovora, usvojena je u februaru 2020. godine. Nakon usvajanja nove metodologije, Republika Srbija je do decembra 2021. godine otvorila dva klastera, **klaster jedan** – Osnove i **klaster četiri** – Zelena agenda i održivo povezivanje, dok je zaključno sa decembrom 2023. godine, otvorila 22 od ukupno 35 poglavlja o kojima se pregovara, a privremeno je zatvorila 2 poglavlja. Pred Republikom Srbijom je obaveza da ispuni prelazna merila u poglavljima 23 i 24, budući da je ispunjavanje ovih merila uslov za otvaranje preostalih klastera i za zatvaranje bilo kog poglavlja. Pored ispunjavanja prelaznih merila, Republika Srbija takođe treba da ispuni merila za otvaranje i podnese pregovaračke pozicije u preostalim pregovaračkim poglavljima. Suština nove metodologije pristupanja svakako jeste stavljanje akcenta na klaster – Osnove i proširivanje koncepta fundamentalnih pitanja koja obuhvataju ekonomske kriterijume, reformu državne uprave, funkcionisanje demokratskih institucija, ali i poglavlja 5 – Javne nabavke, 18 – Statistika, 23 – Pravosuđe i osnovna prava, 24 – Pravda sloboda i bezbednost i 32 – Finansijski nadzor. Pristupni pregovori zahtevaju značajne resurse jer obuhvataju veoma kompleksne procese i procedure usaglašavanja sa pravnim tekovinama EU, uspostavljanje i jačanje sistema za njihovo sprovođenje, kao i usaglašavanje sa sektorskim politikama u raznim oblastima delovanja EU.

Sprovođenje neophodnih reformi delimično se realizuje i korišćenjem sredstava dostupnih kroz **Instrument za prepristupnu pomoć (IPA)**, a delom od strane država članica u vidu bespovratne bilateralne finansijske podrške. U poslednjih 18 godina, EU je najveći donator (sa realizovanih preko 3,8 mlrd. evra bespovratnih sredstava) i najveći kreditor (sa zajmovima od 4.3 mlrd. evra)⁴¹. Banke

⁴¹ <https://europa.rs/pomoc-eu-republici-srbiji/>

(Evropska investiciona banka – EIB, Evropska banka za obnovu i razvoj – EBRD, Razvojna banka Saveta Evrope) su obezbedile ukupno 4,377 milijardi evra u periodu između 2007. i 2018. godine. Od tog iznosa, EIB je obezbedila 2,913 milijardi evra u istom periodu⁴². U okviru IPA II za Republiku Srbiju, bila je predviđena indikativna alokacija bespovratnih sredstava od 1,5 mlrd. evra za period 2014–2020. godine, u oblastima od vladavine prava, reforme javne uprave, društvenog razvoja, do životne sredine i poljoprivrede. Bespovratna pomoć država članica EU dostigla je 523,86 mil. evra (u periodu od 2007. do 2016. godine)⁴³. Novim programom pretprijetne pomoći IPA III za period 2021–2027. godine, predviđen je budžet od 14,2 mlrd. evra za Zapadni Balkan i Tursku⁴⁴. U okviru instrumenta za pretprijetnu pomoć značajna sredstva se izdvajaju za **podršku ruralnom i razvoju poljoprivrede** (IPARD sredstva). U okviru finansijse perspektive 2014-2020. godine Evropska unija je izdvojila 175 miliona evra za IPARD II. U finansijskoj perspektivi EU 2021-2027 IPARD III sredstva iznose 288 miliona evra⁴⁵.

Republika Srbija učestvuje i u programima prekogranične i transnacionalne saradnje, koji se nazivaju **Programi teritorijalne saradnje ili INTERREG programi**, od 2004. godine⁴⁶. U finansijskom periodu 2014–2020. godine, Evropska unija je za sprovođenje programa prekogranične i transnacionalne saradnje u Republici Srbiji opredelila 260 miliona evra za devet programa: Bugarska–Srbija; Mađarska–Srbija; Rumunija–Srbija; Hrvatska–Srbija; Crna Gora – Srbija; Bosna i Hercegovina – Srbija; Severna Makedonija – Srbija; INTERREG Jadransko-jonski transnacionalni program i Transnacionalni program Dunav.

Potpisivanjem Okvirnog sporazuma o opštim principima učešća u **Programima zajednice, odnosno EU programima**, Republika Srbija je stekla pravo da učestvuje i u ovom vidu horizontalne saradnje. U periodu 2014–2020. godine, Republika Srbija je učestvovala u 13 EU programa⁴⁷. Većina EU programa na nivou EU, trajala je do 2020. godine. Nastavljeno je sprovođenje programa podrške i saradnje za period 2021–2027. godine i to u sledećim EU programima: Carine (Customs), Horizont Evropa (Horizon Europe), Fiskalis (Fiscalis), Program jedinstvenog tržišta (Single Market Program), Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI), Kreativna Evropa (Creative Europe) i Erasmus+ (Erasmus+). Primetan je rast budžeta ovih programa u odnosu na period do 2020. godine.

Finansiranje sprovođenja neophodnih reformi u procesu evropskih integracija realizuje se i preko **Investicionog okvir za Zapadni Balkan** (Western Balkan Investment framework WBIF) koji predstavlja finansijski instrument u kome udela imaju Evropska komisija, međunarodne finansijske institucije, bilateralni donatori i šest država Zapadnog Balkana. To je fond koji omogućuje regionalni infrastrukturni razvoj u oblasti životne sredine, energetike, saobraćaja, društvenog i privatnog sektora. Agenda za povezivanje (Connectivity agenda) promoviše se kroz političko liderstvo u sklopu Berlinskog procesa.

U oktobru 2020. godine, Evropska komisija je usvojila **Ekonomsko-investicioni plan za Zapadni Balkan**, sa ciljem da pospeši dugoročan privredni oporavak regiona, podrži zelenu i digitalnu

⁴² <https://europa.rs/pomoc-eu-republici-srbiji/>

⁴³ <https://europa.rs/pomoc-eu-republici-srbiji/>

⁴⁴ <https://www.mei.gov.rs/srl/fondovi/fondovi-evropske-unije/ipa-instrument-za-pretprijetnu-pomoc/instrument-za-pretprijetnu-pomoc-2021-2027/>

⁴⁵ <https://www.mei.gov.rs/srl/fondovi/fondovi-evropske-unije/ipa-instrument-za-pretprijetnu-pomoc/ipard-iii/> i <https://uap.gov.rs/ipard-iii-podrska-ruralnom-razvoju/>

⁴⁶ <https://www.mei.gov.rs/src/fondovi/fondovi-evropske-unije/ipa-instrument-za-pretprijetnu-pomoc/prekograncna-i-transnacionalna-saradnja/>

⁴⁷ Horizont 2020. – program za istraživanje i inovacije, Erasmus+ – program za obrazovanje mladih, Kreativna Evropa – program namenjen finansiranju transnacionalnih projekata u okviru kulture i stvaralaštva, Evropa za građane i građanke – program namenjen finansiranju projekata kojim se širi bolje razumevanje Evropske unije, njene istorije i različitosti, Carine 2020. (Customs 2020), Fiskalis 2020. (Fiscalis 2020), Program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća (COSME), Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (Employment and Social Innovation – EaSI), Evropski zdravstveni program III, Mehanizam civilne zaštite Evropske unije, Instrument za povezivanje Evrope, Prava, jednakost i građanstvo, Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava.

---

tranziciju, regionalnu integraciju i konvergenciju sa Evropskom unijom. Plan podrazumeva značajan investicioni paket koji će mobilisati do 9 milijardi evra finansijskih sredstava za region i namenjen je podršci održivom povezivanju, razvoju ljudskog kapitala konkurentnosti i inkluzivnom rastu, kao i dvojnjoj zelenoj i digitalnojtranziciji. Paralelno sa Ekonomsko-investicionim planom za podršku regionu, Komisija je iste godine usvojila i smernice za sprovođenje **Zelene agende na Zapadnom Balkanu**. Akcioni plan za sprovođenje Zelene agende predviđa delovanje u okviru pet stubova: (1) klimatska akcija, uključujući dekarbonizaciju, energiju i mobilnost, (2) cirkularna ekonomija, koja se posebno bavi otpadom, reciklažom, održivom proizvodnjom i efikasnim korišćenjem resursa, (3) biodiverzitet, čiji je cilj zaštita i obnavljanje prirodnog bogatstva regiona, (4) suzbijanje zagađenja vazduha, vode i tla, i (5) održivi sistemi hrane i ruralna područja. Digitalizacija će biti ključni faktor za ovih pet stubova u skladu sa konceptom dvojne zelene i digitalne tranzicije.

Učestvovanje u regionalnim i međunarodnim inicijativama omogućava Srbiji da realizuje ciljeve održivog razvoja. Republika Srbija je članica sledećih inicijativa i organizacija regionalnog karaktera: Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Centralnoevropska inicijativa, Jadransko-jonska inicijativa i Strategija EU za jadransko-jonski region, Međunarodna komisija za sliv reke Save, Regionalna inicijativa za migracije, azil i raseljena lica, Centralnoevropska zona slobodne trgovine (CEFTA), Regionalni savet za saradnju, Brdo-Brioni proces, Strategija Evropske unije za Dunavski region, Berlinski proces i najnovija Regionalna kancelarija za saradnju mladih.

Još dva sporazuma čija je potpisnica Republika Srbija, od neposrednog su značaja za regionalni održivi razvoj. To je najpre **Konvencija o saradnji na zaštiti i održivom korišćenju reke Dunav**, koja obavezuje članice da teže održivom i pravednom upravljanju vodama, uključujući i očuvanje, poboljšanje i racionalnu upotrebu površinskih i podzemnih voda. **Okvirni sporazum o slivu reke Save** (Kranjska Gora, 2002) definiše saradnju država na uspostavljanju međunarodnog režima plovidbe, održivog upravljanja vodama, zaštite od štetnog uticaja voda, vodnog režima i ekosistema.

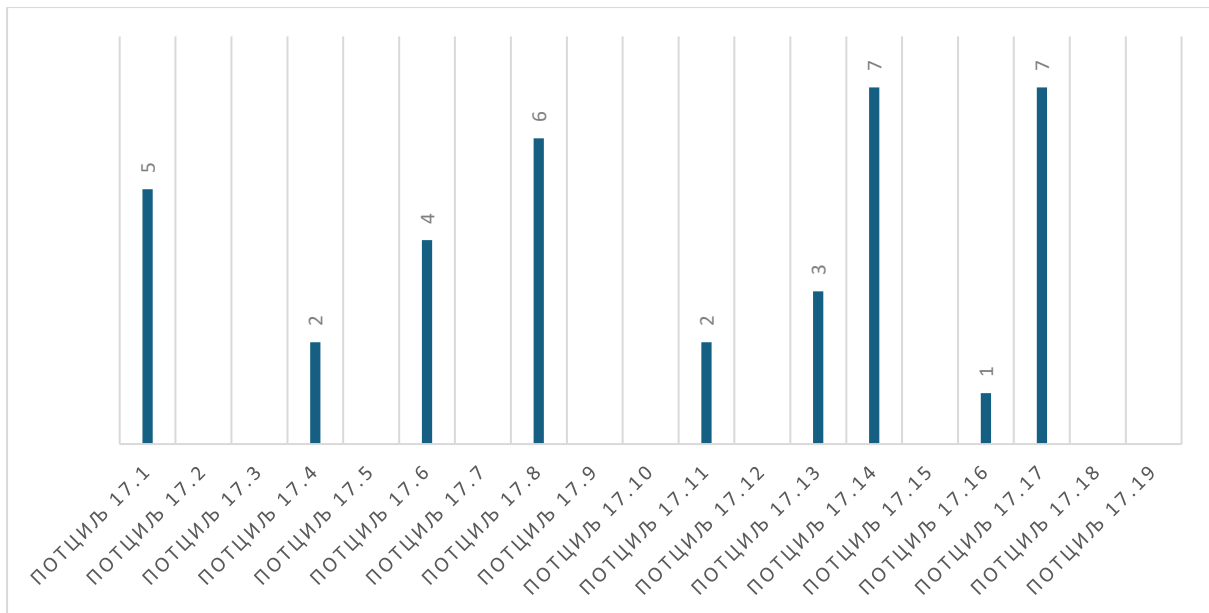
Pregled doprinosa nacionalnog planskog okvira Republike Srbije dostizanju COR 17

Širok spektar planskih dokumenata u oblasti javne uprave, konkurentnosti i ekonomskog razvoja, ljudskih prava, saobraćaja, zaštite životne sredine će svojom realizacijom omogućiti dostizanje cilja održivog razvoja koji se odnosi na izgradnju i ojačavanje partnerstva. Mapiranje planskog okvira u kontekstu utvrđivanja doprinosa dokumenata javnih politika dostizanju COR-a 17 obuhvatilo je **dvadeset tri planska dokumenata**.

Prioriteti, mere i aktivnosti utvrđeni planskim dokumentima najviše doprinose uspostavljanju partnerstava između javnog, privatnog i sektora civilnog društva u cilju pronalazanja resursa za održivi razvoj i sprovođenje neophodnih reformi (*Potcilj 17.17*) i unapređenju koherentnosti politika za potrebe održivog razvoja (*Potcilj 17.14*).

Slika 16: Broj dokumenata javnih politika koji doprinose potciljevima održivog razvoja u okviru COR 17: Partnerstvom do ciljeva

U brojnim DJP je adresirana opredeljenost za globalno partnerstvo i saradnju za održivi razvoj i taj doprinos se sagledava na osnovu veze između pokazatelja utvrđenih na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih važećih DJP i UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 17. U Tabeli 16 prikazan je pregled utvrđenih identičnih, prilagođenih i dopunskih pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP na osnovu kojih se može pratiti njihov doprinos ostvarivanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 17.

Tabela 16: Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 17

Pokazatelj potciljeva COR 17	Broj pokazatelja na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva relevantnih DJP koji se mogu koristiti za praćenje napretka u dostizanju UN globalnih pokazatelja potciljeva u okviru COR 17			Pokazatelj dostupan na RZS portalu ciljeva održivog razvoja
	Identični	Prilagođeni	Dopunski	
17.1.1	/	/	2	Da
17.1.2	/	1	4	Da
17.2.1 17.3.1 17.5.1	<i>Na nivou opšteg i/ili posebnih ciljeva DJP nisu utvrđeni adekvatni pokazatelji</i>			Ne
17.4.1	/	2	/	Da
17.6.1	/	/	5	Da
17.8.1	1	3	11	Da
17.11.1	/	/	5	Ne
17.13.1	2	/	3	Da
17.14.1	/	/	6	Ne
17.16.1	/	/	1	Da
17.17.1	/	/	7	Ne
UKUPNO	3	6	44	

U pogledu planskog okvira koji doprinosi ostvarivanju **potciljeva 17.1. Mobilizacija resursa i kapaciteta za prikupljanje poreza i ostalih prihoda, 17.4. Dugoročna održivost duga, 17.13. Makroekonomska stabilnost kroz koordinaciju politika i 17.14 Unaprediti koherentnost politika za potrebe održivog razvoja**, ključno je nekoliko planskih dokumenata čijom realizacijom će se ostvariti stabilnost makroekonomskog okvira i time obezbediti održivo finansiranje reformi koje treba da omoguće ostvarivanje ciljeva održivog razvoja. Sprovedenjem **Programa reforme upravljanja javnim**

finansijama za period 2021–2025. doprineće se stabilizaciji javnih finansija i ostvarivanju održivog budžeta sa stabilnim javnim dugom, boljem finansijskim upravljanju i kontroli, unapređenjem procesa revizije i povezivanja budžetskog planiranja sa prioritarnim ciljevima Vlade Republike Srbije i javnim politikama.

U skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu, doneta je **Fiskalna strategija za 2025. godinu sa projekcijama za 2026. i 2027. godinu**, koja će postepenom stabilizacijom javnih finansija, stabilizacijom budžeta i umanjivanjem javnog duga u srednjem roku, smanjivanjem javnih rashoda u BDP-u, kao i održavanjem javnih investicija na visokom nivou – doprineti ostvarivanju potciljeva 17.1, 17.4 i 17.3.

Za dostizanje potcilja 17.1 važnu ulogu imaju i dokumenti javnih politika kojima se jača sistem prikupljanja javnih prihoda te će u skladu sa tim **Program za suzbijanje sive ekonomije 2023-2025. godine** doprineti povećanju procenta privrednih subjekata koji posluju u legalnim tokovima prvenstveno preko fiskalnog i administrativnog rasterećenja legalnog poslovanja, dok će **Program za pojednostavljenje administrativnih postupaka i regulative „e-PAPIR” za period 2023-2025. godine** kroz optimizaciju 50% administrativnih postupaka za privredu i građanje omogućiti smanjivanje suvišnih troškova i gubitka u vremenu, kao i smanjenja rizika od korupcije, što su sve preduslovi za povećanje legalnosti poslovanja i bolju naplatu javnih prihoda. Digitalizacija 140 administrativnih postupaka i 20 poslovnih epizoda će doprineti smanjenju transakcionih troškova poslovanja kroz uštede u vremenu i novcu i povećanju transparentnosti, predvidljivosti i stabilnosti uslova poslovanja. **Program razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2023. do 2025. godine sa akcionim planom za njegovo sprovođenje** će unapređenjem korisničkih servisa povećati dostupnost korisničkih servisa e-Uprave privredi i građanima.

Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja“, podstiče udruživanje i saradnju na međunarodnom planu, čime doprinosi ostvarenju **potcilja 17.6. Regionalna i međunarodna saradnja u oblasti nauke, tehnologije i inovacija**. Unapređenjem komunikacije i naučnih znanja i povećanjem vidljivosti nauke putem povećane dostupnosti ostvarenih naučnoistraživačkih rezultata i razvijenih tehnologija zainteresovanim stranama doprineće i **potcilju 17.17 delotvorna javna, javno-privatna partnerstva i partnerstva civilnog društva**. Obezbeđivanjem podrške za povećanje kvaliteta tehnološkog razvoja, kao i fokusiranjem istraživanja na društvene izazove i prioritete, Strategija će doprineti **potcilju 17.8 unapređenje i korišćenje inovativnih tehnologija i IKT**.

Okvir daljeg razvoja i unapređenja informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT), njihove upotrebe i bezbednosti u korišćenju i time doprinos **potcilju 17.8 Unapređenje i korišćenje inovativnih tehnologija i IKT** sadržan je u okviru nekoliko planskih dokumenata: **Strategiji razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026**, čijom realizacijom će biti omogućeno unapređenje kapaciteta za korišćenje IKT, unapređenje digitalne infrastrukture, digitalizacija usluga u poslovanju javnog i privatnog sektora, kao i informacione bezbednosti građana i privrede. **Strategija razvoja digitalnih veština u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine**, omogućiće unapređenje digitalnih znanja i veština svih građana, uključujući pripadnike osetljivih društvenih grupa. Razvojem infrastrukture u elektronskoj upravi i povećanjem dostupnosti elektronske uprave građanima i privredi kroz unapređenje korisničkih servisa, **Program razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2023. do 2025. godine** omogućiće razvijanje kapaciteta i porast upotrebe i korišćenja IKT. **Strategijom razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period 2020–2025. godine (AP za period 2020–2022. godine)**, biće unapređeni naučni i inovativni kapaciteti za razvoj veštačke inteligencije i time stvorena osnova za razvoj ekonomije zasnovane na veštačkoj inteligenciji.

Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. do 2030. godine, doprineće punoj pokrivenosti uvoza izvozom industrijskih proizvoda i time doprineti ostvarivanju **potcilja 17.11. Povećanje izvoza zemalja u razvoju**. Povećanje izvoza biće ostvareno unapređenjem tehnološke

strukture izvoza, ali i podsticanjem izvozno orijentisanih sektora industrije, kao i podrškom internacionalizaciji industrijskih privrednih subjekata, čime će se doprineti i **potcilju 17.6 Regionalna i međunarodna saradnja u oblasti nauke, tehnologije i inovacija**.

Usmeren razvoj Republike Srbije ka visoko konkurentnoj privredi kroz istraživanje, razvoj, inovacije i preduzetničke inicijative u oblastima 4S je cilj **Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S)** koji doprinosi ostvarenju **potcilja 17.6 Regionalna i međunarodna saradnja u oblasti nauke, tehnologije i inovacija**.

Potcilju 17.11. Povećanje izvoza zemalja u razvoju doprineće i unapređenje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća na domaćem i stranom tržištu čime će biti ostvaren izvoz od 1.273.500 miliona dinara u 2027. godini što će biti omogućeno sprovođenjem **Strategije za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine**.

Unapređenje infrastrukturne i programske podrške startupima će omogućiti razvoj startapa od strane iskusnih osnivača iz zemlje i inostranstva, kontakte sa mentorima, investitorima i predstavnicima relevantnih industrija, kojima će kolektivno znanje domaćeg i stranih ekosistema učiniti dostupnim domaćim timovima. Time će sprovođenje **Strategije razvoja startup ekosistema Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine** doprineti **potcilju 17.6. Regionalna i međunarodna saradnja u oblasti nauke, tehnologije i inovacija**, kao i **potcilju 17.16. Unaprediti globalno partnerstvo za postizanje održivog razvoja, upotpunjeno višestranim partnerstvima koja mobilišu i dele znanja, stručnost, tehnologiju i finansijska sredstva, kako bi se pružila podrška za postizanje ciljeva održivog razvoja u svim zemljama, a posebno u zemljama u razvoju**. Strategija će kroz unapređenje međunarodne prepoznatljivosti srpskog startup ekosistema, kao i promocijom startup kulture omogućiti da domaći startup ekosistem bude uključen u 4 međunarodne liste i time doprinese i **potcilju 17.17 Delotvorna javna, javno-privatna partnerstva i partnerstva civilnog društva**.

Programom unapređenja upravljanja javnim politikama i regulatornom reformom za period 2021–2025. godine je definisana efektivna koordinacija javnih politika i unapređenje planskog okvira na svim nivoima vlasti, što će doprineti napretku u ostvarenju **potciljeva: 17.13. Makroekonomska stabilnost kroz koordinaciju i koherentnost politika** i **17.14. Koherentnost politika za potrebe održivog razvoja**.

Doprinos **potcilju 17.17. Delotvorna javna, javno-privatna partnerstva i partnerstva civilnog društva** ostvaruje dosta dokumenata javnih politika koje se odnose na COR 17. To su; **Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024;** **Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period od 2021. do 2025;** **Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030;** **Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030.** i **Strategija za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine**.

Program zvanične statistike u periodu od 2021. do 2025. godine, je dokument koji doprinosi **potcilju 17.18. Dostupnosti visokokvalitetnih, blagovremenih i pouzdanih podataka**. Programom se definišu aktivnosti koje će doprineti potpunoj harmonizaciji statističkih izveštavanja i usklađivanju metodologije izrade rezultata zvanične statistike sa međunarodnim statističkim standardima. Program doprinosi i **potcilju 17.19. Jačanje kapaciteta za merenje napretka u ostvarenju održivog razvoja**. Republički zavod za statistiku ciljeve održivog razvoja prati u okviru postojeće baze podataka (<https://data.stat.gov.rs>) i trenutno preko COR portala objavljuje podatke za 145 globalna UN pokazatelja održivog razvoja dok se proverava i istraživanje izvora vrši za 103 pokazatelja⁴⁸.

---

⁴⁸ <https://sdg.indikatori.rs/sr-cyrl/>

4 Aneks 1: Tabela mapiranja nacionalnog planskog okvira u odnosu na ciljeve održivog razvoja i EU klastera i pregovaračkih poglavlja

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
Svet bez siromaštva (COR 1)			
<p>Siromaštvo (1.1), (1.2), Socijalna zaštita (1.3)</p> <p>1.1 Do 2030. iskoreniti ekstremno siromaštvo svuda i za sve ljude, koje se meri kao broj ljudi koji žive sa manje od 1,25 dolara na dan</p> <p>1.2 Do 2030. najmanje za polovinu smanjiti broj muškaraca, žena i dece svih uzrasta koji žive u bilo kom obliku siromaštva, prema nacionalnim definicijama siromaštva</p> <p>1.3 Primeniti odgovarajuće nacionalne sisteme socijalne zaštite i mere za sve, uključujući najugroženije, i do 2030. postići dovoljno veliki obuhvat siromašnih i ranjivih</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji u periodu od 2016. do 2025. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period od 2022. do 2026. godine • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine • Strategije unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategije zapošljavanja Republike Srbije za period od 2021. do 2026. godine 	<p>2, 19, 23, 28</p>	<p>Klaster 1 - Osnove Klaster 2 -Unutrašnje tržište Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p>
<p>Jednaka prava (1.4)</p> <p>1.4 Do 2030. obezbediti da svi muškarci i žene, a posebno siromašni i pripadnici ranjivih grupa, imaju jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup osnovnim uslugama, vlasništvu i upravljanju zemljištem, odnosno drugim oblicima svojine, nasledstvu, prirodnim bogatstvima, odgovarajućim novim tehnologijama i finansijskim uslugama, uključujući mikrofinansiranje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji u periodu od 2016. do 2025. godine • Strategija razvoja startap ekosistema Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine. • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije za period 2016-2034. godine 	<p>2, 10, 19 20, 23, 24, 26, 28</p>	<p>Klaster 1 - Osnove Klaster 2 -Unutrašnje tržište Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p>

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	<ul style="list-style-type: none"> Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine. Strategijom unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine Strategija deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period 2022–2026. godine 		
Otpornost siromašnih i onih u stanjima ranjivosti (1.5) 1.5 Do 2030. izgraditi otpornost siromašnih i onih u stanjima ranjivosti i smanjiti njihovu izloženost i ranjivost od ekstremnih klimatskih događaja, kao i drugih ekonomskih, društvenih i ekoloških šokova i katastrofa	<ul style="list-style-type: none"> Nacionalni program upravljanja rizikom od elementarnih nepogoda 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Mobilisati resurse (1.a) 1.a Osigurati značajnu mobilizaciju resursa iz različitih izvora, između ostalog i kroz povećanu razvojnu saradnju, kako bi se obezbedila adekvatna i predvidljiva sredstva za zemlje u razvoju, posebno najmanje razvijene zemlje, da primenjuju programe i politike za okončanje svih oblika siromaštva	<ul style="list-style-type: none"> Fiskalna strategija za 2024. godinu sa projekcijama za 2025. i 2026. godinu Strategije za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine Strategijom deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period 2022–2026. godine Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine 	2, 17, 32	Klaster 1 – Osnove Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Politike za borbu protiv siromaštva (1.b) 1.b Kreirati jasne okvire politika na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, zasnovane na razvojnim strategijama za borbu protiv siromaštva i rodnu osetljivost, kako bi se podržalo ubrzano investiranje u akcije na iskorenjivanju siromaštva	<ul style="list-style-type: none"> Nema važećih planskih dokumenata 		
Svet bez gladi (COR 2)			
Okončati glad i osigurati pristup ishrani (2.1) 2.1 Do 2030. okončati glad i osigurati pristup bezbednoj, nutritivnoj i dovoljnoj ishrani tokom cele godine svim ljudima, a posebno siromašnima i licima u stanjima ranjivosti, uključujući odojčad	<ul style="list-style-type: none"> Strategija podsticanja rađanja Nacionalni program podrške dojenju, porodičnoj i razvojnoj nezi novorođenčeta Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine 	11, 19, 28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast Klaster 5 - Resursi,

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	<ul style="list-style-type: none"> Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja za period 2014-2024 		poljoprivreda i kohezija
<p>Okončati sve oblike neuhranjenosti (2.2) 2.2 Do 2030. okončati sve oblike neuhranjenosti, uz postizanje, do 2025. godine, međunarodno dogovorenih ciljeva koji se odnose na zaostajanje u rastu i težine u odnosu na visinu kod dece mlađe od 5 godina, i usmeriti pažnju na nutritivne potrebe adolescentkinja, trudnica i dojilja te starijih lica</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nacionalnim program za prevenciju gojaznosti kod dece i odraslih Nacionalni program podrške dojenju, porodičnoj i razvojnoj nezi novorođenčeta Strategija podsticanja rađanja Strategija javnog zdravlja za period 2018-2026. godine 	19, 28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
<p>Udvostručiti poljoprivrednu produktivnost i prihode malih proizvođača hrane (2.3), Održivi sistemi za proizvodnju hrane (2.4) 2.3 Do 2030. udvostručiti poljoprivrednu produktivnost i prihode malih proizvođača hrane, a posebno žena, autohtonih naroda, porodičnih poljoprivrednih proizvođača, stočara i ribara, kroz bezbedan i jednak pristup zemljištu, drugim proizvodnim resursima i podacima, saznanjima, finansijskim uslugama, tržištima i mogućnostima za ostvarivanje dodatne vrednosti, odnosno za zapošljavanje van poljoprivrede 2.4 Do 2030. obezbediti održive sisteme za proizvodnju hrane i primeniti otporne poljoprivredne prakse za povećanje produktivnosti i proizvodnje, koje pomažu u održavanju ekosistema, koje jačaju kapacitet za prilagođavanje klimatskim promenama, ekstremnim vremenskim uslovima, sušama, poplavama i ostalim katastrofama, i koje progresivno poboljšavaju kvalitet zemljišta i tla</p>	<ul style="list-style-type: none"> Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine Program za unapređenje upravljanja sporednim proizvodima životinjskog porekla za period od 2020. do 2024. godine, sa AP za period 2020-2024. godine Program razvoja vinarstva i vinogradarstva Republike Srbije za period 2021-2031. godine Strategija niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa Akcionim planom Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine 	11, 12, 27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost Klaster 5 - Resursi, poljoprivreda i kohezija
<p>Genetska raznolikost u proizvodnji hrane (2.5) 2.5. Do 2020. održavati genetsku raznolikost semena, kultivisanih biljaka i uzgajanih i domaćih životinja, odnosno njihovih srodnih divljih vrsta, između ostalog i</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nema važećih planskih dokumenata 	11, 12	Klaster 5 - Resursi, poljoprivreda i kohezija

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
preko pravilno vođenih i raznovrsnih banaka semena i biljaka na nacionalnim, regionalnim i međunarodnom nivou, i obezbediti pristup koristima, odnosno pravično i ravnopravno deljenje koristi koje proističu iz korišćenja genetskih resursa i sa njima povezanih tradicionalnih oblika znanja, a prema međunarodnom dogovoru			
Povećati investiranje (2.a) 2.a Povećati investiranje, uključujući kroz poboljšanu međunarodnu saradnju, u ruralnu infrastrukturu, poljoprivredna istraživanja i savetodavne usluge, razvoj tehnologije i banaka biljnog i stočnog genetskog materijala kako bi se unapredili poljoprivredni proizvodni kapaciteti u zemljama u razvoju, a posebno u najmanje razvijenijim zemljama	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine • Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine 	11, 12, 27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost Klaster 5 - Resursi, poljoprivreda i kohezija
Trgovinska ograničenja (2.b) 2.b Ispraviti i sprečiti trgovinska ograničenja i deformacije na poljoprivrednim tržištima u svetu, uključujući kroz istovremeno eliminisanje svih vrsta izvoznih subvencija u poljoprivredi i svih izvoznih mera sa ekvivalentnim efektom, u skladu sa mandatom iz Razvojne agende iz Dohe	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 	11, 12	Klaster 5 - Resursi, poljoprivreda i kohezija
Funkcionisanje tržišta prehrambenih proizvoda (2.c) 2.c Usvojiti mere koje će obezbediti pravilno funkcionisanje tržišta prehrambenih proizvoda i njihovih derivata i olakšati pravovremeni pristup tržišnim informacijama, uključujući i rezerve hrane, kako bi se ograničila ekstremna nestabilnost cena hrane	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 	11, 12	Klaster 5 - Resursi, poljoprivreda i kohezija
Dobro zdravlje (COR 3)			
Smrtnost majki pri porođaju (3.1.), smrtnost novorođenčadi i dece (3.2), 3.1 Do 2030. smanjiti globalni odnos maternalne smrtnosti na manje od 70 na 100.000 živorođenih	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija javnog zdravlja 2018-2026 	28	Klaster 2 -Unutrašnje tržište

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
3.2 Do 2030. okončati smrtne slučajeve koji se mogu sprečiti kod novorođenčadi i dece mlađe od 5 godina, gde će sve zemlje imati za cilj smanjenje neonatalne smrtnosti na ne više od 12 na 1000 živorođenih i smrtnosti dece ispod 5 godina na ne više od 25 na 1000 živorođenih			
Zarazne bolesti (3.3) 3.3 Do 2030. okončati epidemije AIDS-a, tuberkuloze, malarije i zanemarenih tropskih bolesti i boriti se protiv hepatitisa, bolesti koje se prenose vodom i ostalih zaraznih bolesti	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018-2026. godine sa AP za period od 2018. do 2026. godine • Strategija za prevenciju i kontrolu HIV infekcija i AIDS-a za period od 2018-2025. godine sa AP za period od 2018. do 2021. godine 	28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište
Nezarazne bolesti i mentalno zdravlje (3.4) 3.4 Do 2030. smanjiti za jednu trećinu prevremeni mortalitet od neprenosivih bolesti kroz prevenciju i lečenje i promovisati mentalno zdravlje i blagostanje	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018-2026. godine sa AP za period od 2018. do 2026. godine • Nacionalni program za zaštitu mentalnog zdravlja u Republici Srbiji za period 2019-2026. godine • Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. • Nacionalni program za prevenciju gojaznosti kod dece i odraslih 	28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište
Prevenција i lečenje od zloupotrebe opojnih droga i alkohola (3.5) 3.5 Pojačati prevenciju i lečenje od zloupotrebe supstanci, uključujući i zloupotrebu narkotika i štetnu upotrebu alkohola	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018-2026. godine sa AP za period od 2018. do 2026. godine • Nacionalni program prevencije štetne upotrebe alkohola i alkoholom uzrokovanih poremećaja 	28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište
Prevenција i smanjenje saobraćajnih nesreća (3.6) 3.6 Do 2020. prepoloviti broj smrtnih slučajeva i povreda u drumskom saobraćaju na globalnom nivou	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija bezbednosti saobraćaja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa Akcionim planom za 2023. do 2025. godine 	14	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Polna i reproduktivna zdravstvena zaštita (3.7) 3.7 Do 2030. obezbediti univerzalni pristup uslugama	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018-2026. godine sa AP za period od 2018. do 2026. godine 	28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
koje se odnose na polnu i reproduktivnu zdravstvenu zaštitu uključujući planiranje porodice, informisanje i obrazovanje, kao i integraciju reproduktivnog zdravlja u nacionalne strategije i programe	<ul style="list-style-type: none"> Nacionalni program očuvanja i unapređenja seksualnog i reproduktivnog zdravlja građana Republike Srbije Strategija podsticanja rađanja Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine 		
Univerzalni obuhvat zdravstvenom zaštitom (3.8) 3.8 Postići univerzalni obuhvat zdravstvenom zaštitom, uključujući zaštitu od finansijskog rizika, dostupnost kvalitetnih osnovnih zdravstvenih usluga i dostupnost bezbednih, delotvornih, kvalitetnih i pristupačnih osnovnih lekova i vakcina za sve	<ul style="list-style-type: none"> Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine Nacionalni program podrške dojenju, porodičnoj i razvojnoj nezi novorođenčeta 	28, 19	Klaster 2 -Unutrašnje tržište Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Smrtnost i oboljevanje od opasnih hemikalija i zagađenja (3.9) 3.9 Do 2030. značajno smanjiti broj smrtnih slučajeva i oboljenja od opasnih hemikalija i zagađenja, i kontaminacije vazduha, vode i zemljišta	<ul style="list-style-type: none"> Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine i AP za period od 2021. do 2023. godine Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018-2026. godine sa AP za period od 2018. do 2026. godine Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa Akcionim planom Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. 	28, 27	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 4 – Zelena agenda i održiva povezanost
Primena „Okvirne konvencije Svetske zdravstvene organizacije o kontroli duvana“ (3.a) 3.a Pojačati primenu „Okvirne konvencije Svetske zdravstvene organizacije o kontroli duvana“ u svim zemljama, prema potrebama	<ul style="list-style-type: none"> Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018-2026. godine sa AP za period od 2018. do 2026. godine Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine 	28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
<p>Istraživanja i razvoj vakcina i lekova (3.b)</p> <p>3.b Podržati istraživanja i razvoj vakcina i lekova za prenosive i neprenosive bolesti koje primarno pogađaju zemlje u razvoju, obezbediti pristupačnost osnovnih lekova i vakcina u skladu sa „Deklaracijom iz Dohe o Sporazumu o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPS) i javnom zdravlju“, kojom se potvrđuje pravo zemalja u razvoju da u potpunosti koriste odredbe „Sporazuma o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine“ koje se odnose na fleksibilnost u pogledu zaštite javnog zdravlja i, posebno, obezbeđuju dostupnost lekova za sve</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018-2026. godine sa AP za period od 2018. do 2026. godine 	28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište
<p>Finansiranje u oblasti zdravstva (3.c)</p> <p>3.c Značajno povećati finansiranje u oblasti zdravstva, kao i regrutovanje, razvijanje, obučavanje i zadržavanje zdravstvenih radnika u zemljama u razvoju, posebno u najmanje razvijenim zemljama i malim ostrvskim državama u razvoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018-2026. godine sa AP za period od 2018. do 2026. godine 	28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište
<p>Rano upozoravanje, smanjenje rizika i upravljanje nacionalnim i globalnim zdravstvenim rizicima (3.d)</p> <p>3.d Jačati kapacitete svih zemalja, posebno zemalja u razvoju, za rano upozoravanje, smanjenje rizika i upravljanje nacionalnim i globalnim zdravstvenim rizicima</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine 	27, 28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Kvalitetno obrazovanje (COR 4)			
<p>Kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje (4.1), predškolsko (4.2), tercijarno obrazovanje (4.3)</p> <p>4.1 Do 2030. obezbediti da sve devojčice i dečaci završe besplatno, ravnopravno i kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje koje vodi ka relevantnim i efikasnim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom za period od 2023. do 2026. godine • Strategiji za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine 	23, 26	Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
<p>ishodima učenja</p> <p>4.2 Do 2030. obezbediti da sve devojčice i dečaci imaju pristup kvalitetnom razvoju u ranom detinjstvu, brizi i predškolskom obrazovanju kako bi bili spremni za osnovno obrazovanje</p> <p>4.3 Do 2030. obezbediti jednaku dostupnost pristupačnog i kvalitetnog stručnog obrazovanja na svim nivoima, uključujući i univerzitetsko, za sve žene i muškarce</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija podsticanja rađanja • Programa ekonomskih reformi za period od 2024. do 2026. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine 		
<p>Relevantne tehničke i stručne veštine (4.4)</p> <p>4.4 Do 2030. značajno povećati broj mladih i odraslih koji imaju odgovarajuće veštine, uključujući tehničke i stručne, za zapošljavanje, dostojne poslove i preduzetništvo</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine • Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S) • Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine, sa Akcionim planom za period 2024– 2025. godine • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine • Strategija razvoja digitalnih veština u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategijom za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Program razvoja vinarstva i vinogradarstva Republike Srbije za period 2021-2031. godine • Strategija razvoja startap ekosistema Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine • Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za 	<p>19, 20, 25, 26</p>	<p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p>

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	period 2021 – 2027. godine <ul style="list-style-type: none"> • Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine • Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine • Strategija razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine 		
Diskriminacija u obrazovanju (4.5) 4.5 Do 2030. eliminisati rodnu nejednakost u obrazovanju i obezbediti jednak pristup svim nivoima obrazovanja i stručnom osposobljavanju za ranjive grupe, uključujući osobe sa invaliditetom, autohtono stanovništvo i decu u ranjivim situacijama	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine 	23, 26	Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Jezička i numerička pismenost (4.6) 4.6 Do 2030. obezbediti da svi mladi i znatan deo odraslih (muškaraca i žena) postignu jezičku i numeričku pismenost	<ul style="list-style-type: none"> • Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom 	26	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Znanja i veštine učenika iz oblasti održivog razvoja (4.7) 4.7 Do 2030. obezbediti da svi učenici steknu znanja i veštine potrebne za promovisanje održivog razvoja, između ostalog i putem edukacije o održivom razvoju i održivim stilovima života, ljudskim pravima, rodnoj ravnopravnosti, kao i o promovisanju kulture mira i nenasilja, pripadnosti globalnoj zajednici i poštovanja kulturne raznolikosti i doprinosa kulture održivom razvoju	<ul style="list-style-type: none"> • Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine 	26, 27	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Inkluzivne i bezbedne obrazovne ustanove (4.a)	<ul style="list-style-type: none"> • Strategije razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici 	23, 26	Klaster 1 - Osnove

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
4.a Izgraditi i poboljšati obrazovne ustanove koje su prilagođene deci, osobama sa invaliditetom i pripadnicima različitog pola, kao i obezbediti bezbedno, nenasilno, inkluzivno i delotvorno okruženje za učenje za sve	<p>Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine 		Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
<p>Povećati broj stipendija koje su dostupne zemljama u razvoju (4.b)</p> <p>4.b Do 2020. na globalnom nivou povećati broj stipendija koje su dostupne zemljama u razvoju, posebno najmanje razvijenim zemljama, malim ostrvskim državama u razvoju i afričkim zemljama, za pohađanje višeg obrazovanja, uključujući stručnu obuku i informacione i komunikacione tehnologije, kao i tehničke, inženjerske i naučne programe, u razvijenim zemljama i ostalim zemljama u razvoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom 	26	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
<p>Povećati broj kvalifikovanih učitelja (4.c)</p> <p>4.c Do 2030. značajno povećati broj kvalifikovanih učitelja, između ostalog i kroz međunarodnu saradnju za obuku učitelja u zemljama u razvoju, posebno u najmanje razvijenim zemljama i malim ostrvskim državama u razvoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom 	26	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Rodna ravnopravnost (COR 5)			
<p>Borba protiv svih oblika diskriminacije i nasilja protiv žena (5.1), (5.2) i Rukovođenje žena na svim nivoima donošenja odluka (5.5)</p> <p>5.1 Okončati svuda i sve oblike diskriminacije žena i devojčica</p> <p>5.2 Eliminirati sve oblike nasilja nad svim ženama i devojčicama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2021-2025. godine • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u 	19, 23, 24	Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
trgovinu ljudima, seksualne i druge oblike eksploatacije 5.5 Obezbediti da žene u potpunosti i efektivno učestvuju i imaju jednake mogućnosti za rukovođenje na svim nivoima donošenja odluka u političkom, privrednom i javnom životu	<p>Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Program za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji za period 2024–2029. godine, sa Akcionim planom • Strategija javnog zdravlja za period od 2018-2026. godine 		
Eliminisati sve štetne prakse kao što su dečiji, rani i prisilni brakovi i sakaćenje ženskih genitalija (5.3) 5.3 Eliminirati sve štetne prakse kao što su dečiji, rani i prisilni brakovi i sakaćenje ženskih genitalija	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2021-2025. godine • Strategije za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2022–2030. godine sa Akcionim planom za sprovođenje Strategije za period 2022-2024. godine 	23, 24	Klaster 1 - Osnove
Neplaćeni rad, briga i staranje u domaćinstvu (5.4) 5.4 Prepoznati i vrednovati neplaćeni rad, brigu i staranje u domaćinstvu, kroz obezbeđivanje javnih usluga, infrastrukture i politike socijalne zaštite, i kroz promovisanje zajedničke odgovornosti u domaćinstvu i porodici, na nacionalno prikladan način	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija podsticanja rađanja 	19, 23	Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Univerzalan pristup uslugama seksualnog i reproduktivnog zdravlja i ostvarenje reproduktivnih prava (5.6) 5.6 Obezbediti univerzalan pristup uslugama seksualnog i reproduktivnog zdravlja i reproduktivnih prava, kako je dogovoreno u skladu sa „Programom akcije Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju“ i	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalni program očuvanja i unapređenja seksualnog i reproduktivnog zdravlja građana Republike Srbije • Strategija podsticanja rađanja • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. 	23, 24, 28	Klaster 1 - Osnove Klaster 2 - Unutrašnje tržište

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
„Pekinškom platformom za akciju“, odnosno sa dokumentima koji su nastali kao rezultat njihovih analitičkih konferencija	do 2030. godine • Strategija javnog zdravlja za period od 2018-2026. godine		
Jednaka prava na resurse i vlasništvo (5.a) i Promocija zaštite žena (5.b) 5.a Sprovesti reforme kako bi žene dobile jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem i ostalim oblicima svojine, finansijskim uslugama, nasledstvu i prirodnim resursima, u skladu sa nacionalnim zakonima 5.b Povećati upotrebu inovativnih tehnologija, posebno informacionih i komunikacionih tehnologija, kako bi se promovisalo osnaživanje žena	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija razvoja digitalnih veština u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. • Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine 	10, 19, 20, 23	Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Promovisanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena na svim nivoima (5.c) 5.c Usvojiti i osnažiti dobru politiku i izvršno zakonodavstvo za promovisanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i devojčica na svim nivoima	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Program unapređenja upravljanja javnim politikama i regulatornom reformom za period 2021-2025 	23	Klaster 1 - Osnove
Čista voda i sanitarni uslovi (COR 6)			
Bezbedna i pristupačna voda za piće (6.1) i adekvatan i jednak pristup sanitarnim i higijenskim uslovima (6.2) 6.1 Do 2030. postići univerzalan i jednak pristup bezbednoj i priušljivoj pijaćoj vodi za sve 6.2 Do 2030. postići adekvatan i jednak pristup	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine i AP za period od 2021. do 2023. godine • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
sanitarnim i higijenskim uslovima za sve, kao i okončanje prakse obavljanja defekacije na otvorenom, uz obraćanje posebne pažnje na potrebe žena i devojčica, odnosno onih u stanjima ranjivosti	<ul style="list-style-type: none"> • 		
<p>Unaprediti kvalitet vode (6.3), povećati efikasnost korišćenja vode (6.4), primeniti integrisano upravljanje vodnim resursima na svim nivoima (6.5)</p> <p>6.3 Do 2030. unaprediti kvalitet vode smanjenjem zagađenja, eliminisati odlaganje i na najmanju moguću meru svesti ispuštanje opasnih hemikalija i materija, prepoloviti udeo neprečišćenih otpadnih voda i značajno povećati recikliranje i bezbednu ponovnu upotrebu na globalnom nivou</p> <p>6.4 Do 2030. bitno povećati efikasnost korišćenja vode u svim sektorima i obezbediti održivu eksploataciju vode i snabdevanje slatkom vodom kako bi se odgovorilo na nestašicu vode i u znatnoj meri smanjio broj ljudi koji se suočavaju sa nestašicom vode</p> <p>6.5 Do 2030. sprovesti integrisano upravljanje vodnim resursima na svim nivoima, uključujući kroz prekograničnu saradnju, ako je to potrebno</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine • Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine • Program upravljanja muljem u Republici Srbiji za period 2023-2032 • Strategija niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine 	11, 27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost Klaster 5 – Resursi, poljoprivreda i kohezija
<p>Zaštita i obnova vodno povezanih ekosistema (6.6)</p> <p>6.6 Do 2020. zaštititi i obnoviti vodno povezane ekosisteme, uključujući planine, šume, plavna zemljišta, reke, izdane (akvifere) i jezera</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije za period 2016-2034. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
<p>Proširiti međunarodnu saradnju u stvaranju kapaciteta u oblasti vodosnabdevanja i sanitacije (6.a)</p> <p>6.a Do 2030. proširiti međunarodnu saradnju sa zemljama u razvoju i podršku tim zemljama u stvaranju kapaciteta za aktivnosti i programe vezane za</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
vodosnabdevanje i sanitaciju, uključujući prikupljanje vode, desalinaciju, efikasno korišćenje vode, tretman otpadnih voda, recikliranje i tehnologije ponovne upotrebe vode			
Podržati i osnažiti učešće lokalnih zajednica u upravljanju vodosnabdevanjem i sanitacijom (6.b) 6.b Podržati i pojačati učešće lokalnih zajednica u unapređivanju upravljanja vodosnabdevanjem i sanitacijom	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije za period 2016-2034. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Dostupna i obnovljiva energija (COR 7)			
Univerzalni pristup ekonomski prihvatljivim, pouzdanim i modernim energetske uslugama (7.1) 7.1 Do 2030. obezbediti univerzalni pristup ekonomski prihvatljivim, pouzdanim i modernim energetske uslugama	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050. 	15, 21, 27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Povećana održivost obnovljivih izvora energije (7.2) 7.2 Do 2030. značajno povećati udeo obnovljive energije u globalnom energetske miksu	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050. • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine • Strategija niskouglednog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine • Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine sa akcionim planom • Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa akcionim planom • Dugoročna Strategija za podsticanje ulaganja u obnovu Nacionalnog fonda zgrada Republike Srbije do 2050. godine 	15, 21, 27, 28	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Energetska efikasnost (7.3)	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2040. 	15, 21, 27,	Klaster 2 - Unutrašnje

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
7.3 Do 2030. udvostručiti globalnu stopu poboljšanja energetske efikasnosti	<p>godine sa projekcijama do 2050.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dugoročna Strategija za podsticanje ulaganja u obnovu Nacionalnog fonda zgrada Republike Srbije do 2050. godine • Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine • Strategija niskougleničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine 		tržište Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
<p>Međunarodna saradnja i unapređena energetska infrastruktura (7.a i 7.b)</p> <p>7.a Do 2030. unaprediti međunarodnu saradnju kako bi se olakšao pristup istraživanju i tehnologiji čiste energije, uključujući obnovljivu energiju, energetske efikasnosti i naprednu i čistiju tehnologiju fosilnih goriva, i promovisati investiranje u energetske infrastrukturu i tehnologiju čiste energije</p> <p>7.b Do 2030. proširiti infrastrukturu i unaprediti tehnologiju za snabdevanje modernom i održivom energijom za sve u zemljama u razvoju, a posebno u najmanje razvijenim zemljama i malim ostrvskim državama u razvoju, državama u razvoju koje nemaju izlaz na more, u skladu sa njihovim programima podrške</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050. 	15, 21, 27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Dostojanstven rad i ekonomski rast (COR 8)			
<p>Održiv ekonomski rast (8.1)</p> <p>8.1 Održati ekonomski rast po glavi stanovnika u skladu sa nacionalnim okolnostima, a u najmanje razvijenim zemljama održati rast bruto domaćeg proizvoda na nivou od najmanje 7% godišnje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fiskalna strategija za 2024. sa projekcijama za 2025. i 2026. godinu • Program za suzbijanje sive ekonomije 2023-2025. Godine • Strategiju za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period 	17, 20	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	od 2023. do 2024. godine		
Tehnološki razvoj i inovacije (8.2) 8.2 Postizanje viših nivoa ekonomske produktivnosti kroz diversifikaciju, tehnološku nadogradnju i inovacije, uključujući fokusiranje na radno intenzivne i visoko profitabilne sektore	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. godine do 2030. godine • Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja“ • Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine • Strategija razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine • Strategija razvoja poštanskih usluga u Republici Srbiji za period 2021–2025. godina • Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine • 	20, 25	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Kreirati nova radna mesta i podsticati preduzetništvo (8.3) 8.3 Promovisati razvojno orijentisane politike koje podržavaju produktivne aktivnosti, stvaranje dostojanstvenih poslova, preduzetništvo, kreativnost i inovativnost i podsticati formalizaciju i rast mikropreduzeća, odnosno malih i srednjih preduzeća, uključujući i pristup finansijskim uslugama	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. godine do 2030. godine • Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S) • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine • Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija razvoja startap ekosistema Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine 	1, 4, 7, 10, 20, 25, 26	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021 – 2027. godine • Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine 		
<p>Efikasnost resursa u potrošnji i proizvodnji (8.4)</p> <p>8.4 Progresivno unaprediti, do 2030, globalnu efikasnost resursa u potrošnji i proizvodnji i uložiti napore da se ekonomski rast razdvoji od degradacije životne sredine u skladu sa 10-godišnjim okvirom programa održive potrošnje i proizvodnje, uz vodeću ulogu razvijenih zemalja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine • Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period 2022–2024. godine • Strategije industrijske politike Republike Srbije, sa Akcionim planom za period od 2021. do 2023. godine 	4, 20, 27	<p>Klaster 2 - Unutrašnje tržište</p> <p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p> <p>Klaster 4 – Zelena agenda i održiva povezanost</p>
<p>Produktivna zaposlenost i dostojanstven rad uz jednakost u zaradama za isti rad (8.5)</p> <p>8.5 Do 2030. postići punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve žene i muškarce, uključujući i mlade ljude i osobe sa invaliditetom, kao i jednaku platu za rad jednake vrednosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Strategija podsticanja rađanja 	2, 19	<p>Klaster 2 - Unutrašnje tržište</p> <p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p>
<p>Promovisati zapošljavanje, obrazovanje i obuku mladih</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. 	19, 26	<p>Klaster 3 - Konkurentnost i</p>

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
<p>(8.6)</p> <p>8.6 Do 2020. bitno smanjiti udeo mladih koji nisu zaposleni niti u procesu obrazovanja ili obuke</p>	<p>do 2030. godine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine • Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Program ekonomskih reformi za period od 2024. do 2026. godine 		<p>inkluzivni rast</p>
<p>Iskoreniti trgovinu ljudima, prisilni i dečiji rad (8.7)</p> <p>8.7 Preduzimanje hitnih i efikasnih mera za iskorenjivanje prisilnog rada; okončati savremeno ropstvo i trgovinu ljudima i obezbediti zabranu i otklanjanje najgorih oblika dečijeg rada, uključujući regrutovanje i korišćenje dece vojnika, a do 2025. okončati dečiji rad u svim njegovim oblicima</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Programa za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji za period 2024–2029. godine, sa Akcionim planom 	<p>19, 23, 24</p>	<p>Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p>
<p>Radna prava, zaštita i bezbednost na radu (8.8)</p> <p>8.8 Zaštititi radna prava i promovisati bezbedno i sigurno radno okruženje za sve radnike, uključujući radnike migrante, a posebno žene migrante, i one koji rade opasne poslove</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji za period od 2024. do 2027. godine sa Akcionim planom za njeno sprovođenje • Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine sa Akcionim planom za period od 2024. do 2026. godine • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine • Strategija za upravljanje migracijama • Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021 – 2027. godine 	<p>Poglavlja: 19, 28</p>	<p>Klaster 2 – Unutrašnje tržište Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p>
<p>Razvoj održivog turizma (8.9)</p> <p>8.9 Do 2030. osmisлити i primeniti politike za promovisanje održivog turizma koji stvara radna mesta i promoviše lokalnu kulturu i proizvode</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja turizma Republike Srbije za period od 2016. do 2025. godine sa AP za period od 2016. do 2025. godine. 	<p>30</p>	<p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p>

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
Dostupnost bankarskih, osiguravajućih i finansijskih usluga za sve (8.10) 8.10 Jačati kapacitete domaćih finansijskih institucija kako bi se podsticala i širila dostupnost bankarskih, osiguravajućih i finansijskih usluga za sve	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za razvoj tržišta kapitala u Republici Srbiji za period 2021–2026. godine • Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine 	17, 20	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Operacionalizovati globalnu strategiju za zapošljavanje mladih (8.b) 8.b Do 2020. razviti i operacionalizovati globalnu strategiju za zapošljavanje mladih i primeniti „Globalni pakt za zapošljavanje“ Međunarodne organizacije rada	<ul style="list-style-type: none"> • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine • Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine 	19	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Industrija, inovacije i infrastruktura (COR 9)			
Kvalitetna, pouzdana, održiva i otporna infrastruktura (9.1) 9.1 Razviti kvalitetnu, pouzdanu, održivu i otpornu infrastrukturu, uključujući regionalnu i prekograničnu infrastrukturu, kako bi se podržali ekonomski razvoj i ljudsko blagostanje, sa fokusom na ekonomski prihvatljivom i jednakom pristupu za sve	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja vodnog saobraćaja Republike Srbije od 2015. do 2025. godine • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine 	14, 21	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Inkluzivna i održiva industrijalizacija (9.2), pristup finansijskim uslugama i integracija u lance vrednosti i tržišta (9.2) 9.2 Promovisati inkluzivnu i održivu industrijalizaciju i do 2030. značajno povećati udeo industrije u stopi zaposlenosti i bruto domaćem proizvodu, u skladu sa nacionalnim okolnostima, a u najmanje razvijenim zemljama udvostručiti njen udeo	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. godine do 2030. godine i AP za period od 2021. do 2023. godine • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine 	20	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Povećati pristup malih industrijskih i ostalih preduzeća finansijskim uslugama (9.3)	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. godine do 2030. godine i AP za period od 2021. do 2023. 	20	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
9.3 Povećati pristup malih industrijskih i ostalih preduzeća finansijskim uslugama, posebno u zemljama u razvoju, što obuhvata i povoljne kredite, i povećati njihovu integraciju u lance vrednosti i u tržišta	<p>godine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S) • Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine • Strategija za razvoj tržišta kapitala u Republici Srbiji za period 2021–2026. godine 		
<p>Održive industrije uz veću efikasnost u korišćenju resursa i čistih tehnologija (9.4)</p> <p>9.4 Do 2030. unaprediti infrastrukturu i prilagoditi industrije kako bi postale održive, uz veću efikasnost u korišćenju resursa i većim usvajanjem čistih i ekološki ispravnih tehnologija i industrijskih procesa, pri čemu će sve zemlje preduzeti aktivnosti u skladu sa svojim odgovarajućim kapacitetima</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine • Strategija niskouglednog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine • Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa akcionim planom • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period 2022–2024. godine • Strategija razvoja energetike do 2040. godine sa projekcijama do 2050. 	15, 20, 27	<p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p> <p>Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost</p>
<p>Nauka, tehnologija i inovacije u službi održivog industrijskog razvoja (9.5)</p> <p>9.5 Unaprediti naučna istraživanja, poboljšati tehnološke mogućnosti industrijskih sektora u svim zemljama, posebno zemljama u razvoju, što podrazumeva da se do 2030. podstiču inovacije i značajno poveća broj zaposlenih u oblasti istraživanja i razvoja na milion ljudi, kao i da se poveća javna i privatna potrošnja za istraživanje i razvoj</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine i AP za period od 2021 do 2022. godine • Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja“ i AP za period od 2021. godine do 2023. godine • Strategija razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine • Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine • Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021 – 2027. godine 	Poglavlja: 20, 25	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	<ul style="list-style-type: none"> Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period 2022–2024. godine 		
Razvoj održive i otporne infrastrukture (9.a) 9.a Olakšati razvoj održive i otporne infrastrukture u zemljama u razvoju kroz unapređivanje finansijske, tehnološke i tehničke podrške afričkim zemljama, najmanje razvijenim zemljama, zemljama u razvoju koje nemaju izlaz na more i malim ostrvskim državama u razvoju	<ul style="list-style-type: none"> Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S) Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S) 		Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Razvoj domaće tehnologije, istraživanja i inovacije (9.b) 9.b Podržati razvoj domaće tehnologije, istraživanja i inovacije u zemljama u razvoju, uključujući osiguranje pogodnog okruženja u pogledu politika za, između ostalog, industrijsku diversifikaciju i dodatnu vrednost roba	<ul style="list-style-type: none"> Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine Strategija razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. godine Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S) 		Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Pristup IKT (9.c) 9.c Značajno povećati pristup informacionim i komunikacionim tehnologijama i uložiti napore da se obezbedi univerzalan i priuštiv pristup internetu u najmanje razvijenim zemljama do 2020. godine	<ul style="list-style-type: none"> Strategija razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti za period od 2021. do 2026. godine sa AP za period od 2021. do 2023. godine Strategija razvoja sistema elektronskih komunikacija u Republici Srbiji do 2027. godine Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S) 	10	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Smanjenje nejednakosti (COR 10)			
Stepen nejednakosti u raspodeli prihoda (10.1) 10.1 Do 2030. progresivno postići i održati rast prihoda donjih 40% stanovništva po stopi višoj od nacionalnog proseka	<ul style="list-style-type: none"> Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine 	19	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Osnažiti i promovisati socijalnu, ekonomsku i političku inkluziju svih (10.2)	<ul style="list-style-type: none"> Strategija deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period od 2022. do 2026. godine 	19, 23	Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
10.2 Do 2030. osnažiti i promovisati socijalnu, ekonomsku i političku inkluziju svih, bez obzira na starost, pol, invaliditet, rasu, etničku pripadnost, poreklo, religiju ili ekonomski i neki drugi status	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine 		inkluzivni rast
Borba protiv diskriminacije (10.3) 10.3 Osigurati jednake mogućnosti i smanjiti nejednakost ishoda, uključujući eliminisanjem diskriminatornih zakona, politika i praksi i promovisanjem odgovarajućeg zakonodavstva, politika i delovanja u tom pogledu	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period od 2022. do 2026. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji u periodu od 2016. do 2025. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine • Strategija podsticanja rađanja 	19, 23	Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Fiskalna politika i politike u oblasti zarada i socijalne zaštite (10.4) 10.4 Usvojiti politike, posebno fiskalne, politike u oblasti zarada i socijalne zaštite, i progresivno postići veću ravnopravnost	<ul style="list-style-type: none"> • Fiskalne strategije za 2024. godinu sa projekcijama za 2025. i 2026. godinu • Strategija deinstitucionalizacije i razvoja usluga socijalne zaštite u zajednici za period od 2022. do 2026. godine • Program za suzbijanje sive ekonomije 2023-2025. godine 	17, 19	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
Regulacija i praćenje globalnih finansijskih tržišta i institucija (10.5) 10.5 Poboľjšati regulisanje i praćenje globalnih finansijskih tržišta i institucija te pojačati primenu tih propisa	<ul style="list-style-type: none"> Strategija za razvoj tržišta kapitala u Republici Srbiji za period 2021–2026. godine 	17	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Uređene, bezbedne, regularne i odgovorne migracije i mobilnost ljudi (10.7) 10.7 Olakšati uređenu, bezbednu, regularnu i odgovornu migraciju i mobilnost ljudi, uključujući primenu planiranih i dobro vođenih migracionih politika	<ul style="list-style-type: none"> Strategija za upravljanje migracijama Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021 – 2027. godine Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine 	23, 24, 31	Klaster 1 - Osnove Klaster 6 - Spoljni odnosi
Primenjivati princip specijalnog i diferencijalnog tretmana (10.a) 10.a Primenjivati princip specijalnog i diferencijalnog tretmana za zemlje u razvoju, posebno za najmanje razvijene zemlje, u skladu sa sporazumima Svetske trgovinske organizacije	<ul style="list-style-type: none"> Nema važećih planskih dokumenata 		
Podsticati zvaničnu razvojnu pomoć i finansijske tokove (10.b) 10.b Podsticati zvaničnu razvojnu pomoć i finansijske tokove, uključujući direktne strane investicije, za države u kojima postoji najveća potreba, a posebno za najmanje razvijene zemlje, afričke zemlje, male ostrvske države u razvoju i zemlje u razvoju koje nemaju izlaz na more, u skladu sa njihovim nacionalnim planovima i programima	<ul style="list-style-type: none"> Nema važećih planskih dokumenata 		
Doznake za migrane (10.c) 10.c Do 2030. sniziti na manje od 3% troškove transakcija za doznake migranata i eliminisati tokove doznaka sa troškovima višim od 5%	<ul style="list-style-type: none"> Nema važećih planskih dokumenata 		

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
Održivi gradovi i zajednice (COR 11)			
<p>Pristup adekvatnom, bezbednom i pristupačnom stanovanju i osnovnim uslugama (11.1)</p> <p>11.1 Do 2030. osigurati da svi imaju pristup adekvatnom, bezbednom i pristupačnom stanovanju i osnovnim uslugama, unaprediti neuslovna naselja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Dugoročna Strategija za podsticanje ulaganja u obnovu Nacionalnog fonda zgrada Republike Srbije do 2050. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji u periodu od 2016. do 2025. godine. (nema AP od 2018. godine) • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine • Nacionalna arhitektonska strategiju za period od 2023. do 2035. godine • Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine 	3, 15, 19, 23	<p>Klaster 1 – Osnove</p> <p>Klaster 2 - Unutrašnje tržište</p> <p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p> <p>Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost</p>
<p>Održivi transportni sistemi i bezbednost na putevima (11.2)</p> <p>11.2 Do 2030. obezbediti pristup sigurnim, priuštivim, dostupnim i održivim transportnim sistemima za sve, poboljšati bezbednost na putevima, pre svega proširenjem javnog prevoza, s posebnom pažnjom na potrebe onih u stanjima ranjivosti, žena, dece, osoba sa invaliditetom i starijih lica</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija aktivnog i zdravog starenja u Republici Srbiji za period od 2024. do 2030. godine • Strategija bezbednosti saobraćaja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa Akcionim planom za 2023. do 2025. godine 	14, 19	<p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p> <p>Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost</p>
<p>Inkluzivna i održiva urbanizaciju (11.3)</p> <p>11.3 Do 2030. unaprediti inkluzivnu i održivu urbanizaciju i kapacitete za participativno, integrisano i održivo planiranje i upravljanje ljudskim naseljima u svim zemljama</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Strategija za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine 	3, 20	<p>Klaster 2 - Unutrašnje tržište</p> <p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p> <p>Osnove: Javna uprava</p>
<p>Zaštita kulturne i prirodne baštine (11.4)</p> <p>11.4 Pojačati napore da se zaštiti i očuva svetska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Nacionalna arhitektonska strategija za period od 2023. 	26	<p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p>

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
kulturalna i prirodna baština	do 2035. godine sa akcionim planom za period od 2023. do 2025.		
Štetni efekti izazvani prirodnim katastrofama (11.5) 11.5 Do 2030. značajno smanjiti broj smrtnih slučajeva, broj ugroženih ljudi i direktne ekonomske gubitke u odnosu na globalni bruto domaći proizvod izazvan katastrofama, uključujući i one povezane sa vodom, usmeravajući pažnju na zaštitu siromašnih i onih u stanjima ranjivosti	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalni program upravljanja rizikom od elementarnih nepogoda • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine i AP za period od 2021. do 2022. godine • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Kvalitet vazduha i upravljanje otpadom na opštinskom nivou (11.6) 11.6 Do 2030. smanjiti negativan uticaj gradova na životnu sredinu meren po glavi stanovnika, sa posebnom pažnjom na kvalitet vazduha i upravljanje otpadom na opštinskom i drugim nivoima	<ul style="list-style-type: none"> • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period 2022–2024. godine • Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa akcionim planom • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Dugoročna Strategija za podsticanje ulaganja u obnovu Nacionalnog fonda zgrada Republike Srbije do 2050. godine • Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine 	27	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Univerzalan pristup bezbednim, inkluzivnim i pristupačnim zelenim i javnim površinama (11.7) 11.7 Do 2030. omogućiti univerzalni pristup bezbednim, inkluzivnim i pristupačnim zelenim i javnim površinama, posebno za žene i decu, starija lica i osobe sa invaliditetom	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine. i AP za period od 2021. do 2022. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine 	19, 27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Osnažiti nacionalno i regionalno razvojno planiranje (11.a)	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine i AP za period od 2021. do 2022. godine 	11, 27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost Klaster 5 – Resursi,

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
11.a Podržati pozitivne ekonomske, socijalne i ekološke veze između urbanih, perifernih i ruralnih oblasti osnaživanjem nacionalnog i regionalnog razvojnog planiranja			poljoprivreda i kohezija
<p>Primeniti integrisane politike i planove usmerene ka inkluziji, efikasnosti resursa i smanjenju rizika od prirodnih katastrofa (11.b)</p> <p>11.b Do 2020. značajno povećati broj gradova i ljudskih naselja koji usvajaju i primenjuju integrisane politike i planove usmerene ka inkluziji, efikasnosti resursa, ublažavanja i prilagođavanja klimatskim promenama, otpornosti na elementarne nepogode, takođe razviti i primeniti, u skladu sa Sendai okvirom za smanjenje rizika od budućih katastrofa 2015 - 2030, holističko upravljanje rizicima od elementarnih nepogoda na svim nivoima</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine • Nacionalni program upravljanja rizikom od elementarnih nepogoda 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
<p>Izgradnja održivih i otpornih zgrada (11.c)</p> <p>11.c Podržati najmanje razvijene zemlje, između ostalog i kroz finansijsku i tehničku pomoć, u izgradnji održivih i otpornih zgrada koristeći lokalne materijale</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 		
Odgovorna potrošnja i proizvodnja (COR 12)			
<p>Sprovesti Desetogodišnji okvir programa za održivu potrošnju i proizvodnju (12.1)</p> <p>12.1 Sprovesti Desetogodišnji okvir programa za održivu potrošnju i proizvodnju, u kome će učestvovati sve zemlje, a razvijene zemlje će preuzeti rukovodeću ulogu, uzimajući u obzir stepen razvoja i kapacitete zemalja u razvoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine 	27	Klaster 4 Zelena agenda i održiva povezanost
<p>Održivo upravljanje i efikasno korišćenje prirodnih resursa (12.2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine • Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. 	27	Klaster 4 Zelena agenda i održiva povezanost

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
12.2 Do 2030. postići održivo upravljanje i efikasno korišćenje prirodnih resursa	<p>godine do 2030. godine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2025. godine sa projekcijama do 2030. godine • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine 		
<p>Smanjiti otpad od hrane (12.3)</p> <p>12.3 Do 2030. prepoloviti globalni otpad od hrane po glavi stanovnika na nivou maloprodaje i potrošača i smanjiti gubitke hrane u proizvodnji i lancima snabdevanja, uključujući gubitke posle žetve</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine • Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine 	12, 27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost Klaster 5 – Resursi, poljoprivreda i kohezija
<p>Ekološki ispravno upravljanje hemikalijama (12.4)</p> <p>12.4 Do 2020. postići ekološki ispravno upravljanje hemikalijama i svim vrstama otpada tokom čitavog njihovog upotrebno ciklusa, u skladu sa dogovorenim međunarodnim okvirima, i značajno smanjiti njihovo ispuštanje u vazduh, vodu i zemljište kako bi se što više umanjili njihovi negativni uticaji na zdravlje ljudi i životnu sredinu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine • Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine • Nacionalna strategija za aproksimaciju u oblasti životne sredine za Republiku Srbiju • Program za unapređenje upravljanja sporednim proizvodima životinjskog porekla za period od 2020. do 2024. godine • Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014–2024. godine • Strategija niskougljeničnog razvoja Republike Srbije za period od 2023. do 2030. godine sa projekcijama do 2050. godine • Program upravljanja muljem u Republici Srbiji za period 2023-2032 • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 	12, 27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost Klaster 5 – Resursi, poljoprivreda i kohezija

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	2022. do 2030. godine sa Akcionim planom <ul style="list-style-type: none"> • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine 		
Smanjiti generisanje otpada (12.5) 12.5 Do 2030. značajno smanjiti proizvodnju otpada kroz prevenciju, redukciju, recikliranje i ponovno korišćenje	<ul style="list-style-type: none"> • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine • Nacionalna strategija za aproksimaciju u oblasti životne sredine za Republiku Srbiju • Strategija industrijske politike Republike Srbije za period od 2021. godine do 2030. godine • Program ekonomskih reformi za period od 2023. do 2025. godine • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Održive prakse i integrisanje informacija o održivosti u ciklusima izveštavanja na nivou preduzeća (12.6) 12.6 Podsticati kompanije, posebno velike i međunarodne kompanije, da usvoje održive prakse i da integrišu informacije o održivosti u svoje cikluse izveštavanja	<ul style="list-style-type: none"> • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine i Akcioni plan za period 2022–2024. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Javne nabavke usklađene sa principima održivosti (12.7) 12.7 Promovisati prakse javnih nabavki koje su održive, u skladu sa nacionalnim politikama i prioritetima	<ul style="list-style-type: none"> • Program razvoja javnih nabavki u Republici Srbiji za period 2024-2028. godine • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine 	5	Klaster 1 - Osnove
Obrazovanje za održivi razvoj (12.8) 12.8 Do 2030. osigurati da ljudi svuda imaju relevantne informacije i svest o održivom razvoju i stilom života u harmoniji sa prirodom	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030. godine sa Akcionim planom za period od 2023. do 2026. godine • Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine 	2, 26, 27	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast Klaster 4 - Zelena agenda i

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine • Program razvoja cirkularne ekonomije u Republici Srbiji za period od 2022. do 2024. godine 		održiva povezanost
<p>Jačanje naučnih i tehnoloških kapaciteta u pravcu održivijih oblika potrošnje i proizvodnje (12.a)</p> <p>12.a Podržati zemlje u razvoju da jačaju svoje naučne i tehnološke kapacitete kako bi se kretale u pravcu održivijih oblika potrošnje i proizvodnje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 		
<p>Razvijati i primenjivati alate za praćenje uticaja održivog razvoja na održivi turizam (12.b)</p> <p>12.b Razvijati i primenjivati alate za praćenje uticaja održivog razvoja na održivi turizam koji stvara radna mesta i promoviše lokalnu kulturu i proizvode</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 		
<p>Racionalizovati neefikasne subvencije za fosilna goriva (12.c)</p> <p>12.c Racionalizovati neefikasne subvencije za fosilna goriva kojima se podstiče rasipna potrošnja otklanjanjem tržišnih deformacija, u skladu sa nacionalnim okolnostima, između ostalog i kroz restrukturiranje sistema oporezivanja i fazno ukidanje štetnih subvencija tamo gde one postoje kako bi došao do izražaja njihov uticaj na životnu sredinu, uzimajući u obzir u potpunosti specifične potrebe i uslove zemalja u razvoju i svodeći na najmanju meru moguće negativne uticaje na njihov razvoj na način koji štiti siromašne i pogođene zajednice</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 		

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
Akcija za klimu (COR 13)			
<p>Prilagodljivost na rizike vezane za klimatske promene (13.1)</p> <p>13.1 O snažiti otpornost i adaptivni kapacitet na opasnosti povezane sa klimatskim uslovima i prirodnim katastrofama u svim zemljama</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nacionalni program upravljanja rizikom od elementarnih nepogoda Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine Program upravljanja otpadom u Republici Srbiji za period od 2022. do 2031. godine Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine Program zaštite vazduha u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine sa akcionim planom 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
<p>Mere za klimu integrisane u nacionalne politike i strategije (13.2)</p> <p>13.2 Integrisati mere vezane za klimatske promene u nacionalne politike, strategije i planiranje</p>	<ul style="list-style-type: none"> Strategija razvoja energetike Republike Srbije do 2040. godine sa projekcijama do 2050. godine Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
<p>Poboljšati obrazovanje, podizanje svesti i ljudske i institucionalne kapacitete za ublažavanje klimatskih promena (13.3)</p> <p>13.3 Poboljšati obrazovanje, podizanje svesti i ljudske i institucionalne kapacitete za ublažavanje klimatskih promena i prilagođavanje, smanjenje njihovog uticaja i rano upozoravanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nacionalni program upravljanja rizikom od elementarnih nepogoda Strategija javnog zdravlja u Republici Srbiji 2018–2026. godine Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine 	2, 27	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
<p>13.a Primeniti obavezu koju su preuzele razvijene zemlje potpisnice „Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama“ u cilju prikupljanja 100 milijardi dolara godišnje do 2020. iz svih izvora za</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nema važećih planskih dokumenata 		

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
<p>potrebe zemalja u razvoju u kontekstu značajnih aktivnosti na ublažavanju negativnih uticaja klimatskih promena i transparentnosti primene, te u potpunosti operacionalizovati Zeleni klimatski fond kroz njegovu kapitalizaciju, što je pre moguće</p> <p>13.a.1 Iznos prikupljenih USD na godišnjem nivou od 2020-2025. godine radi dostizanja preuzete obaveze od 100 milijardi USD</p>			
<p>Promovisati mehanizme za podizanje kapaciteta za delotvorno planiranje i upravljanje u vezi sa klimatskim promenama (13.b)</p> <p>13.b Promovisati mehanizme za podizanje kapaciteta za delotvorno planiranje i upravljanje u vezi sa klimatskim promenama u najmanje razvijenim zemljama, i malim ostrvskim državama u razvoju, što podrazumeva i fokusiranje na žene i mlade, odnosno na lokalne i marginalizovane zajednice</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nema važećih planskih dokumenata 		
Život pod vodom (COR 14)			
<p>Delotvorno regulisati eksploataciju ribe i okončati prekomerni ribolov (14.4)</p> <p>14.4 Do 2020. delotvorno regulisati eksploataciju ribe i okončati prekomerni ribolov, kao i nezakonit, neprijavljen i neregulisan ribolov, odnosno destruktivne ribarske prakse, i primeniti naučno zasnovane planove upravljanja kako bi se obnovile zalihe riba u najkraćem mogućem roku, bar do nivoa na kojima se može proizvesti maksimalni održivi prinos koji je određen njihovim biološkim karakteristikama</p>	N/A		

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
<p>Zabraniti određene oblike subvencija za ribarstvo koje doprinose prekomernom kapacitetu ribara i prekomernom ribolovu (14.6)</p> <p>14.6 Do 2020. zabraniti određene oblike subvencija za ribarstvo koje doprinose prekomernom kapacitetu ribara i prekomernom ribolovu, ukinuti subvencije koje doprinose nezakonitom, neprijavljenom i neregulisanom ribolovu i uzdržavati se od uvođenja novih sličnih subvencija, uvažavajući da adekvatan, poseban, efikasan i diferencijalni tretman za zemlje u razvoju i najmanje razvijene zemlje treba da bude integralni deo pregovora o subvencijama za ribarsku proizvodnju Svetske trgovinske organizacije</p>	N/A		
Život na zemlji (COR 15)			
<p>Očuvanje, obnova i održivo korišćenje kopnenih i unutrašnjih ekosistema (15.1)</p> <p>15.1 Do 2020. osigurati očuvanje, obnovu i održivo korišćenje kopnenih i unutrašnjih slatkovodnih ekosistema i njihovog okruženja, posebno šuma, močvarnog zemljišta, planina i isušenog zemljišta, u skladu sa obavezama prema međunarodnim sporazumima</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine • Strategija upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije do 2034. godine 	2, 27	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
<p>Održivo upravljanje šumama (15.2)</p> <p>15.2 Do 2020. promovisati implementaciju održivog upravljanja svim vrstama šuma, zaustaviti krčenje šuma, obnoviti uništene šume i povećati pošumljavanje na globalnom nivou</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine 	2, 27	Klaster 2 - Unutrašnje tržište Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
<p>Borba protiv degradacije zemljišta (15.3)</p> <p>15.3 Do 2020. boriti se protiv dezertifikacije, obnavljati</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja za period 2014-2024. godine 	2, 27	Klaster 2 - Unutrašnje tržište

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
degradirano zemljište i tlo, uključujući zemljište pod uticajem dezertifikacije, suša i poplava, i težiti da se u svetu neutralizuje degradacija zemljišta	<ul style="list-style-type: none"> • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine 		Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Očuvanje planinskih ekosistema (15.4) 15.4 Do 2030. osigurati očuvanje planinskih ekosistema, uključujući njihov biodiverzitet, kako bi se njihovi kapaciteti unapredili tako da pružaju korist koja ima suštinski značaj za održivi razvoj	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Zaštita biodiverziteta i prirodnih staništa (15.5) 15.5 Preduzeti hitne i značajne aktivnosti za smanjivanje degradacije prirodnih staništa, zaustaviti gubitak biodiverziteta i do 2020. zaštititi ugrožene vrste i sprečiti njihovo istrebljenje	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije • Strategija razvoja lovstva do 2029. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Pravedna i jednaka raspodela koristi koja proističe iz korišćenja genetskih resursa (15.6) 15.6 Promovisati pravednu i jednaku raspodelu koristi koja proističe iz korišćenja genetskih resursa i promovisati odgovarajući pristup takvim resursima, kako je dogovoreno na međunarodnom nivou	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije • Strategija razvoja lovstva do 2029. godine • Strategija razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja za period 2014-2024. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Okončati krivolov i trgovinu zaštićenim životinjskim i biljnim vrstama (15.7) 15.7 Preduzeti hitne aktivnosti kako bi se okončali krivolov i trgovina zaštićenim životinjskim i biljnim vrstama i baviti se pitanjima potražnje i ponude nezakonitih proizvoda izrađenih od divljih životinja	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja lovstva do 2029. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Smanjiti uticaj invazivnih vrsta na kopnene i vodene ekosisteme (15.8) 15.8 Do 2020. uvesti mere kako bi se sprečio ulazak i	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije • Strategija razvoja lovstva do 2029. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
značajno umanjio uticaj invazivnih stranih vrsta na kopnene i vodne ekosisteme, i kontrolisati ili iskoreniti prioritetne vrste			
Integrirati vrednosti ekosistema i biodiverziteta u nacionalno i lokalno planiranje (15.9) 15.9 Do 2020. integrirati vrednosti ekosistema i biodiverziteta u nacionalno i lokalno planiranje, razvojne procese, strategije za smanjenje siromaštva i izveštaje	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije (nije vremenski ograničena i nema AP) • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Mobilisati i povećati finansijska sredstva za očuvanje i održivo korišćenje ekosistema i biodiverziteta (15.a) 15.a Mobilisati i značajno povećati finansijska sredstva iz svih izvora radi očuvanja i održivog korišćenja biodiverziteta i ekosistema	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Finansirati i podsticati održivo upravljanje šumama (15.b) 15.b Mobilisati značajna sredstva iz svih izvora i na svim nivoima kako bi se finansiralo održivo upravljanje šumama i pružili odgovarajući podsticaji zemljama u razvoju za unapređenje takvog upravljanja, uključujući očuvanje i pošumljavanje	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije • Program prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove za period od 2023. do 2030. godine 	27	Klaster 4 - Zelena agenda i održiva povezanost
Unaprediti globalnu podršku naporima koji se ulažu u borbu protiv krivolova i trgovine zaštićenim vrstama (15.c) 15.c Unaprediti globalnu podršku naporima koji se ulažu u borbu protiv krivolova i trgovine zaštićenim vrstama, uključujući povećanje kapaciteta lokalnih zajednica da traže održive mogućnosti za svoje održavanje	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije • Strategija razvoja lovstva do 2029. godine 		
Mir, pravda i snažne institucije (COR 16)			

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
<p>Smanjiti sve oblike nasilja (16.1)</p> <p>16.1 Svuda značajno smanjiti sve oblike nasilja i sa njima povezane stope smrtnih slučajeva</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija zaštite podataka o ličnosti za period od 2023. do 2030. godine • Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period 2021–2025. • Strategija razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine sa akcionim planom • Strategija razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji za period 2020-2025. godina • Strategija reforme javne uprave za period 2021-2030 	<p>23, 24</p>	<p>Klaster 1 - Osnove</p>
<p>Okončati sve oblike eksploatacije i nasilja nad decom (16.2)</p> <p>16.2 Okončati zloupotrebu, eksploataciju, trgovinu i sve oblike nasilja i torture nad decom</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program za borbu protiv trgovine ljudima u Republici Srbiji za period 2024-2026. godine • Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period 2021–2025. godine i AP za period 2021. do 2023. godine • Revidirani Akcioni plan za pregovaračko poglavlje 24 - Pravda, sloboda i bezbednost 	<p>24</p>	<p>Klaster 1 - Osnove</p>
<p>Vladavina prava i jednak pristup pravdi (16.3)</p> <p>16.3 Promovisati vladavinu prava na nacionalnom i međunarodnom nivou i osigurati jednak pristup pravdi za sve</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja pravosuđa za period 2020-2025. godine i revidirani Akcioni plan za Poglavlje 23 • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija zaštite podataka o ličnosti za period od 2023. do 2030. godine • Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period od 2021. do 2025. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 	<p>23</p>	<p>Klaster 1 - Osnove</p>

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	2030. godine <ul style="list-style-type: none"> • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine • Nacionalna strategija za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2020 – 2025. godine • Revidirani Akcioni plan za pregovaračko Poglavlje 24 "Pravda, sloboda i bezbednost" 		
Borba protiv pranja novca i organizovanog kriminala (16.4) 16.4 Do 2030. značajno smanjiti nezakonite tokove novca i oružja, poboljšati pronalaženje i vraćanje ukradene imovine i boriti se protiv svih oblika organizovanog kriminala	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma za period 2020-2024. • Strategija kontrole malog i lakog oružja za period od 2019-2024. godine • Strategija za borbu protiv širenja oružja za masovno uništenje za period od 2021. do 2025. godine • Revidirani Akcioni plan za pregovaračko Poglavlje 24 "Pravda, sloboda i bezbednost" 	24	Klaster 1 - Osnove
Borba protiv korupcije (16.5) 16.5 Značajno smanjiti korupciju i podmićivanje u svim njihovim pojavnim oblicima	<ul style="list-style-type: none"> • Strategiju reforme javne uprave u Republici Srbiji za period od 2021. do 2030. godine sa AP za period od 2021. do 2025. godine • Program razvoja javnih nabavki za period 2024. do 2028 godine • Nacionalna Strategija za borbu protiv korupcije za period 2024-2028. godina 	23	Klaster 1 - Osnove
Delotvorne, odgovorne i transparentne institucije (16.6) 16.6 Razviti delotvorne, odgovorne i transparentne institucije na svim nivoima	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija reintegracije povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji • Strategija ljudskih resursa u pravosuđu za period od 2022. do 2026. godine • Strategija razvoja pravosuđa za period 2020-2025. godine 	reforma javne uprave	Klaster 1 - Osnove

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalna Strategija za borbu protiv korupcije za period 2024-2028. godina • Program za pojednostavljenje administrativnih postupaka i regulative „e-PAPIR” za period 2023-2025. godine • Program za reformu sistema lokalne samouprave u Republici Srbiji za period od 2021-2025. godine • Program razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2023. do 2025. godine sa Akcionim planom za njegovo sprovođenje • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine sa akcionim planom • Strategija reforme javne uprave za period 2021-2030 • Program unapređenja upravljanja javnim politikama i regulatornom reformom za period 2021-2025 		
<p>Odgovorno i participativno donošenje odluka (16.7) 16.7 Osigurati odgovorno, inkluzivno, participativno i reprezentativno donošenje odluka na svim nivoima</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program za reformu sistema lokalne samouprave u Republici Srbiji za period od 2021-2025. godine • Program unapređenja upravljanja javnim politikama i regulatornom reformom za period 2021-2025 • Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023. do 2030. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Strategija za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj 	<p>10, 23, reforma javne uprave</p>	<p>Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p>

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
	civilnog društva u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine <ul style="list-style-type: none"> • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine 		
Proširiti i povećati učešće zemalja u razvoju u institucijama globalnog upravljanja 16.8.1 Udeo članova i glasačkih prava zemalja u razvoju u međunarodnim organizacijama	N/A		
Obezbeđen univerzalni pravni identitet (16.9) 16.9 Do 2030. za sve obezbediti zakonski identitet, uključujući registraciju prilikom rođenja	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine 	23	Klaster 1 - Osnove
Javni pristup informacijama i zaštita osnovnih sloboda (16.10) 16.10 Osigurati javni pristup informacijama i zaštitu osnovnih sloboda, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalne strategija za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2020-2025. • Strategija razvoja pravosuđa za period 2020-2025. godine • Program razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2023. do 2025. godine sa Akcionim planom za njegovo sprovođenje • Strategija za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine 	23	Klaster 1 - Osnove
Ojačati nacionalne institucije za sprečavanje nasilja i borbu protiv kriminala i terorizma (16.a) 16.a O snažiti relevantne nacionalne institucije, između ostalog i preko međunarodne saradnje, za izgradnju kapaciteta na svim nivoima, posebno u zemljama u razvoju, radi sprečavanja nasilja i borbe protiv terorizma	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalna strategija za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2020-2025. • Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine • Strategija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma za period 2020-2024. 	23, 24	Klaster 1 - Osnove

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
i kriminala	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period 2021-2025. godine • Strategija zaštite podataka o ličnosti za period od 2023. do 2030. godine • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine 		
<p>Promovisati i sprovesti nediskriminatorne zakone i politike (16.b)</p> <p>16.b Promovisati i sprovesti nediskriminatorne zakone i politike radi postizanja održivog razvoja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period od 2021. do 2025. godine • Strategija za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine 	23	Klaster 1 - Osnove
Partnerstvom do ciljeva (COR 17)			
<p>Mobilisati resurse i kapacitete za prikupljanje poreza i ostalih prihoda (17.1)</p> <p>17.1 Pojačati mobilizaciju domaćih resursa, između ostalog i preko međunarodne podrške za zemlje u razvoju, kako bi se unapredili domaći kapaciteti za prikupljanje poreza i ostalih prihoda</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program za reformu sistema lokalne samouprave u Republici Srbiji za period od 2021-2025. godine • Program reforme upravljanja javnim finansijama u Republici Srbiji za period 2021-2025. godine • Program za suzbijanje sive ekonomije 2023-2025. godine • Program za pojednostavljenje administrativnih postupaka i regulative „e-PAPIR“ za period 2023-2025. godine • Fiskalna strategija za 2025. sa projekcijama za 2026. i 2027. godinu 	16	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Razvijene zemlje treba u potpunosti da primene svoje zvanične obaveze u vezi sa razvojnom pomoći, između ostalog i da daju 0,7% bruto nacionalnog dohotka u programe zvanične razvojne pomoći (ODA/GNI) za	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 		

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
<p>zemlje u razvoju, od čega 0,15 do 0,20% ODA/GNI treba obezbediti za najmanje razvijene zemlje; davaoci zvanične razvojne pomoći se ohrabruju da postave cilj da najmanje 0,20% ODA/GNI namene najmanje razvijenim zemljama</p> <p>17.2.1 Neto zvanična razvojna pomoć, ukupna i ona koja je namenjena najmanje razvijenim zemljama, kao udeo bruto nacionalnog dohotka (GNI) donatora Odbora za razvojnu pomoć Organizacije za evropsku ekonomsku saradnju i razvoj (OECD)</p>			
<p>Mobilisati dodatna finansijska sredstva (17.3)</p> <p>17.3 Mobilisati dodatna finansijska sredstva iz višestrukih izvora za potrebe zemalja u razvoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nema važećih planskih dokumenata 		
<p>Dugoročna održivost duga (17.4)</p> <p>17.4 Pomoći zemljama u razvoju da postignu dugoročnu održivost dugova kroz koordinisane politike usmerene ka očuvanju načina za finansiranje dugova, otpis dugova i restrukturiranje dugova na primeren način i baviti se spoljnim dugovima visoko zaduženih siromašnih zemalja kako bi umanjile posledice dugovanja</p>	<ul style="list-style-type: none"> Fiskalna strategija za 2025. sa projekcijama za 2026. i 2027. godinu Program reforme upravljanja javnim finansijama za period 2021.-2025. godine 	17, 32	Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
<p>Usvojiti i primeniti planove promovisanja investiranja za najmanje razvijene zemlje</p> <p>17.5.1 Broj zemalja koje usvajaju i sprovode promovisanje investiranja za najmanje razvijene zemlje</p>	N/A		
<p>Regionalna i međunarodna saradnja u oblasti nauke, tehnologije i inovacija (17.6)</p> <p>17.6 Unaprediti Saradnju sever–jug, jug–jug i triangularnu regionalnu i međunarodnu saradnju u</p>	<ul style="list-style-type: none"> Strategija pametne specijalizacije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2027. godine (4S) Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. do 2030. godine 	20, 25	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
oblasti nauke, tehnologije i inovacija, kao i pristup ovim oblastima, i unaprediti deljenje znanja prema uzajamno dogovorenim uslovima, između ostalog i kroz unapređenu koordinaciju u okviru postojećih mehanizama, a posebno na nivou Ujedinjenih nacija, kao i kroz globalne mehanizme upravljanja tehnologijama	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije 2021-2025. godine - Moć znanja • Strategija razvoja startap ekosistema Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine 		
Razvoj, prenos i širenje ekološki ispravnih tehnologija (17.7) 17.7 Promovisati na pozitivnim osnovama razvoj, prenos, širenje i difuziju ekološki ispravnih tehnologija u zemlje u razvoju, uključujući koncesionalne i preferencijalne osnove, a prema uzajamnom dogovoru	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih plnaskih dokumenata 		
Unaprediti korišćenje inovativnih tehnologija i IKT (17.8) 17.8 Do 2017. u potpunosti operacionalizovati tehnološke banke i mehanizam za izgradnju kapaciteta u najmanje razvijenim zemljama u oblasti nauke, tehnologije i inovacija, te unaprediti korišćenje inovativnih tehnologija, a posebno informacione i komunikacione tehnologije	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije 2021-2025. godine - Moć znanja • Strategija razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period od 2020. do 2025. • Strategija razvoja digitalnih veština u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija razvoja informacionog društva i informacione bezbednosti u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. • Strategija razvoja poštanskih usluga u Republici Srbiji za period 2021–2025. godina • Program razvoja elektronske uprave Republike Srbije za period odo 2025. godine 	25	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Međunarodna podrška za izgradnju kapaciteta za izradu i implementaciju nacionalnih planova (17.9) 17.9 Unaprediti međunarodnu podršku za primenu delotvorne i ciljane izgradnje kapaciteta u zemljama u razvoju kako bi se podržali nacionalni planovi za primenu svih održivih razvojnih ciljeva, između ostalog i kroz	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih planskih dokumenata 		

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
Saradnju sever–jug, jug–jug, odnosno kroz triangularnu saradnju			
<p>Promovisati univerzalni, zasnovan na pravilima, otvoren, nediskriminatoran i pravičan multilateralni sistem razmene (17.10)</p> <p>17.10 Promovisati univerzalni, zasnovan na pravilima, otvoren, nediskriminatoran i pravičan multilateralni sistem razmene pod okriljem Svetske trgovinske organizacije, između ostalog i preko zaključivanja pregovora u okviru „Razvojne agende iz Dohe“</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nema važećih planskih dokumenata 		
<p>Povećati izvoz (17.11)</p> <p>17.11 Do 2020. značajno povećati nivoe izvoza zemalja u razvoju, posebno u cilju udvostručavanja udela najmanje razvijenih zemalja u svetskom izvozu</p>	<ul style="list-style-type: none"> Strategija industrijske politike Republike Srbije od 2021. godine do 2030. godine i AP za period od 2021 do 2023. godine. Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća za period od 2023. do 2027. godine, sa Akcionim planom za period od 2023. do 2024. godine 	20	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
<p>Ostvariti blagovremenu i trajnu primenu tržišnih pristupa bez carina i kvota (17.12)</p> <p>17.12 Ostvariti blagovremenu i trajnu primenu tržišnih pristupa bez carina i kvota za sve najmanje razvijene zemlje u skladu sa odlukama Svetske trgovinske organizacije, između ostalog i tako što će se obezbediti da preferencijalna pravila o poreklu koja se primenjuju na uvoz iz najmanje razvijenih zemalja budu transparentna i jednostavna, odnosno da olakšavaju pristup tržištima</p>	N/A		
<p>Makroekonomska stabilnost kroz koordinaciju i koherentnost politika (17.13)</p> <p>17.13 Unaprediti globalnu makroekonomsku stabilnost, između ostalog i kroz koordinaciju politika, odnosno</p>	<ul style="list-style-type: none"> Program reforme upravljanja javnim finansijama u Republici Srbiji za period 2021-2025. godine Program unapređenja upravljanja javnim politikama i regulatornom reformom za period 2021-2025. godine Fiskalna strategija za 2025. sa projekcijama za 2026. i 	17,32	Klaster 1 Osnove Klaster 3 Konkurentnost i inkluzivni rast

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
koherentnost politika	2027. godinu		Klaster 6 Spoljni odnosi
Koherentnost politika za potrebe održivog razvoja (17.14) 17.14 Unaprediti koherentnost politika za potrebe održivog razvoja	<ul style="list-style-type: none"> • Program unapređenja upravljanja javnim politikama i regulatornom reformom za period 2021-2025. godine • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period od 2021. do 2025. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Strategija javnog zdravlja za period 2018-2026. godine • Strategija održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine 	17, 23	Klaster 1 - Osnove Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Politike usmerene kao iskorenjavanju siromaštva i održivom razvoju (17.15) 17.15 Poštovati politički prostor i rukovodstvo svake zemlje kako bi se uspostavile i primenjivale politike usmerene ka iskorenjivanju siromaštva i održivom razvoju	<ul style="list-style-type: none"> • Nema važećih dokumenata javnih politika 		
Unaprediti globalno partnerstva za postizanje održivog razvoja (17.16) 17.16 Unaprediti globalno partnerstvo za postizanje održivog razvoja, upotpunjeno višestranim partnerstvima koja mobilišu i dele znanja, stručnost, tehnologiju i finansijska sredstva, kako bi se pružila podrška za postizanje ciljeva održivog razvoja u svim zemljama, a posebno u zemljama u razvoju	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija razvoja startap ekosistema Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine 	20, 25	Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast
Delotvorna javna, javno-privatna partnerstva i	<ul style="list-style-type: none"> • Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike 	8, 12, 20, 23, 25,	Klaster 1- Osnove

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
<p>partnerstva civilnog društva (17.17)</p> <p>17.17 Podržati i promovisati delotvorna javna, javno-privatna partnerstva i partnerstva civilnog društva, izgrađena na iskustvima i strategijama pronalaženja resursa za partnerstva</p>	<p>Srbije 2021-2025. godine - Moć znanja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strategija unapređenja položaja osoba sa invaliditetom u Republici Srbiji za period od 2020. do 2024. godine • Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2022. do 2030. godine • Strategija za sprečavanje i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici za period od 2021. do 2025. godine • Strategija za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine • Strategija razvoja startap ekosistema Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine 		<p>Klaster 2 - Unutrašnje tržište</p> <p>Klaster 3 - Konkurentnost i inkluzivni rast</p> <p>Klaster 5 – Resursi, poljoprivreda i kohezija</p>
<p>Dostupnost visokokvalitetnih, blagovremenih i pouzdanih podataka (17.18)</p> <p>17.18 Do 2020. unaprediti podršku za izgradnju kapaciteta zemalja u razvoju, uključujući najmanje razvijene zemlje i male ostrvske države u razvoju, kako bi se značajno povećala dostupnost visokokvalitetnih, blagovremenih i pouzdanih podataka razvrstanih prema prihodu, polu, starosti, rasi, etničkoj pripadnosti, migratornom statusu, invaliditetu, geografskoj lokaciji i ostalim karakteristikama koje su relevantne u datim nacionalnim kontekstima</p>	<p>(Program zvanične statistike u periodu od 2021. do 2025. godine)</p>	<p>18</p>	<p>Klaster 1 - Osnove</p>
<p>Jačati kapacitete za merenje napretka u ostvarenju održivog razvoja (17.19)</p> <p>17.19 Do 2030. nadograditi postojeće inicijative za razvoj merenja napretka održivog razvoja, koje upotpunjuju bruto domaći proizvod i podržavaju izgradnju statističkih</p>	<p>(Program zvanične statistike u periodu od 2021. do 2025. godine)</p>	<p>18</p>	<p>Klaster 1 - Osnove</p>

Ciljevi održivog razvoja AGENDA 2030.	PLANSKI OKVIR REPUBLIKE SRBIJE	EU PREGOVARAČKA POGLAVLJA	Naziv KLASTERA
kapaciteta zemalja u razvoju			